

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLİĞİ
ANA BİLİM DALI
(DİN EĞİTİMİ)

İDADİ MEKTEPLERİ'NİN
TARİHSEL GELİŞİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HACI SALMAN

159844

ANKARA 2005

159844

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLİĞİ
ANA BİLİM DALI
(DİN EĞİTİMİ)

İDADİ MEKTEPLERİ'NİN
TARİHSEL GELİŞİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI :
PROF.DR.RECAİ DOĞAN

HAZIRLAYAN :
HACI SALMAN

ANKARA 2005

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLİĞİ
ANABİLİM DALI
(DİN EĞİTİMİ)

İDADİ MEKTEPLERİ'NİN
TARİHSEL GELİŞİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. RECAİ DOĞAN

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

ADI VE SOYADI

Prof.Dr.Cemal TAŞIN

Prof.Dr.Recai DOĞAN

Doç.Dr.Seyfettin ERKİTİN

.....

.....

İMZASI

.....

Recai Doğan

.....

.....

.....

TEZ SINAV TARİHİ.....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VI

I. BÖLÜM GİRİŞ

A. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	1
B. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
C. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
D. METOT VE TEKNİK.....	3

II. BÖLÜM İDADİ MEKTEPLERİ

A. İDADİ MEKTEPLERİ'NİN TANIMI, AMAÇLARI.....	5
a. İdadi Mektepleri'nin Tanımı.....	5
b. İdadi Mektepleri'nin Amaçları.....	6
B. İDADİ MEKTEPLERİ'NİN TEŞKİLAT YAPISI.....	11
C. İDADİ MEKTEPLERİ'NİN AÇILMASI VE YAYILMASI.....	12
a. Sivil İdadiler	12
b. Askeri İdadiler.....	25

III. BÖLÜM

İDADİ MEKTEPLERİ'NDE TALEBE İŞLERİ VE ÇALIŞAN PERSONEL

A. İDADİ MEKTEPLERİ'NDE TALEBE İŞLERİ.....	27
a. Talebelerin Kayıt ve Kabul İşleri.....	27
b. Sınıf Geçme ve İmtihanlar.....	31
c. Disiplin İşleri.....	34
d. İş ve Tatil Zamanı.....	36
e. Talebelerin Mektebe Devam ve Devamsızlık İşleri.....	38
B. İDADİ MEKTEPLERİ'NDE ÇALIŞAN PERSONEL VE VAZİFELERİ.....	39
a. Mektep İdarecileri	39
b. Muallimler.....	42
c. Diğer Personeller.....	43

IV. BÖLÜM

İDADİ MEKTEPLERİ'NDE MÜFREDAT PROGRAMI

A. DERS DAĞILIM CETVELLERİ.....	45
B. MÜFREDATTA YER ALAN DERSLERİN MUHTEVASI.....	64
1. Din Malumatı Veren Dersler.....	65
2. Müşterek Dersler.....	66
3. Lisan Dersleri	71
4. İhtisas Dersleri.....	74
SONUÇ.....	76
ÖZET.....	80
KAYNAKÇA.....	82
EKLER.....	84

ÖNSÖZ

Eğitim kurumları da diğer sosyal kurumlar gibi toplumun ihtiyaçlarına cevap verdikleri sürece yaşamışlar, bu fonksiyonlarını yerine getirmedikleri zaman ya değişikliklere uğramışlar ya da yerlerini yeni kurumlara terk etmişlerdir.

Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş yıllarındaki eğitim kurumları bir müddet için toplumun ihtiyaçlarını karşılamış, fakat 16.yüzyıldan itibaren değişen dünya şartlarına ayak uyduramamışlar, hatta kuruluş yıllarında teşkilat ve programlarını da bozdukları için toplumun ilerlemesine engelleyici olmaya başlamışlardır. Bu durum karşısında, medrese sistemine dayanan bu eski eğitim teşkilatlarının yanında yeni modern eğitim kurumlarının açılması bir zaruret halini almıştır.

Araştırmamızın amacı, Osmanlı Eğitim Tarihinde, modern bir eğitim kurumu olan 1869 Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile bir ortaöğretim müessesesi olarak kurulan İdadi Mektepleri'nin tarihsel gelişimini bütün yönleriyle özelliklerini ortaya koymak olacaktır.

Araştırmamız Dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan Girişte araştırmamızın problemi, amacı, önemi ve araştırmada başvurduğumuz metot ve teknikler incelenmiştir.

İkinci bölüm de, İdadi Mektepleri'nin muhtevası ve amaçları, onların teşkilat yapısı, açılması ve yayılmaları araştırılmıştır.

Üçüncü bölüm de , İdadi Mekteplerinde talebelerin kayıt işleri, sınıf geçme ve yapılan imtihanlar, çalışma ve tatil zamanları, öğrencilere verilecek ceza ve mükâfatlar ve talebelerin devam ve devamsızlık işleri incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde İdadi Mektepleri'nde çalışan personel ve bunların görevleri nelerdir gibi hususlara değinilmiştir.

Dördüncü bölümde ise, İdadi Mekteplerinin kurulmasından itibaren, ortadan kalktığı tarihe kadar bu mekteplerin müfredat programları üzerinde durulmuştur. Müfredat programlarının yer aldığı ders cetvelleri ve bu derslerin içerikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Araştırmamızda, gerek konu tespitinde, gerekse incelenmesi esnasında yardımlarıyla yönlendiren, düşünce ve teşvikleriyle devamlı yanımızda bulunan Sayın Hocam Prof. Dr. Recai DOĞAN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Haziran 2005

Hacı SALMAN

KISALTMALAR

- M.E.B. : Milli Eğitim Bakanlığı
- M.U.N. : Maarif-i Umumiye Nizamnamesi
- T.D.V. : Türkiye Diyanet Vakfı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Yedi Yıllık Vilayet Leylî İdadileri.....	19
Tablo 2. Beş Yıllık Vilayet Neharî İdadileri.....	19
Tablo 3. Resmî İdadiler	20
Tablo 4. Müstakil Sancaklardaki İdadiler.....	21
Tablo 5. Hususî İdadiler.....	21
Tablo 6. Leylî İdadilerin Günlük Çalışma Saatleri.....	36
Tablo 7. Neharî İdadilerin Günlük Çalışma Saatleri.....	37
Tablo 8. Leylî Mekatibi İdadi'nin Ders Cetveli (1310-1894).....	46
Tablo 9. Neharî Mekatibi İdadi'inin Ders cetveli (1310-1894).....	47
Tablo 10. İdadi Mektepleri'nde Okutulan Ulûm ve Fünûnun Haftalık Ders Cetveli (1314-1898).....	48
Tablo 11. İdadi Mektepleri'nde Okutulan Ulûm ve Fünûnun Haftalık Ders Cetvelim (1315-1899).....	49
Tablo 12. Rüşdiye ve İdadi'de Okutulan Ulûm ve Fünûnun Haftalık Ders Cetveli (1320-1904).....	51
Tablo 13. İdadi Mektepleri'nde Okutulan Ulûm ve Fünûnun Müfredat Programı (Beş senelik İdadilere mahsus cetvel) (1327-1911).....	53
Tablo 14. İdadi Mektepleri'nde Okutulan Ulûm ve Fünûnun Müfredat Programı (Yedi senelik idadilere mahsus cetvel) (1327-1911).....	54
Tablo 15. İdadilerin Ziraat Kısımına Ait Ders Cetveli (1913).....	58
Tablo 16. İdadilerin Sanayi Kısımına Ait Ders cetveli (1913).....	59
Tablo 17. İdadilerin Ticari Kısımına Ait Ders Cetveli (1913).....	60
Tablo 18. İdadi Mektepleri'nin Ders Cetveli (1922).....	61

I. BÖLÜM

GİRİŞ

A. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Eğitim, hem bir toplumun kendi kimliğini ortaya koymasında, hem de sosyal ve kültürel yönden gelişmesinde yeri doldurulmayacak bir işleve sahiptir. Eğitim yoluyla yeni kuşaklara toplumsal değerler ve topluma ait olma bilinci aktarılır. Toplum ileri noktalara taşıyacak, ileri görüşlü ve eğitilmiş bireyler de yine eğitim yoluyla yetiştirilir.

Osmanlı devletinin eğitim kurumları ve eğitim örgütlenmesi, onun toplumsal ve kültürel özelliklerini yansıtmaktadır. Uzun bir dönem için, geleneksel eğitim kurumlarının, toplumun ihtiyaçlarına cevap verdiği doğrudur. Ancak, Batı toplumlarının, aydınlanma sonrasında gösterdikleri toplumsal ve teknolojik kalkınma karşısında, Osmanlı toplumunun eğitim kurumlarında yetersiz kaldığı aydınlarca tespit edilmiştir.¹

Osmanlı Devleti, mevcut geri kalmışlığı aşp yeniden güçlü konuma gelebilmek için bir dizi tedbirler almaya girişmiştir. Bu tedbirler arasında eğitimle ilgili olanları önemli yer tutmaktadır. Batı örneğine göre Tanzimat öncesi Askeri okullar ve Tanzimat sonrasında ise Batı tarzı sivil okullar (Rüşdiye-İdadi-Sultani) açılmaya başlamıştır.

Sözlükte “bir şeyi hazırlamaya mahsus yer” anlamına gelen İdadi kelimesi Tanzimat döneminin ilk yıllarına kadar Batı tarzında açılan okulların hazırlık sınıfları

¹ Hasan Ali Koçer, *Türkiye’de Modern Eğitiminin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*, MEB Yay, Ankara 1991, s. 119-120; Bayram Kodaman, *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, Ötüken Yay, İstanbul 1980, s. 11-12; Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Alfa Yay, İstanbul 2001 s. 147.

için kullanılmıř 1847’de faaliyete geçen ve Rüşdiyelere ğrenci hazırlayan sıbyan mekteplerine de İdadi denilmiştir.²

1869 Maarifi Umumiye Nizamnamesi’nde sivil yüksek okullara ğrenci yetiřtirmek üzere Rüşdiyelerin üstünde ve sultanilerin altında İdadi adıyla mekteplerin açılması öngörülmekteydi. İdadilerin açılması, Tanzimat devri eğitiminin temel unsuru olan Osmanlıcılık ilkesinin hayata geçirilmesi için gerekli görülmüřtür. Böylece farklı ırk ve dinlerden gelen gençler birbirleriyle kaynařarak, aynı duyguları paylaşan vatandaşlar olarak “Osmanlı Milleti”nin temelini oluřturacaktı.

Arařtırmamızın ana problemi, Osmanlı eğitim sisteminde bir ortaöğretim müessesesi olarak açılan İdadi mekteplerinin açılıřından, kapatılıřına kadar geçen süre içerisinde tarihsel gelişiminin nasıl olduėunu, bu tarihsel gelişim sürecinde bu mekteplerde çalışan idari personel ve öğretmenlerin durumunun, mekteplerde okuyan talebelerin kayıt işleri, imtihanları, ceza ve mükafat gibi hususları, uygulanan müfredat programının içeriėini bütün yönleriyle ortaya koymaktır.

B. ARAřTIRMANIN AMACI

1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile bir ortaöğretim müessesesi olan idadi mekteplerinin tarihsel gelişimini tespit etmek arařtırmamızın temel amacı olacaktır.

Bu temel amaç çerçevesinde arařtırmanın alt amaçları řunlardır:

- 1) İdadi mekteplerinin Osmanlı Eğitim Sistemi içerisindeki yerini belirlemek,
- 2) Tanzimat Devri Eğitiminin temel unsuru olan Osmanlıcılık ilkesini İdadi mekteplerinde ne derece uygulandığını ortaya koymak,
- 3) İdadi mekteplerinin İstanbul ve taşradaki teşkilat yapısını ortaya koymak,

² Faik Reřit Unat, *Türkiye Eğitim Sisteminin Geliřmesine Tarihi Bir Bakıř*, MEB Yay, Ankara 1964, s. 45

- 4) İdadi mekteplerinde çalışan personel ve onların vazifelerinin neler olduğunu belirlemek,
- 5) İdadi mekteplerinde talebe işleri hakkında hususları belirlemek,
- 6) İdadi mekteplerindeki ders ve tatil zamanlarını belirlemek,
- 7) İdadi Mekteplerindeki müfredat programını belirleyerek, müfredatın içeriğini ortaya koymak.
- 8) İdadi Mekteplerinde talebelere din malumatı veren derslerin belirlenmesi ve din eğitiminin içeriğini belirlemek.

C. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Günümüzdeki liselere denk olan İdadi Mektepleri bir ortaöğretim müessesesi olarak Osmanlı Eğitim Tarihi veya Türk Eğitim Tarihi içerisinde incelenmiştir. Tanzimat döneminden itibaren bir ortaöğretim müessesesi olarak açılan İdadi mektepleri hakkında yapılan çalışmalar, genel eğitim tarihi içerisinde ve dönemsel eğitim tarihi içerisinde konu edinmiştir. Bir araştırma konusu olarak İdadi mektepleri adı altında ayrıntılı ve özel bir çalışma yapılmamıştır. Sadece son dönemde idadi mekteplerinde okutulan tarih dersinin içeriği ile ilgili bir yüksek lisans tezi yapılmıştır. Bu durum araştırmamızın önemini göstermektedir. Tarihimizin en eski dönemlerinden günümüze kadar gelen süre içerisinde muhteva bakımından en geniş anlamda eğitimle ilgili kurumlar ve bunların gelişimleri incelenmiştir. Tarihimizde bir dönem olan Osmanlı dönemi ile ilgili eğitim kurumları genel anlamda Maarifi Tarihi adı altında incelenmiştir. Eğitim kurumları ayrı bir başlık altında incelenmemiştir. Bu da araştırmamızın önemini göstermektedir.

D. METOT VE TEKNİKLER

Bu çalışma bir tarihi araştırma niteliği taşımaktadır. Sosyal olayların sadece şimdiki durumlarını gözlemek yeterli değildir. Bulunduğumuz zaman dilimi içinde araştırma yapılan alanı tam olarak kapsamadığı, olaylar hakkında doğru ve sağlıklı değerlendirme yapma imkânını da sağlayamamaktadır. Bu yüzden olayların geçmiş

zaman içinde gelişiminin incelenmesi, bütünlüğün sağlanması açısından zorunlu görülmektedir.

Tarihi araştırmalar, kültürün daha iyi anlaşılmasına, takdir edilmesine, bilimin toplumun gelişmesindeki rolünün daha iyi kavranmasına hizmet etmekte, ayrıca insanın ilgi ve merakını tatmin etmektedir. Böylece insan sadece geçmiş bilgilerini bilmekle yetinmeyerek geçmiş, bugün ve gelecek arasında, bir ilişki, bir köprü kurmaya çalışacaktır.

Yaşanmış olayları, geçmiş laboratuarda incelemek, deneye tabi tutmak mümkün değildir. Geçmiş, ancak yazılı, sözlü veya görüntülü dokümanlar ve kalıntıların vasıtasıyla incelenerek araştırılır. Bu da bizi bu araştırmada olduğu gibi tarihi araştırmaya götürmektedir. Elde edilen bilgi ve bulgular “Nesnel Tarih Okuma” usulüne göre değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yani olaylar ve kuramlar kendi şartları içinde incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırmanın amaçları çerçevesinde toplanması gereken bilgiler tarama yöntemiyle toplanarak incelenmiştir. Bu çerçevede salnameler, düsturlar, maarif tarihi ile ilgili kaynak kitaplar, bilimsel araştırmalar ve MEB arşivi incelenmiş ve bilgiler değerlendirilmiştir.

Çalışmada, tarihi araştırma olduğu için veri toplama tekniği olarak belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. Osmanlı dönemi eğitimi ile ilgili kaynaklar incelenmiştir. Araştırmamızın konusuyla ilgili bilgiler ilk elden ulaşılmaya çalışılmış ve arşiv araştırması yapılmıştır.

II. BÖLÜM

İDADİ MEKTEPLERİ

A. İDADİ MEKTEPLERİNİN TANIMI VE AMAÇLARI

a. İdadi Mektepleri'nin Tanımı

Arapça “i’dad” kökünden türetilen idadi kelimesi “hazırlama” “hazırlamaya mahsus yer”³ anlamına gelir. İdadi kelimesi önceleri Tanzimat döneminin ilk yıllarına kadar Batı tarzında açılan okulların hazırlık sınıfları için kullanılmıştır. Ayrıca, Harp okulunun ve Askeri Tıbbiyeye girmek isteyen gençlerin eksik bilgilerini tamamlayarak onları bu okulların programlarını takip edebilecek bir seviyeye ulaştırmak amacıyla, bu okullar için açılan hazırlama sınıflarına da bu isim verilmiştir.⁴ Bunların öğrenim süreleri üç sınıflı mahallelerinde olmak ve son sınıf İstanbul’da bir arada birleşmek üzere dört yıl olarak tespit edilmiş bulunuyordu. Bunlardan bir müddet sonra İstanbul’da açılmış bulunan Rüşdiyelerle⁵ Dar’ül Maarif’de⁶ de sıbyan okullarından gelen öğrencilerin, bu okulların programlarını takip edebilecek bir seviyeye ulaştırılmaları için açılan özel sınıflara ve bu

³ Mehmet Zeki Pakalın, “İdadi”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimler Sözlüğü*, MEB Yay, İstanbul 1951, C: II, s. 34; Ferit Develioğlu, “İdadi” *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara 1999, s. 409.

⁴ Unat, s.45.

⁵ Rüşdiye: İlk kuruldukları zaman (1839), sıbyan mekteplerinin daha iyi öğretim veren üst sınıfları gibi düşünülen rüşdiyeler, Tanzimat döneminde çok geçmeden genel orta öğretiminin en alt düzeyindeki okullar haline gelmiştir. Rüşdiyelerin yeri ve durumu 1845’te toplanan maarif meclisince açıklığa kavuşturulmuştur. Bu meclis, Rüşdiyelere, sıbyan okullarının üstünde, dar’ül fûnuna öğrenci yetiştiren orta dereceli okullar kimliğini kazandırmıştır. Rüşdiye mektepleri 1846 maarifi umumiye nezaretinin kurulmasıyla yaygınlık kazanmıştır. Bkz. Unat, s. 43; Akyüz, s.151.

⁶ Dar’ül Maarif: Bu mektep Abdülmecit’in annesi Bezmi âlem valide sultan tarafından 1850’de İstanbul da yaptırılmıştır. Bu mektep, dar’ül- fûnuna öğrenci yetiştirecek, Rüşdiyelere örnek olacak ve devlet dairelerine memur sağlayacaktı. Bkz. Mahmut Cevad, *Maarifi Umumiye Nezaret-i Tarihçe-i Teşkilât ve İcraâtı*, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1338, s.43-44; Akyüz, s. 151-152.

Rüşdiyelere kaynak olan bazı Sıbyan Mekteplerine, Mekteb-i Edebiye⁷ ve İrfaniye'de⁸ Mülâzım sınıfı denildiği halde, “idadi” adı verilmiştir.⁹

İdadi terimi, 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'yle açıklığa kavuşturulmuş ve ilk defa başlı başına orta öğretimin bir kademesi olarak ele alınmıştır. Bu eğitim müessesesi, yaşları 10-15 arası İptidai Mektebi mezunu çocuklarla, yaşları 13-18 arasında bulunan Rüşdiye mezunu çocukların eğitimini ihtiva ediyordu.¹⁰

Gayrı müslim çocuklara da açık olan İdadi mekteplerinin idaresi Maarif Nezaretine aitti. Bu mektepler çok amaçlı ve ücretliydi.

b. İdadi Mekteplerinin Amaçları

Medrese dışında örgün eğitimde ilk, orta, yüksek şeklinde bir derecelendirilmeye gidilmiş ve kısmen kâğıt üzerinde kalsa da kapsamlı düzenlemeler düşünülmüştür. Eğitim yönetiminde yeni bir örgütlenmeye gidilmiştir.

Tanzimat dönemi devlet adamları, girişilen yeniliklerin kalıcı olabilmesi için bilgili bir toplum, yeni bir aydın tipi ve kadro oluşturmak gerektiğini biliyorlardı. Tanzimat dönemi devlet adamlarının amacı (Reşit Paşa ve arkadaşları) örgün ve

⁷ Mekteb-i Ulum-i Edebiye (1839): Rüşdiye düzeyinde olan ve gerek halka gerek memur olacıklara yanlışsız yazı yazabilme, bir konuyu alabilme öğretimi yapmak üzere kurulmuştur. Öğrenciler 18 yaşlarına kadar okulda kalabilecek ve kabiliyetlerine göre değişen miktarda bir aylık (burs) alacaklardı. Bkz. Osman Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi*, Osmanbey Matbaası, İstanbul 1939, C: I-II, s. 386-390; Akyüz, s. 138.

⁸ Mekteb-i İrfaniye: Resmi belgelerde “Mekteb-i Maarif-i Adliye” olarak geçen okula halk Mekteb-i İrfaniye veya Mekteb-i İrfan adını takmıştır. Mithat Paşa, Zihni Paşa, Hüseyin Rıza Paşa, Recaizade Ekrem Bey gibi ünlü devlet adamları burada öğrencilik ve öğretmenlik yapmıştır. Bkz. Koçer, s. 45.

⁹ *Salname-i Devlet-i Aliye-i Osmaniye*, 1286 H. (1869 M) s. 108-110.

¹⁰ Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, Matbaa-i Amire, İstanbul 1286, M.33, s.13.

yaygın yoluyla, başka deęişle, okullar açarak halkı eęiterek, devleti, Avrupa'nın yeni usullerine göre düzenlemek idi. Eęitimde yenileşme, hem tarihi süreç içinde kaçılmaz görünüyordu. Hem de Avrupa kamuoyununu böyle kazanmak düşünülüyordu. Tanzimat döneminde, medrese dışında, yeni bir ortaöęretim oluřturulması, gerekli görülmüş ve önce bu alanda iře bařlanmıřtır. Örgün eęitimin kurulup geliřtirilmesi çabaları mantıki bir sıra izlememiř, örneęin; ilköęretime hemen hiç müdahale edilmeden, orta ęretim alanında düzenlemelere gidilmiřtir.¹¹

1869'da Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin hazırlanmasına kadar medrese merkezli klasik Osmanlı İlmıye Teřkilatı'nın yanında kurulmasına bařlanan Batı tarzı mektep merkezli eęitim sistemi önemli geliřme kaydetmekle birlikte derecelenmede bazı eksiklikleri vardı. Ortaöęretimin ilk kademesini teřkil etmek üzere açılan Rüřdiyelerin İstanbul'da ve tařrada sayıları arttırılmıřtı. Ayrıca İstanbul'da birçok meslek okulu ve yüksekokul açılmasına raęmen, Galatasaray Mektebi Sultanisi¹² dışında orta öęretimin ikinci kademesinde herhangi bir mektep kurulmamıřtı.¹³

Rüřdiyeler çoęaldıkça ve talebe Rüřdiyelere raębet ettikçe bazı kalabalık semtlerdeki Rüřdiyeler için yakınlarındaki iptidai mekteplerinin bir kısmı onların İdadi yani hazırlayıcı sınıfları olmuřtur. Fakat memlekette ilk defa yüksek meslek tahsili askerlik dolayısıyla mecburi görülmüş ve bu tahsili vermek içinde talebeyi

¹¹ Akyüz, s. 145.

¹² Galatasaray Mektebi Sultanisi: Maarif nezaretinin kuruluřundan sonra rüřtiyelerin sayıları arttırılrsa da, yüksek okullara ęrenci hazırlamak için yeterli kaynaklar olamayacaęı, batı ülkelerindeki yapı ve ęretim basamaęının kurulması, gerektięi anlařılmaya bařlamıřtı. Bunların dışında Fransız hükümetinin řubat 1867'de Bab-ı aliye bir nota göndererek büyük merkezlerde Hıristıyan ęrencilerin devam edebilecekleri orta ęretim kurumlarının bir an önce açılmasını istemiřtir. Bunun sonucunda 1 Eylül 1868'de Galatasaray mektebi sultani açılmıřtır. Türk müdür ve Fransız ikinci müdürü yönetimde ve bir çok Fransız, Türk, Ermeni, Rum, İngiliz asıllı öęretmenler görev yapmıřtır. Sultani, 5'i iptidai, 5'i kolej sınıfları olarak on yıl süreli idi. Bkz. Cevad, s. 122; Unat, s. 47; Akyüz, s. 153-154.

¹³ Kodaman, s. 181.

hazırlayacak mekteplere veya sınıflara lüzum görüldüğü için ilk İdadiler ve hazırlayıcı sınıfları bu mekteplere talebe yetiştirmek için açılmıştır.¹⁴

1869 tarihine gelinceye kadar hükümet dairelerine memur; yüksek tahsil, meslek ve ihtisas mekteplerine talebe hazırlayan mektepler ancak Mekteb-i Maarifi Adliye¹⁵ ve Mektebi Ulumi Edebiye ile Darülmaarif ve Mahreci Eklâm¹⁶ idi.¹⁷

Maarif-i Umumiyye Nizamnâmesi'nde, sivil yüksek okullara öğrenci yetiştirmek üzere Rüşdiyelerin üstünde ve Sultanilerin altında İdadi adıyla mekteplerin açılması öngörülmektedir.¹⁸

Nitekim 1869 Nizamnamesi hakkında yazılan mazbatada idadilerin açılması için şu gerekçeler ileri sürülmüştür. "...Belki ileride ulum-u aliye Mekatibinin teksiri iktiza eyliyeceği ve şunda olsa olsa rüşdiye mekteplerinin fevkinde ve mekatib-i Sultaniye'nin madunda idadiye mekteplerinin kuşad-ı muhtac-ı bahis olabilir ise de, Mekatib-i rüşdiyede her sınıf tebaa etfalinin mebad-i ulum-u diniyesi tedris olunmak lazım gelmesinden dolayı bu nevi mekteplerin her cemaat için başka başka teşkili muktazi olmasına ve mekatibi sultaniye'nin defaten tamimi kuşad-ı kabil olmamasına mebni hem mekatib-i sultaniye'nin ekseri tedrisatına mahal-i talim olmak ve hem de sunuf-u tebaa etfalinin muhteliten tahsil-i maarif tarikine sevki ve o cihetle beyinlerinde itilaf ve muhadenetin tahkimi kaziyesi istihsal olunmak için mekatibi idadiyenin ihdası elzem olduğu..."¹⁹ kabul ve ifade edilmiştir.

¹⁴ Ergin, s. 413.

¹⁵ Mekteb-i Maarifi Adliye (1838): Rüşdiye düzeyinde olan ve özellikle sivil memur yetiştirmeyi amaçlayan bu okul, II. Mahmut'un mahlası "adli" olduğu için bu adı almıştır ve hukuki bilgilerle ilişkisi yoktur (Şubat 1838). 1862 yılına kadar öğretime devam eden bu mektep, bu tarihten sonra da, bir taraftan Rüşdiyelerin çoğalması, diğer taraftan memur okutma ve yetiştirme görevinin mesleki okullara devredilmeye başlanmasıyla 1862'de ortadan kalkmıştır. Bkz. Ergin, s. 341; Akyüz, s. 127; Koçer, s. 43-44.

¹⁶ Mahrec-i Aklâm: 1862-63 yıllarından itibaren Mekteb-i Maarif-i Adliye, Rüşdiyeler üzerinde üç yıla çıkarılarak memur yetiştirilmesi işine önem verilmiş, okul önce Mekteb-i Aklâm, sonrada Mahrec-i Aklâm adını almıştır. Bkz. Ergin, s. 637-638; Akyüz, s. 158; Koçer, s. 51.

¹⁷ Ergin, s. 413; Koçer, s. 101.

¹⁸ Akyüz, s. 153.

¹⁹ Cevad, s. 125; Ergin, s. 413-414.

Tanzimat Devri Eğitimin temel unsuru olan Osmanlıcılık ilkesinin hayata geçirilmesi içinde İdadilerin açılması gerekliydi. Zira bu ilkeye göre Müslüman ve gayri Müslim çocuklarının aynı çatı altında eğitim almaları gerekiyordu. Böylece farklı ırk ve dinlerden gelen gençler birbirleriyle kaynaşacak, aynı duyguları paylaşan vatandaşlar olarak “Osmanlı Milleti” nin temelini oluşturulması düşünülmüştür.²⁰

Osmanlıcılık, Osmanlı toprakları içerisinde yaşayan, Türk, Rum, Ermeni, Yahudi, Arap topluluklarının, topluluk olarak Osmanlı Milliyetçiliği bünyesinde buluşturan fikir akımıdır. Osmanlıcılık fikri, Padişah Abdülaziz devrinde ortaya çıkan Yeni Osmanlılar denilen aydınlar grubunun görüşlerinden doğmuştur. Osmancılık görüşüne göre, milli birliğin sağlanması, ancak Osmanlı birliğini sağlamakla gerçekleşerek, imparatorluğun dağılıp yok olması önlenebilecektir.

Tanzimat döneminde yasal düzenlemelerin ve kendilerine tanınan imkanların etkisiyle, azınlık okulları büyük gelişme göstermiştir. Tanzimat döneminde azınlıklar bazı Osmanlı okullarından yararlınsalarda, Osmanlılık idealini benimsemiyorlar, ayrılıkçı emellerinden vazgeçmiyorlardı. Başka bir deyişle tanzimatın “eğitim yoluyla Osmanlılık” politikası başarılı olamadı.²¹

İrk ve din ayrımı yapmadan bir Osmanlı toplumu meydana getirme çabası olarak açıklanabilecek olan Osmanlıcılık fikri sebebiyledir ki mekteplerde din farklılıklarının ortaya çıkarmada müşterek bir eğitim verilmesi düşünülmüştür. İdadi ve sultanilerin açılış gayeleri ve verilecek eğitimin karakteri ifade edilirken de bu fikrin işaretlerini görmek mümkündür. “İdadi mektepleri, Rüşdiyeyi bitirmiş olan Müslim ve diğer Müslüman olmayan çocukların bir arada talim ettiren kuruluşlar olarak” nitelendirilmiştir.²²

²⁰ Unat, s. 45, Akyüz, s. 153.

²¹ Akyüz, s. 152.

²² M.U.N, M.33, s.13.

Tanzimat aydınına göre kalkınmanın koşulu, Avrupalılaşmaktan geçmekteydi.²³ Avrupalılaşmanın yolu ise, onların eğitim sistemlerinde yerini alan okulların Türkiye’de de açılmasıydı. Bu düşünce ile Rüşdiye-İdadi ve Sultani gibi adlarla okullar açılmıştır. Fransız örneğine göre açılan bu okulların kuruluş amaçlarından birisi de, Osmanlı devlet dairelerine memur yetiştirmektir.

Bu mekteplerin genel amacı, çocuklara milli terbiye, vatandaşlık terbiyesi ve iş terbiyesi kazandırmaktı. Özel amacı ise talebelere orta tahsil seviyesinde bilgi vermek; onları hayat için lazım olan ticari, sanayi ve ziraat sahalarında sanat sahibi yaparak çalışma hayatına “ara elemanı” ve devlete vasıflı kâtip olarak yetiştirmektir.²⁴

Sonuç olarak İdadi Mekteplerinin amaçlarını şöyle sıralayabiliriz.

1. Hükümet dairelerine memur; yüksek tahsil, meslek ve ihtisas mekteplerine talebe hazırlamak.
2. Harp okuluna ve Askeri Tıbbiyeye girmek isteyen gençlerin eksik bilgilerini tamamlayarak onları bu okulların programlarını takip edebilecek bir seviyeye ulaştırmak.
3. Osmanlıcılık ilkesini hayata geçirmek. Farklı ırk ve dinlerden gelen gençleri birbirleriyle kaynaştırarak aynı duyguları paylaşan vatandaşlar olarak “Osmanlı Milletinin” temelini oluşturmak.

İdadi Mektepleri bu vazifeleri yerine getirebilecek şekilde teşkilatlandırılmış ve ders programları da bu amaçlara uygun olarak “muhtelif gayeli” olarak düzenlenmiştir.

²³ Akyüz, s. 147.

²⁴ Fuat Gündüzalp, *Talim ve Terbiye Teşkilâtında Buhran*, Vilayet Matbaası, Sivas 1340 s. 81-98.

B. İDADİ MEKTEPLERİNİN TEŞKİLAT YAPISI

İdadi, harp okulu ve askeri tıbbiye'ye girmek isteyen gençlerin eksik bilgilerini tamamlamak amacıyla açılan hazırlık sınıfları için kullanılmış ve 1845'de ordu merkezlerinde ve Bosna da açılmıştır. O zaman programları Rüşdiyelerden pek farklı değildir. Öğretim süreleri üç sınıflı mahallelerin de, ve son sınıflı da birleşik olarak İstanbul'da idi.²⁵

1869 Nizamnamesinde, 4 yıllık Rüşdiyelerin üstünde, öğretim süresi 3 yıl olacak ve sancak merkezlerinde açılacak İdadi adı altında bir okul tipi düşünülmüş, bununla ortaöğretimin süresi Rüşdiye ile birlikte 7 yıla çıkarılmıştır.²⁶

II. Abdülhamit döneminde İdadilerde önemli gelişmeler oldu. 1888'de İdadilerin öğretim süresinin dört yıla çıkarılması, vilayet merkezlerinde gündüzlü olarak açılmış İdadilerin köy ve kasaba çocuklarının görebilmesini sağlamak üzere yatılıya çevrilmesi kararlaştırıldı. Öte yandan İdadi bulunan yerlerdeki Rüşdiyeler İdadilerle birleştirildi. Bu uygulamaya paralel olarak İdadilerin süreleri yeniden belirlenince taşra İdadileri beş ve yedi yıllık olmak üzere ikiye ayrıldı. Bu ayırıma bazı sancakların yedi yıllık İdadi açacak mali imkâna sahip bulunmaması sebep olmuştur.²⁷

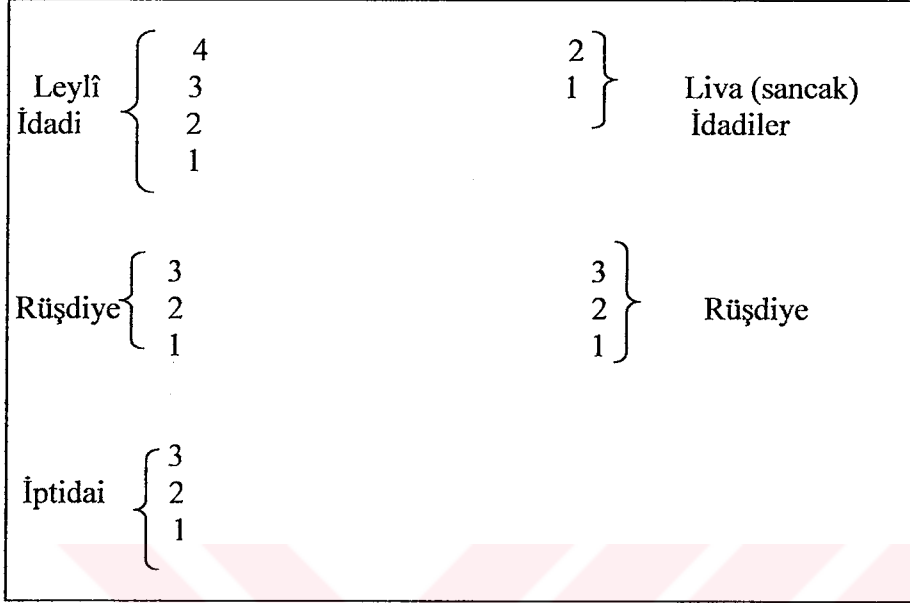
II. Abdülhamit döneminde İdadilerin bir kısmı, üç senesi Rüşdiye, iki senesi İdadiye olmak üzere beş, bir kısmı da 3'ü Rüşdiye, 4'ü İdadi olarak yedi sınıflı idi. Beş senelik İdadiler yatısızdı ve livalarda (sancaklarda) bulunurdu. Yedi senelikler yatılıydı ve vilayet merkezlerinde bulunuyordu.²⁸

²⁵ Unat, s. 45.

²⁶ Cevad, s. 478.

²⁷ Hasan Ali Yücel, *Türkiye' de Ortaöğretim*, Devlet Basımevi, İstanbul 1938, s. 10-11.

²⁸ Yücel, s. 14.

İdadi mekteplerinin teşkilat yapısı

C. İDADİ MEKTEPLERİNİN AÇILMASI VE YAYILMASI

Lise dengi olarak açılan İdadiler, sivil ve askeri yüksek okullara öğrenci yetiştirmeye yönelik faaliyeti bakımından iki kısma ayrılmaktadır.

Sivil İdadi başlığı altında Vilayet (yedi yıllık) ve Sancak (beş yıllık) İdadilerin açılıp ve yayılması konusuna yer verilmiştir. Ayrıca Sivil İdadiler kısmında Kız İdadileri hakkında bilgi verilmiştir.

a. Sivil İdadiler

1869'a kadar imparatorlukta Rüşdiyelerin sayısı oldukça artmış, İstanbul'da ise pek çok meslek okulu ve yüksek okullar açılmıştır. Buna rağmen, ne vilayetlerde ne de İstanbul'da Rüşdiyelerin dışında, yüksek okullara talebe yetiştirecek bir okul

yoktur. Dolayısıyla İdadi okullarının açılması hem eğitim-öğretim hem de siyaset bakımından zaruret haline gelmiştir.²⁹

Sivil İdadi Mektepleri, ancak 1869 Nizamnamesiyle ilk defa belli başına orta öğretimin bir kademesi olarak ele alınmıştır. 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde İdadi okullarına yer verilmiş ve bunlarla ilgili hususlar aşağıdaki maddelerle tespit edilmiştir.³⁰

1. İdadi okulları, Rüşdiyelerden mezun olan Müslim ve Gayr-ı Müslim çocukların bir arada öğretim yaptıkları yerdir.
2. 1000 haneden fazla ve bulundukları yerin önemine göre seçilecek her kasabada birer İdadi Okulu yapılacaktır.
3. İdadilerin yapım masrafları, öğretmen ve hademe maaşları ve diğer giderleri vilayet maarif idaresi sandığından karşılanacaktır.
4. Her İdadinin muavinleriyle birlikte altı öğretmeni bulunacaktır. Muallimler Dersaadet'deki Büyük Darülmuallimin'in şahadetnamesi ile ve Maarif Nezaretinin onayı ile tayin edilecektir. Her İdadi mektebinde talebenin durum ve davranışlarını denetlemekle görevli memur ve hademe bulunacaktır.
5. Her İdadinin yıllık tahsisatı, personel giderleriyle birlikte 80.000 kuruş olacaktır.
6. İdadilerin öğretim süresi üç yıl olup şu dersler okutulacaktır. Türkçe kitabet ve inşa, Fransızca, Kavânîn-i Osmaniye, Mantık, İlm-i Servet-i Mîlî, Coğrafya, Tarih-i Umûmî, İlm-i Mevâlid, Cebir, Hesap ve defter tutma, Hendese ve İlm-i Mesâha, Hikmet-i Tabiyye, Kimya ve Resim.
7. İdadi mekteplerinde tedris olunacak derslerin öğretim şekli, önceden yapılmış çizelgelere göre günlere ayrılmış ve buna göre olacaktır. Bunların düzenlenmesi için Maarif Nezaretinden izin alınmasına ve Meclis-i Kebir-i Maarifin rey ve müsaadesine bağlıdır.

²⁹ Kodaman, s. 181-182.

³⁰ M.U.N, M.33-41, s.13-14.

8. İdadi mekteplerinin tatil ve imtihan zamanları aynıyla Rüşdiye mekteplerinde olduğu gibidir. Fakat bayram günlerine mahsus tatil için mektebin karma olması (Müslim-Gayri Müslim) cihetiyle iki sınıf beraber tatile girecektir.
9. İdadi Mektebinde tahsil müddetini tamamlamış olan talebeler, imtihanlarda başarı gösterdikleri takdirde diploma almayı hak edecek ve mezun olacaklardır. İmtihanlarda başarı gösteremeyenler ise istedikleri takdirde bir sene daha mektepte kalacaklardır.

Maarif Nizamnamesi'nde açılması planlanan İdadiler hemen açılmamıştır. Buna sebep olarak maddi imkânsızlıklar ve öğretmen yokluğu gösterilmiştir.³¹

Tanzimat döneminde İdadilerde öğretmenlik yapanlar hakkında kesin bilgi yoktur. Ancak bu mekteplerde medreseli, subay menşeli ve Rüşdiye öğretmenleri ders vermiş olması muhtemeldir. Çünkü buraya öğretmen yetiştirecek bir mektep 1875'te henüz yeni açılmıştı. Buradan yetişen öğretmenler, II. Abdülhamit dönemi, İdadilerinin öğretmen ihtiyacının büyük bir bölümünü karşılamıştır. Fakat diğer öğretim kurumlarında olduğu gibi öğretmen yetiştiren kurumlar, mekteplerin öğretmen ihtiyaçlarının tamamını karşılayamadıklarından, yine medrese kökenli, memur, din görevlilerinden ve subaylardan da öğretmen olarak yararlanılmıştır.³²

Fakat 1872'de Maarif Nazır-ı, Sadrazama bir tezkere yollayarak İdadilerin bir an açılması gerektiğini şu şekilde belirtmiştir.

“ Neşr-i maârif kazıyye-i mühimmesince ihtiyâcât-ı asriyeye göre husûl-ü terakkiyâtı temin zımmında bundan akdem ba irâde-i seniyye tesis buyrulmuş olan Nizamnâme-i mahsûsunda teşkilât-ı mekâtib: tesisat-ı iptidâiye ile mekâtib-i idadiye ve âliyeden ibaret olmak üzere üç sınıfa taksim ve bunların kavâid-i teşkil ve idaresine müteallik ahkâm-ı lâzime biletraf tayin kılınmışsa da icrâât-ı tedârikâtına göre tedrici olmak tâlimât-ı mahsûsası icâbından olmakla... mekâtib-i iptidâi-yenin teksir ve tamimine ve usûl-ü tednsiyenin mümkün mertebe ıslâhına hasr-i mesâi

³¹ Ergin, s. 415.

olunarak... mekâtib-i sibyâniyeden başka hemen her şehir ve kasabada ve ekserisi Darümualliminden çıkmış muallimler idaresinde birer ikişer rüşdiye vücûda gelmiş... ve ikmâl-i ıslâhına çalışılmakta bulunmuş ise de rüşdiyeler fevkinde Mekteb-i Sultanî'den başka mekâtib-i umûmiye olmamak cihetiyle heveskârân-ı tahsil nüşkilât çekmekte ve Mekâtib-i Harbiye ve Tıbbiye gibi fûnûn-u mahsûsa mekteblerine girmek isteyenlerin dahi zaten malûmât-ı müktesebeleri sırf mebâdiye münhasır olmakla bir Müddet daha o mekteblerin idâdiyelerinde tahsile mecbur olmakta ve devletçe meselâ orman ve madenciliğe ve mülkiye mühendisliğine... mahsus bir mekteb tesisine teşebbüs olursa mukaddemât-ı idâdiy esini görmüş talip bulunamadığından bizzarûre vücûda gelmeyip gelse bile idadiye şeklinde mün-kalib olarak, netice-i matlûbe hâsıl olamamaktadır. Şu usûl dâim oldukça yani mekâtib-i umûmiye teşkilâtı rüşdiyelere münhasır kaldıkça ihtiyâcât-ı memlekete göre terakkiyât-ı ilmiye kabil-i husul olamayacağına ve teşkilâtı mekâtibce müttehez olan tertibe nazaran artık nöbet idadiyeler ihdâsına gelmiş olduğuna binâen... Teşkil kılınan komisyonda keyfiyet mevzû-u bahse konuldu: Vakıa nizamnâme-i maârif hükmünce bin haneyi mütecaviz olan ve hal ve mevkilerince lüzum görünen kasabalarda birer Mekteb-i İdadi yapılmak lâzım gelir ise de böyle teşebbüs-ü cesîme defaten kıyam fıkdanı esbâbdan dolayı kaabil olamayacağından evvel emirde Dersaâdetde numune olarak bir idadiye açılıp sonra muallim tedârikince suhulet olmak üzere askeri idâdiyeleri olan mevkilerde birer idadi daha küşâd olunmak".³³

Tezkerede, 1869 Nizamnamesi'nde olduğu gibi 1000 evli kasabalarda bir İdadi açılması isteniyor, fakat bu kadar büyük bir teşebbüsün zorluğu belirtilerek şimdilik örnek olarak İstanbul'da bir tane açılması teklif ediliyordu. Ayrıca İdadilere öğretmen yetiştirmek için Dar-ül Mulliminde bir İdadi şubesi açılması ve mezunlarına Rüşdiye öğretmenlerinden 200 kuruş fazla maaş verilmesi de tezkerede belirtilen hususlar arasındaydı.³⁴

³² Recai Doğan, *Osmanlı'nın Son Döneminde Açılan Mekteplerde Din Dersinin Tarihi Gelişimi (1773-1923)*, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1994, s. 114.

³³ Ergin, s. 41; Kodaman, s. 183; Cahit Bilim Yalçın, *Tanzimat Devri'nde Türk Eğitiminde Çağdaşlaşma*, Anadolu Üniversitesi Yay, Eskişehir 1984, s. 64.

³⁴ Ergin, s. 416; Kodaman, s. 18; Yalçın, s. 65.

1869 Maârif-i Umumiye Nizamnamesi, Müslim ve Gayri Müslim Osmanlı tebaasını birbirine kaynaştırmak ve ortak bir kültürle yetiştirmek düşüncesiyle dört yıllık Rüşdiyelerin üstünde öğrenim süresi üç yıl olacak ve sancak merkezlerinde açılacak çift öğretim dili bulunan bir okul tipi düşünülmüş ve bununla orta öğretimin süresini Rüşdiye ile birlikte yedi seneye çıkarmış ise de, bir müddet kâğıt üzerinde kalmış ve ancak İstanbul'da Darü'l Maarif'in yerinde ilk "Mülki İdadi" (19 Aralık 1873) açılmıştır.³⁵ Bazı kaynaklarda bu ilk İdadinin bütçe dolayısıyla önce sadece birinci sınıfının açılmış olduğu yazılır. Buna dair iki vesika Osman Ergin'in eserinde yer almıştır.

"Saye-i Maârifvâye-i Hazret-i padişahîde maarif nizamnamesine tevfikân geçen sene dersadette tesis olunan mülkiye mektebi idadisinin birinci sınıfı açılarak iktiza eden muallimler bittayin emir tedrise şuru ettirilmiştir. Sınıf-ı meskur şakıdadının şu bir sene zarfında tahsili mukannen olan ulum ve fûnunu ikmal ile imtihanları icra olunduğundan dolayı bermucibi cetvel sınıfı sanisinin dahi kürşadına lüzum görülmüş olduğundan"

"Geçen sene dersadette tesis olunan mülkiye mektebi idaresi sınıfı sanisinin dahi nizamname-i mahsusasına tevfikân kürşadı ile muallimin ve hademesi için doksanbir senesi ağustosunun onbeşinden itibar olunmak ve 1110 kuruş mekteb-i mezkur birinci sınıfının hini teşekkülünde tahsis edilen 6500 kuruş miyanında ve kusuru dahi tertibi mahsus dahilinde tesviye kılınmak üzere şerhi 1600 kuruş maaş itası istızanına dair maarif nezaretinden vûrut eden"³⁶

İdadilerin açılmasında para durumu etken olmuş olabilir, fakat önce birinci sınıfını ve öğrenci yetiştikçe sırasıyla diğer sınıfların açılması gayet normaldir. İlk İdadinin üç sınıfı birden 'bütçe dolayısıyla' açılmamış, ancak birer sene ara ile açılmışlardı.

³⁵ Cevad, s. 155, Unat, s. 45, Kodaman, s. 185.

³⁶ Ergin, s. 417.

Nitekim 1 Eylül 1875 tarihli resmi tebliğde “İdadi mülkiye mektebi geçen sene tesis buyrulmuş olduğundan, sene-i ceriyede yalnız sınıfı evvel dersleri açılıp bu sene dahi sınıfı sani dersleri küşad olunacaktır” olduğu belirtilir.³⁷ Vilayetlerde de iki sene sonra Mora Yenişehir’nde ilk İdadi Okulu açılabilmiştir.³⁸ Taşrada ilk İdadinin neden burada açılmış olduğuna dair kaynaklarda kesin bilgiler yoktur. Ancak imparatorluğun Gayri Müslim tebaasının en çok yaşadığı yerlerden biri olan Yanya’da 300 Müslüman öğrenciye karşılık, 680 Gayri Müslim öğrenci vardı. Kazalarında ise 95 Rum Mektebinde 2.800 Rum çocuğu okuyordu.³⁹ Bütün vilayet merkezlerinde Rüşdiye ile birlikte yedi ve sancak merkezlerinde Rüşdiye ile birlikte beş senelik İdadilerin yaygın bir halde açılabilmesi ise, ancak 1882-1891 yıllarında olmuş ve böylece gelişen orta öğretim, kaza ve büyük nahiye merkezlerine kadar yayılan Rüşdiyelerle birlikte şehir ve kasaba halkı arasında yüksek öğretim için öğrenci hazırladıkları gibi, serbest meslekler, mahalli ve resmi hizmetler için de memur yetiştiren kaynaklar vazifesini görmeye başlamışlardır.⁴⁰

Gerek bütçe yetersizliği gerekse öğretmen olmayışından dolayı Maarif Nizamnamesi’nin aşamalı da olsa açılmasını lüzum gördüğü İdadi mekteplerini Devlet Salnamelerinde ancak 1874’te görüyoruz. 1876’da İstanbul’da 6 İdadi mektebi vardı. Bunların isimleri, öğrenci sayısı ve muallim sayısı şöyledir.⁴¹

	<u>Talebe sayısı</u>	<u>Öğretmen sayısı</u>
1. Dar-ül Maarif İdadisi	101	4
2. Fevziye İdadisi	110	4
3. Beşiktaş İdadisi	50	4
4. Fatih İdadisi	65	5
5. Davut Paşa İdadisi	49	3
6. İbrahim Ağa Çayırı İdadisi	?	2

³⁷ Cevad, s.150-151.

³⁸ Unat, s. 45; Kodaman, s. 185.

³⁹ Yalçın, s. 65-66.

⁴⁰ Unat, s. 45.

⁴¹ Ergin, s. 417; Kodaman, s. 187.

Bazı İdadiler talebe yetersizliği yüzünden kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Hatta bazı kimseler İdadilerin lüzumsuz olduğu kanaatini bile ifade etmeye başlamışlardı. Osmanlı-Rus savaşı yüzünden bir müddet İdadiler ihmal edilmiştir. Fakat yine bir ihmalden ötürü yapılan bir hata, İdadi meselesinin ön plana çıkmasına ve tartışılmasına vesile olmuştur. Şöyle ki, eski Mektebi Mülkiyenin, II. Abdülhamit tarafından kapatılıp, daha muntazam ve mükemmel bir mektebi Mülkiye tesis edilmesi sırasında, yanlışlıkla bir İdadi okulu kapatılmıştır. Mektebi Mülkiye İdadisi olmadığı anlaşıncaya yeniden açılması için teşebbüse geçilmiş ve bu konu 1878 Devlet-i Şura'ya intikal ettirilmiştir. Devlet-i Şura'da İdadilerin geliştirilmesi Nizamname gereği olduğu ve ayrıca yüksek öğretimin de bunlara bağlı olduğu kabul edilmiştir.⁴²

İdadilerin önemi anlaşılmasına rağmen hemen açma yoluna gidilmemiştir. Çünkü İdadilerin gerek daimi giderleri gerekse inşa ve tesis masrafları bakımından çok miktarda paraya ihtiyaç gerekiyordu. Fakat Sadrazam Sait Paşa çare olarak evvelce ilköğretim için kabul olunan öşrün öşrü nispetindeki vergiyi kaldırmış, bunun yerine 1300 mali yılından itibaren aşarın Seb'i (1/7) ve Rub'u (1/4) alınıp ve ayrıca müsakkafat vergisinde %6'nında maarife ayrılmasını temin etmiştir. Bu şekilde sağlam mali kaynaktan İdadilerin masrafları karşılanmış oldu. Bunun sonucunda vilayetlerde İdadilerin açılmasına girişildi. Nitekim 1885 yılında Bursa, Edirne, Konya ve Çanakkale 'de birer idadi açılmıştır. Aynı yıllarda İzmir, Selanik, Trabzon, Rodos, Konya, Ankara, Üsküp, Priştina, Serfice, Gümülcine, Manisa, Adana, Halep, Maraş, Kırşehir, Çankırı, Teke, Bitlis, Muş, İzmit ve Sivas şehirlerinde birer İdadi okulu açılmasına karar verilmiş ve yapımına başlanmıştır.⁴³

1882-1890 yılları arasında Rüşdiyeyi içine alan İdadilerin yaygın olarak taşrada açıldığını görüyoruz. Bunlar il merkezlerinde Rüşdiye ile birlikte yedi, sancak merkezlerinde Rüşdiye ile birlikte 5 yıllık İdadilerdir. Böylece gelişen ortaöğretim kaza ve büyük bucak merkezlerine kadar yayılan Rüşdiyelerle birlikte

⁴² Kodaman, s. 187-188.

⁴³ Kodaman, s. 189.

kent ve kasaba halkı arasında yüksek öğretime öğrenci hazırladıkları gibi serbest meslekler, mahalli ve resmi hizmetler için memur yetiştiren kaynaklar vazifesini görmeye başlamışlardır. Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde her vilayet merkezi olan şehir ve kasabada iki kısımdan teşekkül edecek ve Rüşdiye üzerinde altı yıllık bir öğrenim verecek "Mekatib-i Sultaniye"nin açılması esasını koyuyor ve Kısım-ı Ali adı altında Edebiyat ve ulum kollarına ayırdığı üç yıllık son devresinde okutulacak dersleri de gösteriyordu. Hangi sınıftan olursa olsun Osmanlı tebasına açık olacağı nizamnamede açıkça belirtilen bu okullar yalnız nizamnamenin maddelerinde yazılı kalmışlar ve imtiyazlı bir vilayet olan Girit'in merkezinde Mekteb-i Kebir adı altında açılan Mekteb-i Sultani hariç tutulacak olursa, hiçbir zaman açılmamışlardır. Sonradan kurulan ve Rüşdiye ile birlikte yedi senelik öğrenim yapan İdadiler, Mekteb-i Sultaniyeden beklediği hizmeti görmeye çalışmışlardır. Taşrada, Girit hariç başka yerlerde açılmayan Sultaniyelerden bekleneni işte bu İdadiler yerine getirmiştir.⁴⁴

1892'de yayınlanan resmi bir tebliğde, taşra İdadileri beş ve yedi yıllık olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Böyle bir ayrıma mali imkânsızlıktan dolayı gidildiğini görüyoruz. Her vilayet ve sancakta, yedi yıllık leyli İdadiler açmaya her şeyden önce maarif bütçesi müsaade etmiyordu. Bu nedenle sancaklarda ve maarif geliri az olan vilayetlerde beş yıllık nehari İdadiler uygun görülmüştür. Her iki tip İdadi, Rüşdiye sınıfını içine alıyordu. Leyli İdadilere ücretsiz talebe alındığı gibi ücretli talebe de kabul ediliyordu. 1895-1896 öğretim yılına kadar açılan yedi yıllık vilayet leyli ve beş yıllık vilayet nehari İdadileri ve açılış tarihleri şöyledir:⁴⁵

Tablo 1. Yedi Yıllık Vilayet Leyli İdadileri

Bursa	1301/1884	Konya	1305/1888
Adana	1301/1884	Yanya	1306/1889
Manastır	1301/1884	Midilli	1306/1889
İzmir	1302/1885	Üsküp	1306/1889
Kastamonu	1302/1885	Ankara	1307/1889

⁴⁴ Unat, s. 47-48; Akyüz, s. 212; Koçer, s.198.

⁴⁵ Kodaman, s. 198.

Erzurum	1302/1885	Diyarbakir	1307/1889
Trabzon	1303/1886	Sivas	1308/1890
Selanik	1303/1886	Halep	1308/1890
Şam	1304/1887	Edirne	1308/1890
Beyrut	1304/1887		

Tablo 2. Beş Yıllık Vilayet Neharî İdadileri

Manisa	1302/1885	Bağdat	1306/1889	Amasya	1310/1892
Siroz	1303/1886	Kırklareli	1308/1890	Kayseri	1311/1893
Drama	1303/1886	Tekirdağ	1308/1890	Yozgat	1311/1893
Balıkesir	1301/1884	Muğla	1308/1890	Nablus	1311/1893
İzmit	1301/1884	Çankırı	1308/1890	Musul	1311/1893
Mamûratülaziz	1303/1886	Sinop	1308/1890	Akka	1312/1894
Gümölcine	1304/1887	Samsun	1308/1890		
Gelibolu	1304/1887	Trablusşam	1308/1890		
Bolu	1304/1887	Lazkiye	1308/1890		
Dedeoğacı	1306/1889	Hama	1308/1890		
Aydın	1306/1889	Denizli	1309/1891		
Biga	1306/1889	Görice	1309/1891		
Kütahya	1306/1889	Kırşehir	1310/1892		
Kudüs	1306/1889	Çatalca	1310/1892		

1902’de vilayet merkezlerindeki yatılı İdadilerin temel dersler birlikte okutulmak üzere ve öğrenim süresi ziraat için 6’ya indirilmek, diğerleri için 8’e çıkarılmak suretiyle bir kısmına ziraat, bir kısmına ticaret ve sanayi şubeleri olup, bir kısmına da her iki şubenin birden ilavesi suretiyle muhtelif gayeli öğretim kurumları haline getirildikleri görülmektedir. Fakat bundan beklenen sonuç alınamamış olacak ki 1906’da bundan vazgeçilip İdadiler tekrar 7 yıllık olmak üzere eski durumlarına döndürülmüştür.⁴⁶

⁴⁶ Unat, s. 46; Akyüz, s. 213.

1905-1906 yılı istatistiklere göre II. Abdülhamit devri sonunda imparatorlukta yer alan İdadi durumu şöyledir.⁴⁷

Tablo 3. Resmî İdadiler

Vilayet Adı	İdadi Sayısı	Vilayet Adı	İdadi Sayısı
İstanbul	9	Hicaz	1
Edirne	6	Halep	3
Erzurum	2	Bursa	5
İşkodra	2	Diyarbakir	2
Sivas	3	Konya	5
Trabzon	1	Kosova	4
Trablusgarb	1	Mamûratülaziz	2
Kastamonu	4	Manastır	4
Adana	1	Musul	1
Ankara	5	Van	2
Bağdat	1	Yanya	4
Aydın	5	Selanik	3
Beyrut	5	Yemen	2
Cezayir	3	Suriye	2

Tablo 4. Müstakil Sancaklardaki İdadiler

İzmit	1	Kudüs	1
Çatalca	1	Çanakkale	1
Samsun	1	Zor	-

Tablo 5. Hususi İdadiler

İstanbul	5	Beyrut (Kız)	1
İzmir	1	Şam	1
Manisa	1	Manastır (Kız-Erkek)	2

⁴⁷ Kodaman, s. 201-202.

Abdülhamit dönemi sonralarında İstanbul'daki İdadi sayısı dokuz, taşradakilerle birlikte Osmanlı topraklarındaki toplam İdadi sayısı 109'a çıkmıştır. Bu okullardaki toplam öğrenci sayısı 20.000'e yaklaşmıştır.

Meşrutiyetin ilanından sonra ortaöğretim alanında yapılan ıslahatın başında vilayet merkezlerindeki bir kısım İdadilerin lise haline konulması ve programlarının buna göre düzenlenmesi gelir. Bu işe 1910 yılında Emrullah Efendi'nin nazırlığı zamanında başlanmış, ilki İstanbul'da ve bazı büyük şehirlerde liseye çevrilen 10 İdadiye, Rüşdiye üzerinde iki devreli ve altı yıllık öğrenim süresi olan ve ikinci devresi fen ve edebiyat kollarına ayrılan bir bünyeye kavuşmuştur. 1913'de bu çalışmanın alanı daha genişletilerek beş yıllık kendi iptidai kısmına veya altı yıllık umumi ilkokula dayanmak üzere dört yıllık birinci, fen ve edebiyat kollarına bölünmüş üç yıllık ikinci devresi bulunan ve bütünüyle öğrenim süresi 12 yıla çıkan Sultaniyeler hemen bütün vilayet merkezlerinde evvelce mevcut idadilerin yerlerini almışlardır.⁴⁸

İdadinin amacı, kültürlü, ziraat, sanat ve ticarete vakıf olan eleman yetiştirmektir. Ancak İdadi mezunları alacak devlet kurumları olmadığı için, mezunları imtihanla liselere kabul edilen ortaöğretimin bir basamağı olarak Cumhuriyete kadar kalmış ve Cumhuriyet döneminde de liselere çevrilmiştir. 1923 yılında bütün genel ortaöğretim kurumlarına lise adının verilmesi kararlaştırılmıştır.

Sivil idadiler başlığı altında kız idadilerinin gelişimine de değineceğiz.

İnas (Kız) İdadileri:

II. Abdülhamit devrinde Münif Paşa'nın Nazırlığı zamanında İstanbul'da Babiali Caddesinde kira ile tutulmuş bir konakta İdadi seviyesinde bir kız okulunun 13 Mart 1880 yılında açıldığı görülmektedir. Avrupa okul nizamlarına uygun bir

⁴⁸ Akyüz, s. 248; Koçer, s. 198.

programla Türkçe ve genel kültür derslerinin yanında Fransızca, İngilizce ve Almanca okutulmuş ve de musiki, el ve işleri gösterilmiştir⁴⁹.

İdadi seviyesinde açılan bu okul iki yıl öğretimden sonra halkın ilgisizliği yüzünden kapanmasıyla beraber, kızlara ait orta öğretim alanında önemli bir olay saymak yerinde olur⁵⁰.

1880 yılında basında çıkmış bir yazıda, açılan kız mektebine on beş talebenin kayıt yaptırması beklenirken üç kız talebe kayıt yaptırmıştır. Bu yazıda, anne-babalarının eğitimin ilerlemesi için mektebe yardım etmeleri istenmiştir. Ayrıca bu yazıda mektebe ilgisizliğin nedeni olarak, kızlara ve kadınlara ilim tahsil etmek lezzetini daha tamamıyla tattırılmamış olunması ileri sürülmüştür. Kız talebeleri boş ve çürük düşüncelerden arındırılıp, hünerlerini ve marifetlerini gösterecek yollara teşebbüs ve gayret edilmesine dair hususları yine bu yazıda yer almıştır⁵¹.

II. Meşrutiyetin başlangıcında ilköğretim veren kız okulları, dershaneler hınca hınç dolu, sağlık durumuna elverişsiz sıralar, konferans salonu ve ders araçları bulunmayan dersler, mektep eşyaları eski, intizamdan uzak, rahleler küçük ve yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Kızlar için orta, lise ve hatta yüksek tahsil veren ilim müesseseleri mevcut değildi. Bu müesseseleri açmak ve yaşatmak şerefide hükümetten, onur maarif nezaretinden ziyade 1908 inkılâbını yapanlara nasib olmuştur. Bu iş önce hususi bir suretle olsa dahi sonradan hükümet bu işe el koymuştur⁵².

1908 inkılâbından sonra özellikle Batı'daki kız okullarına benzer okullar açılmaya başlanmıştır. İşte bu tarihte İstanbul'da bir kız okulu açılmıştır. Yine bu sırada kız çocuklarının iyi bir ev kadını ve anne olabilmelerini sağlamak amacıyla Madam Kolp tarafından Mahmut Paşa'da Osmanlı-Fransız Kız Sanayi Mektebi

⁴⁹ Cevad, s. 206.

⁵⁰ Unat, s. 46; Akyüz, s. 213.

⁵¹ Cevad, s. 208-209.

⁵² Ergin, C. III-IV, s. 1189-1190.

açılmıştır. Bu okulda İslam dinini okutmak üzere, ulemadan birisi öğretmen tayin edilmiştir. Dr. Resim Ömer'de tıbbı dair dersler vermiştir⁵³.

Maarif Nezareti, vilayet merkezlerinde münhasır kalmış olan kız Rüşdiyeleri 23 Eylül 1913 tarihli ilk tedrisat kararnamesiyle altı senelik kız iptidailere döndürülerek, bazı vilayet merkezlerinde bu kararname hükümlerine göre beş senelik kız muallim mektepleri açılıyordu⁵⁴. Buradan çıkan kızların çoğu vilayetlerde bulunan Kız Muallim mekteplerine öğretmen olarak tayin ediliyordu. Bu sebeple İstanbul'da öğretmen bulmak zorlaşıyordu. Bu sebeple İstanbul'da kadın öğretmen yetiştirmek ve bu kadın öğretmenleri kendi okullarında görevlendirmek üzere Vilayet Kız rüşdiye mezunları kızlar İstanbul'a getirildi. Mezunlarında, İstanbul'da Çarşamba semtinde bulunan ve Darülmuallimat şubesi olmak üzere Leyli Kız Sanayi Mektebinde okumaları, yeme-içme ve yatmaları sağlanmıştır. İşte bu suretle husule gelen Kız İdadisinin Rüşdiye kısmını yeniden, idadi sınıfları da kaldırılıp Darül Muallimet sınıfları, öğrencisinden oluşmak üzere, Kabasakal'da bir konakta açılmıştır. Buranın müdürlüğüne o dönemin Ankara Maarif Müdürü olan Ahmed Edip Bey getirilmiştir. Bu bina 1912 yangınında yanıp kül olduktan sonra okul Beyazıt'da Tavşantaşı'nda bir konakta üç Rüşdiye ve üç İdadiye sınıflarını içine almak üzere tekrar gündüzlü olarak açılmıştır.⁵⁵

İdadi sınıflarının dersleri, Türkçe, Riyaziye, Tabiiye, Tarih, Coğrafya Mevalid, Nebatat, Hayvanat, Resim ve Fransızca idi⁵⁶.

1913-1914 yılında bu İdadi Sultaniye çevrildi ve yatılı hale getirildi.⁵⁷

⁵³ Ergin, C. III-IV, s. 1190-1191.

⁵⁴ N.Atuf Kansu, *Türkiye Maarif Tarihi*, Milliyet Matbaası, C.II, İstanbul 1932, s. 68-70.

⁵⁵ Kansu, s. 80-82.

⁵⁶ Ergin, C. III-IV, s. 1192-1193; Kansu, s. 80.

⁵⁷ Ergin, C. III-IV, s. 1193; Akyüz, s. 248.

b. Askeri İdadiler

1845 yılına kadar Bahriye, Mühendishane, Harbiye ve Tıbbiye gibi askeri mekteplere öğrenci hazırlayan bir ortaöğretim yoktu. Askeri mekteplere alınan öğrenciler kendilerine verilen eğitimi alabilecek kapasitede değildir. Bu, batı tarzı Askeri okullardaki eğitim ve öğretim seviyesinin istenilen dereceye yükselmesine engel oluyordu. Harbiyye Kumandanı Emin Paşa'nın teklifi üzerine 1845'te, askeri mekteplere alınacak öğrencilerin önceden bir hazırlık okulunda eğitilmeleri kararlaştırıldı. Aynı yıl içinde Meclis-i Maarifi Muvakkat askeri okulların ıslahına dair bazı kararlar aldı. Meclis-i Maarif-i Muvakkat'ın aldığı kararlara göre askeri okullarda eğitim mesleki derslere yönelik olacak, derslere hazırlık ve diğer derslerin öğretimi için on iki yerde Mektebi Fûnun-ı İdadiye adıyla okullar açılacaktı.⁵⁸

1845 de İdadi sınıfları Maçka kışlasında Mektebi Fûnunu İdadiye adı ile ayrı bir hazırlayıcı sınıf teşkil etmek üzere, subay sınıfları için Pangaltı'daki Tophane Müdürlüğüne ait hastane binasında Harbiye okulunun açılması kararlaştırılır. Aynı tarihte ordu merkezleriyle Bursa'da ve Bosna'da da bu okula kaynak olacak askeri İdadilerin açılmasına başlanır. Okullara tahsis edilen Maçka ve Pangaltı'daki binalarda da birtakım değişiklikler yapılır. Bina yeni baştan onarılır. Bu yüzden bu tamirat sırasında Harbiye Okulu geçici olarak Dolmabahçe sarayı kısımlarında olan saray hizmetleriyle mızıkacı ve baltacıların oturmasına ayrılmış bulunan "Çinili Köşk"e yerleşir. 1847 yılında onarımı biten Pangaltı'daki binaya Harbiye Okulu tekrar taşınır ve yeni adı Mekteb-i Ulum-u Harbiye'dir. Okulun öğretim kadrosunda hem Avrupadan yeni gelen genç Türk öğretmenleri ders vermektedir. Hem de yabancı uzmanlar göreve getirilmiştir.⁵⁹

1847'de askeri İdadilerde, hendese, cebir, manazar, cerri eskal (mekanik), hikmet-i tabiiye (mıknatıs, ses, ışık, elektrik v.s. konu alan bir çeşit fizik dersi), hal ve terkibi ecsam (cisimler, maddelerin sentezi), Fransızca, hafif ve ağır istihkâmlar,

⁵⁸ Cevad, s. 30-31; Yücel, s. 10-11.

⁵⁹ Koçer, s. 38-39.

tambaz köprü kurmak, resim, harita, top, tüfek ve şiş talimleri, piyade, süvari talimleri ve yüzmek öğretilmeye başlanmıştır⁶⁰.

II. Abdülhamit döneminde İstanbul'da Mekteb-i Harbiye-i Şahane idadisi ile Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane İdadisi adında iki okul bulunmaktadır. 1898'de bunların birincisinde 1280, ikincisinde 545 öğrenci bulunuyordu. Bu tarihte bu askeri İdadilerde okutulan başlıca dersler şunlardı; Tarih-i Osmani, Tarih-i Umumi, Kitabeti Osmaniye, Lisan-i Fransevi, Resim, Riyaziye, Coğrafya, Makine ve Musellat dersleri okutuluyordu. Ayrıca 1906 yılında taşrada, beş idadi mevcuttur. Bu idadiler ve öğrenci sayısı şöyledir. Edirne 234, Erzurum 236, Erzincan 200, Manastır 274, Bağdat 214.⁶¹

⁶⁰ Yücel, s. 11.

⁶¹ Cemil Öztürk, "İdadi", *TDV Ansiklopedisi*, TDV Yay, C. 21, İstanbul 2000, s.495.

III. BÖLÜM

İDADİ MEKTEPLERİNDE TALEBE İŞLERİ VE ÇALIŞAN PERSONEL

A. İDADİ MEKTEPLERİNDE TALEBE İŞLERİ

Tanzimat döneminin en eski sivil mektebi olan Rüşdiyeler ve onların devamı olan İdadilerde kayıt ve kabul işleri, öğrenci disiplini, sınav sistemi, okulların çalışma süreleri ve tatil düzenlemeleri ile ilgili hükümler değişikliğe uğrasa da, Cumhuriyet yıllarına kadar ortaöğretimde geçerliliğini korumuştur.

a. Talebelerin Mekteplere Kayıt ve Kabul İşleri

İdadi mektepleri, Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşamak şartıyla Osmanlı veya yabancı halkın bütün ailelerin çocuklarına açıktı.⁶²

Bu mekteplere, İptidai mezunları, Rüşdiye mezunları ve bu iki mektebe devam edemeyen ya da kayıt yaptırıp bitiremeyen, meşru bir sebebe dayalı olarak bırakmış olan talebeler alınırdı. Ayrıca İdadilerin, İdadi kısmına kayıt olmak isteyen çocukların¹³⁻¹⁸, Rüşdiye kısmına kayıt olmak isteyenlerin de 10-15 yaşlarında olmaları şartı vardı.⁶³

İdadi mekteplere giriş şartlarıyla ilgili hususları M. Cevad'ın kitabında yer verdiği talimatnamede görmekteyiz.⁶⁴

—Yedi senelik Mektebi İdadiyenin ilk üç senesi ile bazı yerlerde bulunan şubeler Rüşdi ve diğer dört senesi İdadi derecesindedir. Mektebi İdadiye'den tasdik

⁶² Düstur, Birinci Tertip, C. V, s. 949.

⁶³ M.U.N, *Mektebi İdadiye'ye Mahsus Talimatname*, 1328, M. 70-71.

⁶⁴ Cevad, s. 382-386.

edilmiş şehadetnamelerle müracaat edenler imtihansız birinci ve mektebi Rüşdiye ile İdadilerin Rüşdiye kısımlarından şehadetnameyi hak edenler keza imtihansız dördüncü seneye kayıt ve kabul olunur.

Beş senelik İdadi mekteplerinin ilk üç senesi Rüşdiye derecesinde olup diğer iki senesi de İdadi ise de, bu nevi mekteplerde beşinci seneyi bitirenlere verilen şehadetname yalnız iki senelik tahsilât kaydedilecek ve ancak yedi senelik İdadilerin yedinci ve dersaadet İdadilerinin dördüncü sınıfını bitirenlere tam İdadi şehadetnamesi verilecektir. Beş senelik İdadileri tamamlayan aldıkları şehadetnameleri ibraz ettikleri takdirde yedi senelik İdadilerin altıncı ve dersaadet İdadilerinin üçüncü senelerine kayıt yaptıracaklardır. (md. 44)

— Mektebe kabul edilecek talebenin, memleket tabibi veya bilinen bir tabib tarafından bulaşıcı hastalığı olmadığına dair imzalanmış bir rapor ve aşı kağıdı, Osmanlı tezkeresi (Nüfus Cüzdanı), daha önce bitirmiş olduğu okulun diplomasını getirmesi ve on beş yaşını geçmemiş olması gerekir. (md. 45)

— Ücretsiz alınan yatılı talebenin miktarı, toplam yatılı talebenin 1/3'ünü geçemezdi. Fazla sayıda ücretli yatılı talebenin alınması okul binasının kapasitesine bağlıdır. Gündüzlü talebe sayısı sınırlı değildir. (md. 46)

— Okul ücreti on iki Osmanlı lirası olup, üç taksitte ödenir. Öğle yemeğini okulda yemek isteyen gündüzlü talebeden ayda elli kuruş alınır. (M. 48). Taksidi belirlenen müddet içerisinde veremeyen talebe ya okulu terk eder ya da gündüzlü olarak devam ederse, vermiş olduğu taksitler iade edilmezdi. (md. 49)

— Talebeden alınacak ücret maarif sandığına teslim olunup, karşılığında maarif müdürü ve muhasebe tarafından düzenlenmiş makbuz verilirdi. Maarif sandığı olmayan yerlerde aynı muamele mektep müdürü ve kâtibî tarafından yapılırdı. (md. 50)

— Her sene talebenin kabulü zamanı ile o sene alınacak talebenin miktarı iki ay evvel vilayet gazetesıyla ilan edilirdi. (md. 51)

— Fakir talebeler için “meccanilik (ücretsiz)” sistemi getirilmiştir. Meccanen mektebe girmek isteyen talebe mahalli hükümetine müracaat ederek fakir ve ihtiyaç sahibi olduğuna dair belge tanzim ettirmesi gerekiyordu. Öncelikle talebenin velisi hakkında araştırma yapılır, ona ait olan mal ve eşyaların kıymeti incelenirdi. İkinci olarak ticaret odaları bulunan mahallerde ticaret oda heyeti, bulunmayan yerlerde belediye meclisleri tarafından velisinin hal ve durumu, ticari ilişkisi, sanat ve meşguliyeti beyan edilir. Fakir ve ihtiyaç sahibi olup olmadığı mahalli idaresi tarafından ibraz edilerek bir belge verilir. Bu belge maarif müdürüne iletilir ve talebe okula kayıt olunurdu. (md. 52)

— Mektep ücretini ödeyemeyecek kadar fakir olduğu tahakkuk etmeyen bir talebenin ücretsiz kabulü kat’iyyen yasaktır. Bu yolla kabul olunan talebenin mektep ücreti, kabul edene tanzim ettirilir. (md. 53)

52. madde de beyan olunduğu üzere fakir ve ihtiyaç sahibi olanlar, Maarif müdüriyetinden tezkere ile beraber mektebe gönderilecektir. Ancak İdadi beşinci sene şهادetnamesini haiz olanlar diğerlerine ve Rüşdiye şهادetnamesine haiz bulunanlar iptidai şهادetnamelerine tercihen kabul edilecek ve bununla beraber şu hususlara dikkat edilecektir:

1. Mevcut sınıfların her birine yedide bir hesabıyla isabet edecek şekilde ücretsiz talebe alınacaktır. Mektepten şهادetname ile çıkan yahut şهادetname almadan mektebi terk edenler için de ücretsizlerin adedi ne kadar ise, o sene için o kadar ücretsiz alınır ve bu kural sürekli olacaktır.

2. Beyan olunduğu üzere, mektebe meccânen alınacak talebe bulunduğu vilayetin merkez ve merkeze bağlı kazalarında toplanan yardım payına nispeti oranında taksim olunacak her kazaya ne kadar talebe isabet edecek ise, münhasıran kazadaki halkın çocuklarına mahsus olmak üzere alınacaktır. Merkezdeki halkın

çocukları gündüzlü eğitimin kolaylıklarından istifade edebileceklerinden, kazalardaki talebe gelmiyor diye kazadaki halktan toplanan yardım payından istifade edilemezdi. (md.54)

— Meccânen kabul olunmak üzere müracaat edenlerin sayısı o sene içinde açık olan yerlerden fazla olduğu takdirde, bunların arasında yarışma imtihanı yapılarak yetenekli ve iktidarca üstün görülenler tercihen kabul edilecektir. Bu imtihan mektep müdürünün başkanlığında öğretmen tarafından oluşan bir komisyon tarafından yapılır. Mektep müdürü, Maarif müdürünün resmen talimatı olmadıkça, ücretli ve ücretsiz hiçbir talebeyi leyli olarak kabul edemezdi. (md. 55)

— Öğretim yılı içerisinde nehari kısmında leyli kısmına nakil olmak isteyen talebeden tam sene ücreti alınmayıp, nakil olduğu zaman hangi taksit müddetine denk geliyorsa onu ve ondan sonraki taksidin bedeli alınıp, geçen taksidin bedeli alınmazdı. (md.56)

— Talebenin leyli kısmından nehariye ve nehariden leyli kısmına bir sene zarfında geçmesi caiz olup, tekrarı kat'iyen yasaktır. Öğretim yılı başlangıcında on beş güne kadar mektebe kayıt olmak gerekiyordu. Meşru bir mazereti olanlar için bu bir aya kadar uzayabiliyordu. (md. 57)

Aynı statüdeki mekteplere devam eden kardeşlerden birincisinden tam, ikincisinden üçte iki, üçüncüsü ve bundan sonrasından yarı ücreti alınıyordu.⁶⁵

İdadi mekteplerinden alınan ücret 1918 yılında Sultani mekteplerinden alınan ücretlerin artırılmasına paralel olarak seferberlik sonuna kadar iki katına çıkarılmıştır.⁶⁶ Talebeden alınan bu ücret İstanbul'un geçim endeksi esas alınarak hesaplanmıştı.

⁶⁵ Düstur, ikinci tertip, C. 7, s. 142.

⁶⁶ Düstur, ikinci tertip, C. 10, s. 78.

b. Sınıf Geçme ve İmtihanlar

İdadi mekteplerinde talebelerin bilgi seviyelerinin tespiti 10 üzerinden yapıliyordu. Beşten aşağı olanla derecelendirilmezdi. Beşten aşağı not alan talebeye aldığı not söylenmez, sadece zayıf olduğu belirtilirdi. İmtihanalarda verilen notların derecelendirilmesi şöyledir:⁶⁷

9-10	Aliyyü'l-a'la	(Pekiye)
7-8	A'la	(İyi)
6	Karib-i A'la	(İyiye Yakın)
5	Vasat	(Orta)
4	Karib-i Vasat	(Ortaya Yakın)
3	Zayıf	
1-2	Edna	(Pek Zayıf)

İdadi mekteplerinde imtihanlar, her öğretim yılı sonunda İmtihan-ı Umumi ve her sene üçer ay ara ile iki imtihandan hâsıl olan İmtihan-ı Hususi olarak ikiye ayrılır. ⁶⁸ Bu yazılı imtihanların dışında öğrencilerin yılsonu tatillerinden bir hafta sonra da sözlü sınavı yapıliyordu.⁶⁹

İmtihan-ı Umumide sınıf geçmek için her dersten dört aynı zamanda not ortalamasının en az beş olması gerekir. Şahadetname almak için not ortalamasının altı olması gerekir. İmtihan-ı Umumiyede öğrencinin ortalama notu 5 ve daha yüksek, fakat iki dersten notu dörtten aşağı ise yılsonu imtihanlarından hemen sonra o iki dersten tekrar imtihan edilip bu sınavda da başarısız olan öğrenci sınıfta bırakılır. Üssümizan denilen bu sistem bazı okullarda çok uzun süre geçerli kalmıştır. Örneğin, Siyasal Bilgiler Fakültesinde 1960'lardan sonra bile bu sistem uygulanmıştır. Orada not ortalamasının en az yedi ve asgari notun beş olması gerekli

⁶⁷ Cevad, s. 389; Akyüz, s. 216; Kodaman, s. 201.

⁶⁸ Cevad, s. 388; Akyüz, s. 216.

⁶⁹ M.U.N, md. 83.

idi. Burada yedi, not açısından orta derecede idi. Bu sebeple o dönemlerde oldukça yüksek bir başarı isteniliyordu.⁷⁰

Önceki sene ikmal imtihanını veremeyip sınıfta kalanlar, ertesi yıl yapılacak imtihanı umumiye de yine iki dersten dönecek olursa, ikinci bir imtihan daha olurlardı. Şayet bu imtihanda iki dersten birini geçip de diğerinden sınıfı geçemeyecek notu alırsa, bu dersten üçüncü defa bir daha imtihan yapılıp, bundan sonra başka imtihan yapılmazdı.⁷¹

İmtihanı umumide, mümeyyizler (soru soran kimse), mümkün olduğunca imtihan edilecek derslere vakıf olması ve buna göre tayin edilmesi, bunların imtihan günleri ve saatlerinde mektepte hazır bulunması lazım olup, bulunmadıkları takdirde yerlerine başkaları tayin olunurdu. Mümeyyiz ve muallimlerin soracakları soruları ve cevapları ayrı ayrı kâğıtlara yazılırdı. İmtihan sonucunda sınav kâğıtları mümeyyiz ve muallimler tarafından okunur ve notlar verilirdi. Notlar cetvellere geçirilip imzalanır ve mühürlenirdi. Mümeyyiz ve muallimlerin vermiş oldukları notlara hiç kimse müdahale edemezdi.⁷²

Yazılı imtihanlarda, ders muallimi tarafından sorulacak soru sayısının üç katı sayıda hazırlamış olduğu soruların içerisinde mektep idaresince tercih edilen sorular yer alıyordu. Bu suretle sorulara çift denetim sistemi getirilmişti.⁷³

Leyli ve nehari talebeden muayyen günlerde imtihanlara gelmeyenler o imtihandan kalmış nazarı ile bakılacaktı. Ancak imtihan günü mektebe gelemeyecek derecede hastalık gibi bir mazereti gösteren talebe yeniden imtihana alınırdı. Ama mazeret göstermeyen talebe sınavdan kalmış sayılıyordu. Özrü kabul edilen talebe,

⁷⁰ Akyüz, s. 216.

⁷¹ Cevad, s. 389-390.

⁷² Cevad, s. 391.

⁷³ Yücel, s. 118-120.

giremediği sınavı sene başında vermek zorunda idi. Aksi takdirde bir üst sınıfa geçemiyordu.⁷⁴

Ders yılı içerisinde devam müddetinin yarısından fazla mektebe gelmeyen talebe imtihana kabul olunmazdı. Yapılan hususi imtihanlarda birinci çıkan talebeye imtiyaz varakası verilirdi. İkinci çıkana ise Tahsin varakası, üçten aşağı olanlar ise izinsiz bırakılırdı.⁷⁵

Hususi imtihanların Umumi imtihanlara tesiri yoktu. Fakat eşit kuvvette görülen talebeyi yekdiğerine tercih için kolaylıklar gösteriliyordu. Bu imtihanlarda talebenin kopya çekmemesine dikkat edilirdi. Kopya çekerken yakalanan talebeye sıfır almış olarak bakılır ve izinsizlik cezası verilirdi.⁷⁶

Her sene umumi imtihanlardan sonra mektep müdürü her talebenin her dersten kaçır numara almış ve kaçınıcı olduğunu beyan eden üç nüsha olarak bir cetvel tanzim ederdi. Müdür ve mümeyyizler imzaladıktan sonra bu üç cetveldən birisi mektepte saklanır, diğér ikisi ise maarif müdürüne gönderilirdi. Maarif müdürü de bu cetvelin birisini kendisi alıp, diğérini ise, şayet eğer bir mütalaa varsa onunla beraber nezarete gönderirdi.⁷⁷

Beş senelik İdadi mekteplerinin Rüşdiye kısmını bitirenlerden İdadi bölümüne devam etmek istemeyenlere Rüşdiye şahadetnamesi verilirdi. İdadi kısmına devam edecekler ise şahadetname verilmezdi. Ancak talebe herhangi bir sebeple İdadi mektebinin herhangi bir sınıfından ayrılırsa kazanılmış hakkı olan Rüşdiye şahadetnamesi tanzim edilerek verilirdi.⁷⁸

⁷⁴ Cevad, s. 391.

⁷⁵ Cevad, s. 392.

⁷⁶ Cevad, s. 392.

⁷⁷ Cevad, s. 392-393.

⁷⁸ M.U.N, md. 87-91.

Talebelere verilecek olan şahadetnameler belirli üsûller çerçevesinde mektep idaresince tanzim edilirdi. Vilayette ilk önce Maarif ve mektep müdürleri, ikinci derecede mümeyyizler ve muallimler tarafından ve livalarda ilk önce mektep müdürleri, ikinci olarak mümeyyiz ve muallimler tarafından mühürlendikten sonra vilayet merkezinde valiye, liva merkezinde ise mutasarrıfa da tasdik ettirilir. Dersaadet İdadi mekteplerinin şahadetnameleri dahi bu yolla tanzim edilip mühürlenir ve mektep idaresiyle Maarif nezareti tarafından tasdik olunurdu.⁷⁹

c. Talebenin Disiplin İşleri

Disiplin işleri çalışkan, terbiyeli ve gayretli talebeleri taltif edici, devamsızlığı, çalışma gayretsizliği, mektep içerisinde ve dışında düzensizliği görülenleri tekdir edici bir şekilde düzenlenmiştir. Talebelere bedeni ceza kesinlikle yasaklanmıştır.

Derslere devam eden, gayretli olan ve mektep içerisinde uygun davranışlar gösteren talebeye küçük kâğıt parçacıkları verilirdi. Bunlara Evrak-ı Takdiriye (ödüllendirme kâğıtları) denilir. Bunlar basılı olur ve üzerine öğrencinin adı ve verilme nedeni öğretmeni tarafından yazılır ve imzalanırdı. Talebeye “aferin”, “tahsin”, “imtiyaz” adıyla üç çeşit mükâfat verilirdi.⁸⁰

Aferin: Çalışkan ve terbiyeli olan talebeye “Aferin” verilir. Öğretmen ve müdür tarafından imzalanırdı.

Tahsin: İmtihan-ı hususilerde (ara sınavlarda) birinci olan öğrenciye öğretmeni ve müdürü tarafından verilirdi. Dört aferin değerindedir.

⁷⁹ Cevad, s. 393.

⁸⁰ Cevad, s. 386; Akyüz, s. 215; Kodaman, s. 201.

İmtiyaz: Sekiz aferin ve iki Tahsin değerindedir. Yine öğretmen ve müdür tarafından verilirdi. Beş imtiyaz alan talebeye başarılarından ötürü bir kitap hediye edilirdi.

Bu mükâfatların dışında bir de dört tahsin değerinde olan Levha-i iftihar vardır. Bu, basılı bir kâğıt değildir. Bu ödülü kazanan öğrencinin adı soyadı büyük yazılarla bir levhaya yazılıp, sınıfa asılırdı.⁸¹

Mektebe devamsızlığı ve derslerinde gayretsizliği, gerek mektep içerisinde gerekse dışında edebe aykırı hareket ve ahlaksızlığı gözle görülen talebelere müdür tarafından tenbih ve takdir cezalarının dışında altı çeşit ceza verilirdi. Bunlar Nişane-i Tevbih, Tevkif, İzinsizlik, Takdir-i Aleni, İhrac-ı Muvakkat, İhrac-ı kat'i cezalarıdır.⁸²

Tenbih: Dersini bilmeyen, küçük yaramazlık yapan talebeye öğretmen tarafından yapılan sözlü uyarıdır.

Tekdir: Tenbihe rağmen hatalı davranışlarını sürdüren öğrenciye okul müdürünün odasında yaptığı uyarıdır.

Nişane-i Tevbih: Derslerde devamsızlığı ve gayretsizliği, hüsnühal ve harekette kusur edenlere ve muayyen saatlerde mektepte bulunmayanlara verilen bu ceza sınıf defterine işlenirdi.

Tevkif: Daha ağır suç işleyen öğrencinin yemek teneffüsünden mahrum bırakılıp, ayrılmış bir dershanede yazı yazması cezasıdır.

İzinsizlik: Muayyen saatte mektepte bulunmamayı ve gayretsizliği alışkanlık haline getiren talebeye verilirdi. İzinsizlik cezası, leyli talebe için hafta sonunda

⁸¹ Akyüz, s. 216

⁸² Cevad, s. 386; Akyüz, s. 214

evine gitmekten men edilmek şeklinde; gündüz talebesi için de, bir günün her teneffüs zamanında ayakta durmaya mecbur edilmek şeklinde uygulanırdı.

Alen-i Tekdir: Mektebe bir ay içinde dört gün izinsiz olarak gelmeyen, mektep personeline itaatsizlik eden, yasaklanmış yayınları taşıyan veya okuyan talebeye bu ceza verilirdi. Alen-i tekdir, tevkif ile yola gelmeyene açıkça yapılan uyarıdır.

İhrac-ı Muvakkat: Bu ceza yukarıda sayılan davranışları alışkanlık haline getiren talebeye verilirdi. Talebe bir haftadan bir aya kadar okula alınmazdı.

İhrac-ı Kat'i: Talebenin okuldan çıkarılmasıdır. Bu ceza Maarif Nezaretine danışılarak verilirdi. Nezaretten haber gelinceye kadar talebe okula alınmazdı.

Bu cezaların tatbikini yavaşlatmak, hafifletmek, unutmak, bağışlamak ve mümkün olduğu derecede talebeyi eğitmek ve hoşgörülü davranmak disiplin anlayışının temelini teşkil ediyordu. Bu sebeple de verilen cezaların kaldırılması için bir takım kolaylıklar getirilmişti. Bu disiplin felsefesi “ceza en son çaredir” anlayışına dayanıyordu. Bu anlayışın temeli ise 1870 yıllarına kadar uzanıyordu.⁸³

Tevkif cezasında bir talebe bir aferin varakası vererek kurtulur ve izinsizlik cezasından ise imtiyaz veya iki Tahsin ya da sekiz aferin vererek kurtulabilirdi. Cezalara karşı verilen mükâfat bedelleri yırtılırdı. Fakat kabahatin şiddetine göre affedilmesi için cezalara karşılık verilmesi gereken Tahsin ve aferin varakası kabul edilmeyip cezalar uygulanabilirdi. Talebelerin haklarında tertip olunan mükâfat veya cezalar mektep müdürünün emriyle icra olunurdu.⁸⁴

d. İş ve Tatil zamanı

1869 tarihli Maarifi Umumiye Nizamname'sini 25. maddesinde Rüşdiye ve İdadi mekteplerinin iş ve tatil zamanı şu şekilde düzenlenmiştir. Mekteplerde dersler

⁸³ Halil Aytekin, *İttihat ve Terakki Dönemi Eğitim Yönetimi*, Gazi Eğitim Fak. Yay Ankara 1991, s.89.

⁸⁴ Cevad, s. 388.

Temmuz ayının başlangıcında tatil olunup ve on beş gün boyunca müzakereden sonra Temmuz'un on beşinden sonuna kadar imtihanlar yapılır. İmtihanlar yapıldıktan sonra mektepler 1-22 Ağustos arasında tatil yaparlar ve 23 Ağustos'ta tekrar açılırlardı.

Müslüman talebeler için okullar, Ramazan ayının üçüncü haftasının sonundan Şevval ayının ilk haftasının sonuna kadar on beş gün ve Kurban bayramında bir hafta daha tatil olurdu. Ayrıca kandil günleri ve her Cuma tatildir. Gayri Müslim talebe için de beş gün izin verilirdi. Bu izinler, büyük ve küçük Paskalya'da ikişer ve sene başında bir olarak taksim edilmiştir. Sabahleyin derslerine yetişmek üzere Hristiyan talebeye Pazar günleri kiliseye gitmek üzere izin verilirdi.⁸⁵

Leyli ve nehari mekteplerde günlük çalışma saatleri şöyledir:⁸⁶

Tablo 6. Leylî İdadî Mekteplerin Günlük Çalışma Saatleri

Dakika	Saat	
	2	Müzakere
30	0	Teneffüs ve Yoklama
	1	Birinci Ders
30	0	Teneffüs
	1	İkinci Ders
30	1	Namaz, Yemek ve Teneffüs
	1	Üçüncü Ders
30	0	Teneffüs
	1	Dördüncü Ders
30	0	Namaz ve Teneffüs
30	1	Müzakere
15	1	Namaz, Yemek ve Teneffüs
	2	Gece müzakeresi

⁸⁵ Cevad, s. 402; Akyüz, s. 216.

⁸⁶ Cevad, s. 404.

Tablo 7. Neharî İdadilerin Günlük Çalışma saatleri

Dakika	Saat	
30	1	Sabah Müzakeresi ve Yoklama
15	0	Teneffüs
	1	Birinci Ders
15	0	Teneffüs
	1	İkinci Ders
30	1	Namaz
	1	Üçüncü Ders
30	0	Teneffüs
	1	Dördüncü Ders

e. Talebelerin Mektebe Devam ve Devamsızlık İşleri

Nehari talebeler mektebin açık olduğu günlerde derslere, leyli ve meccani talebeler ise bütün gün mektepte bulunmak mecburiyetindeydi. Leyli talebenin tatil günleri dışında mektepten çıkmaları ve evlerine gitmeleri ancak velileri tarafından mektep idaresine ilmühaber kâğıdı getirmeleri halinde izin verildi. Nehari talebenin de tatil günleri dışında mektepten çıkmaları ancak idarenin iznine bağlıydı. Leyli ve nehari talebenin tatil günleri dışında mektebe gelmedikleri takdirde, velisi tarafından hastalık ve önemli bir sebep veyahut özrü olduğuna dair mektep idaresine ilmühaber getirmesi gerekirdi. Veli tarafından getirilen ilmühaber suiistimal derecesine varan bir şüphe götürürse bu, hükümsüz kabul edilir ve mektep idaresince gereğine bakılırdı.⁸⁷

Bir yıllık ders süresi içinde mektebin açık olduğu günlerin üçte biri devamsızlığı bulunan talebe, devamsızlık sebebi ne olursa olsun sınıfta bırakılırdı.⁸⁸

⁸⁷ Cevad, s. 398.

⁸⁸ M.U.N, md. 109.

B. İDADİ MEKTEPLERİNDE ÇALIŞAN PERSONEL VE VAZİFELERİ

İdadi mekteplerinde müdür, müdür sani, muavinler, muallimler, kâtipler, mubassırlar, imam ve mevcudu fazla leyli mekteplerde tabip bulunuyordu. Mektebin müdürü, müdür sanisi, muallimler ve muavinler Maarif Nezareti tarafından tayin olunurdu.

a. Mektep İdarecileri: İdadi mekteplerinde işler müdür, müdür sani ve muavinler tarafından yürütülüyordu. İkinci müdür, leyli talebe sayıları 250'den fazla olan mekteplerde bulunuyordu. Muavin sayısı da talebe sayısına bağlı olarak tahsis edilmiştir. Nehari mekteplerde bir muavin, leyli mekteplerde yüz talebeye kadar iki muavin, iki yüz elli talebeye kadar üç muavin tayin edilirdi.⁸⁹

1. Müdür: Mektebin idaresinden birinci derece sorumlusu müdürdür. Yaptığı işlerden dolayı maarif müdürüne karşı sorumluydu. Müdürlerin tayini nezaret tarafından yapılırdı. Müdür, tedrisatın güzel bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve devam ettirmek, mektepteki memur ve muallimin mekteple ilgili vazifelerini yerine getirmede itina ve dikkat etmelerine, mektebin demirbaş eşyasıyla, tedrisatla ilgili araç ve gereçlerinin muhafaza edilmesinden sorumluydu. Müdür, muavin ve muallimlerden birinin görevini yerine getirmesinde kusurunu gözlemlediğinde gerekli ihtar verir, bu ihtarın tesirini görmediği takdirde durumu derhal taşrada Maarif müdürüne, Dersaadette İdadiye İdaresine yazı ile bildirerek tayinini ister. Eğer acil önemli nedenler varsa, mesuliyeti üzerine alarak memur ve muallime geçici olarak işten el çektirir ve derhal taşrada Maarif Müdürüne, Dersaadette Mektebi İdadiye idaresine ihbar eder. Mamafih, işinden el çekirme muamelesi idareten kesin olarak yapılması taşrada maarif müdürünün ve Dersaadet Nezaretinin tasdikine ilişkindir.⁹⁰

⁸⁹ M.U.N, md. 3.

⁹⁰ Cevad, s. 320.

Müdür her ders yılı sonunda muallimlerle birlikte müzakere yaparak dersler ve idareyle ilgili yapılması gereken hususları ilgili mercilere bildirir.

2. Müdür-i Sani: Müdürün en yakın yardımcısıdır. Mektepte müdürden sonra ikinci sorumlu kişidir. Müdürün mekteplerde bulunmadığı zamanlarda, müdürün yerine vekâleten bakan Müdür-i Sani, müdürün bilgisi dâhilinde muallim ve talebe disiplin işlerini yürütürdü.⁹¹

Müdür-i Sani (ikinci müdür) nin görevleri şunlardır :⁹²

- a. Muallim ve memurun görevlerine devam edip etmediklerine, tedrisatın programa uygun olarak uygulanıp uygulanmadığına dikkat eder ve özen gösterirdi.
- b. Her akşam kendisine takdim edilen sınıf defterini inceleyip, gerekli sicil kaydını yaptıktan sonra gerekli yere imza atardı
- c. Muallimin ve memurun görevlerini yerine getirmesinde kusur gördüğünde, muallim ve talebenin birbirini şikayet etmede, birbirleriyle çekişme vuku bulduğunda, olayın keyfiyetini derhal müdüre ihbar etmekle beraber, ilk soruşturma yaparak, soruşturma sonucunu geciktirmeden müdüre iletirdi.
- d. Mektebin ve yataxhanenin temizliği ve intizamıyla ilgilenirdi. Yemekhaneyi ve yataxhaneyi denetler ve yapılması gerekenleri ilgililere iletirdi.
- e. Talebe hakkında bilgi için defter tutar ve imtihan cetvelini hazırlardı. Muallimin ve talebenin vukuatını açıklayıcı umumi sicil kaydını tutardı

3. Muavinler: Muavin sayısı talebe sayısına göre belirlenirdi. Nehari mekteplerde bir muavin, leyli mekteplerde iki muavin, iki yüz elli talebeye kadar üç muavin tayin edilirdi. Muavinler talebelere ait muameleleri yapardı. Leyli mekteplerde nöbet tutar ve talebenin devam-devamsızlık işlerini yürütürlerdi.⁹³

⁹¹ Düstur, İkinci Tertip, C. VIII, s. 334.

⁹² Cevad, s. 573.

⁹³ M.U.N, md. 40-41.

Nöbetçi olan muavinler, yatakhanelerde müdür tarafından tayin edilen mevkilerde talebe ile beraber yatmaya mecbur olup sabahleyin talebeden onbeş dakika önce kalkıp talebenin giyinip hazır olmalarını, abdest almalarını ve namazdan sonra okumalarını sevk ederdi. Talebe okuma zamanında sınıf sınıf ayrılıp, dersane genişliğine ve talebenin çokluğuna göre bir veya iki muavinin kontrolünde bulunurdu. Mektepte bulunan üç muavinden ikisi serbest kalıp, birisi nöbet tutardı. Muavinler birinci dersin başından son dersin sonuna kadar mektepte bulunup, müdürden izin almadan dışarı çıkamazlardı.⁹⁴

Talebeyi terbiye etmek, onların dersleriyle ilgili sorunları halletmek ve giyim kuşamlarına dikkat etmek muavinin vazifeleri arasındadır. Muavinler, gece mütalaalarında sınıfların günlük defterlerini kontrol etmek suretiyle muallim tarafından sınıfa ödev verilmişse, talebenin verilen ödevi yapmasına dikkat ederek ve eğer ertesi gün aynı şekilde ödevini yapmayıp başka işle meşgul olursa talebeyi cezalandırırdı.⁹⁵

Muavin, asıl vazifesini aksatmayacak şekilde muallimin görevinde bulunabiliyordu. Müzakere zamanında muallimin makamında oturarak talebenin dersle ilgili sorunları ile ilgilenir, abdest, namaz ve gerekli zamanlarda ahlak, edep, terbiyelerine dikkat etmeleri için onların yanlarından ayrılmazdı.⁹⁶

4. Kâtipler: Kâtip, mektebin hesaplara ilgili işlerini yürütüp bunların yazıya geçirilmesi ile uğraşırdı. Bunların dışında kâtiplerin görevleri şunlardır :⁹⁷

- a. Müdür tarafından havale edilen resmi yazışmaları yazmak, tescil etmek ve saklamak.
- b. Mektepteki demirbaş defterini temin etmek, günü gününe yürütmek.
- c. Alınan erzakın cins ve fiyatını tutmak.

⁹⁴ Cevad, s. 374.

⁹⁵ Cevad, s. 376.

⁹⁶ Cevad, s. 375.

⁹⁷ Cevad, s. 373-374.

d. Katip, her talebeye bir rakam vererek isimleri düzenli bir şekilde bir deftere kayıt ederdi. Ayrıca talebeye verilecek yemek çeşitlerini bir pusulaya kayıt ederek mektep müdürüne göstermekle görevlidir.

5. Mubassır: Okulda öğrencilerin durum ve davranışlarını denetlemekle görevli memurdur. Mubassırlar teneffüs zamanları talebenin yanından ayrılmadıkları gibi, müzakere zamanında dahi koridorda bulunarak çeşitli dershanelerden muavinlerin izniyle çıkan talebenin davranışlarına dikkat edip ve muavinlerin bu konudaki emirlerini yerine getirmekle görevlidirler. Muavin bulunmayan mektepte mubassırlar müzakere ve tedristen başka muavinlere ait vazifeleri yerine getirirlerdi.⁹⁸

Mubassırlar, talebenin akşam ve sabah yoklamalarını yapar ve müdür-ü sani olmayan veya tatilde olan mekteplerde müdürü yardımcı olur. Teneffüs ve dinlenme zamanında muavinlerle beraber talebenin hareketlerine nezaret ederdi.⁹⁹

b. Muallimler: Muallimler, mektebin eğitim ve öğretim işlerini yapardı. Ders işlerken programa uymak zorundaydılar. Programda yazılı konuların dışına çıkılması yasaktı ve cezai sorumluluğu vardır. Mektepteki görevleri dışında başka bir işle meşgul olamazlardı. Mektepte okuttukları sınıfın disiplin ve intizamından muallimler sorumluydu.¹⁰⁰

Derslere başlamadan önce günlük yoklama almak, yoklamada bulunmayıp daha sonra gelen talebenin, müdür veya müdür-ü saniden alacakları yoklamada bulunamama mazeretlerini ispatlayan varakalarını almak, mazeretlerini ispatlayamayanların numaralarını ve isimlerini kayıt ederek bunu her akşam müdürü iletmek muallimin vazifeleri arasındadır.¹⁰¹

⁹⁸ Cevad, s. 379.

⁹⁹ Cevad, s. 378-379.

¹⁰⁰ Aytekin, s. 109.

¹⁰¹ Cevad, s. 375.

Muallimler hiçbir sebep ve bahane ile derslerini terk edemezlerdi. Terk ettikleri takdirde maaşlarından terk ettikleri derslere isabet eden ücret kesilirdi. Mektebe gelemeyecek derecede hasta olanların yerlerine, o derse vakıf olan bir vekil tayin edilerek tedrisata hiçbir suretle ara verilmezdi. Vekil olarak tayin edilen muallime yarım ve üçte bir vekâlet maaşı ödenirdi. Vekil tayin olunmadığı ve bulunmadığı takdirde maaşın yarısı kesilirdi. Mazeret bildirmediği takdirde, taşrada Maarif müdüriyetine ve Dersaadette Maarif idaresine durum bildirilirdi. Ayrıca talimat gereğince tedrisi güzel bir şekilde yapmayan, vazifesini yeterince yerine getiremeyen ve dershanede gürültüye meydan verip engel olamayan muallimler hakkında tıpkı derse devam etmemiş gibi yevmiye kesintisi uygulanırdı.¹⁰²

c. Diğer Personel: İdadi mekteplerinde bulunan diğer personel şunlardan oluşmaktadır: Anbar memuru, demirbaş memuru, doktor ve imam.¹⁰³

Anbar memuru; satın alınan erzak ve eşyayı alarak kabul eder ve bunlara anbarda tam bir itina ile saklamak ve muhafaza etmekle görevlidir. Anbar memuru kendisine verilen tabelalar gereğince gerektiğinde satın alınan erzak ve eşyayı sarfederdi. Anbarda mevcut olan kantar ve terazileri gayet temiz tutmakla görevli olan anbar memuru yılsonunda kantar ve terazileri belediyeye kontrol ettirirdi. Bu görevi yapmayan anbar memurunun maaşının yarısı kesilirdi.

Demirbaş memur; kendisine bir evrakla teslim edilen elbise, çamaşır, havlu ve yatak takımlarını, yemekhane ve mutfak eşyaların, tedrisat için gerekli araç ve gereçleri alıp ve bunları güzel bir şekilde muhafaza etmekle görevlidir. Demirbaş memuru bunlara ihtiyaç duyuldukça müdürün izniyle bir evrak karşılığında talebeye veya hizmetliye verirdi. Elli kişilik mekteplerde anbar ve demirbaş memurluğu aynı kişi tarafından yapılırdı.

¹⁰² Cevad, s. 397-399.

¹⁰³ Cevad, s. 379-381.

Tabib; her gün sabahları mektebe gelip talebeden tedaviye muhtaç olanları muayene eder. Mektebin ve talebenin sađlık durumlarıyla ilgili bir defter tutarak, mektebin ve talebenin sađlık durumlarıyla ilgili gözle görülen şeyleri ve düşüncelerine bir raporla müdüre iletir. İdadi mekteplerinde dini vecibeleri yerine getirmek üzerine imamlarda bulunmaktadır.

Mektebin kâtip, anbar, demirbaş memuru, mubassırları, tabibi ve imamı vilayet müdürü tarafından ve Maarif nezaretinden izin alınmak suretiyle atanırlar. Hademe gibi hizmetliler de müdür tarafından işe başlatılıp Maarif Nezaretine malumat verilirdi.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Cevad, s. 398.

IV. BÖLÜM

İDADİ MEKTEPLERİNDE MÜFREDAT PROGRAMI

A. DERS DAĞILIM CETVELLERİ

1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde İdadi mekteplerinde okutulacak derslere yer verilmiştir. Nizamnameye göre şu dersler okutulacaktır:

Mükemmel Türkçe, Kitabet ve İnşa (Düz yazı)
Cebir
Fransızca
Hesap ve Defter Tutma Usûlü
Kavanin-i Osmaniye (Osmanlı Kanunları)
Hendese (Geometri) ve İlmi Mesaha (Alan Ölçümü ile ilgili bilim)
Mantık
Hikmet-i Tabiiye (Mıknatıs, ses, ışık, elektrik v.s. konu alan bir çeşit fizik dersi)
Mebadi-i İlmi Servet-i Milel (Milli Ekonomiye Giriş)
Kimya
Coğrafya
Resim
Tarih-i Umumi
İlmi Mevalid (Tabiat bilgisi)

Bu programda din dersleri, Arapça, Farsça, görünmemekte, nizamnamede İdadilerin öğretim dilinin ne olacağı da belirtilmemektedir. Fakat bunun Türkçe olduğu anlaşılmaktadır. İdadiler için “çift öğretim dili” diyenler olsa dahi bir kayıta

rastlanmamıştır. Ayrıca Türkçe'den başka bir azınlık diliyle öğretim İdadilerin birleştirip, kaynaştırıcı, başka deyişle siyasi ve kültürel amacına aykırı olurdu.¹⁰⁵

İdadiler taşrada açılmaya başlandıktan sonra, ders programları da ele alınmıştır. Eylül 1873'te hazırlanan müfredat programına göre ilk İdadilerde okutulan başlıca dersler şunlardır :¹⁰⁶

1- Kavaid-i Osmaniye (Osmanlıca dilinin kuralları)	
2- Arabî	10- Jimnastik
3- Farisî	11- Hendsi (Mükemmel)
4- Kıraat ve Kitâbet-i Türkî	12- Müsellât
5- Tarih-i Umumiye-i Osmanî	13- İngilizce
6- Mükemmel Hesap	14- Fransızca
7- Cebir-i Ali	15- Almanca
8- Resim ve Tarama	
9- Coğrafya-i Umumiye-i Osmanî	

1869 Nizamnamesi'nin İdadi programlarında gösterilen mantık, ilm-i mevalid, ilm-i servet, hikmet-i tabiiye ve kimya dersleri çıkarılıp yerlerine Arapça, Farsça, İngilizce, Almanca, Jimnastik ve Müsellat derslerinin konduğunu görmekteyiz. Hayatta lazım olacak derslerin yerine öğrenilmesi güç ve şüpheli yabancı diller programa konmuştur.

İdadi mekteplerinin müfredat programlarının yetersizliğini gidermek ve diğer öğretim basamaklarında uygulanan programlarla bağlantısını sağlamak üzere, özel bir komisyona hazırlattırılan ve 13 Haziran 1892 tarihinde kabul olunan program, İkinci Meşrutiyet döneminde lise ve sancak İdadileri için yeni kabul olunan programlara kadar, genel olarak bu okulların öğretimine esas teşkil etmiş sayılmaktadır. İlk üç sınıfı, Rüşdiye sınıflarını da kapsayan bu programın beşinci sınıfa kadar olanı gündüzlü sancak İdadilerine mahsus bulunuyor, son iki sınıfın eklenmesiyle de yedi yıllık yatılı vilayet İdadileri, orta öğretimi tamamlamış bulunuyordu. Bazı büyük şehirlerde ayrı binalarda müstakil Rüşdiyeler mevcut

¹⁰⁵ Akyüz, s. 153.

¹⁰⁶ Kodaman, s. 186.

olduğu için, bunlarda sadece son dört sınıf bulunmakta idi. Bazı öğrencisi az merkezlerde müstakil Rüşdiyeler kaldırılarak, İdadilerle birleştirilmiştir.¹⁰⁷

Tablo 8. Leylî Mekatibi İdadiyenin Ders Cetveli (1310-1894)

Ders İsimleri	Birinci sene	İkinci sene	Üçüncü sene	Dördüncü sene	Beşinci sene	Altıncı sene	Yedinci sene
	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada
Ulûmu Diniye	3	2	2	2	2	2	2
Arabî	3	3	3	3	2	—	—
Farisî	—	2	2	2	—	—	—
Türkçe	6	5	3	2	2	—	—
Fransızca	—	—	4	5	5	5	3
Hesap	2	2	2	3	—	2	2
Hendese	—	—	2	2	3	—	—
Cebir	—	—	—	—	—	2	1
Müsellat	—	—	—	—	—	—	1
Kozmografya	—	—	—	—	—	—	2
Makine	—	—	—	—	—	—	2
Coğrafya	2	2	2	2	2	2	—
Tarih	—	2	3	2	2	2	2
Usûlü defteri	—	—	—	—	2	2	—
Malumatı Fenniye	—	—	—	—	3	—	—
Hikmet-i Tabiiye ve Kimya	—	—	—	—	—	3	2
Mevalit ve Hıfzısıhha	—	—	—	—	—	—	3
Kavanin	—	—	—	—	—	2	2
Edebiyat ve Ahlak	—	—	—	—	—	2	2
Hüsnü Hat	1	1	1	1	1	—	—
Resim	1	1	1	1	1	1	1
Toplam	18	20	25	25	25	25	25

¹⁰⁷ Unat, s. 45.

**Tablo 9. Vilayet Merkezlerinde Bulunan Neharî İdadi Mekteplerinin
Ders Cetveli (1310-1894)**

Ders İsimleri	Birinci sene	İkinci sene	Üçüncü sene	Dördüncü sene	Beşinci sene
	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada
Ulûmu Diniye	3	2	2	2	2
Arabî	3	3	3	3	2
Farisî	—	2	2	2	—
Türkçe	6	5	3	2	2
Fransızca	—	—	4	5	5
Hesap	2	2	2	3	—
Hendese	—	—	2	2	3
Coğrafya	2	2	2	2	2
Tarih	—	2	3	2	2
Usulû Defteri	—	—	—	—	2
Malumatı Fenniye	—	—	—	—	3
Hüsnü Hat	1	1	1	1	1
Resim	1	1	1	1	1
Toplam	18	20	25	25	25

Leyli idadilerin ilk üç sınıfı Rüşdiye mahiyetinde olup son dört senesi asıl İdadi sınıflarını teşkil ederdi. Programdaki dersler gözden geçirilince dini ve şarklı kültürün esas tutulduğu görüldüğü gibi aynı zamanda ona dil dâhil olmak üzere bütün derslerden daha ziyade Fransızca'ya yer verildiği görülür. Okutulan Arapça, Türkçe'ye yardım bakımından ziyade asıl o dilin ibaresini söktürmek gayesi güdülmektedir. Tarih müfredatı, programda yazılı olduğu gibi tam olarak gösterilmemiştir. Osmanlı tarihinin inhitat devri ve onu takip eden olaylar ve zamanlar sükûtle geçiştirilirdi. Fen dersleri hemen hiçbir tatbikat yapılmaksızın sırf nazari bir şekilde okutturulmuştur. Osmanlı coğrafyasına gelince tek tük iyi yetişmiş muallimler istisna edilecek olursa vilayet, sancak, kaza ve nahiye isimlerini ezberlemekten ileri gidilmemiştir. O devrin talebeleri bir alay ismini hatırdan tutmak için onları ilahi gibi ahenk ile okumuşlardır.¹⁰⁸

1896'dan sonra ders programlarına ahlâk ve fıkıh ilave edildiği gibi bazı derslerin müfredatı değiştirilmiştir.¹⁰⁹

Tablo 10. İdadi Mektepleri'nde Okutulan Ulûm ve Fünûnun Haftalık Ders Cetveli (1314-1898)

Ders İsimleri	Birinci sene	İkinci sene	Üçüncü sene	Dördüncü sene	Beşinci sene	Altıncı sene	Yedinci sene
	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada
Maa Tecvit K. Kerim ve Ulûmu Diniye	3	2	2	2	2	1	2
Türkçe	7	6	4	3	2	—	—

¹⁰⁸ Yücel, s. 175.

¹⁰⁹ Kodaman, s. 207.

Edebiyat ve Ahlak	—	—	—	—	—	2	1
Kitabeti Resmiye	—	—	—	—	—	1	1
Arabî	1	2	2	2	2	1	1
Farisî	—	1	2	1	—	—	—
Fransızca	—	—	3	3	4	4	5
Kavanin	—	—	—	—	—	2	2
Hesap	2	2	2	2	1	—	—
Usûlü Defteri	—	—	—	1	1	—	—
Cebir	—	—	—	—	2	2	—
Hendese	—	—	1	2	2	2	—
Müsellat	—	—	—	—	—	—	1
Kozmografya	—	—	—	—	—	—	1
Makine	—	—	—	—	—	—	1
Hikmeti tabiiye ve Kimya	—	—	—	—	—	3	3
Mevalit	—	—	—	—	—	2	2
Coğrafya	2	2	2	2	2	2	1
Tarih	—	2	2	2	2	1	1
İlmi Servet	—	—	—	—	—	—	2
Malumatı Nafia ve Hıfzssıhha	1	1	1	1	1	—	—
Hüsnühat	1	1	1	1	1	—	—
Resim	1	1	1	1	1	—	—
Toplam	18	20	23	23	23	23	24
Elsine	—	—	—	2	2	2	1

**Tablo 11. İdadi Mektepleri'nde Okutulan Ulûm ve Fünûnun Haftalık Ders
Cetveli
(1315-1899)**

Ders isimleri	1. ders	2. ders	3. ders	4. ders	5. ders	6. ders	7. ders
	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada	Haftada
Maa Tecvit K. Kerim ve Ulûmu Diniye	3		3	3	3	3	3
Türkçe	6	5	3	2	1	—	—
Ahlak	1	1	—	1	1	1	—
Edebiyat, Ahlak ve Kitabeti Resmiye	—	—	—	—	—	2	2
Arabî	2	2	2	2	2	1	1
Farisî	—	2	2	2	1	—	—
Fransızca	—	—	3	3	4	4	5
Hulasai Kavanin	—	—	—	—	—	1	—
Hesap	2	2	2	2	1	—	—
Usûlu Defteri	—	—	—	—	1	—	—
Cebir ve Müsellesat	—	—	—	—	2	2	—
Hendese	—	—	1	1	2	1	—
Kozmografya	—	—	—	—	—	—	1
Mihanik, Fizik ve Kimya	—	—	—	—	—	3	3
Mevalit	—	—	—	—	—	—	4
Coğrafya	2	2	2	2	2	2	1
Tarih	—	2	2	2	2	1	1
İlmi Servet	—	—	—	—	—	1	1
İlmi Eşya	1	1	1	1	1	—	—
Hıfzısıhha	—	—	1	1	—	—	1
Hüsnuhat	2	1	1	1	1	1	1
Resim	1	1	1	1	1	1	—

Toplam	20	22	24	24	25	24	24
Elsine	—	—	—	2	2	2	1

1898 ders programına Kitabeti Resmiye dersi ilave edilmiştir. Bundan önceki programda Arapça, Türkçe'ye yardım olarak gösterildiği halde bu defa 1898 programında “lisanı arap, lisanı şariat olduğundan buna intisap herkes için lazım olduğu gibi Arapça tedvin olunmuş ve birçok kütübi mutebere-i ilmiyeden” istifade edilmek üzere tedris olunacaktı. 1898 tarihli programda din derslerine daha fazla ehemmiyet verildiği ve birer saat artırıldığı görülür. Buna karşılık Türkçeden birer saat indirilmiştir. Beşinci sınıfta ancak bir saattir.¹¹⁰

1899 yılı programının tamamı vilayetlerdeki yatılı İdadilere, ilk beş yılı gündüzlü İdadilere, son dört yılı Mektebi Mülkiye idadi sınıfları ile İstanbul ve Üsküdar gündüzlü İdadilerine, ilk üç yılı ise Dersaadet ve vilayet Rüşdiyelerine mahsustur. Programın sonunda bulunan “elsine” dersi anadili Rumca, Ermenice ve Bulgarca olan öğrenciler içindir.¹¹¹

Tablo 12. Rüşdiye ve İdadi'de Okutulan Ulûm ve Fünûnun Haftalık Ders Cetveli
(1320 – 1904)

Ders İlimleri	Birinci sene	İkinci	Üçüncü sene	Dördüncü sene	Beşinci sene	Altıncı	Yedinci	Sekizinci
Ulumudiniye ve ahlakiye	3	3	3	3	3	3	3	3
Arabi	2	2	2	2	2	2	1	
Farisi		2	2	2	2			
Türkçe	6	5	3	3				
Kitabet					2	2	1	1
Usulü tahrir							1	2

¹¹⁰ Yücel, s. 176.

¹¹¹ Akyüz, s. 213; Cevad, s. 406.

Fransızca			3	3	3	3	4	4
Kavânin							1	1
İlmi servet							1	1
Hesap	2	2	2	3	2			
Hendese			1	1	1	2	2	1
Cebir						2	2	
Müsellesat							1	
Kozmografya								1
Mihanik								1
Fizik							2	2
Kimya							2	2
Mevalid								4
İlmi eşya	1	1	1					
Malûmatı zıraiye ve sıhhiye				2	2	2		
Coğrafya	2	2	2	2	2	3		
Tarihi İslâm ve Osmanî		2	2		2	2	1	1
Usulü defteri						1	1	
Hüsnühât	2	1	1	1	1	1		
Resim	1	1	1	1	1	1		
Yekün	19	21	23	23	23	24	24	24
Elsine				2	2	2	1	1

1904 tarihli programda Ulumu Diniye'ye ahlâk da ilave olunmuştur. Ahlâki konular tamamıyla dini bakımından tedris edilmiştir. Türkçe dersleri Rüşdiye kısmında bırakılmış, İdadiye'ye kitabet ve son iki sınıfa ayrıca usulü tahrir konmuştur. Arabi ve Farsî derslerinde büyük bir değişiklik yoktur. Tarih tamamıyla İslam ve Osmanlı tarihini içermektedir. Umumi Tarih tamamen programdan çıkarılmıştır. Edebiyat, Kuran-ı Kerim dersi yoktur. Hendesenin saati değişmiş, Fizik ve Kimya dersleri ayrılmıştır. Aynı şekilde Cebir ve Müsellat dersleri de ayrılmıştır.

1902 yılında, İdadilerin öğretim sürelerine göre mevcut derslerin fazla ve talebeye ağır geldiği gerekçesiyle leyli İdadiler sekiz, nehari İdadiler ise altı yıla

çıkarılmıştır¹¹². Fakat bu teşkilat ve programın pek akademik oluşunun ve mesleğe yöneltme bakımından eksikliklerinin bir süre sonra dikkat çektiğini ve 1902’de il merkezlerindeki yatılı İdadilerin temel derslerle birlikte okutulmak ve öğrenim süresi ziraat için altıya indirilmek, diğerleri için sekize çıkarılmak suretiyle bir kısmına ziraat, bir kısmına ticaret ve sanayi şubeli, bir kısmına da her iki şubenin birden ilavesi suretiyle muhtelif gayeli öğrenim kurumları haline getirildikleri görülmektedir. Ancak bu teşebbüsten umulan sonuç alınamamış olacak ki 1906’da okullar tekrar eski durumlarına döndürülmüş ve öğrenim süresi yine yedi yıl olmuştur.¹¹³ Aynı sene II. Abdülhamid’in emriyle bütün okullarda din ve ahlâk derslerinin saatleri arttırılmıştır. Bu arada bazı fen derslerine gereken önem verilmiştir. Nitekim 1907 ve 1908 Bursa ve Beyrut vilayeti salnamelerin de gösterilen İdadi ders programında bu teyid edilmektedir¹¹⁴.

Bu ders cetvelinin tamamı sekiz senesi vilayetlerdeki yatılı İdadilere, birinciden altıncı seneye kadar olan altı senesi vilayetlerle sancaklardaki yatısız İdadilere, dördüncüden sekizinciye kadar beş senesi İstanbul İdadilere ve birinciden üçüncüye kadar üç senesi de İstanbul ile vilayetlerdeki Rüşdiyelere mahsustur.

Rüşdiyelerde Fransızca okutulmadığı halde üçüncü senede gösterilen Fransızca vilayet İdadilerindeki Rüşdiyenin üçüncü senesine mahsustur. Mevalit dersinde haftada iki ders hayvanat bir ders nebatat ve tabakat okutturulur.¹¹⁵

¹¹² Ayas, s. 399.

¹¹³ Unat, s.46; Koçer, s.131.

¹¹⁴ Kodaman, s. 208.

¹¹⁵ Ergin, s. 755.

Tablo 13. İdadi Mektepleri'nde Okutulan Ulûm ve Fünûn Müfredat Programı
Beş Senelik İdadilere Mahsus Cetvel
(1327 – 1911)

Dersler	Birinci sene	İkinci sene	Üçüncü sene	Dördünc ü sene	Beşinci sene
	haftada	haftada	haftada	haftada	haftada
Kuranı Kerim maa Tecvit	2 Kuran 1 Tecvit	2 Kuran	1 Kuran		
Ulûmu diniye	2 Fıkıh	2 Fıkıh	2 Fıkıh	1 Fıkıh	1 Fıkıh ve akait
Hesap	3	2	1	2	2
Hendese		1	2	1	2
İlmi eşya	3	3			
Malûmatı fenniyyeden hikmeti tabiyye			1	2	2
Malûmatı fenniyyeden tarihi tabii			2 Hayvanat	2 Nebatat	1 Tabakat
Malumatı fenniye hıfzıssızha					
Coğrafya	2	2	2	2	1
Tarih	2	2	2	2	2
Arabi	2	2	2	1	1
Türkçe	5	5	4	3	2
Fransızca	1	2	2	4	4
Malûmatı medeniye	1	1			
Ahlâk ve malûmatı medeniye			1	1	
Malûmatı iktisadiye					1
Malûmatı kanuniye					1
Ziraat					
Usulü defteri			1	1	
Hesap				1	1
Hendese				1	1

Evrak ve muhaberatı ticariye					1
Yekûn	24	24	24	25	25
Arapça	2	2	2	2	2
Rumca	2	2	2	2	2
Bulgarca	2	2	2	2	2
Ermenice	2	2	2	2	2
Hat (Rık'a ve Sülûs)	1	1	1	1	1

Tablo 14. İdadi Mektepleri'nde Okutulan Ulûm ve Fünûnun Müfredat Programı Yedi Senelik İdadilere Mahsus Cetvel (1327- 1911)

	Birinci	İkinci	Üçüncü	Dördüncü	Beşinci	Altıncı	Yedinci
DERSLER	<i>HAFTADA</i>						
Kur'anı Kerim maa tecvit	2	2	1		2		
Ulûmu diniye	2	2	2	2		2	2
Hesap				3			
Hendese		2	2	1	2	1	1
Cebir ve müsellâsat		1	2		2	1	
Kozmografya							
Malûmatı fenniye	2 ilmi eşya	1 ilmi eşya	2 ilmi eşya	1 mebait ulûmu hikemiye ve tabiiye	1 tarihi tabii ve tatbikat		1
Hikmeti tabiiye ve mihanik						2	3
Kimya						2	2 madeniya

							t
Tarihi tabii						2 hayvanat	1 nebatat 1 tabakat
Hıfzıssıha							1
Coğrafya	2	2	2	2	2	2	
Tarih	2 tarihi enbiya ve tarihi islam	2 tarihi umumi	2 tarihi umumi	2 tarihi umumi	2 tarihi umumi	2 tarihi umumi	3 tarihi umumi
Arabi	3	2	1	2	2	2 tatbikatı arabiye	3 tatbikatı arabiye
Farisi	6	1	1	2	1		
Türkçe		5	4	4	3		
Fransızca		1	2	4	5	2	2
Usulü defteri					1	3	3
Malûmatı medeniye		1	1	1	1	1	1
Ahlâk ve malûmatı medeniye							
Malûmatı iktisadiye							
Malûmatı kanuniye							
Yekün	22	22	22	24	24	23	23
Arapça				2	2	1	1
Rumca				2	2	2	2
Bulgarca				2	2	2	2
Ermenice				2	2	2	2
Hat (rık'a ve				1	1	2	2

sülüs)							
--------	--	--	--	--	--	--	--

1911 yılında uygulanan müfredat programıyla, 1904 tarihli müfredat programında bulunan ve müstakil ders olarak okutulan kitabet, ilmi servet, ilmi eşya, malumat-ı ziraiye ve sıhhiye ve usulü tahrir dersleri kaldırılmış ve bunların ihtiva ettiği konular yeni programda yer alan ders arasına dağıtılmıştır. Bazı derslerin ise adı değiştirilmiş, fakat dersin muhtevası aynı kalmıştır.¹¹⁶

1911 yılı müfredat programıyla, yabancı dil dersinde değişiklik yapılmıştır. Daha önceki programda, yabancı dil dersinin sadece ders saatleri tespit edilmiş, yabancı dilin hangi ülkenin dili olacağı belirtilmemişti. Yeni programda ise yabancı dil dersleri Arapça, Rumca, Bulgarca ve Ermenice olarak tespit edilmiştir. Talebe bu derslerden birini seçmek mecburiyetindeydi.¹¹⁷

1909 – 1910 ders yılı için tertip olunup 1911 tarihinde neşredilen İdadi müfredat programlarında müsbet ilimler bakımından büyük bir değişiklik görülmemektedir. Bu programda göze görülen ders Malumatı Medeniye'dir. Cemiyeti Beşeriye'nin sureti teşekkülü, hükümetlerin sureti teşekkülü, hâkimiyet-i milliye, kanun-i esasiye, hak, vazife, hürriyet, kuvayi milliye, belediye, Osmanlı idari taksimi gibi konular vardır. Malumat-ı Fenniye dersi, ilk üç sınıfta ilmi eşya, dördüncü sınıfta Mebali Hakimiye ve Tabiiye, beşinci sınıfta Tarihi tabii ve tatbikatı adı altında okutuluyordu. Ahlak ve malumat medeniye dersinde ise insan, ahlak, terbiye, vazife, mesuliyet ve içtimai vazifeler gösteriliyordu. Tarih konularında sınıflar arasında farklılıklar vardı. Birinci sınıfta Tarih-i İslam, ikinci sınıfta Tarih-i Osman'ı, üçüncü sınıfta, Tarihi Umumi öğretiliyordu.¹¹⁸ Arabi dersi altı ve yedinci sınıfta tatbiki olarak okutulmaktadır. Arapça, Rumca, Bulgarca ve Ermenice dersleri seçmeliydi. Talebe bunlardan birini seçmek mecburiyetindeydi.

¹¹⁶ Aytekin, s.112.

¹¹⁷ Aytekin, s.114.

¹¹⁸ Yücel, s. 178.

1912 Ders programında Fransız liseleri programları daha iyi incelenerek yeni düzenlemeler yapılmıştır. Malumat-ı Medeniye, Hukukiye, İktisadiye ve Himet-i Nazariye adı altında toplanan derslerle, hukuki ve kanuni bilgilerden başka felsefi malumata yer verilmiştir. Bunda ruhiyat, mantık, ahlak ve tarih felsefesi vardır. Ayrıca Malumat-ı Ticariye, Usul-ü Muhasebet Muzaafa, Usul-ü Muhasebei Müstemice gibi pratik derslere yer verilmiştir.¹¹⁹

1913 yılından itibaren Sancaklarda bulunan beş yıllık İdadilerde bazı düzenlemeler yapılmıştır. 1913'te yürürlüğe giren programa göre İdadi adı altında faaliyet gösteren bu okullar. O sırada Rüşdiyeler kaldırıldığı için eğitimin süresi altı yıla çıkarılmış olan iptidailere dayandırılacak, muhtelif amaçlı okullar halinde teşkilatlandırılacaktı. Yeni programa göre ilk sınıfta hazırlayıcı nitelikte temel dersleri bir arada görecektir. Öğrenciler sonraki iki sınıfta yine bazı temel dersler görülmek suretiyle umumi, ziraat, ticaret ve sanat kollarına ayrılacaktı. Bu okullar hazırlanan yeni programla faaliyete başlamışsa da Birinci Dünya Savaşı sebebiyle mesleğe yönelik dalların açılması pek az yerde mümkün olabilmıştır. Nitekim Milli Mücadelenin sonunda yalnız altı zirai ve sanai ve bir ticari şubeli İdadi mevcuttu.¹²⁰

1913 tarihinde çıkarılan müfredat programında kendinden önceki müfredat programı nazari dikkate alındığında, din derslerinin ve Arapçanın hissedilecek şekilde artması, ona karşılık yabancı dilin azalmasıdır. Birde buna musiki dersi ilave edilmiştir. Fen ve edebiyat diye yapılan şube taksimi ikinci devrenin birinci sınıfından itibaren başlar. Bugün yurt bilgisi adını verdiğimiz malumat-ı medeniyede her devreden kaldırılmıştır. Son iki senede mantık ve felsefe gösterilmiştir. Diğer derslerde mahiyet bakımından herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.¹²¹

Mesleğe yönelik İdadi şubelerinin ortak yönü hepsinde bir hazırlık sınıfının bulunmasıydı. Ayrıca bazı ortak derslerde vardır. Bu ortak dersler şunlardır: Ulumu Diniye, Malumat-ı Medeniye, Lisan-ı Osmani, Fransızca, Tarih, Coğrafya, Hesap,

¹¹⁹ Yücel, s. 148-149.

¹²⁰ Unat, s. 46.

¹²¹ Yücel, s.179.

Cebir, Hendese, Malumat-ı Hikmetiye, Kimya, Resim, Resim-i Hendese, Hatt-ı Terakki, Hatt-ı Fransızca...

Hazırlık sınıfı ve diğer iki sınıfta okutulan dersler şunlardır.¹²²

Tablo 15. İdadilerin Zirai Kısımına Ait Ders Cetveli (1913)

	Hazırlık	1. Sınıf	2. Sınıf
Ulûm-ı diniye	1	1	1
Malumât-ı medeniye, hukukiye, İktisadiye	1	1	1
Lisan-ı Osmanî	4	3	3
Fransızca	4	2	2
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	1	1
Hesab, cebir, hendese	4	3	3
Malumât-ı hikmetiye, kimya, tabiiye	4	5	4
Resim	2		
Resim-i hendese ve amelî		1	1
Hatt-ı terakkî	1		
Hatt-ı Fransızca	1		
Usul-ı muhasebe-i zirai			1
Malumât-ı sınaî (teknoloji)		1	1
Nazariyat-ı Zirai		2	2
Makine		1	1
Ameliye-i zirai		9	9
Kimya-ı zirai veya sinayî		1	1

¹²²M.E.B, Tasnif Dışı, D/3, D/3, D/4, D/5.

Elişleri	4		
Toplam	30	33	33

Tablo 16. İdadilerin Sanai Kısımına Ait Ders Cetveli (1913)

	Hazırlık	1. Sınıf	2. Sınıf
Ulûm-ı diniye	1	1	1
Malumât-ı medeniye, hukukiye, İktisadiye	1	1	1
Lisan-ı Osmanî	4	3	3
Fransızca	4	2	2
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	1	1
Hesab, cebir, hendese	4	3	3
Malumât-ı hikmetiye, kimya, tabiiye	4	4	4
Resim	2		
Resim-i hendese ve amelî		5	5
Hatt-ı terakkî	1	1	1
Hatt-ı Fransızca	1		
Malumât-ı sınaî (teknoloji)		1	1
Makine		1	2
Elektrik sınaî		1	2
Ameliye-i sınaî		12	12
Elişleri	4		
Toplam	30	37	39

Tablo 17. İdadilerin Ticari Kısımına Ait Ders Cetveli (1913)

	Hazırlık	1. Sınıf	2. Sınıf
Ulûm-ı diniye	1	1	1
Malumât-ı medeniye, hukukiye, İktisadiye	1	1	1
Lisan-ı Osmanî	4	3	3
Fransızca	4	5	5
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	1	1
Hesab, cebir, hendese	4	3	3
Malumât-ı hikmetiye, kimya, tabiiye	4	4	4
Resim	2		
Resim-i hendese ve amelî		1	1
Hatt-ı terakkî	1	1	1
Hatt-ı Fransızca	1		
Coğrafya iktisadî		1	1
Usûl-ı muhasebe		3	3
Emtia-i sinayî		1	2
Daktilografi		1	1
Malumât-ı ticariye		1	2
Malumât-ı sinayî (teknoloji)		1	1
El işleri	4		
Toplam	30	31	31

1915 müfredat programında, 1913 programına yedinci sınıfta okutturulan Tarihi Osmanî bahisleri sekizinci sınıfa alınmış, Osmanlı Tarihi bahislerine on sekizinci asırda Avrupa Fransa İnkılâbı, yeni Avrupa devletlerinin teşekkülü, Amerika bahisleri yer almıştır. Diğer derslerde de resmi hattının resim dersinden

alınıp hendese ile beraber okutulması gibi değişiklikler olmuştur. 1919 da çıkarılan ve Arapça ile diğer ecnebi dillerinin müfredatı değiştirdiği gibi, ecnebi dilinin tedrisi hakkında bilgi veren müfredat programı dikkate şayandır. Bir türlü netice alınamayan yabancı dil eğitimi hakkında vasıtalı, vasıtasız usuller bu programda tartışılmıştır.¹²³

1922’de İstanbul Hükümeti yeni bir teşkilat ve bu teşkilata göre bir program yapmıştır. Fakat 1922 tarihinden İstanbul hükümetinin ortadan kalkması dolayısıyla bu program ve iştirak ettiği teşkilatla beraber ortadan kalkmıştır.¹²⁴

**Tablo 18. İdadi Mektepleri’nde Ders Cetvelleri
(1922)**

Dürus	Beşinci Sınıf	Altıncı Sınıf	Yedinci Sınıf	Sekizinci Sınıf	Dokuzuncu Sınıf
Kuranı kerim, ulûmu diniye	3	3	2 Yalnız ulûmu diniye	2	2
Türkçe, edebiyat	6	6	4	3	2
Hüsnühât	1	1			
Hesap	3	3	2		
Hendese	1	1	1	1	2
Coğrafya	2	2	1	1	1
Tarih	2	2	2	2	1
Ziraat	1	1	1		
Tabiiyat	4	4	4	4	4
Resim	2	2	2	2	1
Musiki	1	1	1	1	

¹²³ Yücel, s. 180.

¹²⁴ Yücel, s. 181.

Lisanı ecnebi			5	5	5
Hıfzıssıha					1
İktisat				1	1
Cebir				1	1
Kozmografya					1
Usulü defteri				1	1
Arabi			2	2	2
Farisi				1	1
Malûmatı medeniye ve kanuniye					1
Meslek dersleri	6	6	5	5	5
Yekûn	32	32	32	32	32

Sonuç olarak, 1896'dan sonra ders programlarına ahlak ve fıkıh ilave edilmiştir. 1904 yılında II.Abdulhamit'in emriyle bütün okullarda din ve ahlak derslerinin saatleri artırılmıştır. II.Abdülhamit devrinde, idadilerde uygulanan ders programları, fen dersleri yönünden 1869 Nizamnamesi'nde gösterilen programdan daha ileri seviyededir. 1892'de kabul edilen program, yürürlükten kalkıncaya kadar idadilerde din, kültür, fen derslerine aynı ağırlığın verildiğini görüyoruz. Daha sonraki tarihlerde imparatorlukta meydana gelen birtakım olayların etkisiyle olacak, idadilerde okutturulan kültür derslerinin konuları daraltılmıştır. Fakat fen ve günlük hayatta lazım olacak derslere dokunulmamış ve bunlara biraz daha önem verilmiştir. 1904'ten sonra ahlak derslerinin tekrar yer aldığını görüyoruz.

B. İDADİ MEKTEPLERİNDE OKUTULAN DERSLERİN MUHTEVASI

İdadi mekteplerinde okutulan başlıca dersler şunlardır:

1. Din Malumatı Veren Dersler
2. Müşterek Dersler
3. Lisan Dersleri
4. İhtisas Dersleri

1. Din Malumatı Veren Dersler

İdadi mekteblerinde okuyan talebeye din malumatı veren ders olarak müfredat programında “Ulûm-ı Diniye” olarak yer almıştır. Ayrıca Ulum-ı Diniye’nin dışında K. Kerim ve Meal ile Tecvid dersi okutulmakta olup bu derste Tecvid kaidelerine uygun olarak K. Kerim okutturulup ve ilk etapta namaz sureleri olmak üzere tedricen ezberler yaptırılıyordu.¹²⁵

İdadi mekteplerine devam eden bir çocuk, İdadiye başlamadan önce mensubu olduğu dininin kaidelerini öğrenip geliyordu. İdadi mekteplerinde 120 – 130 ders saati talebeye din malumatı öğretiliyordu. Bu dini malumatın muhtevası şöyledir.¹²⁶

Farz, Vacip, Sünnet, Haram, Mekruh, Müstehap, Mübah, Müfsit.

İslamın Şartları: Kelime-i Şehadet, Namaz, Zekât, Oruç ve Hac,

İmanın Esasları: Allah’a, Meleklerle, Peygamberlere, Kitaplara, Ahiret Gününe ve Kadere İnanmak.

İbadette İslam dininin gösterdiği kolaylıklar

Oruç ve hacdan sonra nikâh ve talak konuları yer almaktadır.

Osmanlı devletinde Türk çocuklarına din terbiyesi verilmesi bir devlet politikası olarak görülüyordu. Türk çocuklarına din ve ahlakı öğretilirken, diğer azınlık cemaatlerinin dinine de saygı gösteriliyordu. Azınlıkların kendi dinlerini öğrenmeleri için azınlıklara ait diğer dini kurumlarla işbirliği yapılıyordu. Azınlık

¹²⁵ Cevad, s. 407.

¹²⁶ M.U.N, *Mekatibi İdadiyye Mahsus Müfredat Programı*, İstanbul 1327, s. 7-10.

çocuklarına Ulum-ı Diniye dersi saatinde başka bir sınıfta kendi dinlerine ait bilgiler öğretiliyordu.¹²⁷

2. Müşterek Dersler

Müşterek dersler, bütün İdadilerde Sadece konuların muhtevası bakımından farklılıklar vardır. Konu başlıkları olarak aynı isim altında okutulan derslerdir. herhangi bir fark yoktur. Genel olarak bu ortak dersler şunlardır:

- a. Ulum-ı Riyaziye
- b. Malumat-ı Fenniye
- c. Coğrafya Dersi
- d. Tarih Dersi
- e. Genel Kültür Dersleri

2.a. Ulum-ı Riyaziye (Matematik)

Ulum-ı Riyaziye ders programlarında, Hesap, Cebir, Hendese, Müsellat ve Kozmoğrafya adlarıyla yer almıştır. Bu derslerin konuları şöyledir.¹²⁸

Hesap: Sayı, Sıfır ve tesiri, Rakamlar, Dört işlem (toplama, çıkarma, çarpma ve bölme) ve alıştırmalar, kesir ve çeşitleri, Kesirde dört işlem ve alıştırmalar, Kemiyet ve kemiyetin takdiri ve kısımları, kerrat cetveli bazı konular arasındadır.

Cebir: Cebirin tarifi, kaideleri ve alıştırmalar, birinci ve iki bilinmeyenli denklemler, Logaritma ve logaritma cetvelleri ve cetvellerin yorumlanması

Müsellat (Trigonometri): Müsellatın tarifi, trigonometri çizgileri ve çizgiler arasındaki bağlantı, üçgen ve üçgen köşegenlerinin hesaplanması sinüs ve tanjant ve bunların hesaplanması. Trigonometri dersi İdadilerin beş ve altıncı sınıfında 2-3 saat olarak okutuluyordu. Trigonometri dersinden alınan not Cebir dersine ilave ediliyordu.

¹²⁷ Düstur, İkinci tertip, C. II, s.431-433.

¹²⁸ M.U.N, s. 12- 20; Cevad, s. 425-435.

Kozmoğrafya: Kozmoğrafya dersi son sene olan yedinci senede okutuluyordu. Bu derste, Gökyüzünün genel görünümü, Yıldızlar, Ayın, Güneşin hareketleri, Güneşin aya ve arza olan mesafeleri Güneş ve ay tutulması, Gece ve Gündüzün oluşumları, Kepler kanunu.

2.b. Malumat-ı Fenniye

Fen dersleri programlarında Mekanik ve Fizik, Kimya, Hikmeti Tabiye ve Hıfızsıhha ismiyle dersler yer almıştır. Vilayet İdadilerinde Kimya dersi altıncı ve yedinci sınıflarda okutuluyordu. Diğer İdadilerde ise Kimya dersi, Fen derslerine arasına dağıtılmıştır. Bu derslerin konularının dağılımı şöyledir.¹²⁹

Mekanik ve Fizik: Madde, Cisim, Hareket, Kuvvet, Fiziğin tanımı ve konuları, Elektrik, Mıknatıs ve Işık konuları yer almıştır.

Kimya: Kimya ve tarifi, Maden ve oluşumu, Maden çeşitleri, Gazlar, Isı ve Isının İletilmesi, Su ve suyun vasıfları, Elektriğin kimyasal olarak izahı

Hikmeti Tabiye: Dersin tarifi, Madenler, Hayvanlar ve Bitkiler vb.

Hıfızsıhha (Sağlık Bilgisi): İnsanların sağlıklı bir hayat sürmesi için yapması gereken şeyler, insan sağlığına zarar veren mikroplar, İnsanın beslenmesi yiyeceği ve içeceği şeyler, insanların mevsimlere göre giyimi, iklimin hayat üzerindeki etkileri konu edinir. Hıfızsıhhat dersaadet mektebinde sadece son sınıfta okutulmaktadır.

Fen derslerinin işlenişinde mümkün olduğu kadar tatbikata yer verilmeye çalışılmıştır.

¹²⁹ M.U.N, s. 52-70; Cevad, s. 438-444.

2.c. Coğrafya Dersi

Coğrafya dersi bütün İdadilerde okutulup, önemli bir ders olarak kabul ediliyordu. Coğrafya dersinin konularını şöyle özetleyebiliriz:¹³⁰

Coğrafyanın tarifi ve taksimi, coğrafya dersinde kullanılan araçlar ve bu araçların kullanımı.

Tabii Coğrafya, dünyanın durumu hakkında açıklayıcı malumat, Dağ, ova, göl, ada, yarımada, kanal, boğaz, körfez, liman, köy v.s.

Dünyanın hareketleri, Güneş ve Ay tutulması, Mevsimler ve Gece-Gündüz, Deniz, Kıta, Toprak, Su ve Suyun dünya üzerindeki hareketi ve etkileri.

Asya, Amerika, Afrika, Avustralya Kıtaları ve bu kıtaların sınırları, yüzölçümleri, nüfusları, iklimleri, kıtalarda yer alan devletler.

Avrupa kıtası, sınırları, yüzölçümü, nüfus miktarı, iklimi ve yer alan devletler.

Coğrafya dersinde, Osmanlı coğrafyasına geniş yer verilmiştir. Osmanlı coğrafyasının taksimi ise şöyledir.¹³¹

Avrupa-yı Osmani: Osmanlı devletinin Avrupa kısmında yer alan vilayetler (İstanbul, Edirne, Yanya, İşkadro, Manastır, Kosova, Girit, Rumeli Şarki) ve bu vilayetlerin sınırları, nüfusları, ekonomisi, orman ve su yolları.

Asya-yı Osmani: Vilayetler (Kastamonu, Trabzon) ve bunu ilaveten, sınırlar, nüfusları, ekonomisi, tarımsal faaliyetleri...

¹³⁰ M.U.N, s. 70-78; Cevad, s. 447-453.

¹³¹ Cevad, s. 450-453.

Şark'da bulunan Vilayetler (Basra – Musul – Bağdat, Van, Erzurum) iş bu vilayetlerin sınırları, nüfusu, tarımsal faaliyetleri, iklimi, ekonomisi...

Marmara ve Akdenize sahili olan vilayetler (Hüdavendiğar, Aydın, Kıbrıs, Konya, Adana, Haleb, Suriye – Beyrud) iç bu vilayetlerin sınırları, nüfusu iklimi, tarımsal faaliyetleri, ekonomisi ve meşhur beldeleri.

Ortada yer alan Vilayetler (Bitlis, Diyarbakır, Ma'muratülaziz, Sivas, Ankara) ve bu vilayetlerin sınırları, Tarımsal faaliyetleri, iç Sanayisi, İklimi ve meşhur beldeleri.

Ceziretülarab'da bulunan vilayetler (Hicaz, Yemen) ve bu vilayetlerin sınırları, nüfusları, tarımsal faaliyetleri ve sanayisi...

Afrika-yı Osmanî'de bulunan Vilayetler (Tunus, Trablusgarb) ve bu vilayetlerin sınırları, nüfusları, Tarımsal faaliyetlerini ve meşhur beldelerini.

Osmanlı Coğrafyasında yer alan Dağlar, Denizler. Göller, Posta ve Demiryolları.

2.d. Tarih Dersi

İdadilerin bütün sınıflarında Tarih dersi okutulmaktadır. Tarih dersi genellikle haftada iki saattir. Birinci Sınıfta dersin adı “Tarih-i Enbiya ve Tarih-i İslam” ikinci sınıfta, “Tarih-i Osman-i” diğer sınıflarda ise “Tarih-i Umum-i” adı altında okutuluyordu. Tarih dersinin muhtevası şöyledir.¹³²

Tarihi Enbiya ve Tarih-i İslam-i: Hz. Havva, Hz. Âdem, Hz. Âdem ve Havva'nın cennetten çıkarılışı.

Hz. Şit, Hz. İdris, Hz. Nuh, Hz. Nuh'un oğulları, Nuh'un tufanı, Hz. İbrahim. Hz. İsmail, Hz. İshak, Hz. Eyyub, Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Musa, Hz. Harun, Hz.

¹³² M.U.N, s. 78-98, Cevad, s. 454-455.

Yuşa, Hz. İsmail, Hz. Davut, Hz. İsa... Tarih-i Enbiya kısaca Hz. Ademden başlamak üzere Kur'an'da adı geçen Peygamberlerin hayatını ihtiva etmektedir.

İslamın Zuhuru: İslamiyetten önceki toplumun durumu, Arabistan coğrafyası

İslam Tarihi: Peygamber efendimizin hayatı uzun uzadıya anlatılmaktadır. Daha sonra Hulefa-i Raşidin, Emevi ve Abbasiler, Endülüs Emevileri, Beni Ağlebi Hükümeti, Fatimiler, Eyyübiler, Selahattin Eyyubi, Selçuklular (Kirmen, Rum ve Selçukları). Harzem Devleti, Tatar İstilas, Cengiz Han, Osmanlı Devleti.

İslam Medeniyetleri: İslami devletlerin sanayi, eğitimi ve ilmi durumu.

Tarih-i Umum-i (Üçüncü Sene) Tarih devirleri kronolojik sıraya alınmıştır. İlk çağ (Mısırlılar, Fenikeliler, Romalılar), Ortaçağ İslam Tarihi, Avrupa'da bulunan devlet, yeni çağ (Keşif ve icatlar, Osmanlı Hükümeti)

Tarihi Umum-i (Dördüncü Sene) Tarih ve ehemmiyeti, tarihin taksimatı, Mısırlılar, Asurlular, Babiller, İbraniler, Finikeliler, İranlılar, Yunanlılar, Makedonyalılar, Romalılar.

Ortaçağda yer alan, Galler, Germanlar, Astrogotlar, Vandallar, Roma ve İran, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, İskandinavya, Rusya ve Lehistan.

Tarihi Umumu-i (Beşinci Sene): Araplar, Hulefa-i Raşidin, Emeviler, Abbasiler, Endülüs devleti, İslam Medeniyeti, Fransa, İngiltere.

Tarihi Umum-i (Altıncı Sene): Kuruluştan İstanbul'un fethine kadar Osmanlılar, Osmanlı medeniyeti, siyasi ve dini inkılaplar, Almanya, İtalya, İspanya, Portekiz, İngiltere, Fransa.

Tarihi Umum-i (Yedince Sene): İstanbul'un fethinden II. Meşrutiyete kadar siyasi, askeri, dini idari yapısı.

Şark meselesi, Kafkasya, Türkistan, İran, Afgan, Çin meseleleri.

2.e. Genel Kültür Dersleri

Genel kültür derslerinde talebeye lazım olacak iktisadi ve hukuki bilgiler veriliyordu. Bu derslerin muhtevası şöyledir.¹³³

Ahlak ve Malumat-ı Medeniyeti: Ahlak ilminin tarifi, konusu, vicdan ahlakı, kişinin kendisine, ailesine ve topluma karşı vazifeleri, insanlar arasındaki akidler, çocuğun velisine ve diğer aile üyelerine karşı vazifeleri. Cemiyet ve cemiyetlerin teşekkülü, Hükümetlerin kuruluşu ve felsefi ve mantık konularına yer verilmiştir.

Malumat-ı İktisadi: İktisat kaideleri, diğer ilimlerle ilişkisi, faydası, önemi, Şirketler, Bankalar, İthalat ve İhracat, Ticaret, Sanayi...

Malumat-ı Kanuniye: (Hukuk) Hukuk ilminin açıklaması ve taksimi, ahlak ilmi ve iktisatla ilişkisi, Şahsi, ticari, arazi, sanayi, orman hukuku, örf, adet ve hukuk kaideleri, mahkemeler ve Kanun-i Esasiye yer verilmiştir.

3. Lisan Dersleri

İdadi mekteplerinde Lisan-ı Osmani (Türkçe) ve Fransızca zorunlu okutulan lisan dersleriydi. Arapça, Rumca, Bulgarca ve Ermenice seçmeli derslerdir.

3.a. Lisan-i Osmani

İdadi mekteplerinde Lisan-i Osmanî adı altında, Türkçe ana lisan olarak okutuluyordu. Ayrıca Arabî ve Farsî dersleri Türkçe'ye yardımcı mahiyette

¹³³ M.U.N, s. 129-132, Cevad, s.424-425.

işleniyordu. Arapça'dan ve Farsça'dan Türkçe'ye geçmiş kelimelerin okunması ve anlaşılması amacı güdülmüyordu.¹³⁴

Türkçe dersinin muhtevası şöyledir:¹³⁵

Harfin tarifi, kelime, hece, cümle

İsim, sıfat, zamir, fiil, mastar ve çeşitleri

Cümle çeşitleri ve cümlelerin öğeleri ayrılığı

İdadilerin altıncı sınıfında, Fuzuli, Baki, Nedim gibi yazarların eserleri inceleniyordu. Yedinci sınıfta ise Edebiyat dersi adı altında Osmanlı Edebiyatına yer verilmiştir.¹³⁶

İdadi mekteplerinde, Türkçe dersine büyük önem verilmiştir. İdadi mekteplerinde Türkçe dersinin veriliş nedeni; Talebenin Türkçe'yi iyi konuşması, iyi anlaması, anladığını yorumlaması alışkanlığı kazandırılmasıdır. Bu nedenle imtihanlarda Türkçe yazı kurallarına uyulup – uyulmadığına dikkat ediliyordu.¹³⁷

3.b. Fransızca

İdadi mekteplerinde mecburi lisan olarak okutulan derslerden biriside Fransızcadır. Fransızca, İdadilerle ilgili ilk nizamname olan 1869 nizamnamesi'nde İdadilerde okutulacak ders müfredatında yer almıştır. Bu gösteriyor ki Osmanlı Maarifi, Fransızcaya önem vermiştir. Fransızcaya önem verilmesinin nedenleri arasında, Fransa ile Münasebetimiz ve daha önce bir lisan mektebinin açılmış olması ve İdadilere gerekli muallimin bulunmasıdır.¹³⁸ Ayrıca model olarak Fransız Eğitim Sistemini almamız bu nedenlerden biri sayılabilir.

¹³⁴ Cevad, s. 421.

¹³⁵ Cevad, s. 408-411.

¹³⁶ M.U.N, s. 100-110.

¹³⁷ Yücel, s. 185-190.

¹³⁸ Ergin, C. III-IV, 1265 – 1267.

İdadi mekteplerinde Fransızca tedrisatı üçüncü sınıftan itibaren başlamaktadır. Fransızca dersinde öncelikle harflerden, başlanıp, kademeli olarak üst sınıflarda gramer öğretiliyordu. İdadilerin beşinci sınıfından itibaren dersler Fransızca olarak yapılıyordu¹³⁹.

İdadilerde okutulan Fransızca ile ilgili ders kitapları Fransa'dan getiriliyordu. “Claude Auge” ye aittir. Fransızca ders programında bu yazarın eserlerinin okutulması tavsiye edilmiştir¹⁴⁰.

3.c. Seçmeli Lisan Dersleri

İdadi mekteplerinde müfredat programında seçmeli lisan dersleri “Elsine” olarak yer almıştır. Programın sonunda bulunan “Elsine” dersi ana dili Rumca, Ermenice ve Bulgarca olan öğrenciler içindir. Ayrıca Arap tebaasının çocukları içinde Arapça dersi konmuştur. Bu diller arasında eşitliği sağlamak amacıyla eşit ders saatlere ayrılmıştır. Fakat ikişer saattir. Arapça altıncı ve yedinci sınıfta birer saat ayrılmıştır. Fakat Lisan-i Osmanî dersi içerisinde Arapçanın gramerine yer verildiğinden dolayı Arapçanın bir saat olması eşitliği bozmuyordu. Konuların öğretilmesi ise şu sıraya göre yapılıyordu¹⁴¹.

Alfabe, Kıraat ve hatt

Kıraat, Kelime ve hatt

Dilin kaideleri

Tatbikat, Ezber ve hatt

Tercüme ve Gramer

İmla

Tahrir

¹³⁹ Yücel, s. 176.

¹⁴⁰ M.U.N, s.127.

¹⁴¹ Aytekin, s. 128.

İdadi mekteplerinde okutulan seçmeli lisan derslerinde özellikle Kıraat ve tercümeye önem verilmiştir.

4. İhtisas Dersleri

İdadi mekteplerinde okutulan ihtisas dersleri, öğrencilere belirli meslekleri öğretmek amacıyla verilen derslerdir. Bu dersler daha çok Liva İdadilerinin ticari, sanayi ve zirai kısımlarının müfredat programında yer almıştır. Ayrıca liva İdadileri de dahil diğer İdadilerde de yardımcı ihtisas dersleri mevcuttur. Bu ihtisas dersleri şunlardır¹⁴².

Liva İdadilerinin Ticari kısmına ait ihtisas dersleri şunlardır:

Usûl-ı Muhasebe

Malumat-ı ticariye

Malumat-ı sınayi (teknoloji)

Daktilografi

Liva İdadilerinin Sanayi Kısımına ait İhtisas dersleri şunlardır:

Malumat-ı Sınayi (Teknoloji)

Makine

Elektrik sınayi

Ameliye-i Sınayi

Liva İdadilerinin Zirai Kısımına ihtisas dersleri şunlardır:

Usul-ı Muhasebe-i Zirai

Malumat-ı Sınai (Teknoloji)

Nazariyat-ı Zirai

Makine

Ameliye-i Zirai

Kinaya-ı Zirai

¹⁴² M.E.B Arşivi, Tasnif Dışı, D/3, D/4, D/5.

Yardımcı ihtisas dersleri bütün İdadi müfredat programında yer almıştır. Bu dersler, el işleri ve Resim'dir. Resim dersi vilayet İdadilerinde güzel sanatlara, Liva İdadilerinde ise, teknik resim dersine göre düzenlenmiştir. ¹⁴³

¹⁴³ M.U.N, s.144-147; M.E.B Arşivi, Tasnif Dışı, D/3, D/4, D/5.

SONUÇ

1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile bir ortaöğretim müessesesi olan İdadi mektepleri Cumhuriyet yıllarına kadar varlığını devam ettirmiş ve Cumhuriyetin ilanından sonra liseler haline getirilmiştir.

Eğitimde ıslahat taraftarı olan idareci ve Tanzimat aydınlarının, Batıya yönelişte ve girişilen ıslahat hareketlerinden birtakım yanlışlıklar yaptığını söylemek mümkündür. Yeni açılan mekteplerin, gerek fikri, gerek fiziki yapı hazırlamadan dağınık ve plansız açılması; gayri Müslim cemaatlerinin ve Batının tesirinde kalınması, eğitim gibi önemli bir konuda çoğu zaman işin özüne inilmeden, yüzeysel bazen de özentî ve taklide varan davranışlar ki, Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin hazırlanışında bunların tesirini görmek mümkündür.

Her ne kadar nizamnamede amaçlanan Osmanlılık bilinci yaratmak ve Batı'nın desteğini alarak çağdaşlaşma hareketine kolaylık sağlamak olarak belirtilse de bu alanda, istenilen hedefe ulaşamadığı görülmektedir. Yine merkeziyetçi bir modele göre modernleşme çabasına giren devletin, ilköğretim alanında hiçbir mali yükümlülük almaması, memur ve teknisyen ihtiyacı duyulması halinde yüksek okullar kurulması dayanıksız bir eğitim politikası izlenmiş olduğu ortaya koymaktadır.

Bu hedefe ulaşamadığını belirten Bilim, Osmanlılık bilinci hedeflenmesine rağmen Müslim-Gayri Müslim mekteplerinin ayrı yaptırılmasını ve modernleşme hedeflenmesine rağmen medreselerde herhangi bir yenileşmeye gidilmemesini buna örnek göstermiştir.

Tanzimat döneminde, Osmancılık fikri gerçekleşmediği gibi, bu gayri Müslim topluluklarının işine yaramış, Müslüman toplum içerisinde ise, Batı hayranı, öz değerlerine sırt çevirmiş, benliğine yabancılaşmış bir grubu ortaya çıkarmıştır.

Ders programları hakkında şunu diyebiliriz. Abdülhamit devrinde, idadilerde uygulanan ders programları, fen dersleri yönünden 1869 Nizamnamesi'nde gösterilen programdan daha ileri seviyededir. 1892'de kabul edilen program, yürürlükten kalkıncaya kadar idadilerde din, kültür, fen derslerine aynı ağırlığın verildiğini görüyoruz. Daha sonraki tarihlerde imparatorlukta meydana gelen birtakım olayların etkisiyle olacak, idadilerde okutturulan kültür derslerinin konuları daraltılmıştır. Fakat fen ve günlük hayatta lazım olacak derslere dokunulmamış ve bunlara biraz daha önem verilmiştir. 1904'ten sonra ahlak derslerinin tekrar yer aldığını görüyoruz.

Mekteplerde müfredat programları açısından baktığımızda, amaç ve kavramlarının belirlendiği mevcut imkân ve şartların göz önüne alındığı bir eğitim teorisi geliştirilmemiş ve eğitim; sosyal, siyasal ve kültürel farklılaşma ve çalkantılara bağlı olarak verilmiştir.

Mekteplerin, programlarının tespit ve tatbikinde önemli bir etken olan ve dönemin devlet politikası haline gelen Osmanlılık siyaseti de faydadan çok zarara yol açmıştır. Bu düşüncenin gerçekleşmesi uğruna mekteplerdeki din eğitimi büyük ölçüde ihmal edilmiştir. Dolayısıyla din öğretimi dönemin devlet politikasına paralel olarak verilmiştir. Oysa eğitim, özellikle din eğitimi, devletin çeşitli dönemlerinde değişen toplumun ihtiyacına, seviyesine ve şartlarına göre bir program geliştirilerek verilmesi gerekir. Özellikle bu siyasi görüş ve politika isabetsiz ve gerçekleşmesi imkân haricinde ise, bu zaruret bir kat daha artar.

İdadilerde, din eğitimi ve öğretiminin yer almamasının nedeni, o dönemde devletin politikası olan Osmanlılık fikridir denilebilir. Irk ve din ayrımı yapmadan bir Osmanlı toplumu meydana getirme çabası olarak açıklanabilecek olan Osmanlılık fikri sebebiyledir ki, mekteplerde din farklılıklarının ortaya çıkarmada müşterek bir eğitim verilmesi düşünülmüştür.

SUMMARY

In the beginning, the word 'İdadi' which means 'the place which has the capability to prepare something' was used for the preparation classes of the schools which was opened as the West manner until the first years of the Reform Period. And also, The Sübyan Schools which were established to prepare to 'Rüşdiye' in 1847 were called as 'İdadi'. The term İdadi, was found out by 1869 Nizamname and firstly was thought on its own as a stage of secondary education.

According to Nizamname, İdadi Schools which continue 3 years and upper than 4 years Rüştiye was determined to have the aim of combination of Moslem and Christian Ottoman citizen and of growing with a common culture.

The İdadi Schools which are anticipated to open immediately in Maarif Nizamname was not opened until 1873. The reasons of this delay are the lack of money and lack of the teacher. But, the request of Maarif President about the opening of these schools in 1872 by sending a memorandum to Grand Vizier was noticed and in 1873 the first 'Mülki İdadi' was opened.

The general aim of the 'İdadi Schools' was to gain national breeding, citizenship breeding and work breeding to the children. The private aim of them was to give the information at the level of secondary education to the students. And also, to make them an work owner in the fields of commercial, industrial and agriculture as a necessary of the life and to grow a skilled clerk for the government as a middle person.

Opening of the İdadi was needed for coming into the life of Ottoman basis which is the fundamental element of the Reform Period education. According to this basis, it was required that Moslem and Non-Moslem children must take the education under the same roof. In this way, the teenagers which are from different race and religion will be together and as being the citizen which shares the same emotions, they would build the basis of Ottoman Nation.

In the period of II. Abdulhamit, the important development has occurred in İdadi Schools. It was decided that the education of İdadi schools has been increased to 4 years, the transforming of İdadi Schools which were opened for the daytime in the Centrum of provinces to boarding school to provide the education of village and town children. At the end of period of II. Abdulhamit, İdadi Schools reached to 9 in Istanbul and 109 in Ottoman country with the provinces together. 93 of them was official, 19 of them was private and 5 of them were military school. The total students in these schools were approached to 20000.

In 1880, an İdadi School was opened in Istanbul for the girls. There were the lessons like Turkish, France, German, Music, handmade and housework except the general culture in the program of this school. Although government promotion and encouragement İnas İdadi which has continued 2 years was closed because of lack of the interest of the people.

The old Mekteb-i Harbiyye building in Maçka was assigned for the first military İdadi in İstanbul. But, the building needed to some repairment and until the completing of these repairments it was moved to Çinili Palace in Beşiktaş CoastPalace with military İdadi Habiyye School together.

During the period of II. Abdulhamit, there were two schools called Mekteb-i Harbiyye-i Şahane and Mekteb-i Tıbbiyye-i Şahane in İstanbul. In 1906, except these two schools, there were 5 military İdadi in the province.

The aim of İdadi was, growing of the human who is cultured and have the capability to make agriculture, art and trading. But, because of the lack of the government associations which will not take the graduated person from İdadi, these schools were present as a stage of secondary education which accept the graduated people by examination and was transformed to lycee in the Period of Republic. 1923, it was decided that all general secondary education associations were called as lycee.

ÖZET

Sözlükte “bir şeyi hazırlamaya mahsus yer” anlamına gelen idadi (i'dadi) kelimesi önceleri, Tanzimat döneminin ilk yıllarına kadar Batı tarzında açılan okulların hazırlık sınıfları için kullanılmış, 1847’de faaliyete geçen Rüşdiyelere hazırlamaya ayrılan Sibyan mekteplerine de idadi denilmiştir. İdadi terimi, 1869 Nizamnamesi’yle açıklığa kavuşturulmuş ve ilk defa başlı başına ortaöğretimin bir kademesi olarak ele alınmıştır. Nizamnameye göre Müslüman ve Hıristiyan Osmanlı tebasını birbirine kaynaştırmak ve ortak bir kültürle yetiştirmek amacıyla 4 yıllık Rüşdiyelerin üstünde, öğretim süresi 3 yıl olacak idadi okullar belirlenmiştir.

Maarif Nizamnamesi’nde hemen açılmaları öngörülen idadi mektepleri, 1873 tarihine kadar açıklamamıştır. Bu bu gecikmeye sebep olarak, maddi imkansızlıklar ve öğretmen yokluğu gerekçe gösterilebilir. Ancak 1872 tarihinde Maarif Nazır’ın sadrazama bir tezkere yollayarak bir an evvel açılmasını istemesi dikkate alınmış ve 1873’te ilk Mülki idadi açılmıştır.

İdadi mekteplerin genel amacı, çocuklara milli terbiye, vatandaşlık terbiyesi ve iş terbiyesi kazandırmaktır. Özel amacı ise, talebelere orta tahsil seviyesinde bilgi vermek, onları hayat için lazım olan ticari, sanayi ve ziraat sahalarında, sanat sahibi yaparak çalışma hayatına “ara elemanı” ve devlete vasıflı katip olarak yetiştirmektir.

İdadilerin açılması, Tanzimat Devri Eğitiminin temel unsuru olan Osmnalıcılık ilkesinin hayata geçirilmesi içinde gerekliydi. Zira bu ilkeye göre Müslim ve Gayri Müslim çocuklarının aynı çatı altında eğitim almaları gerekiyordu. Böylece farklı ırk ve dinlerden gelen gençler birbiriyle kaynaşarak, aynı duyguları paylaşan vatandaşlar olarak “Osmanlı Milleti”nin temelini oluşturacaktı.

II. Abdülhamit döneminde idadilerde önemli gelişmeler alınmıştır. 1888’de idadilerin öğretim süresinin dört yıla çıkarılması, vilayet merkezlerinin gündüzlü olarak açılmış idadilerin köy ve kasaba çocuklarının görebilmesini sağlamak üzer yatılıya çevrilmesi kararlaştırılmıştır. II. Abdülhamit devri sonunda İstanbul’daki

idadi sayısı dokuza (9) taşradakilerle birlikte Osmanlı topraklarındaki idadi sayısı 109'a çıkmıştır.

Bunların doksan üçü (93) resmi, on dokuzu (19) özel ve beşi'de askeri idi. Bu okullardaki toplam öğrenci sayısı 20.000'e yaklaşmıştır.

1880 yılında İstanbul'da kızlar içinde bir idadi açılmıştır. Bu okulun programında genel kültür derslerinden başka Türkçe, Fransızca, Almanca, İngilizce, Müsiki, el ve ev işleri gibi dersler bulunuyordu. Faaliyeti iki yıl süren İnas İdadisi devletin yaptığı tanıtım ve teşviklere rağmen halkın ilgisizliği yüzünden kapanmıştır.

İlk askeri idadi için İstanbul'da Maçka'daki eski Mekteb-i Harbiyye binası tahsis edildi. Ancak bina tamire muhtaç olduğundan gerekli onarımlar bitinceye kadar askeri idadi Harbiye Mektebiyle birlikte Beşiktaş Sahilsarayı'ndaki Çinili köşk'e nakledildi. II. Abdülhamit döneminde İstanbul'da Mektebi Harbiyye-i Şöhane idadi ile Mekteb-i Tıbbiyye-i Şöhane idadisi taşrada baş askeri idadi mevcuttu.

İdadinin amacı, kültürlü, ziraat, sanat ve ticarete vakıf olan eleman yetiştirmektir. Ancak idadi mezunları alacak devlet kurumları olmadığı için, mezunları imtihanla liselere kabul edilen ortaöğretimin bir basamağı olarak Cumhuriyet'e kadar kalmış ve Cumhuriyet döneminde de Liselere çevrilmiştir. 1923 yılında bütün genel ortaöğretim kurumlarına lise adının verilmesi kararlaştırılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Yahya, **Türk Eğitim Tarihi**, Alfa Yay, 8.Baskı, İstanbul 2001.
- Tanzimat Dönemi Eğitimin Özellikleri**, Tanzimatın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu, Ankara 1991.
- ANTEL, S.Celal, “**Tanzimat Maarif-i**” Tanzimat I, Maarif Basımevi, İstanbul 1940.
- AYAS, Nevzat, **Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi, Kuruluşlar ve Tarihçeler**, MEB Yay, Ankara 1948.
- AYTEKİN, Halil, **İttihat ve Terraki Dönemi Eğitim Yönetimi**, Gazi Eğitim Fak. Yay., Ankara 1991.
- CEVAD, Mahmut, **Maarif-i Umumiye Nezâreti Tarihçe-i Teşkilât ve İcraâtı**, Matbaa-ı Amire, İstanbul, 1338.
- DEVELİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi Ankara 1999.
- Devlet-i Aliye-i Osmaniye Salnamesi**, 1286,1328.
- DOĞAN, Recai, **Osmanlı'nın Son Döneminde Açılan Mekteplerde Din Dersinin Tarih-i Gelişimi (1773-1923)**, A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1994.
- Düstur**, Birinci Tertip, C. VII.
- Düstur**, İkinci Tertip, C. II-VII-VIII-X.
- ERGİN, Osman, **Türkiye Maarif Tarihi**, Osmanbey Matbaası, İstanbul 1939.
- GÜNDÜZALP, Fuat, **Talim ve Terbiye Teşkilatında Buhran**, Vilayet Matbaası, Sivas 1340.
- GÜVEN, İsmail, **Osmanlı Eğitiminin Batılılaşma Evreleri**, Ankara 2001.
- KANSU, N.Atuf, **Türkiye Maarif Tarihi**, Milliyet Matbaası, Ankara 1932.
- KOÇER, H. Ali, **Türkiye’de Modern Eğitiminin Doğuşu ve Gelişimi, (1773-1923)**, MEB Yay, Ankara 1991.
- KODAMAN, Bayram, **Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi**, Ötüken Yay, İstanbul 1980.
- Maarif-i Umumiye Nizamnamesi**, Matbaa-ı Amire, İstanbul 1286.
- Maarif-i Umumiye Salnamesi** 1286,1316.
- M.U.N, **Mekatib-i İdadiye’ye Mahsus Talitname**, 1328.

- M.U.N, **Mekatib-i İdadiye'ye Mahsus Müfredat Programı**, İstanbul, 1327.
- M.E.B. Arşivi, **Mekatib Dosyası**, 1328.
- M.E.B. **Tasnif Dışı**, D/1- D/3- D/5.
- OYTUN, Neslihan, **II. Abdülhamit Dönemi Eğitim Politikasının İzmir'e Yansımaları** (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2002.
- ÖZTÜRK, Cemil, **TDV Ansiklopedisi**, TDV Yay, C. XXI, İstanbul, 2000.
- PAKALIN, M. Zeki, **Osmanlı Deyimler ve Terimler Sözlüğü**, MEB Yay, İstanbul 1971.
- SAKAOĞLU, Necdet, **Osmanlı Eğitim Tarihi**, İletişim Yay, İstanbul 1991.
- UNAT, F. Reşit, **Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış**, MEB Yay, Ankara 1964.
- UYANIK, Ercan, **II Meşrutiyet Döneminde İttihat ve Terraki Eğitim Politikası ve İzmir**, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2000.
- YALÇIN, C. Bilim, **Tanzimat Devrinde Türk Eğitiminde Çağdaşlaşma**, Anadolu Üniversitesi Yay, Eskişehir 1984.
- YÜCEL, H. Ali, **Türkiye'de Ortaöğretim**, Devlet Basımevi, İstanbul 1938.

EKLER

EK 1

**Umum Mekâtib-i idadîye-i Mülkiyenin idare-i Dâhiliyelerine
Mahsus Talimattır**

1328

Madde-i Esasiye

Leylî mekâtib-i idadiye, leyli talebenin adedine nazaran dört sınıf itibai olunmuştur. Birinci sınıf yüz elli, ikinci sınıf yüz, üçüncü sınıf yetmiş beş, dördüncü sınıf elli leyli şakird alınacak olan mekâtibdir.

İzmir, Selanik gibi kesirü'n-nüfus olan mahallerde idadîyenin ilk üç sınıfını şamil olmak üzere birer şube mevcuttur.

Vezâif-i Memurin Hakkındadır

Müdürlerin Vezâifi

Birinci madde Umum mekâtib-i idadîye, Maarif-i Umûmiye Nezaret-i Celilesi tarafından mensub ve mesul birer müdürün taht-ı idaresinde olup; Dersaadet idadilerinde müdür-i sâni vezâîfyle mükellef birer muavin ile lüzumu kadar mubassır ve hademe ve taşra birinci ve ikinci sınıf leyli idadilerinde bir de müdür-i sâni ve lüzumu derecede muavin ve mubassır ile sair memurîn ve müstalidemîn ve nehari idadilerinde birer müdür, lüzumu kadar mubassır ve hademe bulunur ve cümlesinde ihtiyaç nisbetinde muallimler istihdam kılınır.

İkinci madde Müdür, mektebin idare-i umûmiyesinden birinci derecede mesul ve kendisi mekful olup, sakırdanın terbiyesine ve tedrisatın hüsn-i cereyanına ve inzibatın muhafaza ve idaresine ve mektebin nezafet ve taharetine ve nehari idadilerde bakkaliye mütaahhidlerinin şerait-i mukaveleye riayet ve memurin ve muallimin mektebinin uhdelerine mevdu' olunan vezâîfi ifaya itina ve dikkat etmediklerine ve mektebin demirbaş eşyasıyla alât ve edevat-ı tedrisiyyenin muhafaza edilmesine aled-devam nezaret edecek ve mektebe muteallik kâffe-i nizamât ve evamiri tamamıyla bilâ terallî icra eyleyecek ve müdür ve memurîn veya mualliminden birinin ifayı vazifede kusurunu müşahade eylediği ve ihtarât-ı lâzıme icra edip de tesirini görmediği takdirde, tayin-i madde ederek keyfiyeti taşrada Maarif Müdürüne ve Dersaadet'de idadiye idaresine tahriren bildirecektir. Esbab-ı

fevkaladeye müsteniden lüzum-ı acil görür ise, mesuliyeti deruhde ederek bir muallim veya memura muvakkaten işten el çektirir ve derhal taşrada Maarif Müdürüne ve Dersaadet'de Mekâtib-i idadiye idaresine ihbar-ı madde eyler. Mamafih işinden el çektirme muamelesinin idareten kesb-i kat'ıyyet etmesi, taşrada Maarif Müdürünün ve Dersaadetde Nezaretin tasdikine muallaktır.

Üçüncü madde Müdür, her sene Kanunuevvel, Mart ve Haziran ibtidalarında zeyl-i talimata merbut (1) numaralı matbu' numuneye tevfiikan, mektebin vukuatına dair bir takrir ve cetvel ve her ay nihayetinde her ders mualliminin programında münderic mebâhisden hangilerini tedris eylediğini mübeyyin (2) numaralı matbu' numunesi veçhile bir defter tanzim edip mektepte bulunan bilumum muallimin ve memurin vesairenin devam ve adem-i devamlarını mübeyyin pusula ile beraber taşrada Maarif Müdürü ve Dersaadet'de Mekâtib-i idadiye idaresine gönderecektir. Bu defterler imtihanlar için ve pusulalar maaşlarından icra edilecek tevkifat için esas ittihaz olunup, her ikisi de müdür tarafından tahtim edilecektir. Mezkûr iki cetveli maarif idareleri mütalaat-ı mahsusala-rının ilâvesiyle ve vakt-i zamanıyla Nezaret-i müşarunileyhaya gönderecektir.

Dördüncü madde Müdür, her sene-i tedrisiye nihayetinde muallimlerle bilmüzakere derslerce ve idarece muhtac-ı ta'dil ve ıslâh olacağı tahakkuk eden hususâtı, izahat ve tafsilat-ı lâzıme ile merciine bildirecektir.

Beşinci madde Mektebin idare-i umûmiyesine ait kâffe-i hususatta müdürün mercii taşrada Maarif Müdüriyeti ve Dersaadet'de Mekâtib-i idadiye Idaresi'dir.

Müdür-i Sâninin Görevleri

Altıncı madde Müdür-i sâni (Dersaadet'de muavin), Nezaret-i müşarünileyhanın intihabıyla tayin olunur ve kâffe-i umurda müdür-i evvele muavenet ve müdür bulunmadığı zamanlarda vekâlet eder.

Evvelen: Muallimîn ve memurînin devam edip etmediklerine ve tedrisatın program veçhile icra edilip edilmediğine dikkat ve itina eylemek.

Saniyen: Her akşam kendisine takdim edilecek sınıf defterlerini tetkik edip sicil-i umûmiye kaydı iktiza eden vukuatı hemen kayd ile zîrini imza etmek.

Sâlisen: Muallimîn ve memurînin ifayı vazifede kusurlarını gördükde ve muallimîn ve şakırdan meyanında şikayet ve munâzaat vukuunda keyfiyeti derhal müdüre ihbar eylemekle beraber, tahkikat-ı evveliye ifasıyla neticesini dahi tahriren müdüre bildirmek.

Râbian: Mektebin nezafet ve taharetine ve me'kulatın nûsn-i istihzarı ile beraber taam ve yatak salonlarının nezafet ve tertibatına nezaret eylemek.

Hâmisen: Sakırdanın künye defterini ve imtihan cetvellerini ve bir de muallimîn ve sakırdanın vukuatını mübeyyin sicil-i umumîsini tutmak.

Sâdisen: Tayinat tabelalarını tasdik etmek gibi hususat dahi müdür-i sânilerin cümle-i vezâifindendir.

Yedinci madde Altıncı maddede tayin edilen vezâif, müdür-i sâni olmayan mekteplerde kamilen müdüre aittir.

Kâtiplerin Vezâifi

Sekizinci madde Kâtip, mektebin muamelat-ı hesabiye ve tahririyesinden mesul olup vezâif-i mahsusası dahi:

Evvelen: Müdür tarafından havale olunan her nevi muharrerat-ı resmi-yeyi yazmak ve tescil ve hıfz etmek.

Sâniyen: Mektebin âlât ve edevatı- tedrisiyesiyle kâffe-i kütüb ve eşya ve edevat-ı sairenin demirbaş defterini tanzim eylemek vukuatını günü gününe yürütmek.

Sâniyen: Mubayaa olunan erzakı cins ve miktar fialıyla defter-i mahsusuna kayd etmek ve masarîf-ı müteferrikanın defterini tutmak.

Râbian: Talebeleri tanzim ve hulasaten ayrıca bir deftere kayd ve terkim ve her gün talebeye verilecek it'amenin nev'ini mübeyyin pusulayı tertip ile mektep müdürüne irâe etmek hususlarından ibaretdir. Kâtip her halde kefaletle rabt olunur.

Muavinlerin Vezâifi

Dokuzuncu madde Mekâtib-i idadiye-i leyliyenin derecat-ı muhtelifesinde sakırdanın emr-i tertibiyesi ve dersçe olan müşkillerinin halliyle, mekteplerde esbab-ı hüsn-i talimin itmamı daima müdürlerin nazar-ı tetkik ve teftişi altında bulunmak üzere bilhassa muavinlere mevdu'dur,

Onuncu madde Emr-i terbiye şakırdanın hüviyet-i maneviyelerini bittiş-his, mehasin-i hulkiyelerini takdire ve kendilerini müsaviden tenfire mütevakıf olduğundan, muavinler şakırdanın ahval ve hareket-ı umûmiyesini nazar-ı dikkat önünde tutmağa ve miyanelerinde hüsn-i imtizaç peyda ettirerek münazaa zuhurunun men'ine al-el-istimrar dikkat ve nezaret etmekle mükellefdir.

On birinci madde Nöbetçi olan muavinler, yatakhanelerde müdür tarafından tayin olunan mevki-i mahsusalarında talebe ile beraber yatmağa mecbur olup, al-es-sabah talebeden bir çeyrek evvel kalkarak şakırdanın intizam ve sür'atle giyinip aşağı inmelerine ve abdest almalarına dikkat ba'd-es-salat onları muntazaman mütâlâahanelerine sevk edeceklerdir, mütâlâa zamanları şakırdan sınıf sınıf ayrılıp dershanelerin vüs'atma ve talebenin kesretine nazaran bir veya iki dershanede cem edilerek nöbetçi bulunan muavinlerin nezareti altında bulunacaklardır. Birinci derece mekâtib-i idadiyede her gece mektepte bulunmağa mecbur olan üç muavinden birisi serbest bırakılacak ve diğer derecelerde bulunan mekâtibde talebenin mütalaa zamanları bir dershaneye cem'i mümkün olduğu takdirde kezalet nöbetçi bulunan iki muavinden birisi serbest kalacaktır.

On ikinci madde Muavinler talebe dershaneye girer iken bahçe kapısında ve teneffüse çıkar iken sınıf kapısında âmir sıfatıyla bulunarak mubassırın talebeyi ikişer ikişer tertip edip muntazaman sevk edişine dikkat edecekler ve bu esnada şakırdan tarafından mahall-i intizam ahval-i vukuuna meydan vermeyecektir. Gerek

bu maddede ve gerek evvelki maddede mezkûr vezâifin icrasında mubassırlar tamamen muavinlerin emri tahtında bulunarak onların tensib eylediği veçhile harekete mecbur olacaktır.

On üçüncü madde Teneffüs zamanları şakirdan muavinlerden biriyle mubassırların nezareti altında bulundurulacaktır. Muavin teneffüs zamanları talebenin bahçeden mektep derununa ve dershanelere müteferrik bir sûrette girmemelerine dikkat edecek ve hilafında bulunanları cezalandıracaktır.

On dördüncü madde Sabahları ilk dersten evvel sınıfların mubassırlar tarafından icra olunan yoklamasında muavinler hazır bulunup, gelmeyen talebenin ismi hizasına "nâmevcud" işareti vaz' ettirecektir. Ba'dehu yevmiye defterlerini bit-tetkik evvelce namevcut olup o gün gelen talebeden müdür veya müdür-i sâni imzasıyla isbat-ı ma'zeret varakalarını almak ve isbat-ı ma'zeret edemiyenlerin numara ve esâmisini her akşam müdüre ita etmek ve yoklamada hazır bulunmayarak birinci veya ikinci dersten sonra gelen talebenin esbab-ı tehirini sual ederek bu yolda tehiri tekrar edenleri müdüre bâ-müzekkere ihbar eylemek muallimlerin cümle-i vezâifindendir. Yoklamanın mazbutiyeti talebenin devamınca hüsn-i tesir hasıl ettiğinden, bu maddeye gayet itina olunacaktır.

On beşinci madde Her akşam talebenin mükâfat ve mücâzâtı müdür-i sâni tarafından ertesi gün ilân ve icra kılınmak üzere, yevmiye defterlerinden ayrıca bir deftere çıkarılıp muallim-i evvele verilir. Müdür-i sâni olmayan yerlerde bu vazife muavini- evvele ait ise de, işbu talimat muce-bince muavin-i evvele tahmil olan vezâif dahi bit-teselsül muavin-i saniye raci' olur. Muavin-i evvel aferin varakalarını doldurarak müdüre temhir ettirmeğe mecburdur. Tevkif olunan şakirdanı tayin olunacak mahalde bilmünavebe beklemek muavinlerin vezâifindendir.

On altıncı madde Leylî talebeye mahsus sabah, akşam ve gece mütâlâalarıyla şakirdanın umumuna ait olup mütâlâadan başka bulunan müzakerelerinde muavinler talebenin yanında bulunarak onların dersçe olan şüphelerini halle ve beyhude iza'a-i evkat etmemelerine dikkat ile mükellefdir. Birinci ve ikinci sınıfların program mucebince birçok müzakere zamanları bulunduğundan, müdürler ders cetvelini muavinlerin bu müzakerede bulunabilmelerini temin edecek sûrette

tertip ve sınıfların adedi muavinlerin adedinden ziyade olduğu takdirde muavinlerin bulunacakları dershaneleri lüzumuna göre tayin ederler.

On yedinci madde Muavinler gece mütalaalarında sınıfların yevmiye defterlerini muayene ederek, muallimin tarafından o sınıfa vazife verilmiş ise mezkûr vazifelerin şakirdan tarafından tertib edilmesine dikkat edecekler ve vazife yazmayanlar ile ertesi gün tedrisi mukannen olan derslerden başka şeylerle meşgul olanlara mücazat eyleyeceklerdir.

On sekizinci madde Mekâtib-i idadiyenin birinci ve ikinci seneleri tahsil-i ibtidâî ile meşgul şakirdandan ibaret olduğundan, bunların her hafta bir kere ögle mütâlâası zamanında vazife defterlerini ve kitaplarını muayene etmek ve defteri olmayan veya bunları gayr-i muntazam sûrette tutanların esâmisini muallimlerine ve kitaplarını zayi edenlerin isimlerini müdüre vermek, muallimlerin vezâif-i mahsusalarındandır.

On dokuzuncu madde Mekteplerde muavinlerin odasına bir münavebe cetveli ta'lik edilip, birinci derece mekâtipte her gece mektepte üç, ve-sairlerinde iki muavin kalarak diğer birisi mezun addolunur. Mubassırı bir olan mekâtipte, mubassırı mezun olduğu gecelerde üç, mubassırı olmayan mekteplerde her gece iki muavin kalmak lâzımdır. Muavinlere verilecek mezuniyet müddeti akşam son ders nihayetinden ertesi gün ilk müzakere zamanına kadar olup, bu zamanda müdür veya müdür-i sâni mektepte kalmağa mecburdur.

Yirminci madde Taam esnasında muavinlerden birisi yemekhanede bulunarak şakirdana nezaret edecektir.

Yirmi birinci madde Cuma günleriyle sair eyyam-ı tatiliyyede mekteplerde bir muavin ve bir mubassır kalacaktır. Mubassırı olmayan mekteplerde yalnız muavin kalır ki, mektepte o gün vukua gelecek ahvalin mesuliyeti tamamen ona aittir. Şu kadar ki bu maddenin hükmü yalnız gündüze şâmil olup tatil geceleri nöbet cetveli mucebince hareket olunur. Cuma nöbetçisi mülhakat ahalisinden olup, şehirdi velileri olmadığı için Cuma geceleri mektepte kalmak mecburiyetinde olan talebe ile Perşembe günü müdür-i sâni ve olmayan yerlerde müdür tarafından verilecek izinsiz

jurnalinde muhharer şakirdimin leyhilerini akşam üzeri ve neharîlerini Cuma sabahı yoklama ederek, gelmeyenlerin esâmisiyle cezaya bedel mükâfat evrakı ilâ eden sakırdanın esamisini evrak-ı mezkûre ile beraber ertesi günü müdür veya müdür-i saniye bildirecektir.

Yirmi ikinci madde Mektebin bilcümle memurini, birinci ders ibtidasın-dan son ders nihayetine kadar mektepte hazır bulunarak mazeret üzerine müdürden mezuniyet almadıkça mektepten çıkamayacaklardır. Mezun olmayan muavinler ile depo ve anbar memuru gibi memurin-i leyliye kendi mezuniyetleri haricinde ve müdürün malumatı olmaksızın gece gündüz hiçbir suretle mektebi terk edemezler.

Yirmi üçüncü madde Talebe, velilerinden getirecekleri mezuniyet pusulalarını müdür veya müdür-i saniye bil-irae zîrine "ruhsat verilmiştir" diye işaret ve temhir ettirip muavin-i evvele göstererek yevmiye defterine mezuniyeti kayd olunduğuna dair işaret ettirdikten sonra mezkûr pusulayı kapıcıya verecekler ve ol suretle mektepten çıkabileceklerdir.

Yirmi dördüncü madde Şakırdan ekser ahvalde kendi müdür ve muallim ve muavinlerini mukallid be ittihaz edeceklerinden, bil-cümle memurîn-i mektebin talebe yanında gayr-i münasip hal ve kisvede bulunmaları ve onların nazargâhı olan yerlerde, koridorlarda sigara içmeleri müdür ve muavinler ile muallimin ve müsdahdemîn saire mektebin hususât-ı resmîyeden gayri bir sebeple hariçden mektebe ahabab kabulîyle musahabeden katiyyen memnudur.

Yirmi beşinci madde Mazeret-i mahsusasına veya mezuniyetine mebni, teneffüs zamanları vazifesi başında bulunamayan mubassırlara hademededen mücerreb-ül-etvar olan birisi müdürün tensibiyle vekâlet edebilir.

Yirmi altıncı madde Muavinler vazife-i asliyelerine halel gelmeyecek sûretde muallimlik deruhde edebilirler. Müzakere zamanlarında muallim makamında oturarak talebenin dersçe olan müşküllerini müzakere ve hal ve intizam ve inzibatı muhafaza edecekleri ders haricinde ve teneffüs ve aram ve abdest ve namaz ve yemek zamanlarında dahi talebenin hüsn-i imtizacına ve muhafaza-i ahlâk ve adab ve terbiyelerine dikkat ve nezaret etmek üzere yanlarından ayrılmayacaklardır.

Mubassırların Vezâifi

Yirmi yedinci madde Mubassırlar bir mekteb-i rüşdiyeden şahadetnameli yahut o derece malumatlı mücerreb'ül-ahval takımından ve erbab-ı namusdan intihab edilir.

Yirmi sekizinci madde Mubassırlar teneffüs zamanları talebe yanından ayrılmayacakları gibi, müzakere zamanları dahi koridorlarda bulunarak muhtelif dershanelerden muavinlerin mezuniyetiyle çıkan sakırdanın etvarına dikkat edecekler ve muavinlerin bu babdaki emirlerini icra edeceklerdir.

Yirmi dokuzuncu madde Mubassırlar talebenin akşam ve sabah yoklamalarını icra ve jurnalini müdür-i saniye (Dersaadet'de muavine) ve müdür-i sâni olmayan mekteplerde müdür-i evvele ita eder ve teneffüs ve aram zamanlarında muavinlerle beraber talebenin hareketlerine nezaret eylerler ve haftada bir gece müdürün emriyle münavebeten mektepten çıkarlar.

Otuzuncu madde Muavin bulunmayan mektepte mubassırlar tedris ve müzakereden başka- muavinlere ait olan vezâifi dahi deruhde ve ifâ edeceklerdir.

Otuz birinci madde Erzak anbarı memuru mubayaa edilecek olan erzak ve eşyayı ahz ve kabul ederek, anbarda kemâl-ı itina ile hıfz ve kendisine verilen tabelalar mucebince sari' edeceklerdir. Biri me'huzata diğeri medfuata mahsus olmak üzere numunesi veçhile iki kıta defter tutacak ve ahz ve kabul ettiği erzak ve eşyanın senedatını tasdik eyleyecektir.

Otuz ikinci madde Anbar memuru talebe mucebince aşçıbaşıya teslim edeceği erzakı münavebeten muavinlerden biri ile müdür-i sâni veya kâtip veyahut mubassır ve bundan başka müntehi sınıf talebe-i leyliyesinden bil-münavebe biri dahi hazır olarak vezn ve ta'dat eyleyecek ve erzak-ı mezmure tabelaya işaret edilerek zîri hin-i tesliminde hazır bulunanlar tarafından imza olunacaktır.

Otuz üçüncü madde Mübayaat-ı vakıayı tayin ve teftiş etmek üzere, Maarif Müdürünün riyaseti tahtında mektep müdürü veya müdür-i sâni, muavin veya muallimlerden maarif İdaresince tensib olunacak üç zat-dan Maarif muhasebe

memurundan ve bir de meclis-i beledi azasından bir zattan mürekkeb bir komisyon teşkil olunacak ve bu komisyon mektep dahilinde in'ikât edecektir.

Otuz dördüncü madde Erzak anbarı her ay nihayetinde 33- maddede beyan olunan mektep komisyonu ma'rifetiyle yoklama edilerek, anbarda mevcut olan erzak ve eşya vezn ve tadat ve anbar defteri ile kâtip tarafından tutulan erzak ve talebe hülâsa defteriyle tatbik edilecek ve işbu muayene ve tatbikde anbar mevcudunca noksan zuhuru anlaşıldığı halde, anbar memuruna komisyon tarafından işten el çektilirip heman tahkikat-ı lâzıme icra kılınacaktır.

Otuz beşinci madde Anbar memuru anbarda mevcut kantar ve terazi ve ölçüleri gayet temiz ve kır ve pasdan arı bulundurmaya ve her sene nihayetinde daire-i belediyede ayar ettirmeye mecburdur. Bu mecburiyeti ifa etmediği komisyonca görüldüğü halde, cezaen nısf-ı maaşı katı' olur. Memur mumaileyh müdürün emriyle ind-el-icab mubassırlık vazifesini dahi icra edecektir.

Otuz altıncı madde Debboy memuru ba-sened kendisine ita olunan elbise ve çamaşır ve havlu ve yatak takımlarını ve taamhane ve mutfak levazımını ve her nevi' alât ve edevât-ı tedrisiye'yi kabul ve mevaki-i mahsusasında hüsn-i muhafazaya memur olup, bunları icab ettikçe, mektep müdüründen alacağı emre göre, bâ-sened şakirdan ve müstahdemine tevzi' ve teslim eder. Debboy memuru dahi müdürün emriyle lüzum görüldükde mubassırlık vazifesini ifâ edecektir.

Otuz yedinci madde Elli kişilik leylî mekteplerde anbar ve debboy memurlukları tevhid edilmiş olduğundan, böyle mekteplerde gerek ambar gerek debboy memuruna ait vezâif bir şahıs tarafından rü'yet olunacak ve bu halde bu memura mubassırlık vazifesi ifa ettirilecektir.

Otuz sekizinci madde Debboy ve ambar memurları hin-i tayinlerinde ke-falete rabt olunacaklardır.

Otuz dokuzuncu madde Tabib her gün sabahları mektebe gelip talebeden muhtac-ı tedavi olanları muayene edecek ve ledelicab davet olundukça dahi gelecektir. Mektebin vukuat-ı sılihiyesine mütaallık tabip tarafından bir defter

tutulacağı gibi, ara sıra mektebi ve talebenin ahval-i sıhhiyesini teftiş ile meşhudât ve mütâlâatını bâ-rapor müdüre bildirecektir.

Kırkıncı madde Et, ekmek, pirinç, yağ, şeker, kahve, odun, kömür ve bu misillü toptan mubayaa kontra toya rabt olunabilecek erzak ve eşya mebzul ve ehven bulundukları mevsimde, 33. maddede beyan olunan komisyonca numuneleri tayin ve münakaşaları icra olunarak evrakı meclis-i idareye verilir. Meclis-i idare bu münakaşayı raic-i mahalliye muvafık görürse tasdik ve lüzum gördüğü halde Maarif Müdürü de hazır olarak münakaşayı tekrar eder. Inkita-ı rağbetden sonra mukavelename teatisi için evrakı maarif idaresine havale eyler. Eşya-yı mezkureden ne miktarına lüzum görülürse, kotrato veçhile ve her halde mahfuz numunelerine tatbiken müteahhitten alız olup makbuz ilmühaberi mezkur komisyon tarafından muayene ve tetkik olunarak ba'ded-tasdik kotrato veçhile fiyatları bilhesab ismini bâ-senedat makbuza Maarif Sandığından tesviye olunur.

Kırk birinci madde Elbise ve çamaşır gibi şeylerin mubayaası için dahi bu kaideye tabiiyetle beraber, kumaşını ayrıca bil-münakasa alarak a'mâlini yine bilmünakasa birisine havale etmek, yahut umumunu birden bil-münakasa vermek cihetlerinden ehven gördüğü sureti ihtiyar eylemek Mubayaa Komisyonunun selahiyeti dahilindedir. Münakaşaları icra olunacak erzak ve eşya ile lüzum-ı tamiriye ve inşaiye münakaşa kaimeleri numunesine ve matlube muvafık olmadıkça kabul olunmaz.

Kırk ikinci madde Mubayaa Komisyonu sebze ve meyve gibi her gün alınacak şeyleri daire-i belediyeden alacağı rayiç pusulasına tevfikân ve harcadığı fiyat ile bil-mukayese hangisini en ehven ve nafi bulur ise, o fiyat ile mubayaa ettirerek işbu pusulaları hıfz edecektir. Bu gibi mübayaatın senedleri Komisyonca ba'd-et-tasdik Maarif idaresine verilerek akçası bâ-senedât Maarif Sandığı'ndan tesviye edilecektir. Masarîf-ı müteferrika dahi komisyonca ba'det-tasdik Maarif Sandığı'ndan tesviye olunur. Dersaadet idadileri masarîf-ı müteferrikası defteri aydan aya mekteb-i idadiye idaresi tarafından kontrol edilir.

Mekâtib-i idadiye dahilinde bulunan bakkaliyenin bil-müzayede iltizam suretiyle ihalesi ve kontratoya rabtı mezkur Komisyona ait vezâifden olup, hasılat

"vakıa-i mütenevvıa" namıyla irad kayd olunarak mukabiline makbuz ilmühaberi itası ve bedelat-ı evveliyenin Maarif Sandıkları-na vaki ve zamanıyla teslimi ile cedavel-i şehriyede varidat-ı mütenevvıa sütununa ithali muhasebe memurlarına ait vezâif cümlesindendir.

Bilcümle müteferrika ve mahrukat ve tevzi-i mükâfat senedatında mubayaa olunan şeylerin nev' ve cinsi ile bay ün imza ve mühürü ve her halde mahallî meclis idaresinin tasdiki bulunması lâzımdır. Aksi halde sarfiyat-ı vakıa santiarına tazmin ettirilir.

Kırk üçüncü madde Memurin ve muallimin ve müstahdemîn-i mektep ile talebeden biri mektepten fekk-i irtibat edeceği zaman, erzak ambarı ve debboy ile hiç bir ilişkisi olmadığına dair mektep müdürünün taht-ı tasdikinde memur-ı mahsusasından birer ilmühaber almaya mecburdurlar.

Talebin Şerait-ı İntihap ve Kabulü

Kırk dördüncü madde Yedi senelik mekâtib-i idadiyenin ilk üç senesi ile bazı yerlerde bulunan şubeler rüşdi ve diğer dört senesi idadî derecesindedir. Mekâtib-i ibtidaıyeden musaddak şahadetnamelerle müracaat edenler bilâ-ımtihan birinci ve mekâtib-i rüşdiye ile idadilerin kısm-ı rüşdiyelerinden şahadetnameyi haiz olanlar keza bilâ-ımtihan dördüncü seneye kayd ve kabul olunur.

Beş senelik mekâtib-i idadiyenin keزالik ilk üç senesi rüşdî derecesinde olup diğer iki senesi idadi ise de bu nevi' mekteplerde beşinci sene tahsilatını ikmâl edenlere verilecek idadi şahadetnamesinde yalnız iki senelik tahsilat kayd edilecek ve ancak yedi senelik idadilerin yedinci ve dersaadet idadilerinin dördüncü senelerinden neş'et edenlere tam idadî şahadetnamesi ita kılınacaktır.

Beş senelik idadileri ikmâl edenler, aldıkları şahadetnameleri ibraz ettikleri halde yedi senelik idadilerin altıncı ve Dersaadet idadîlerinin üçüncü senelerine ve yedi senelik idadî şahadetnamesini haiz olanlar nizam-ı mahsusasına tevfiikan evkat-ı muayyenesinde Dersaadet mekâtib-i âliyesine kabul olunurlar. Sûret-i hususiyede tahsil edenler bilâ-ımtihan müstahak oldukları sınıflara alel-usûl alınırlar.

Kırk beşinci madde Mektebe kabul edilecek şakirdanın evvelâ memleket tabibi veya marul" bir tabib canibinden emraz-ı sâriyeden salim olduğuna mahtum bir rapor ile aşı şahadetnamesini ve Tezkere-i Osmaniye'sini ve tahsil etmiş olduğu mektebin şahadetnamesini hâmil olmaları ve birinci sınıfa dahil olacakların sinleri on beşi mütecaviz olmaması ve sınıf-ı saireye dahil olacakların sinnce buna kıyas edilmeleri şarttır.

Kırk altıncı madde Hakk-ı istimlake nail olarak hisse-i maarifi vermekte, olan teb'a-i ecnebiye evlâdından dahi mekâtîlb-i idadiyeye şakird kabul olunur.

Kırk yedinci madde Bilâ-ücret alınacak leylî talebenin miktarı, mektebin kısım-ı leylîsinin aded-i mürettebenin sülüsünden ibaretdir. Bunlar ba-yı hâl muhtacından ve müste'id-i terbiye bulunanlardan ve hüsn-i hal ve hareketi musaddak olanlardan alınır. Ücretsiz talebenin miktarı her halde aded-i mürettebenin sülüsünü tecavüz edemez. Şu kadar ki. ücretli talebenin adedi leylî mektep şakirdanının miktar-ı mürettebini tecavüz eylemesi caiz olur ise de, mektebin vüs'atce tahammülü olmak lâzımdır. Niharî talebe mahdud olup mektebin tahammülü ve sınıfların mevcudiyetine tâbidir.

Kırk sekizinci madde Leyli talebenin ücreti, bilâ-istisna her mektepte üç taksitte tediye olunmak üzere, dörder liradan on iki lirayı Osmanîdir. Birinci laksid sene-i tedrisiye ibtidası olup diğer iki taksid zamanı üçer ay fasıla ile hulul eder. Müddel-i tedrisiye mahsus olmak üzere, şehri elli gurusu alınarak ne harî bir şakirdin yalnız öğle taamına kabulü caizdir.

Kırk dokuzuncu madde Bir taksidi te'diye eden şakird, müddet-i taksit hitam bulmadan mukaddem mektebi terk eder yahut neharî olarak devamı başlar ise, vermiş olduğu taksidden kendisine bir şey iade olunmaz.

Ellinci madde Talebeden alınacak ücret Maarif Sandığı'na teslim olup mukabilinde Maarif Müdürü ile muhasebe memuru tarafından koçanlı makbuz verilir ve yevmiye irad kayıd edilir. Maarif Sandığı olmayan mahallerde aynî muamele mektep müdürü ile kâtibî tarafından ifa ve ücret istifa kılınır.

Elli birinci madde Her sene talebenin kabulü zamanı ile o sene alınacak leylî talebenin miktarı iki ay evvel vilâyet gazeteleriyle ilân ve canib-i vilâyetden muharrerat-ı resmiye ile mülhakata iş'ar edilecektir.

Elli ikinci madde Meccanen mektebe girmek isteyen şakird, mahallî hükümetine müracaatla erbab-ı fakir ve ihtiyaçdan olduğunun tahkik olunması için bir istida takdim edecek ve lediyyülhavale işbu istida zîrine evvela mahallî vergi kaleminden şakirdan velisi uhdesindeki emlakın kıymeti işaret ve saniyen Ticaret Odaları bulunan mahallerde mezkûr oda heyeti ve bulunmıyan yerlerde belediye meclisleri tarafından velisinin hal ve iktidar-ı maliyesi ve itibar-ı ticariyesi ve san'at ve meşguliyeti beyan ve kendisinin kabil-i terbiye makuleden olup olmadığı tasrih ve ityân ve mahallî meclis idaresi canibinden tasdik olunduktan sonra, mezkûr istidayı alarak Maarif idaresine ibraz edecektir. Mamafih Maarif Müdürünün bu bab-da tahkikat-ı lâzıme icrasıyla meccanen alınmış olan talebenin yüsr hali tahakkuk eder ise, zikr olunan şakird için ücret talebine hakkı olacağı gibi erbab-ı yesardan olup.ta muahharen fakir hale duçar olduğu zikr olunan yolda tahkikat-ı sahiha ve müsbite icrasıyla tayan edenler bulunursa, bu misillülerden ücret alınmayacaktır.

Ellî üçüncü madde Mektep ücretini te'diye edemeyecek derecede fakri tahakkuk etmeyen bir şakirdin bilâ-ücret kabulü kat'iyen memnu' ve dâi-i mesuliyettir ve bu yolda kabul olunan şakirdanın mektep ücreti müsebbiblerine tazmin ettirilir.

Elli dördüncü madde 52. maddede beyan olunduğu üzere, fakr ve ihtiyacı tahakkuk edenler, Maarif Müdüriyetinden bâ-tezkere ile mektebe gönderilecektir. Ancak idadî beşinci sene şahadetnamesini haiz olanlar diğerlere ve rüşdiye şahadetnamesini haiz bulunanlar ibtidaî şahadetnamelilerine tercihan kabul edilecek ve bununla beraber mevadd-ı âtiye-ye itina kılınacaktır. Şöyle ki:

Evvelen: Mevcut sınıfların her birine yedide bir hesabiyle isabet edecek ücretsiz talebe alınıp, yedinci sınıfa kadar açıkta kalacak sınıflara isabet eden hisse hiyn-i teşekkülünde alınmak üzere mevkuf tutulur ve mektepten şahadetname ile çıkan yahut bilâ-şahadetname mektebi terk eden efendiler içinde ücretsizlerin adedi

ne kadar ise, o sene için ol miktarı ücretsiz alınır ve bu kaide aled-devam muhafaza edilir.

Saniyen: Neharîden leyliye tahvil edecek mekâtib dahilî talebe ahzına müceddiden başlayacağından, yukarıda gösterilen hesap üzere ücretsiz talebenin sınıf-ı mevcudeye isabet edecek miktarı zaten mektebe neharî suretiyle müdavim bulunan talebenin fukara ve ezkiya'sından ve hariçden işbu talimatın 45 ve 52. maddelerinde muharrer şerait-i mahsu-sayı haiz olanlardan alınacaktır.

Sâlisen: Bâlâda beyan olunduğu üzere, mektebe meccanen alınacak talebe mensub olduğu vilâyetin merkez ve mülhakatı kazalarının his-se-i ianeye iştirakleri nisbetinde taksim olunacak ve her kazaya ne kadar talebe isabet edecek ise, münhasıran o kaza ahalisi evlâdına mahsus olmak üzere alınacaktır. Merkez ahalisi evlâdı nehari tahsildeki suhuletten istifade edebileceklerinden, mülhakatdan talebe gelmiyor diye merkez kaza ahalisi diğerlerinin hissesinden müstefid edilemez.

Elli beşinci madde Meccanen kabul olunmak üzere müracaat edenlerin adedi o sene açık olan yerlerden fazla olduğu halde, 54. madde ahkâmına riayetle beraber, bunların beyninde müsâbakât imtihanı icra edilerek istidad ve iktidarcı faik görülenler tercihan kabul edilecektir, işbu imtihan mektep müdürünün riyaseti tahtında bazı mualliminden müteşekkil bir komisyonda icra edilir. Mektep müdürü, Maarif Müdürünün resmen tezkeresi olmadıkça, ücretli ve ücretsiz hiçbir şakird leyli olarak kabul edemez.

Elli altıncı madde Sene-i tedrisiye içinde neharî kısmından leyli kısmına nakil etmek arzu eden şakirdandan tam sene ücreti ahz olunmayıp, istida eyledikleri zaman hangi taksit müddetirfe müsadif ise onun zamanı hululünde ondan sonraki taksidin bedeli alınıp geçen taksidin bedeli alınmaz.

Elli yedinci madde Şakirdanın leyli kısmından nehariye ve neharîden leyli kısmına bir sene zarfında bir defa geçmesi caiz olup tekrarı katiyyen memnu'dur. Sene-i tedrisiye ibtidasından nihayet on beş güne kadar mektebe kayıt olmak üzere müracaat edenler kabul olunur. Mazeret-i meşrûasını isbat edenler hakkında bu

müsaade nihayet bir aya kadar temdîd edilmiştir ki. bu halde leylî olarak dahil olanların ikinci ve üçüncü taksitleri bu hesap ile kendisinden talep olunur.

Mükâfat ve Mücâzât

Elli sekizinci madde Derslerine devam ve gayret ve mektep dahilinde ibraz-ı hüsn-i ahlâk ve hareket eden talebeye "Afetin" ve "Tahsin" ve "imtiyaz" namıyla. üç nevi' mükâfat verilir. Bunlar matbu' olup üzerine şakirdin ismi ve sel)eb-i mükâfat yazılacak ve cümlesi müdür veya mü-dür-i sâni tarafından imza edilecektir.

Elli dokuzuncu madde Bir talisin varakası dört aferin ve bir imtiyaz iki talisin makamına kâim olup, beş imtiyaz varakası ihraz eden şakird bunları mektebe terk eder ise mukabilinde kendisine bir kitab verilir.

Altmışıncı madde Mektebe devamsızlığı ve derslerde gayretsizliği ve gerek mektep derununda gerek haricinde mugayir-i edeb ve niza tavır ve hareketi ve ahlâksızlığı meşhûd olanlar hakkında, müdürleri tarafından vaki' olacak tenbih ve tekdirden maada, altı nevi' mücâzât vardır. Birinci "Nişane-i tevbih", ikinci "Tevkif", üçüncü "İzinsizlik", dördüncü "Tekdir-i aletti", beşinci "İhrac-t muvakkat", altıncı "İhrac-ı kat'i" cezalarıdır.

Altmış birinci madde Nişane-i tevbih, şakirdin müstahak olduğuna dair sınıf deflerinde ismi hizasına işaret ve tevkif cezası, şakirdan aram ve teneffüs zamanlarında bîr saat kadar yazı ile işgal edilmekten ve izinsizlik cezası, leylî talebe için hafta nihayetinde hanesine gitmekten men olunmak ve neharî talebe için nazargâh olan bir mahalde bir günün her teneffüsü zamanında ayakta durmağa mecbur edilmekten ve tekdir-i aleni cezası, ceza görecektalebenin heyet-i talimiye ve talebe huzurunda alenen esbab-ı mucibe raporu kıraat ve vukuatı sicil-i umûmiyeyedere edilmekten ve ihrac-ı muvakkat, bir haftadan ziyade olmamak şartıyla şakirdi ailesi nezdine göndermekten ibarettir.

Altmış ikinci madde Nişane-i tevbih ve tevkif cezaları, devam ve gayret-de ve hüsn-i tavır ve hareketde kusur edenler ve muayyen olan saatde bilâ-özü mektepte bulunmayanlar hakkında tertip olunur. Üç nişane-i tevbih cezası alan şakird tevkif cezasına duçar edilir, işbu tekasül haddi tecavüz ettiği takdirde, izinsizliğe tahvil

olunabilir, izinsizlik cezası evvelen muayyen saatde bilâ-özü mektepte adem-i huzurun tekerrüründen, saniyen ifâyı vezâifede kesret tekasülinden, sâlisin bir hafta zarfında dört defa tevbih cezasına uğramaktan münbais olur. Tekdir-i aleni cezası evvelâ dört kere müteakiben izinsiz kalmak, saniyen memurin ve muallimine itaatsizlik ve hürmetsizlik etmek, sâlisin arkadaşları hakkında sû-i fikir ve niyetde ve tarizde şelm ve darb muamelelerinde bulunmak, rabian mektep haricinde münasip olmayan mahal ve ahvalde görülmek ve kavga etmek, hâmisin mektepten firar etmek, sâdisin âlat-ı cariha ve mazarra taşımak ve evrak ve kütüb-i mütenevvia ile iştigal olunmak gibi ahval ve hareketin cezasıdır. Neharî talebeden izinsiz oldukları gün bilâ-özü mektebe gelmeyenlere firar etmiş nazarıyla bakılır. İhrac-ı muvakkat cezası, iki defa tekdir-i aleni cezasına duçar olanlar hakkında icra edilir.

Mektepten ihrac-ı kat'i cezası evvelâ iki sene mütemadiyen terfi-i sınıf edememek, saniyen bir sene zarfında iki defa ihrac-ı muvakkat cezasına duçar olmak, sâlisin mektebin nizamatını ihlal, amir ve muallimlerine serkeşlik eylemek ve bu hale yekdiğerini teşvik etmek, rabian âmir ve muallimlerine şetm ve ibraz-ı şiddet gibi muamelata kalkışmak, hamisen namus ve adab-ı umûmiyeye mugayir cünha ve cinayet derecesinde mücâzâlı da'i harekette bulunmak gibi ahvalin cezasıdır.

Bir şakird hakkında ihrac-ı kati cezası, müdür-i mektep ile la ekal üç muallimden mürekkeb bir heyet huzurunda ledel-tetkik esbab-ı ihracı bâ-mazbata Maarif Müdürüne bildirilerek alınacak emir üzerine icra kılınır ve Maarif Müdüründen alınacak emre kadar muvakkaten o şakird mektebe kabul olunmaz.

Altmış üçüncü madde Tevkif cezasından bir şakird bir aferin varakası vererek kurtulur ve izinsizlikten keزالik imtiyaz veya iki talisin veya sekiz aferin vererek halas olur. işbu mücâzât bedeli olarak istirdad olan mükâfât evrakı yırtılır. Fakat kabahatin şiddetine göre bilâ-afv verilmiş olan mücâzât için talisin ve aferin varakası kabul edilmeyip işbu mücâzât her halde ifâ ettirilir. Bir şakird tevkif veya izinsizlik bedel-i mükâfât varakalarını red ederek bu cezalardan kurtulmuş olsa bile, kayden bu cezayı görmüş addolunarak tevkifin icab edeceği izinsizlik ve izinsizliğin müstelzim olacağı tekdir-i aleni cezaları tertibinden sakıt olmaz. Şakirdan haklarında tertib olunan mükâfât ve mücâzât münhasıran mektep müdürünün emriyle icra olunur.

İmtihanlar Hakkındadır

Altmış dördüncü madde Her sene evkat-ı muayyenesinde imtihan-ı umûmî ve sene-i dersiye zarfında üçer ay fasıla ile dani iki imtihan-ı hususî icra olunacaktır. Şu kadar ki, İmtihan-ı hususiyeler tahrirî olup, bunun için ders kesilmez ve imtihanlar münhasıran ders zamanlarında icra olunup nihayet bir hafta zarfında ikmâl edilir.

İmtihan-ı umûmîler için icab eden mümeyyizleri, her dersin muallimiyle bil-müzakere mektep müdürleri intihab ederler. Mekâtib-i leyliye müdürleri, mümeyyizlerin esâmisini havî olan cetveli vakt ve zamamyla Maarif Müdürlerine verirler ve tasdiki halinde icab eden davetnameler Maarif Müdürü tarafından gönderilir. Neharî idadî müdürleri, mümkün olduğu halde intihap olunan mümeyyizlerin esâmisini havî pusulayı evvelce makam-ı mutasarrıfına ita ederek alacağı cevaba göre hareket ederler. Dersaadet idadîleri imtihan-ı umumîleri için intihab olunacak mümeyyizlerin esâmisi bâ-takrîr Mekâtib-i idadiye idaresine takdim ve davetnameler idare-i mezkûre canibinden tastır olunur.

Merkez-i vilâyât idadiyesinin imtihanları Maarif ve Dersaadet ve liva idadîlerinin imtihanları mektep müdürlerinin taht-ı nezareti'nde icra olunur.

Altmış beşinci madde imtihanlarda tam numara ondur ve numaraların derecatı ber-vechi atîdir: on ve dokuz aliyy-ül-a'lâ, sekiz ve yedi a'lâ, altı karib-i a 'la, beş vasat, dört karib-i vasat, üç zayıf ve bundan aşağı sıfır ad ve itibar olunur.

Altmış altıncı madde Terfî-i sınıf etmek için alınan numaranın hadd-i asgarisi üçtür. Bundan başka o sınıfta okunan derslerin adedine göre tam numaralar yekûnunun nısfı üs mizan addolunduğundan her dersten üç ve üçden ziyade numara kazanmak ve üs mizanı doldurmak lâzımdır.

Altmış yedinci madde Üs mizanı doldurup da iki dersten dönmüş olan talebenin, bir defaya mahsus olmak üzere ikmâl imtihanlarına müsaade olunur. Fakat bu imtihanda iki dersten yalnız birisinden geçmek, terfî-i sınıf için kâfi değildir.

Altmış sekizinci madde Evvelki sene ikmâl imtihanını veremeyip sınıfta kalanlar, ertesi senede icra olunacak imtihan-ı umumîde yine iki dersten dönecek olurlar ise kezaik imtihana kabul olunurlar. Şayet bu imtihanda iki dersten birini geçip de diğerinden sınıf geçemeyecek derecede numara alırsa, dün numara aldığı bu dersten üçüncü defa olarak bir kere daha imtihanı icra edilir ve bundan başka muamele-i imtihanîyenin tekrarına mesâg yoktur.

Altmış dokuzuncu madde Ânifüz-zikr iki maddede tayin olunan hükümler terfi-i sınıfa ait olup, mezuniyet imtihanlarındaki kavâid kema kân bakîdir.

Yetmişinci madde Müddet-i tedrisîyenin nısfına kadar mektepte bulunmayan talebinin adem-i devamı her ne sebebe mebni olur ise olsun, o senenin imtihan-ı umûmiyesine kabul edilmeyerek, sınıfında ibkalan lâzım gelir ve sene-i âtiye imtihanını verememekten naşı yine sınıfında ibkalan halinde, eğer böyle iki sene bir sınıfta ibka muamelesi hastalık gibi bir özr-i şer'îye müstenid ve sahib-i mazeretin hüsn-ı hal ve hareketi mektep idaresince mazbut ve mukayyed ise, bu misillülerin ihracına gidilmeyerek sınıflarında ibkalarına müsaade olunur. Fakat mazeretin vukuunda isbatı muktezidir.

Yetmiş birinci madde Dersaadet ve Üsküdar idadiyeleriyle yedi sınıflı taşra mekâtib-i idadiyesinin müntehi sınıfı talebesinden imtihanda muvaffak olamayanların veyahut mazeret-i meşrûadan dolayı isbat-ı vücud edemeyenlerin hazır bulunamadıkları veyahut başdan dün numara aldıkları derslerden, evkat-ı muayyenesinde bir kere daha imtihanları icra olunur, işbu ikinci imtihanda yalnız bir dersten beşden dün numara alanların üçüncü ve son defa olarak bir kere daha imtihanları icra kılınır. Onda da muvaffak olamazlarsa, haklarında ibka veya ihraç muameleleri icra kılınır.

Yetmiş ikinci madde İmtihan-ı umumî mümeyyizleri, mümkün olduğu kadar imtihan edecekleri fenne ziyade vukufu olanlardan intihab ve tayin olunacak ve bunların eyyam ve saat-ı muayyenede mektepte hazır bulunmaları lâzım olup, bulunamayacakları mektep müdüriyetince anlaşıldıkta, yerlerine diğerleri intihab edilecektir. Mümeyyiz ve muallimlerin irad edecekleri suallere mukabil alınacak cevaplar ayrı ayrı kağıtlara, yekdiğere gösterilmeksizin, kayd ve tahrir olunacak

numaraların o ders imtihanının hitamında mümeyyiz ve muallimler tarafından vasatileri cetvellere tahrir ve zîrleri tahtim olunur.

Yetmiş üçüncü madde imtihanlarda talebenin verecekleri cevaplara göre muallim ve mümeyyizler tarafından kemâl-i bî-terafî ile numaralar takdir olup, buna başka hiçbir taraftan müdahale olunamayacağı gibi, badel-imtihan numaraların tebdili de katiyyen caiz olamaz mevki-i imtihanda mümeyyizler ile o dersin mualliminden ve maarif ve mekteb müdürlerinden başka kimse bulunamaz.

Yetmiş dördüncü madde Leylî ve neharî talebeden eyyam-ı muayyenede İmtihanlara gelmeyenlere, o imtihandan dönmüş nazarıyla bakılacaktır. Ancak imtihan günü mektebe gelemeyecek derecede hastalık gibi mani-i mücbere uğrayanlara ma'zurdur. Maniini isbat edemiyenler o imtihandan döndürülür. Özur makbul olmak için yevm-i mezkûrde veya ertesi günü mektebe gelmezse, mani' olan hal tahriren bildirilmek ve mekteb-ce ledet-tedkik gelememesinin bir özr-i kaviye müstenid olduğuna yakîn hasıl edilmek lâzımdır.

Özrü makbul olan şakirdler, hazır bulunmadıkları imtihanları sene başında ikmâl etmeğe mecbur olup, kablel-ikmal üst taraftaki sınıfa nakil edemeyeceklerdir. Mazuren birkaç imtihana gelememiş olanların üsmi-zanı ikmâl imtihanlarının hitamından sonra nazar-ı itibara alınır.

Yetmiş beşinci madde Bilcümle imtihan-ı umumîlerde kazanılan numaralar mecmuunun imtihanları icra olunan ders adedine hasıl-ı taksimi 65. maddede muharrer münderecatdan hangisine tevafuk eder ise, şahadetnamelerin derecesi ondan ibaretdir. Gerek her dersin, gerek yekûnun kûsuru nısıfdan dîn ise itibar olunmayıp, nısıf ve nısfî müteceviz ise tam aded add ve itibar olunacaktır.

Yetmiş altıncı madde Mekâtib-i idadiyede umum şakirdan tavır ve hareketlerinin kaydına mahsus "tavır ve hareket" ve "say" ve gayret" nâmla-rıyla iki sütundan ibaret bir defter bulundurularak, yirmi dört saat zarfında talebenin ahval ve hareket-i umûmiyesine ve mütâlâa zamanında meşhud olacak sa'y ve gayretine nazaran mezkûr sütunlara nöbetçi muavini veyahut mubassır tarafından birer numara vaz' edilecektir.

Bu numara her ay nihayetinde toplanılıp satırları alınarak ders hakkında olduğu gibi, bunda dahi on alanlara iki ve dokuz alanlara bir aferin varakası, üç ve iki numara alanlara bilâ-afv bir ve bir ve sıfır alanlara dahi bila-afv iki tevkif cezası verilir.

Âniten zikr olunan ay icmalleri mektep idaresinin tutacağı sicil-i vukuata bilkayd sene nihayetinde bir hüsn-i tavr ve hareket numarası tayinine esas olacaktır. Bu numaranın terfi-i sınıfa medarı yoksa da. müsavi numara kazanmış olan talebenin tayin meratibine medarı olacaktır.

Yetmiş yedinci madde Sene-i dersiye zarfında müddet-i devamın nısfından ziyadesinde terk-i devam edenler imtihana kabul olunmaz.

Yetmiş sekizinci madde Sene-i dersiye zarfında icra olunan hususî imtihanlarda birinci çıkan şakirde imtiyaz ve ikinci çıkana talisin varakaları verilir. Üçden dün numara alanlar izinsiz bırakılır.

Yetmiş dokuzuncu madde Hususî imtihanların imtihan-ı umûmiye tesiri yoktur. Fakat müsavi kuvvette görülen talebeyi yekdiğerine tercih için irae-i teshilat eyler. Bu imtihanlarda talebenin kopya etmemesine dikkat olunur. Kopya ederken tutulan talebeye sıfır almış nazarıyla bakılıp, bunlar izinsizlik cezasına müstahak olur.

Sekseninci madde Her sene imtihan-ı umûmîleri müteakip, mektep müdürü her şakirdin her dersten kaçır numara kazanmış olduğunu ve kaçınıcı çıktığını mübeyyin numunesi veçhile üç nüsha olarak bir cetvel bit-tanzim, kendisi ve muallimlerle mümeyyizler temhir ettikten ve birini mektepte hıfz edildikten sonra, ikisini Maarif Müdürüne irsal ve Maarif Müdürü bu cetvellerden birini nezdinde hıfz edip, bir mütâlâası var ise onun ilâvesiyle, bilâ-te'hir diğeri Nezarete isbâl eyleyecektir. Gön-derileceki cetvellerde ikmâl imtihanları muamelatının dahi itmam edilmiş olması lâzımdır. Dersaadet idadilerinin imtihan-ı umûmî cetvelleri Mekâtib-i idadiye idaresine gönderilecektir.

Mektebin küşadını mütaakib nihayet bir mah zarfında mezkûr cetvelleri makam-ı aidine göndermeyen veya numunesine ve matluba gayr-i muvafık veyahut

hak ve silintiyi hâvi olduğu halde gönderen mektep müdürlerinin, te'hirat-ı vakıanın birinci ayında rubu' ve ikincisinde nısf ve üçüncüsünde tam maaşı cezaen katı' olunacağı gibi, bu misillü yolsuz harekette devam ve ısrar edenler Nezaretçe azl olunur.

Seksen birinci madde İtâ olunacak şahadetnameler usûl-ü dairesinde mektep idaresince tanzim ve mezkûr vilâyetde evvela maarif ve mektep müdürleri ve ikinci derecede mümeyyizler ve muallimler tarafından ve livalarda evvela mektep müdürleri, saniyen mümeyyiz ve muallimler canibinden tahtım olunduktan sonra, mektep vilâyet merkezinde ise valiye ve liva merkezinde ise mutasarrıfa dahi tasdik ettirilir. Dersaadet idadi mekteplerinin şahadetnameleri dahi bu yolda tanzim ve temhir ve Mekâtib-i idadiye idaresiyle Maarif Nezareti tarafından tasdik olunur.

Elbise Hakkındadır

Seksen ikinci madde Mektep şakirdanına nesak-ı vahid üzere elbise ik-sa edilecektir.

Seksen üçüncü madde Leylî şakirdana bir sene zarfında verilecek melbu-sât ve eşyanın cins ve miktarı, ber-vechi atf beyan ve tadat olunur:

Çift	Adet	Nev'i eşya
0	2	Fes püskül ile beraber
2	0	Kundura
2	0	Serhatlik
0	3	Gömlek
0	3	Don
4	0	Çorap
0	4	Mendil
0	1	Setre
0	1	Yelek
0	2	Pantolon
0	1	Kaput (her iki senede bir)

Seksen dördüncü madde Talebenin kollarına kırmızı şerit ile sınıf alâmeti ve yakalarına mektebin ismi ve şakirdin sıra numarası vaz' olunacağı gibi, eşya ve çamaşırlarına dahi numaraları konulacaktır. Leylî şakirdana ilk seneye mahsus olarak

iki kat ve diğer seneler için yedek bir pantolon ile beraber birer kat elbise verilecektir.

Seksen beşinci madde Bilâd-ı harede bulunan makatib-i leyliye talebesine, 84. maddede gösterildiği veçhile, verilecek pantolon çuhadan olmayıp boz renkde dayanıklı keten kumaştan yaptırılacaktır.

Seksen altıncı madde Birinci ve ikinci taksitleri tamamen ita eden bir şakird melbusat ve çamaşırdan tam istihkak alacaksa da, birinci taksidi verdikten sonra mazeret-i meşrûasına mebni mezunen infikak ederek ve ikinci müddetini de velisi nezdinde geçirerek mektebe avdetle üçüncü taksidini verdiği halde o şakirde tam istihkak verilecektir.

Seksen yedinci madde Sene-i tedrisiye ibtidasında leyli olup ta ikinci taksitte nehariye nakil edecek talebeden yalnız kaput istirdad olunacaktır.

Seksen sekizinci madde ikinci taksitte leyli olan talebeye, talimatın 82, 83, 84. maddelerine tevfikân, çamaşır ve elbise verilir.

Seksen dokuzuncu madde Üçüncü taksitte nehariden leyli olan talebeye ibtidasında elbise verilir.

Doksanıncı madde Sene evâsıtında nehariye nakil edecek talebeden elbise alınmaz ve ber-mucib-i nizam ve tatimat leyli kısmına kayd ve kabul olunacak talebeye, resmî elbisesi var ise, elbise yaptırılmayıp sene ibtidasında elbise verilir.

Doksan birinci madde Mektebi terk veyahut firar eden ücretli ücretsiz talebenin elbisesi istirdad ve bil-icab mektepten tard olunan talebenin elbisesi formları söküldükten sonra kendisine ita olunur.

Tayinat Hakkında

Doksan ikinci madde Bir nefer leyli şakird için verilecek erzak, bervec-hi atfı beyan olunur:

Gram	Nev'i erzak	Mülâhazat
600	Ekmek	Nüfus başına bu kadarı tecavüz etmez.
290	Et	

50	Soğan	
80	Pirinç	Pilav için (Bazı mahalde bulgur dahi olabilir).
280	Sade yağ	Pilavlık pirincin beher kilosu için
200	Taze sebze	Mahallerinde hasıl olan ve diğer yerlerden gelen sebzevâtdan münasıpleri münavebe suretiyle verilecektir.
75	Kuru sebze	Kezalik mahalleri mahsulatından ve diğer yerlerden gelenlerden verilecektir.
200	Patates	Et ile karıştırılarak verildiği halde.
10	Sadeyağ	Sebze sade verildiği vakit (sebze için).
30	Tuz	
60	Un	Tatlı ve börek için.
30	Sadeyağ	Tatlı ve börek vesair buna mümasil hamur işleri için.
90	Şeker	Tatlı için. (60)
150	Peynir	Börekte da kikin beher kilosu için
5	Zeytin	Ramazan-ı şerife mahsustur.
5	Peynir	Ramazan-ı şerife mahsusdur.
10	Reçel	iki nevf olacaktır. Ramazan-ı şerife mahsusdur.
	Paça ve yumurta	Sebzenin bulunmadığı zamanlarda sebzeye mukabil verilir ve yumurta ayrıca yemek sırasında kışın haftada iki defa ita edilir.
	Balık	Bazı günler et yerine verilebilir.
	Domates, limon, biber	Me'kulat tertibi tasrifatından lüzum görüldükçe alınır.
150	Taze veya kuru meyve	Mevsime göre hartada iki kere meyve yahut hoşâb verilecektir.

Bu tertip dahilinde olmak üzere, hamur tatlılarının yerine mevsime göre muhallebi veya sütlü aş ve meyve tatlıları verilir.

Muhallebi ve sütlü aş tertib-i atı veçhile verilir:

Gram	beher nefere	
125 90	süt şeker	işbu tertib yalnız sütlüaş ve muhallebiye mahsus olub hamur tatlısı verildiği halde talimatda muayyen istihkak verilir.
40	pirinç	

Doksan üçüncü madde Şakirdandan her birine yevmiye biri et olmak üzere sabah ve akşam üçer kap yemek ve sabahları çorba veyahut süt veya çay verilecektir.

Doksan dördüncü madde Mektep ıstahanesinde taht-ı tedavide bulunacak talebeye, doktorun tertip ve tavsiye edeceği et'ame tabeladaki istihkakı dahilinde

verilecektir. Hastaya verilen me'kulât tabelada hane-i mahsusında ayrıca gösterilecektir.

Mevadd-ı Muhtelifa Beyanındadır

Doksan beşinci madde Muallimler hiçbir sebep ve bahane ile derslerini terk edemezler. Terk ettikleri halde maaşlarından o derse isabet eden miktarı kat' edilir. Mektebe gelemeyecek sûrette hasta olanların yerlerine, o derse iktidarı sabit bir vekil tayin edilerek tedrisata hiçbir suretle hâlel getirilmeyecek ve işbu vekile nısf veya sülûsân hasebiyle vekâlet maaşı verilecektir. Vekil tayin olunmadığı ve bulunamadığı takdirde dahi, nısf-ı maaş kat' edilecektir. Mazeretinin temadisi halinde, taşrada Maarif Müdüriyetine ve Dersaadet'de idare-i aidesine beyan-ı keyfiyet edilir. Bu kaide mektebin sair memurin ve müstahdemini hakkında dahi alel-husus carîdir.

Doksan altıncı madde Mektep ve maarif idarelerince kabul-ı şayan bir mazerete mebni olmayarak, anda üç defa derse gelmeyen ve iş başında bulunmayan memurin ve müstahdemin, irade-i seniyesi mucebince müstafî ad olunur.

Doksan yedinci madde Eşya mubayaasına, hıfzına, istimal ve istihlakine memur olanların sû-i istimal ve ihtilası hissedildiği halde, mektebce derhal tahkikata ibtidar olunarak vuku-ı cürme kanaat hasıl oldukça faili maarif idaresi canibinden derhal varak-ı talikikiye ile beraber ait olduğu mahkemeye tevdi' edilecektir.

Doksan sekizinci madde Mektebin müdürü ile müdür-i sânisî ve muallimleri ve muavinleri Maarif Nezareti tarafından intihab ve tayin olunur.

Doksan dokuzuncu madde Mektebin kâtip ve anbar ve hafız-ı kütüb ve debboy memur ve mubassırları ve tabibi ve imamı vilâyet Maarif Müdürü tarafından intihab ve Maarif Nezareti'nden ba'd-el-istizan verilecek emir üzerine tayin ve istihdam kılınır.

Hademe vesair müstahdemin dahi mektep müdürü tarafından intihab olup, Maarif Müdürü tarafından tayin ve Maarif Nezareti'ne malumat vermesi ita edilir.

Yüzüncü madde Leylî şakirdanın mektep derununda üzerlerinde fazla akçe ve zîkıymet şeyler bulundurmaları memnu'dur. Şayet bulunursa emaneten idareye teslim edilir.

Yüz birinci madde Şakirdana peder ve velileri ve akrabası ile mülakat yalnız büyük teneffüs zamanlarına münhasır olmak üzere haftada iki gün tayin olunmuş olduğundan, evkat-ı mezkureden başka günlerde görüşmelerine müsaade olunmaz ve haricden her kim olursa olsun şakirdan ile dahil-i mektepte mülakat edemez.

Yüz ikinci madde Şakirdanın peder ve velileriyle mektep idaresi beyinde muhaberatın teshili için evliya-yı etfalden birinin taşraya azimetinde yerine kaim ve emr-i iradesine nazır olacak zevat resmen ve tahriren mektep idaresine bildirecek velilerin mektepte tatbik-i mühürleri bulunacaktır. Nakl-i hane vukuunda dahi bulundukları mahalleler kezalik idare-i mezkureye bildirecektir.

Yüz üçüncü madde Leylî talebenin eyyam-ı tatiliyeden başka zamanlarda mektepten harice çıkmaları ve hanelerine gitmeleri ancak velileri tarafından mektep idaresine ilmühaber vüruduna veya esbab-i sıhhiyeye mebni idareden ruhsat iadesine mütevakıf dır.

Yüz dördüncü madde Neharî talebenin kablet-ta'til gündüzleri mektepten çıkmaları idarenin ruhsatına menuttur.

Yüz beşinci madde Leylî ve neharî talebeden eyyam-ı ta'tiliyeden maada muayyen olan zamanda mektebe gelmeyenler, hastalığa veya fevkalade bir sebep ve özre dair velileri tarafından mektep idaresine bir ilmühaber götürmeğe mecburdur, işbu ilmühaber sû-i istimal derecesine vardığı ve o yolda şüpheyi davet eylediği halde hükümsüz ad olunup mektebce icabına bakılır.

Zeyl

Yüz altıncı madde Bil-cümle mekâtib-i idadiyenin imtihan-ı umûmîleri için, Haziran ihtidasında dersler kesilip haftasında imtihanlara başlanır ve Temmuz haftasında arkası alınır. Temmuz'un haftasından Ağustos'un yirmisine kadar mekteb-i idadiye tatil ve Ağustos'un yirminci günü açılarak derslere muntazaman ve bilâ-tehir

mübaşeret edilir. Mektepler açılmazdan bir hafta evvel mektep heyet-i idare ve ta'limiyesince talebe kayd ve kabulüne başlanıp, her halde kâffe-i muamelat-ı imtihaniye ve kaydiye nihayet Eylül ihtidasında bitmiş bulunacaktır.

Yüz yedinci madde Ağustos'un yirmisinde isbat-ı vücud etmeyen kâffe-i memurin ve müstahdemin ve muallimin hakkında, talimata tevfiikan, adem-i devam muamelesi icra edilir.

Yüz sekizinci madde İmtihan-ı umûmîleri mütaakib nihayet iki üç gün zarfında, talebenin kesb-i istihkak eylediği mükâfatlar tevzi' olunup müddet-i medîde tehiri caiz olamaz.

Yüz dokuzuncu madde Mekteplerin küşadını mütaakib nihayet bir hafta zarfında ikmâl imtihanı muamelatı bitirilip, cetvellerin vakt ve zamanı-la makamât-ı aidiyesine gönderilmesi lâzımdır.

Yüz onuncu madde Hiçbir memuriyet ve hizmetin bilâ-mazeret-i meşrûa ve nizamiye vekâletle idaresi caiz değildir. Ma'zeret vukuunda vekillerin hüsn-i ahlâkı ve vekil olacağı vazifeyi hüsn-i idare ve tedrise ehliyeti maarif ve mektep müdürlerince musaddık ve müsebbib olmak iktiza eyler.

Yüz on birinci madde Memurin ve mualliminin îfâ-yı vazifede tekasülünü veya adem-i ehliyetini müşahede edip mafevkine ihbar eylemeyen mektep ve maarif müdürleri mes'uldürler.

Yüz on ikinci madde Muallim ve muavinlerden idare-i mektebi ve ahkâm-ı talimatı ihlâl ve talebeyi ifsâd ve izlâl cesaret edenler bulunduğu ve bunlar hakkında istizane vakit kalmayacak sûrette bir tedbir-i âcile ittihazına lüzum görüldüğü takdirde, Maarif Müdürlerinin riyaseti tahtında mektep müdür-i evvel ve sânisıyla münasip muallimlerden mürekkep bir komisyon teşkil olunup muallim veya muavine derakab işden el çektirilir.

Yüz on üçüncü madde Vazifelerinde tekasülleri görülen ve bilâ-sebebe vaktiyle memuriyetleri başında bulunmayan müdürler maaşından, teka-sül eyledikleri veya bulunmadıkları günler için kıstül-yevm hesabıyla tevkifat icra

eylemek Maarif Müdürlerine ait olduğu gibi, müdür-i sâni ve muavinler ile sair memurîn-i mektebin tekasülü ve mevadd-ı sabîka ahkâmına ve talimatta mûnderic sair usul vukuunda adem-i riayetleri görüldükte, maaşlarından tevkifat icra edilmek üzere keyfiyet her ay nihayetinde mektep müdürü tarafından Maarif Müdüriyetine bildirilir. Maarif Müdürleri mektep müdürlerinin esbab-ı mucibeli müzekkerelerinde muharrer tevkifatı icraya mutlak sûretde mecbur olup, şu kadar ki, münde-ricatında bir güne haksızlık ve eser-i garaz gördüğü takdirde, maarif memurlarıyla mektep muallimlerinden tensip edeceği zevatdan mürekkebe bir komisyon teşkil ederek tetkik-i madde ettirmek ve netice-i karara göre icabını icra eylemek salâhiyetleri dahilindedir. Bu veçhe muharrer icra edilen tevfikat Maarif Sandığı'na irad kayd olunur.

Yüz on dördüncü madde Muallimler için yalnız devam kâfi olmayıp, talimat mucebince hüsn-i tedris etmedikleri ve lisan ve riyaziye misillü hüsn-i talimleri kesret-i mümareseye muhtaç derslerden vazife vermedikleri ve vazifeleri tashih etmedikleri veyahut dersanelerde gürültüye meydan verdikleri müdür-i mektep tarafından görülen muallimler maaşından dahi tıpkı devam etmemiş gibi kıstül-yevm icra olunur.

Ayda üç kere maaşından kıstül-yevm icra edilen muallimler ile derse taalluk etmeyen ahvalden naşi beş defa tevkifat icra olunan muavinlere, Maarif Müdüriyeti tarafından, birinci defa resmen ve tahriren tenbiliat-ı müessire ve tekrarı halinde takdirât icra kılınır. Bundan dahi bir semere hâsıl olmadığı takdirde keyfiyet canib-i Nezarete arz ve iş'ar olunur.

Yüz on beşinci madde Maarif Müdürleri tarafından mektep müdürlerine ve mektep müdürleri canibinden mâdûnundaki muavin ve müstalı-demîn-i saireye vezâif-i muayyeneleri haricinde evamirde bulunulamayacaktır.

Yüz on altıncı madde Mektep müdürleriyle muavin ve mualliminin ve müstahdemîn-i sairenin, her ne suretle olur ise olsun, üç sene mürur etmedikçe eyyam-ı tatiliye esnasında ruhsat talebinde bulunmaları caiz olmayacağından, beyhude iş'ar ve istiş'arı mûcib olmamak üzere, mezuniyeti haiz olmayanların Nezaret-i celileye iş'ar edilmemesine Maarif idarelerince itina olunur.

Yüz on yedinci madde Maarif memurin ve müstahdemini tarafından terfi' ve terfihlerine mütaallik verilecek istidaların her halde maarif idareleri tarafından ilâve-i mütâlâa ile Nezaret-i celileye takdimi meşrut olup, müsted'i tarafından doğruca gönderilmiş olanlar muameleden müstağni görülerek iptal edilecektir.

Yüz on sekizinci madde Türkçe ve Fransızca müstesna olmak üzere, derslerden her birinin eyyama tevizünde dâima arada bir veya iki gün fasıla bırakılacak ve aynı ders aynı sınıfa bir günde iki defa tedris ettirilmeyecektir. Türkçe ve Fransızca'nın aynı sınıfa günde iki kere ve yekdiğerini müteakip günlerde tedrisi caizdir. Meselâ birinci senede haftada altı saat tedrisi iktiza eden Türkçe dersinin, bazı gün yevmiye iki saat ve bazı gün yevmiye bir saat tedris edilmek üzere tevizii muktezi olup, yekdiğerini müteakip üçer saat Türkçe vaz'ı caiz değildir, iki saat Türkçe dersi olan günlerde, birinin kavâide diğlerinin imlâ veyahut kıraate hasrı icab eder. Halbuki beşinci senede haftada iki saat tedrisi icab eden Hendese dersinin her iki saatinin de bir güne veyahut yekdiğerini müteakip iki güne vâz'ı caiz olmayıp biriyle diğeri beyninde bir veya iki gün fasıla bulundurulmak lâzımdır.

Yüz on dokuzuncu madde Muallimin, her derste sınıfın mevcuduna nazaran talebeden lâ-akal onda birini dersin nev'ine göre bulunduğı yerde veyahut tahta başında ders-i sabık hakkında yoklama edecek ve vereceğı cevaba göre bir numara takdir ederek yevmiye defterinde ma-hall-i mahsusuna işaret edecek ve aliyyü'l-a'lâ cevap îtâ edenlere mükâfat ve üçden dün numara alanlara mücâzât tertib edilecektir.

Yüz yirminci madde Mazeret-i meşrûaya mebni bir mektepten diğerk mektebe naklini arzu eden talebenin yedine verilecek tasdiknamelere, sınıf-ı muhtelif imtihan-ı umûmiyelerinde ihraza muvaffak oldukları numaralar müfredatı dere ve ikinci derece mekâtibden madun olan me-kâtib-i idadiyesinden şahadetname ahzına kesb-i istihkak eden talebeye de, şahadetnameden maada dördüncü ve beşinci senelerin imtihan-ı umumilerinde kazandıkları numaraların müfredatım hâvî bir varaka-i resmiye ita olunur.

Yüz yirmi birinci madde Gayr-i müslim talebe ve muallim için senede beş gün mezuniyet verilmiş olup, o da büyük ve küçük Paskalya'da ikişer ve sene başında bir gün olmak üzere tahsis edilmiştir.

Yüz yirmi İkinci madde Sabah derslerine yetişmek üzere Hristiyan talebeye Pazar günleri kiliseye gitmek üzere mezuniyet ita edilir.

Yüz yirmi üçüncü madde Fakir hâli mahallesi imam ve muhtaranı tarafından bâ-ilmühaber şehadet ve belediye idaresiyle mektep heyet-i idaresinin münasip olanlarından mürekkep teşkil olunacak komisyon tarafından dahi tasdik edilen talebeye, esmanı masarîf-ı müteferrikadan tesviye edilmek üzere meccanen kitab ita olunur.

Yüz yirmi dördüncü madde Leylî talebenin çamaşırı mektep tarafından yıkattırılacak ve buna muktezi sabun, mahrukat tertibinden tesviye ettirilecektir. Talebeden arzu edenler çamaşırlarını evlerinde yıkattırabilirler.

Yüz yirmi beşinci madde Mekâtib-i leylide imtihan-ı umûmîde hazır bulunacak mümeyyizlerin et'amı için muktezi erzak dahil-i tabele edilecektir.

Yüz yirmi altıncı madde Umûm talebenin kahvehanelerde oturmaları vesair uygunsuz mahallerde dolaşmaları memnu'dur.

Yüz yirmi yedinci madde Bilcümle mekâtib-i leyliyenin kapıları nihaye-tün-nihaye her akşam saat onikide sed ve bend edilerek, memurin ve mualliminin gece vakti mektebe gelmelerine hiç müsaade edilmeyecektir.

Yüz yirmi sekizinci madde Mekâtib-i leyliyenin müdür ve muavin ve mubassırları ve hademe ve aşçıları ve kapıcısı gece mektepte kalmaya mecbur bulunan memurinden olup, nöbetçi olsunlar olmasınlar, it'am olunacaklardır. Tatil esnasında dahi talebe-i leyliyeden mektepte bulunanlar ile memurin ve müstahdemîn-i mumaileyhimden yine mektepte kalmış olanlar için ta'am verilmek tabiidir.

EK 2

1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi

Fasl-ı Sâni

Mekâtib-i İdadiye

Otuz Üçüncü madde Mekâtib-i idadiye, mekâtib-i rüşdiyede ikmâl-i tahsil etmiş olan islâm ile sunuf-ı gayr-i müslime çocuklarının muhteliten talim ve tedrisleri için mevzu'dur.

Otuz dördüncü madde Bin haneyi mütecaviz olan ve hal ve mevkilerince lüzum görünen kasabalarda birer mekteb-i idadiye yapılmak mukarrerdir.

Otuz beşinci madde Mekâtib-i idadiyenin masarır-ı inşaiyesi ve muallim ve hademesinin muhassasatı vesair-i kâffe-i masarır-ı Vilâyet Maarif idaresi Sandığından tesviye kılınacaktır.

Otuz altıncı madde Her mekteb-i idadiyenin ulûm-ı muhtelif için muavinleriyle beraber altışar nefer muallimi olup, bunlar Dersaadet'deki Büyük Dârülmuallimnrin şahadetnamesi ve Maarif Nezaret-i celilesi'nin re'yi ile inihab ve tayin kılınacaktır ve her mekteb-i idadiyenin mubassır ve bev-vab gibi hademesi dahi olacaktır.

Otuz yedinci madde Her mekteb-i idadiyenin muallim ve hademe maaşı, şehriye altı bin ve masarır-ı müteferrika-i seneviyesi sekiz bin guruş olup, bu hesaba göre masarır-ı âdiye-i seneviyesi nihayet seksen bin guruşdan ibaret olacaktır.

Otuz sekizinci madde Mekâtib-i idadiyenin müddet-i tahsiliyesi üç sene olup, zîrde muharrer dersler tedris olunacaktır.

Mükemmel Türkçe Kitabet ve inşa	Mebâdi-i ilm-i Servet-i Milel	Hesab ve Defter Tutmak Usûlü
Fransızca	Coğrafya	Hendese ve ilm-i Mesaha
Kavânîn-i Osmaniye	Tarih-i Umumî	Hikmet-i Tabiiye

Mantık	İlm-i Mevâlid	Kimya
	Cebir	Resim

Otuz dokuzuncu madde Madde-i sabıkada muharrer fûnûn ve ulûmun sûret-i tedrisi, cetvel-i mahsusı mucibince günlere münkasım olduğundan ol veçhile tedris olunacaktır ve mahallerince bit-tecrûbe bazılarının tebdil ve tağyiri lâzım gelir ise, tadilat-ı muktaziyesi Maarif Nezaret-i celilesi'nden istizana ve Meclis-i Kebir-i Maarifin re'y ve tensibine mevkuftur.

Kırkinci madde Mekâtib-i idadiyenin tatili zamanları ve müddet-i imtihanları aynıyla rüşdiye mektepleri gibi olup, fakat bir sınıfın a'yâd-ı mahsusa için tatili mektebin muhtelit olması cihetiyle iki sınıf hakkında birden ve müsaveten icra olunacaktır.

Kırk birinci madde Mekâtib-i idadiyede müddet-i tahsiliyesini ikmâl etmiş olan talebeden usûlü üzere imtihanları bilicrâ rüüş alanlar, imtihan nizamnamesinde beyan olunan imtiyazata kesb-i istihkak edeceklerdir. Ve imtihanda ibraz-ı ehliyet edemeyenler, istedikleri halde bir sene müddet daha mektepte kalacaklardır.

معارف عمومیہ نظامنامہ سیدر

مطبعہ عامرودہ طبع و تخیل اولئمشدر

1708

تخصیصات سنویه سی نهایت قرقریك غروش اولوب معارف
اداره سی صندیغندن تسویه قلنه جقدر

اوتوز برنجی ماده یدلرنده صبیان مکتبی شهادتنامه سی اولان
قیزلر بلا امتحان رشديه قبول قلنه جق ایسه ده شهادتنامه سی
اولمیانلر امتحان اولوب مرتبه کافیه ده اهلیتی ثابت اولدیغی حالده
النه جقدر

اوتوز ابکنجی ماده قیز مکتبلر بنک صورت اداره وایام تعطیلیه
وشرائط سائر سی اطفال ذکوره مخصوص رشديه لر حقنده
موضوع اولان احکام نظامیه یه تابع اوله جقدر

(فصل ثانی)

(مکاتب اعدادیه)

اوتوز اوچنجی ماده مکاتب اعدادیه مکاتب رشديه ده اکیال
تحصیل ایتیش اولان اسلام ایله صنوف غیر مسلمه چوجقلرینک
مختلطا تعلیم و تدریس لری ایچون موضوعدر

اوتوز دردیجی ماده بیک خانه بی متجاوز اولان و حال و موقعلرنجه
لزوم کورینان قصبه لرده برر مکتب اعدادیه یا یلق مقرردر

اوتوز بشنجی ماده مکاتب اعدادیه نک مصارف انشایه سی و معلم
و خدمه سنک مخصوصاتی و سائر کافه مصارفاتی ولایت معارف
اداره سی صندیغندن تسویه قلنه جقدر

اوتوز التجی ماده هر مکتب اعدادیه نك علوم مختلفه ایچون
معاونلریله برابر التیشر نفر معلمی اولوب بونلر درس عادتده کی بیوک
دار المعلمینک شهادتنامه سی و معارف نظارت جلیله سنک رأبی ایله
انتخاب و تعیین قلنه جقدر و هر مکتب اعدادیه نك مبصر و بواب
کی خدمه سی دخی اوله جقدر

اوتوز یدنجی ماده هر مکتب اعدادیه نك معلم و خدمه معاشی
شهریه الی بیک و مصارف متفرقه سنویه سی سکن بیک غروش
اولوب بو حساب کوره مصارف عادیه سنویه سی نهایت سکنان
بیک غروشدن عبارت اوله جقدر

اوتوز سکرنجی ماده مکاتب اعدادیه نك مدت تحصیلیه سی
اوج سنه اولوب زبرده محرر درس لر تدریس اولنه جقدر

مکمل ترکیجه کتابت	مبادی علم ثروت	حساب و دفتر طوئق
واشنا	ملل	اصولی
فرانسه سزجه	جغرافیا	هندسه و علم
		مساحه
قوانین عثمانیه	تاریخ عمومی	حکمت طبیعییه
منطق	علم موالید	کیمیا
	جبر	رسم

اوتوز طقوزنجی ماده ماده سابقه ده محرر فنون و علومک صورت
تدریسی جدول مخصوصی موجدینجه کونلره منقسم اولدیغندن
اولوجه له تدریس اولنه جقدر و محالرنجه بالتجربه بعضلرینک

تبدیل و تغییری لازم کلور ایسه تعدیلات مقتضیه سی مغارف
نظارت جلیله سندن استیذانه و مجلس کبیر مغارفک رأی و تنسینه
موقوفدر

قرقجی ماده مکاتب اعدادیه نك تعطیلی زمانلری ومدت
امتحانلری عینله رشديه مكاتلری کبی اولوب فقط برصنفك اعیاد
مخصوصه سی ایچون تعطیلی مكاتبك مختلط اولسی جهتیله ایکی
صنف حقنده بردن و مساواة اجراوانه جقدر

قرق برنجی ماده مکاتب اعدادیه ده مدت تحصیلیه سنی اکیال
ایتمش اولان طلبه دن اصولی اوزره امتحانلری بالا جرارؤس الانلر
امتحان نظامنامه سنده بیان اولنان امتیازاته کسب استحقاق
ایده جکاردرو امتحانده ابرازاهلیت ایده میانلراستدکلری حالده
برسنه مدت دهامکتبده قاله جقدردر

(مکاتب سلطانیه)

قرق ایکجی ماده هرولایتک هر کزنی اولان شهر و یا قصبه ده
برمکتب سلطانی اولوب مکاتب اعدادیه دن بالامتحان چیقمش
اولنلهر قنغی صنف تبعه دولت علیه دن اولور ایسه اولسون اشبو
مکتبه اجرته قبول اولنه جق و مکاتب رشديه ده اکیال فنون ایتمش
وشهادتنامه ایله چیقمش اولنلردخی اجرته النوب فقط بونلر قسیم
عادی صنفنه داخل اوله جقدردر و اعدادیه مکاتبلرنده تحصیل
فنون ایتمش اولنلرا یچنده الک زیاده مستعد و اهلیتلی اولونده اجرت

8508

معارف عمومیہ نظارتی

مطاب اعدادیدہ تدریس اولئانہ علوم و فنونک
مفردات پروغرامی

مجلس معارف

T. O.
MİNİ EĞİTİM LİSESİ
YAYIN MÜDÜRLÜĞÜ
ARŞİV
KÜTÜPHANESİNE
AİTTİR

نومبر

۶

۱۳۲۵-۱۳۲۶ سنہ تدریس سنہ مخصوص اولق اوزره ارباب
اختصاصدن متشکل قومیسونلر طرفندن مکاتب اعدادیدہ
تدریساتی ایچون ترتیب ایدیلوب مجلس معارفجه
بالتدقیق قبول اولنان مفردات پروغرامیدر.

مطبعة عامره — استانبول

۹۱۶۱۶۱۶

مکاتب اعدادیاده تدریس اولئان علوم وفنونک

مفردات پروضائی

یری سندلک اعدایده فصوصه

قرآن کریم مع تجوید

برنجی سنه — هفته ده ۲ درس

قرآن کریم

تجوید قواعدینه تطبیقاً تدریس اولئانه جقدر.

برنجی سنه — هفته ده ۱ درس

تجوید

فن تجویدک : حرف مد ، سبب مد ، مد طبیعی ، مد متصل ، مد منفصل ، مد لازم ، مد عارض ، مد لاین ، تنوین و نون ساکن ، اخفا ، اظهار ، اقلا ب ، ادغام مع الفقه ، ادغام بلا فقه ، ادغام مثانی ، ادغام متجانسین ، ادغام متقاربین ، ادغام شمسیه ، اظهار قریه ، قلبه ، حکم الراء ، لفظه الله ، ضمیر ، سسکته ، جشمه لویه ، حاکم اولان هر قاعده اوکر دله جک و طلب ، ناک قرائت و تطبیق سائنه آلمدرو لمسه . خصه سنه ص . ف . د ق . ا . ا . ا . ا . ک .

برجی سندہ — ۵۵۵۲ درس

٤٠

ایمان و اسلام ، اسلامك بناسی و فرصلری ، ایمان اجمالی و تفصیلی
آمنت بالله ترکیب شریفك متضمن بولندینی مؤمن به اولان بشیر :
جناب حقّه و ملائكه كرامه و كتب منزله و رسل عظام حضرت ائمه
یوم آخرته (عذاب قبر ، دفتر اعمال ، حساب ، وزن ، صراط ، جنت
و جهنمك حق اولوب اهل ثوابك جنته ، كفارك جهنمه داخل
اوله جقلندن) ، قضا و قدر الهی به یمانك كیفیتی ، جناب حقك
صفات سلیمه و بیو بیه سی ، اهل سنت و اجماعت مذهبی ، اعتقاد و عقیده
مسلک اندیزی ، احكام شرعیه ك مآخذی اولان ادله اربعه : كتاب ،
سنت ، اجماع امت ، قیاس فقها . افعال مكلفین : فرض ، واجب ، سنت
مستحب ، مباح ، حرام ، مكروه ، مفسد .

٤٠

١٥٠

تجوید قواعدینہ تعلیقاً تدریس اور انوب طلبہ نك اسلامتہ
اور قومنہ احكام ايدياہ جاكدر •

اوجنچي سند — هفتاد و ۱ درس

١٥٥

تجربید قواعدینہ تعلیمتاً نہا کر دانکہ کمال سہلاستہ قرآن شریفہ
دقت واعتنا ابدیہ جگدر .

سنة كذا سنة. ذكائك تقربا لي، وكفى، ذكاة وبرئلي لازم كلن اموالك
لفي ايلي ايلام اوتوك. كوشل سفيرلان و سواتك انصاف و مقدار ذكاتلري،
بنا ككالك ان ايجال نظرو فيه. ملشانا ايلانلا
جيتيمه چوخ و عويده چوخ ايلانلا. بون كوشته شوق.

فصل اول في معرفة الطهارة والنجاسة
در جديده السنين ايام هفتده ۲ درس

ف

مقدمه

الان مكلفين: (فرض، واجب، سنت، مستحب، مباح، حرام

مكروه، مفسد) بونلك تعريفله اقسام واحكامي، مكلفك تعريفني

ادله شرعية اصليه، مدار امر دين، علم فقهك مباحث اساسيه سي

اقسام بياضه: طهارت، واقسامي، حدث وانواعي، صو واقسامي

بنا ككالك و تقيد و نوعلري، ماء مستعمل و حككي، ماء متنجس و ماء

بجاري، اتمو ترض كيت و خضير.

ب جديده نولان اواع واجيككي، تطهير آبار، وضوء: تعريف، اركاني

ب جديده و بياضه: اعضاءك كيفيت غسلي، مسح راس، وضوء ده

بنا ككالك ابدستك سستلري، مكر و هلري، غسلك تعريف، اركاني

اقلانلي، سببي، سنن و ادادي، مكر و هاني، تبسمك تعريف، اركاني

و شرايطي، سبي، كيفيت مسنونده سي، مفسدلري، مسح عا، الحظائرك

طهارتده استعمال اولان صولوك انواعي، ابدستك فرضلري، سستلري
مكر و هلري، مفسدلري، غسلك سببي، فرضلري، سستلري، مكر و هلري
تبسمك فرضلري، سستلري، مفسدلري، مست اوزرينده مسحك كيفيتي،
مسحك مدني، رميحي بوزان شيلر. نجاشك انواع واجيككي.

صلات: صلاوة مفروضه نك اعداد و اوقات معينه سيلاه عدد
ركعاتي، اوقات مكر و هده، اذان و اقامت، اوقات خدمتك سنن مؤكده
و غير مؤكده لري، سجاتك، صلاوة شريفه و الحاجات و ادعيه مأثوره
قوتيت دعائي، تعريف، بياضه و مفسدك طهارت سببي و اركان شرايطي

سجده: سجده اوجي سنه — هفتده ۴ — در اربعه مائده آ و ب
سجده مائده و اربعه مائده طهارت ايله سببي و اربعه مائده و اربعه
سجده سجده، تعريف، بياضه و مفسدك طهارت سببي و اركان شرايطي

سجده مائده و اربعه مائده طهارت ايله سببي و اربعه مائده و اربعه
سجده سجده، تعريف، بياضه و مفسدك طهارت سببي و اركان شرايطي

صوم: صومك تعريف و اركاني، صوم رمضانك ادا و قضائي
و كفارت اوروجلري، اوروجي بوزان شيلر، اوروجي افساد
ايدوب ياكوز قضائي ايجاب ايندئر و اوروجي افساد ايدوب هم
قضائي هم كفارت ايجاب ايند شيلر، نيتده نيت و تعيين لازم اولان
و اوليان اوروجلر، صدقه فطر.

صلات تراویح ، صلات مسافر ، صلات مریض ، قضاء فوائت ، سجده سهر و موجباتی ، نماز ایکنده شـك ایتاک ، صلات جمه خطبه و شروط و سنی ، صلات عیدین ، صلات جنازه ، صومک معنای نفوی و شرعیسی ، ارکان و شرائطی ، اقسام و تفصیلات لازمهائی ، یتننده قییت و تعیین ایجاب ایدن اوروجلر ایله تدبیت و تعیین ایجاب ایتین اوروجلر . ثبوت هلال رمضان و شـوال ، یوم شک و احکامی ، اوروجی افساد ایدن شیلر ، اوروجی افساد ایدوب یالکز قضائی ایجاب ایدنلر یاخود هم قضا هم کفارنی ایجاب ایدنلر ، قضا و کفارت و احکامی ، صائمه مکروه و مستحب اولان شیلر ، عوارض بیجه ناک اقسام و احکامی ، فدیله واستقاط صوم ، نذرک احکام و شرائطی . اعتکاف ناک اقسام و شرائط و ارکانی ، مدتی ، آدابی ، مفسداتی . صدقه فطر ، وقت و جوبی ، احکام و مسائل .

آلتیجی سنه — هفتده ۲ درس

نفر

زکات : زکات معنای نفوی و شرعیسی ، تورانی ، ارکان و شرائطی ، سببی ، نصاب ، زکاتی ایجاب ایدن اموالک انوائی ، نفقه ، ضرور ، سواقمه نصاب و زکات مقداری ، درهم ، مثقال ، دین ، حاجت اصلیه ، نما ، حولان ، حلی نساذه ، جوهرات و مسکوکات

شرائطی ، سببی ، کیفیتی ، مدتی و مفسد لری ، آبدست و غسل و سجده خار غیر اوزرینه مسیح . احوال نساذه و احکام طهارت لری رجال و نساذن حدث خالنده بولانلرک ایشله سهری چیلرک ایجاب ایضال صاحب عذر و احکامی . نجاست و انواع و احکامی ، مظهر است . صلات : صلات معنای نفوی و شرعیسی ، شرائطی ، قبلایطریغ صیانه صلات ایله امرک کیفیتی ، صلوات ، نذر و ناک اعداد و اوقات مینه سیه عدد رکعاتی ، اوقات ، خصله سهری مؤکده و غیر مؤکده لری ، اوقات مکروهه ، اذان و اقامت .

بشنجی سنه — هفتده ۲ درس

نفر

صلاتک شرائط و ارکانی ، حدثن طهارت ، نجاستک طهارت ، ستر عورت ، استقبال قبله ، وقت ، نیت ، تحریمه شرطلرک تقصیلات و ایضاحات لازمه سیه قیام و قرائت ، رکوع ، سجود و قیام و غیره . تشهد ، مقداری نفود رکنلرک بیان و تشهیدی ، صلاتک واجب و مستثنی و آدابی ، سجاتک ، التحیات و صلوات شریفه و اقیقه مانوره ایله قنوت دعایی ، امامت و جماعت بختلری ، مدرک ، مسبوق ، لاحق و اقتدایک شرطلی ، مفسدات صلات و احکامی و مکروهات صلات ، ستره اخلاذی ، تارک صلاتک حکمی ، صلات وتره

پنجابی - ہندوستان ۲ درس

五

ادله شرعيه اصليه دين مقتبس اولان احكام اعتقديه ، احكام
عليه ، اخلاقيه ؛ احكام اعتقادييه يمين خصوصه منكه مذهب عليه
واهل سنت مذهبي ، احكام عليه منكه مذهب اربه ، ايمانك لغت
وشرعيت مناري ، ايمان اجسالي وتفصيلي ، ايمانك بسيط ويا خود
سر كيب اولسي حقه منكه اقوال علما ، ايمانك شرائط صحي ، الفاظ كفر
واحدكاي ، احكام عقليه ، امور خارق العاده واقسامي ، ايمان باللهك
كفهي ، حق بارنده على التفصيل اعتقاد ابدسي واجب اولان صفات
جليله ، وجود ، قدم ، بقا ، صفات مقدسه لر بنك ابداني ، حدوث
وقدم ، بختلرله اثبات واجب وحدوث كائناتك ابداني و تسلسلك
بجلائي ، مخالفه للسوادث قيام بالذات صفات جليله سنك أدله عقليه
و نقليه سنله وحدانيت صفت ازليه سنك عقلا و نقللا ابداني ، حيات ،
علم ، قدرت ، سمع ، بصر ، صفات آئريه سنك بيان وايضاحي ، اراده ،
كلام ، تكوین صفات عليه سنك بالاستدلال تفهيم وتوضيحي ، صفات
مقدسه نك تعلقاتي ، حق بارنده جائز اولان شيلر ، انبيا و مرسلينه
ايمان وحق عالي رنده واجب ، جائز ، مجتمع اولان شيلر ، رسالت مأب
افندمر ، حضرت نيك اوج وجهله اثبات نبوتلري ، ممر اجلري ،
بعد الانبيا افضل بشر ، عشره مبشره و اصحاب كزین ، ايمان بالملاكه ،
ايمان بالكتب ، قضا و قدر ، يوم آخرته ، حشر و نشره ، حجيم و جنانله
ايمانك كيمي .

مفسر شده کیفیت زکات ، دین قوی ، دین وسط ، دین ضعیف ،
مصرف زکات و انوائی
صحیح : بجا فضیلت ، تریقی ، بهره ، بجا اقسای ، موملح ،
عنايت ، مکی ، وآفاق ، حج تمتع ، حج قرآن ، حج انفرادی ، احرام
حلق و تقصیر ، تنیه ، مراقبت ، طواف ، تواقسای ، مطاف ، لعظایع ،
استیلا ، رمل ، سعی ، هروله ، وقوف و اقسای ، زنی جبار ، و کفیتی ،
ایام مملوبات و مددات ، یوم ترویج ، یوم نحر ، یوم عرفه ، ایام شریاق ،
حل و حرم ، مشور خرام ، بجا اصفی ، نور ضیعت غری ، و نوری
اولدی ، بجا سبی ، شیطی ، استطاعت ، قدرت علی الزاد ، قدرت
علی الارحام ، بجا ارکان و اجائی ، سنن و آدائی و مشغورانی ،
نکاح : نکاحات تریقی ، ارکان و مشغورانی ، اختصاصه کوزه
حکم عمر عیدی ، ایجاد و قبولیک بفری ، صیغوری ، شر طاری ،
الفاظ نکاح اقسای ، شروط و منساب و احکامی ، نکاح متعه ،
اون ایکی قسم اسباب حرمت ، و لاثک تریقی ، اسباب ثبوتی ،
عصبه نسبه ، نسبه ، وکات ، کفالت ، اهور و مخصوصه زوجین
پینده محاللت ، مهر ، اقل مقداری ، اقسای ، اسباب تقرری ،
خلوت صحیح و فاسده و احکامی ، جهاز و مسالی ، نکاح فاسد و احکامی ،
نکاح موقوف ، مل غیر مسلم ، نکاح جاری ، نطقه مسالی ، رضاع ،
مدنی ، حکمی ، طلاق ، انواع و اقسای ، الفاظ طلاق ، خایه ، عدت و
اقسام و احکامی ، حضانه ، ثبوت نسب ، ظاهر مسالی ،

اصلی — بر عددك مضروبك اصلیه به تقریبی — قاسم مشترك اعظم
تخریبی — مثل مشترك اصغر تعینی .

كسر هادی — تفریقات وامثله ایله ایضاحی — صورت و تخریج —
كسر هادینك قرائتی — كسر بسیط و مركب — كسر هادینك
خاصه لری — توحید تخریج و اصول مختلفه — كسر هادینك
اختصاصی — كسر هادینك جوی — كسر هادینك طرحی — كسر
هادینك ضربی ، كسر ك كسری — كسر هادینك تقسیمی — كسر
هادینك كسر اعشاریه به تخریبی — كسر دوری — كسر اعشارینك
كسر هادی به تخریبی — مباحث مذكوره اوزینه و اصلاح عملیاتنه
دائر تفریقات و مسائل .

مقیاسات — مقیاسات اعشاریه — اصول مقیاسلری — مترونك
اضماف و اجزاسی — سطح مقیاسلری — مترو سرائی ، اضماف
واجزاسی — سطح مقیاسلرینك صورت قرائتی — اراضی مساحه سنده
مستعمل اولان مقیاسات — حجم مقیاسلری — مترو مكعبی — اضماف
واجزاسی — حجم مقیاسلرینك صورت قرائتی — اكیال — ضرام ،
اضماف و اجزاسی — مسكوكات — ازمه ، مقیاسلری — مقیاسات
مذكوره اوزینه تفریقات و مسائل و تطبیقات متعدد .

مقیاسات عتیقه — طول مقیاسلری — سطح مقیاسلری ، دومخ
جریب — اسكی اكیال — وزن مقیاسلری ، قیه ، اضماف و اجزاسی —
مسكوكات عثمانیه — مسكوكات عثمانیه نك وزن نظاملری — مقیاسات
جدیدله و عتیقه نك بر برینه تخریبلاری ، اعداد مركبه و اعمال اربده سی —

حساب

برنجی سنه — هفتده ۲ درس

علم حسابك تفریبی — ارقام — اعداد — تعداد ، مرتبه ، جمله —
صفر و تأثیری — ترقیم — جمع — جمع میزانی — طرح — طرحك
میزانی — ضرب — كرات جدولی — ضربك میزانی — تقسیم —
تقسیمك میزانی — اعمال اربده اوزینه ، متعدد تفریقات و مسائل ،
كسر — واحد قیاسی — عدد تام — كسر اعشاری — تخریج
ضمنی — ویركول — كسر اعشارینك تعداد و ترقیمی — كسر
اعشارینك قرائتی — كسر اعشارینك او كنده کی صفر ك تأثیری —
كسر اعشارینك جوی — كسر اعشارینك طرحی — كسر اعشارینك
ضربی — كسر اعشارینك تقسیمی و صور مختلفه سی — مباحث
مذكوره اوزینه تفریقات و مسائل — واحد ، ۱۰ ، ۱۰۰ ، ۱۰۰۰ ، ۱۰۰۰۰ ،
قربین خطا ایله خارج قسمت تعینی — اعداد تامه اوزینه بسیط
اصلاح عملیاتی .

ایكینجی سنه — هفتده ۲ درس

قابلیت تقسیم — مثل — مثل مشترك — قاسم مشترك اعظم —
اعدادك ۲ ، ۳ ، ۴ ، ۵ ، ۶ ، ۷ ، ۸ ، ۹ ، ۱۰ ، ۱۱ ایله قابل
تقسیم اوله سی شرائطی — اعداد اصله — مضروب — مضروبون

مقیاسه مختلف بجزایری، و خصوصیه مقیاساتك نحو یلاری تكان
ایندیش اولسون، اوله

سفالده ج دلدیجی سنه — هفته ده ۳ درس

کیت وکیتك تقدیری — عدد واحد — عدد نام — حساب
انقرینك نثرینی — اعدادك صورت تشکی — سلسله اعدادك اتهاهی
اولندینی — خانه و مرئیه لك صورت تشکی — تعداد — ترتیب —
بر عددك صاع و صول طرفده کی صفر لك خذنی ویا علاوه سی —
عدد مطلق — عدد مبین — جمع و اشارتی — بر ررقلی ایکی عددك
جی — مساوات اشارتی — بر قاج ررقلی بر عددك بر عددله
جی — جمعك حال عمومی — جمعك میزانی .

طرح — طرحك نثرینی — حاصل طرح — طرحك اشارتی — مطرح و طرح ررقلی
و مطرح طرح مین و مطرح نیاپت طقوز واحد قدر فضله اولان ایکی
عددك طرحی — طرحك حال عمومی — قاعده عمومی — طرحك
مینانی بر عددن دیگر ایکی عددك حاصل طرحك طرحی — ضرب
— هر هانگی بر عددك بر ررقلی عددله ضربی — ضرب اشارتی — بر
رقلی اعدادك ضربی — کرات جدولی — هر هانگی بر عددك بر
رقله صفر بر ررقلی هر کب بر عددله ضربی — هر هانگی ایکی عددك ضربی —
صفر لوی ایله نیاپتکسان اعدادك ضربی — بر ضربده مضروب ویا
مضروب ویا فیه — بر عددله ضربی اولندینی ازمان حاصل ضربی عدد
مفکون لوی کبره سقوه وکله بر حقه وکله لوی کله حاصل جمعده — عدد آخر ایله

مستکوکات عثمانيه به نظر آباء علمیه مستکوکات اجنبیه لك قیملری —
مباحث مذکوره اوزینه متعدد تکرینات و مسائل — رص

سفالده ج دلدیجی سنه — هفته ده ۲ درس

رفع — مرافوخ — قوت رفع و حاصل رفع — بر عددك مر
هانگی بر قوته وانی بپای کسر عادیك مرافوخ و مکعبی — بکسر
اعشارینك مرافوخ و مکعبی — جذر و الاطعلا حافی — اعداد نالته لك
جذر مرافوخینك صورت اخذی — کسر عادیك جذر مرافوخینك صورت
اخذی — جذر مکعب اخذی — کسر اعشارینك جذر مکعبینك
صورت اخذی — جذر تقریبی نیاپتی — تقسیمات و تقاسبات — طریق
و درصطین — تقاسمك خواصی — بر عددك تقاسمات — قاضی — قاضی
مفکون — قاضی حسابك قولای طریقی — کونالک، دایلی و بیلیتی
قاضی بولق اصولاری — قاضی جزئی ایله دایلی المال و لمبلی
نیاپتی — ایته لك اصولاری — قاضی مرکبی — استعقولق و خشتام
مشترک — یوزده حسابلری — عدد لسطی — مشترک مساوی و تقسیم
متناسب و غیره و ترکیب — جدولده مایله — مقایسه سلسله

خارج قسمت ضرب اوتان عدد کرده بیور و تقسیم اوتان عدد
 کرده کچولور - باقیی اولیان بر تقسیمده مقسوم علیه بر عددله
 ضرب ویا تقسیم اولنسه خارج قسمت ضرب اوتان عدد کرده
 کچولور و تقسیم اوتان عدد کرده بیور - باقیی اولیان بر تقسیمده
 مقسوم و مقسوم علیه عین عددله ضرب ویا تقسیم اولنسه خارج
 قسمت تبدیل ایتز - مضروبات کثیره حاصل ضربی بر عیدده
 تقسیم ایتک ایچون مضروبلدن بری تقسیم ایتک ایچون اولان
 بر عددی مضروبات کثیره حاصل ضربیه تقسیم ایتک ایچون اولان
 مضروبک برینه تقسیم اولنور و چیقان خارج قسمت مضروب
 دیگر ایه تقسیم اولنور وهکذا - ذوحین تجوعی بر عددده تقسیم
 ایتک ایچون حیدل آری آری تقسیم اولنور - باقیی اولان
 بر تقسیمده مقسوم و مقسوم علیه عین عددله ضرب ویا تقسیم
 اولنسه خارج قسمت دکشمز لکن باقی ضرب اولنسان عدد کرده
 بیور و تقسیم اولنسان عدد کرده کوجایلر - صفر لوله نهایتان اعدادک
 یکدیگرینه تقسیمی - عین بر عددک مختلف قوتلر نیک یکدیگرینه
 تقسیمی -

قابلیت اقسام - مثل ، بر تقسیمده مقسومه مقسوم علیهک
 هر هانگی بر منی علاوه اولدینی تقدیرده باقی تبدیل ایتز لکن
 خارج قسمت مثل عددی قدر تر ایداید واکر مقسومدن مقسوم
 عایک هر هانگی بر منی طرح ایدلسه باقی ینه تبدیل ایتز حال بوله
 خارج قسمت مثل عددی قدر تناقص ایدر - ایکی عددی تقسیم

ضرب ایتک ایچون اعداد مذ کوره آری آری عدد آخرله ضرب
 اولنور - مضروبین تبدیل مکان ایتکله حاصل ضرب دکشمز -
 مضروبات کثیره حاصل ضربنده صوک مضروبدر تبدیل مکان
 ایدیهیلر - مضروبات کثیره حاصل ضربنده هر هانگی متعاقب
 ایکی مضروب تبدیل مکان ایدیهیلر - مضروبات کثیره حاصل
 ضربنده لاعلی النعین مضروبدر تبدیل موقع ایدیهیلر - مضروبات
 کثیره حاصل ضربنده ایتنیلر مضروبدرک حاصل ضربی کنای
 برلرینه قونیهیلر - مضروبات کثیره حاصل ضربی بر عددله
 ضرب ایتک ایچون مضروبلدن بری عدد مذ کورله ضرب ایتک
 کفایت ایدر وعکسی قضیه -

بر عیددک زفی - قوت رفع - مراح و مکعب - عفی بر
 عددک مختلف قوتلر نیک ضربی -

تقسیم و اشارتی - تقسیم عملیاتک طرحله بایله بایله چکی -
 (مقسوم علیه مقسوملرک عادتا اولچوسی اولدینی و خارج قسمت
 بو اولچونک مقسوم اوززندکی عدد تکرزدن عبارت اولدینی
 اطرافیه ایضاح ایدیهیلر جکدر) مقسوم علیه بر رقی و مقسوم مقسوم
 علیهک اون منندن کچوک اولدینی حالده تقسیمک اجزاسی -
 مقسوم علیه طقوزدن بیوک و مقسوم مقسوم علیهک اون منند
 کچوک اولدینی تقدیرده تقسیمک اجزاسی - هر هانگی ایکی عددک
 تقسیمی - تقسیمک میزانی - خارج قسمت قری - باقیی
 اولیان بر تقسیمده مقسوم بر عددله ضرب ویا تقسیم اولنسه

جى - عدد نام، كىر بىسپىت وىر كىب و عدد تىجىج مع الكىر لىرى.
 جىج ايتاك - كىر لىك طرحى - تىجىج لىرى مېتىرك كىر لىك طرحى -
 تىجىج لىرى تىجىج كىر لىك طرحى - عدد تىجىج مع الكىر لىك
 ياكى تىجىج طرحى - عدد نامدىن كىر لىك طرحى - كىر لىك عدد نامە
 ضرى - كىر لىك كىر لىك طرحى - خارىج قىمتىك كىر لىك صورت
 ارانى - عدد نام كىر لىك طرحى - كىر لىك كىرى - كىر لىك
 عدد نامە تىجىجى - عدد نامە كىر لىك تىجىجى - كىر لىك كىرى

تىجىجى - باقىلى بىر تىجىجىدە خارىج قىمت حقيقىيەت تەبىئىي .

كىر اعشارى - لىك داد و تىجىجى - كىر اعشارىنىك قىرائى

و كىر عادىلە ارانى - بىر كىر اعشارىنىك صاغىنە صفىر لىر علاوه
 اولانە بىلەر - كىر اعشارىنىك توىجىد مىر تەبىئىي - كىر اعشارىدە
 مىر تەبىئىي تەبىل موقىع ايتىدىرىلىدى و كىر لىك اون و اونىك مېتى
 بر عددەلە ضرب و تىجىجى - كىر لىك اعشارى تەبىئىي - كىر لىك
 اعشارى تەبىئىي طرحى - كىر لىك اعشارى تەبىئىي - كىر لىك
 اعشارى تەبىئىي - بىر كىر عادىنىك اعشارى تەبىئىي - بىر كىر
 عادىنىك ناما كىر اعشارى تەبىئىي قىل تىجىجى اولدىنىك شىرائى - كىر
 دورى و انوائى - كىر اعشارىنىك عادى تەبىئىي - كىر دورى - كىر دورى
 بىسپىك كىر عادى تەبىئىي - كىر دورى بىسپىت تولىد ايدىن
 كىر عادىلەر - كىر دورى مىر كىب كىر عادى تەبىئىي - كىر لىك ايتاك -
 كىر دورى مىر كىب تولىد ايدىن كىر عادىلەر - رىف - بىر عددەك
 مىر كىب - بىر كىر عادىنىك تەبىئىي - بىر عدد نام دىكىر بىر عدد نامەك

تەبىئىي - ايتى ويا دىك نامە اعدادەك مىل مېتىرك اصغر لىرى ، مىر ويات
 اصغر لىرى تىجىجىج اولاندى اعدادەك مىل مېتىرك اصغر لىرى تەبىئىي .
 كىر ، تەبىئىي ، صورت ، تىجىج ، بىسپىت و مىر كىب و عدد تىجىج
 مع الكىر - بىر كىر مىر كىب عدد نامە تىجىج قىرائى ايتاك - بىر عدد نامە
 بىر تىجىج مىلوم وىرەك و عدد تىجىج مع الكىر لىك عدد نامە كىرە
 بىسپىت ايتاك - بىر كىر لىك صورتى بىر عددەلە ضرب اولدىنىكى وقت
 كىر لىك قىمتى ضرب اولان عدد كىرە بىر و مىك اولوبدە كىر لىك
 صورتى ناما بىر عددەلە تىجىج اولدىنىكى وقت كىر لىك قىمتى تىجىج
 اولاندىن عدد كىرە كىر لىك - بىر كىر لىك تىجىجى بىر عددەلە ضرب
 اولدىنىكى زمان كىر لىك قىمتى ضرب اولاندىن عدد كىرە كىر لىك
 و مىك اولوبدە تىجىج ناما بىر عددەلە تىجىج اولاندىن كىر لىك قىمتى
 تىجىج اولاندىن عدد كىرە بىر - بىر كىر لىك صورت و تىجىجى عىن عددەلە
 ضرب ويا مىك اولوبدە تىجىج اولاندىن كىر لىك قىمتى تەبىل ايتىز -
 بىر كىر لىك صورت و تىجىج تەبىئىي عددەلە تىجىج ويا اولاندىن عىن عددەلە
 اولاندىنكى زمان كىرە كىر لىك قىمتىك صورت تىجىجى - كىر لىك
 اختصاصى - كىر لىك - قىمتە بىر كىر لىك مىر كىب مىر كىب بىر كىر لىك
 مىر لىرى كىر لىك مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب - ايتى
 كىر لىك مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب - ايتى
 بىر لىرى مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب - ايتى
 اصغر لىرى اولاندىن مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب مىر كىب - ايتى
 مىر كىب اولاندىن كىر لىك جى - تىجىج لىرى تىجىجىج اولاندىن كىر لىك

مقياسات اعشاريه . متره - متره نك اضماف و اجزاسى -
طول مقياساتنىك تخريز و قرائتى - سطح مقياسلىرى و اضماف
واجزاسنىك يكيديك يوز يوز فرق اولاندىنى - سطح مقياسلىرىنىك
تخريز و قرائتى براسم مخصوصه ملك اولاندى - حجم مقياسلىرى و اضماف
واجزاسنىك بربىرىدىن بىكر بىكر فرق اولاندىنى - حجم مقياسلىرىنىك
تخريز و قرائتى - لىتره - اضماف و اجزاسى و بولنىك تخريز و قرائتى - عتيق طول
ضرام . اضماف و اجزاسى و بولنىك تخريز و قرائتى - عتيق طول
مقياساتنى - عتيق سطح مقياساتنى - عتيق حجم مقياساتنى - عتيق
وزن مقياساتنى - مسكوكات عثمانيه و قرانق - ازمه مقياسلىرى -
اعداد مىر كې - اعداد مىر كېنىك بسطى و عكسى - اعداد مىر كېنىك
كسر عادى و اعشارى به نحو يىللىرى - بر كسر عادىنىك ارابه ايتىدىكى
اعداد مىر كېنىك استخراچى - اعداد مىر كېنىك جوعى - اعداد
مىر كېنىك طرحى - اعداد مىر كېنىك ضربى - اعداد مىر كېنىك
تقسيمى - مقياسات عتيقه نك يكي به نحو يىللىرى - مقياسات جديده نك
اسكى به نحو يىللىرى - .

نسبت . ، مقدم ، تالى ، حدود - عكسى نسبت - تناسب -
مىر تناسبده طرفين حاصل ضربى و سطحين حاصل ضربىه مساوى
اولور - بر تناسبىك سكر مختلف طرزده ارابه سى - بر تناسبىك
حد و نحو نك تېنىنى - ابكى عددك تالىك و وسط متناسبى - بر تناسبىك
مقدم اول اول ابكه تالىك اول مجموع و يا فضلنىك مقدم اول و يا تالىك اوله
نسبتى مقدم تانى تالىك ابكه تالىك تانى مجموع و يا فضلنىك مقدم تانى و ياتالىك

مىرلى اولىز ايسه هيج بر عدد غير تاملك ده مىرلى تالى اولامىز -
بر كسر اصلنىك حدلىرى مىرلى تام اولدقجه بىكر بر كسر ك مىرلى تالى
اولامىز - دوحىدىن مجموعنىك مىرلى - ابكى عدد متوال مىرلىرىنىك
فرقى - جند مىرلى - يوزدن اوراق اعدادك جند مىرلىنىك تېنىنى -
بىكدن اوراق اعدادك جند مىرلىرىنىك تېنىنى - اون بىكدن بىوك
اولان اعدادك جند مىرلىرىنىك تېنىنى - جندرا خندده باقى اعطافى -
حدلىرى مىرلى تام اولان بر كسر عادىنىك جند مىرلىنىك اخندى -
كسر اعشارىلىرىك تربىملىرى - كسر اعشارىلىرىك جند مىرلىرىنىك
اخندى - اعدادك ايتىلىن حده قىب خطا ابكه جندرقىرىلىرىنىك
اخندى - اعدادك مكبرى - بر كسر ك نكعبى - بر عدد تام دىكر
بر عدد تامك مكعبى اولدقجه مىرلىنىك بر عددك حقى بر كسر ك بىله
مكعبى اولامىز - بر كسر اصلنىك حدلىرى مكعب تام اولدقجه كسر
مذكور دىكر بر كسر ك مكعب تالى اولامىز - دوحىدىن مجموعنىك
مكعبى - ابكى عدد متوالى مكعبلىرىنىك فرقى - جندر مكعب -
۱،۰۰۰ دن اوراق اعدادك جندر مكعبلىرىنىك تېنىنى - ۱،۰۰۰ دن
بىوك و ۱،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰ دن اوراق اعدادك جندر مكعبلىرىنىك تېنىنى -
۱،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰ دن بىوك اعدادك جندر مكعبلىرىنىك اخندى - حدلىرى
مكعب تام اولان بر كسر عادىنىك جندر مكعبلىرىنىك اخندى - كسر
اعشارىلىرىك مكعبى - كسورات اعشارىه نك، جندر مكعبلىرىنىك اخندى -
حدلىرى مكعب تام اولان كسر عادىلىرىك جندر مكعبلىرىنىك تېنىنى -
اعداد تامه نك جندر مكعب تېرىلىرى - بر عددك مىرلىنىك بر قوت
و نغى - (۹۰) ك مىرلىنىك بر قوت و نغى .

هندسه

ایکینچی سنه — هفته ده ۱ درس

جسم، سطح، نقطه و جسمدن سطحه، سطحدن خطه انتقال ایتک واشیای خارجییه ایله اکلایق سوریهله خطاک انواعی: مستقیم، منکسر، منحنی — خط مستقیم ارائه سی: کوچک خطلر کاند اوزرنده بئوک خطلر ارض اوزرنده — خط مستقیم ایکی نقطه ایله تحدید اولور — ایکی نقطه آره سنده اک قیصه بول خط مستقیمدر — خط مستقیمک ترسیی — جدول تختی، جدول خط مستقیمک ترسیی، جدول تختی — طیراق اوزرنده خط مستقیم ترسیم ایتک، دایب و فالامه ایله — طوخامه چیلرک مستقیم ترسیی — خط مستقیمک مساحه سی، تقسیمانی جدول ایله کوچک خطلرک مساحه سی — بئوک خطلرک مساحه سی و مساحه شیریدی ایله — خط منکسرک مساحه سی — برخط مستقیمه مساوی خط رسم ایتک — هندسه ده مساوات و تطبیق اصولی — برخط مستیمی صاغه وصوله قئید ایتک — اعظم نامحدود (بیوکلی رقه صیفیه جق عدددر طوزنده تعریف ایدیه جکدر) — خطلرک جمعی، طرحی — برخطاک ایکی اوج و یاز یاده مثنی ترسیم ایتک — خط منحنیک مساحه سی داوزرنده ابریاک تطبیق اندرک — خط شاقولی — خط افقی — شاقول — هندسه ده وضفیت — ایکی نقطه لک برینه نظر آ وضعی — ایک خط مستقیمک برینه نظر آ وضفیت — ایک خط مستقیمک

قافییه لسته مساولیدر — بر تناسبده ایلک ایکی لحدک مجوزعک منک کور جدول فضلنه لستی بئوک ایکی جدول مجموعک بوجدرک فضلنه لسته مساولیدر — بر تناسبده مقدمل مجموع ویا فضلک نایلر مجموع ویا فضلنه لستی مقدملر دن بربک کندی تالیسینه لسته مساولیدر — بر تناسب م کیده مقدملر مجموعک نایلر مجموعنه لستی تناسب م هانکی بر لسته مساولیدر — تناسب بسطه و م کیه قواعدی: مبسوطا متناسب کبات — مکورسآ متناسب کبات — ثلثه بسطه مبسوطه، ثلثه بسطه مکورسه — ثلثه م کیه — ثلثه مسائلک واحده ارجاع طریقه حللری •
فائض: اصطلاحات — سرماییه و فائض جزوی معلوم اولدیفنه نظر آ فائض سنوینک تعیین — سرماییه و فائض سنوی معلوم اولدیفنه نظر آ فائض جزوینک تعیین — فائض جزوی و فائض سنوی معلوم اولدیفنه نظر آ سرماییه لک تعیین — سرماییه، مدت و فائض معلوم اولدیفنه کوره فائضک تعیین — سرماییه، مدت و فائض معلوم اولدیفنه کوره فائض جزوینک تعیین — فائض، فائض جزوی و مدت معلوم اولدیفنه کوره سرماییه لک تعیین — سرماییه، فائض و فائض جزوی معلوم اولدیفنه کوره مدتک تعیین — فائض م کیه تعیین •
ایقونلور: خارجی و داخلی ایقونلور •
تقسیم متناسب — کسوراته کوره تقسیم متناسب ختام مشترک —
شرکت و ضریب مسائی — عیار — تبدیل — ترکیب • [متناسب تطبیقات کوسریله جکدر •]

کيفيتندن عبارت اولديني دها واضح صورتده اكلانيله رق بر مئلك
تانييله ديكرينده منطبق اوله بيلمه سي ايجون لازل مكلان شر اطللك تحريسته
طلبه نك فكري سوق ابدله كد نصكره) — ايكي ضلع ايله اره لر نده كي
ويابرينه مقابل زاويه مساوي اولورسه — بر ضلع ايله جاور زاويه لر ي
مساوي اولورسه — اضلاع ثلثه سي مساوي اولورسه «بلا اثبات» —
اشكال ذوار به اضلاع : متوازي الاضلاع ، مستطيل ، مربع ،
مئين ، شبه منحرف ، مختلف الاضلاع و قطر لري — سطح نصل اولچله لي ؟
بو خصوصده بر شياك بنه كندي جنسندن بر واحد قياسي ايله
نسبت فكري قارشدير مقسرين مساحه اولنه جفتي ومثلا ماصه نك —
سطحي كتاب كي بر شـ يـ لـه اولچوله بيله جكني وبوبله جه سطح واحد
قياسي يرينه سياهك آتسنده كي فائده يي و آنك ده يالكرن بر ضلع نك
كفايي اكلانيلدير ، متوازي الاضلاعك مساحه سي — مثلك

— مساحه سي —

مضامير — متتيم ، غير متتيم ، محس ، مسدس ههش
مضلعك قطر لري . بر مضلعك مثلكره تفرقي بر مضلعك مساحه سي —
دائرة — : مركزه ، قطر ، نصف قطر ، وتر ، قوس ، محيط دائرة ،
قاطع ، محاس ، قطعه ، دائرة ، قطاع دائرة — بر دائرة به مساوي دائرة
مربع ايتلك — پركار — بر دائرة يكد يكرينه مساوي ناهمدو قطر و يا
نصف قطر واردر — بر دائرة نك قطر ي وتر لر دن يرو كدر — محيط
دائرة اولور دن يما كي نقطه نك يكد يكرينه و ز اقلق و ياقيناني نيك (طلبه
ايضا ايتلكي نقطه نك يكد يكرينه نظراً وضعيتي مساحه ايله تقدير

وضعيتي تقدير و مثاللكل نيك در چه سيني اكلانق ايجون زاويه استعمالي
— زاويه لرك اراده سي ، اوقوعه سي ، رأس ، ضلع لري —
زاويه لرك مساواني و تطبيق اصولي — عود (افاجلر ، مناره لر
وبوبلره شبيه مثاللرله ايضاح ابدلر لك اصل تعريف هندسي اكلانلي)
— بر خطه كرك اولورنده و كرك خار جنده واقع بر نقطه دن كونيده ايله
عود تر سيني — عود — بر خط ديكرينه عود اولسه اوده اولكنه
عوددر — كاندندن ، مقوادن كونيده اعالي — كونيده نك تعجبي —
زاويه قائمه — زاويه لر زاويه قائمه نك $\frac{1}{2}$ ي اولان و درجه ناي
ويزين بر زاويه اولچوسي ايله مساحه اولور — زاويه حاده و منفرجه —
مثله — زاويه لرك مساحه سي — بر زاويه به مساوي زاويه رسم ايتلك —
زاويه لرك جعي ، طرحي — مجاور زاويه لر — تمامي و متمم زاويه لر —
بر خطك بر طرفنده ، شكل ايندن زاويه لر مجموعي ايكي قائمدر —
و بر نقطه نك اطر افنده درت قائمدر — رأساً مقابل زاويه لر يكد يكرينه
مساويدير — بر زاويه يي تنصيف ايتلك — مثله ايله — خط منصف —
موازيدير — ايكي مواز نيك بر خط الله تقاطعندن حاصل اولان زاويه لرك
اسم لري — منفرجه لر يكد يكرينه و حاده لر يكد يكرينه مساويدير دنياي
مثله الله تدقيق ايريله جكدر — جدول و كونيده ايله موازي رسم
ايتلك — بايلي جدول الله موازي رسم ايتلك —
مثله — رأس لري ، ضلع لري ، زاويه لر ي ، ارتفاع لري — انواعي :
مثلك متساوي الاضلاع و الساقين و مختلف الاضلاع — منفرج و قائم الزاويه
و حاد الزاويه — مثاللك مساواني (تساوات هندسيه اسايه نك تطهري

سطحی، حجمی — کره: سطحی، حجمی (جمله واحد قیاسی حقیقه معلومات لازمه و برلیدی کی بوزنردن قابل انکشاف اولان مودلر اوزرنده کاغذصاربله رق قابل انکشاف اولدقلرنی و بومناستبله سطحلرنک تینی اکتلایلدیر.) —

اوچنجی سنه — هفتده ۲ درس

جسم، سطح، سطح مستوی، خط نقطه تعریفی — خطک انواعی: مستقیم، منکسر، منحنی — خط مستیک ارابه سی — خط مستقیم ایک نقطه یله تحدید اولور — ایک نقطه بینه یا لکیز بر خط مستقیم رسمی قابلدر — (ارض اوزرنده هر هانکی ایک نقطه بینه بر خط مستقیم رسم اولمشدر کی تصور اتمکی طلبیه فهم ایتلی) — ایک نقطه بینه موصول خطلردن الچوکی خط مستیلدر — ایک مستیلدن بر نیک ایک نقطه سی دیکرنیک ایک نقطه سنه منطبق ایسه مذکور خطلر اعداد لرجه بر برینه منطبقدر — مستقیم محدود، مستقیم غیر محدود — غیر محدودیت (اوزو نلنیک مقداری اوچوله یه جهات خط و یا بیوکلک نیک مقداری رقم یله یازله میه جق عدد در طرنده تعریف ایدایله جکلدر) — خط مستیک ترسی — خط مستیقی عددید ایتک — جدول تحت سنک تریقی و تحیقی — ارض اوزرنده خط مستقیم ترسی، مسطوره، فلاحه، شریده، مساحه زنجیری — ارض اوزرنده بر خط مستیقی عددید ایتک — طوخامه جیلرک خط مستقیم ترسی — بر خط مستیق مساوی خط رسم ایتک — خط مستیک

ایندایله بیله جکلر اکتامش اولغله محیط دائره اوزرنده ایک نقطه نیک وضعیتی آرا لرنده کی و تر و یاقوسی اولچمکه اوله بیله جکلر و وعونه: جکلدن بوجهی سویلمکه برابر محیط دائره درجه لره تقسیم اولدنی ضرورتمه ایک نقطه آره سنده کی درجه اقسامک بیلمه سیله او ایک نقطه نیک وضعیتی تعیین اولنه بیله جکلر و بواسطه کدها قولای اولدنی طلبیه کوزلجه فهم ایتلی و بوجده یله درجه حقیقه طلبیه اساسلی بر فکر ویرملی) — محیط دائره نیک درجه به تریقی — درجه نیک اقسامی — زاویه مرکزیه — بر زاویه مرکزیه ضاملری آرا سنده محصور قوسک درجه سی مقدار نیک عینلدر. (بر زاویه نیک بر صورتله تعیین دها قولای اولدنی و منقله نیک بر اساسه مبتنی بولدنی ایضاح ایتلی و بویله نسبت فکری صوفاللی) — بر دائره بی عملی صورتده اقسام متساویه نه آیرمق، مضاع مستقیم رسم ایتک (دائرة نیک داخل و خارج رسم ایتک صورتیه طلبیه بر جوق مستقیم شکل ترسیم ایتدیرملی) ضریح، ملس، مثن رنمنیک قاعده خصوصیلری — دائره محیط نیک مقداری — π عدد نیک مقداری — بر دائره نیک مساحه سی — خط عاس قطره عموددر — محیط دائره اوزرنده و یا خار جنده واقع بر نقطه دن کوزیه و یا جدول تحت سیله کاس رسم ایتک، — جکلر: (افاج و یاساره دن مودل یایدیر بله رق آنزله کوزتر بله — جکلر) مکعب: سطحی، حجمی، متوازی المستطیلات: سطحی، جکلر — منشور: سطحی، حجمی، منشور هئلی قائم: سطحی، حجمی — مخروط: مخروط، سطحی، حجمی — اسطوانه: سطحی، حجمی — مخروط

در رسم ایدلسه مائل عمود دن اعظم در - مائلر موقع عمود دن اوزاق اولد قجه
 بیوگ اولور لر - موقع عمود دن ایدامسا دیوه واقع مائلر یکدیگر مسوا بدیر
 دور و تطبیق ایله، بونلرک نتایجی - نقطه تناظری - محور تناظری
 نقاط تناظره - خطوط مناظره - اشکال مناظره - بر خط مستقیم
 اوزرنده واقع بر نقطه دن عمود اقامه ایتک - خارجن عمود تنزیل ایتک
 کونیه، نتیجی - اصناف کونیه سی - زاویه اولچوسی، مثله -
 بر زاویه مسوا ی زاویه رسم ایتک - ایستیلان مقدارده زاویه
 رسم ایتک - رسم اولش زاویه یی تقدیر ایتک - بردرجه لک بش
 درجه لک اون درجه لک اوتوز، قرق بش درجه لک زاویه لرک قیتمی
 شکل کوسترمک (طلبه لک هر هانگی بر زاویه یی تخمیناً ترسیم
 و ترسیم اولش بر زاویه مقدار یی تخمین ایدیلیر یی خصوصیه معلوم ایتنا
 ایدم جکلر دن) - ارض اوزرنده ایلله عمود اقامه ایتک - معماری
 کونیه - معماری کونیه ایلله عمود اقامه سی - ارض اوزرنده کی
 زاویه لر یی تقدیر ایتک ایچون ضرافو مرته استعمالی (ضرافو مرته
 اساسی منقوله اوزرنده تأسیس ایدیلله جکلر دن) - ارض اوزرنده هر هانگی
 بر زاویه یی رسم ایتک - موازی و تریفی - بر خط مستقیم
 خارجنده واقع بر نقطه دن یا لک بر موازی رسم اولور - ایدامسا دیوه ده
 واقع موازی لر - ایکی موازی یی بر خط قطع ایتسه حصوله کلان
 ذاق اولور - حاده لر بر برینه منفرجه لر بر برینه مساو بدیر (متبادلان
 و اجتناب لک یکدیگر برینه مساوی اولد یی ممکن سرتیه تطبیق اصولیه
 قییمه غیره ایدیلله جکلر دن و دیگن مساوات بو دن استخراج ایدیلله جکلر دن)

مساوحه سی - هر هانگی بر عدد خط ایلله کوستر ایللور - خط
 منکمر لک مساحه سی - خط منحنی لک مساحه سی - کون یتره -
 خط شاقولی، شاقول، خط افقی، صنو سطح لر ی، تسویه روحی -
 دیوار سی تسویه سی -

هندسه ده وضعیت: ایکی نقطه لک بر برینه نظر آ وضعیت - ایکی
 مستقیم بر برینه نظر آ وضعیت - بر مستویده بولان ایکی مستقیم
 یکدیگر سنه نظر آ وضعیت یی تقدیر ایتک - زاویه استعمال لک لزومی -
 زاویه لک رأس ضاملری، ارالیه سی، اوقوعده سی - زاویه لر لک
 مساواتی و هندسه ده مساوات لک اساسی تطبیق اولد یی ایضاح اولنه -
 جقی - زاویه لر لک بحره یی، فضلی - مجاور و مقابل زاویه لر -
 عمود، مثال - ترسمی لک تولای زاویه قاعده در - زاویه قاعده لر
 بر برینه مساو بدیر - قاعده لک بیوی اولان و درجه نای و بر بلایلر
 زاویه اولچوسی واحد قیاسی کی استعمال ایدیلیر - درجه لک
 اقسای - زاویه لر لک تشکیکی و تحولی و ساعت ابره لر ی آراسنده کی
 زاویه لک صفردن ۳۶۰ درجه یی، قدر تحولی ایلله ایضاح و شکل
 ارالیه ایدیلله جکلر دن - بر خط اوزرنده، واقع بر نقطه دن یا لک بر عمود
 اقامه ایدیلیر - بر خطه خارجنده واقع بر نقطه دن یا لک بر عمود تنزیل
 ایدیلیر - زاویه حاده - زاویه منفرجه - قیاسی و قیاسی زاویه لر لک
 زاویه لر ضاملری تمدید ایلله تبدیل ایتک - بر زاویه لک خط منصفی - ایکی مستقیم
 یکدیگر یی قطع ایتسه حصوله کلان مجاور زاویه لر بر برینک منکمر لک نتایجی
 - رأس مقابل زاویه لر بر برینه مساو بدیر - بر نقطه دن بر خطه بر عمودله برده مثال

بجای و ضابطه آرا را زنده کنی تا او بدی معلوم متوازی الاضلاعی رسم اجزاك —
بروز او را بهیله برضای معلوم و لای بر مینی رسم اجزاك — قطر لری معلوم بر
مینی و رسم اجزاك — ایکی قاعده سیله ارتقاعی معلوم شبه منحرفی رسم
اجزاك —

مساحات — (برقاریده ذکر اولان اشکال کانه سنك مساحه لری
چان ایدیه سیکندر فقط سطحلرک اویسی فصل اولدی لازم کلدیک
وطول اولچلورنده استناد ایندی رنسنك قوانندی و بر وجهله سطح
اولچوسنك ثابت قولا یاشد برله جفی طایفه واضح بر صورنده تفهیم
ایندلی)

سطحلرک — مسطح ، غیر منتظم ، کمر قمری — مستطیل : مربع
مربع منتظم — معدس منتظم غیر منتظم و ذوا بقع الاضلاع غیر منتظم
مربع غیر منتظم — سنك غیر منتظم مضلع تحدب ، مضلع غیر
محدب — مضلعک زاویه داخلی سی خار جیه سی — مضلعک قطر لری —
هر مضلع عدد اضلاعندن ایکی نقصان قدر مثلثه تقریق اولفدیله ر —
بر مضلعک زاویه داخلی لری مجموعی ، خار جیه لری مجموعی — منتظم
بر مضلعک زاویه داخلی سنك تعینی .

بر مضلعک مساحه سی — اوج ضلعی معلوم بر مثلثک مساحه سی
(بر چوکی مسئله زله ابضاح ایدیه جاک واراضی بالانلری . سطحی
تعینی ایدیه جاکدر) .

مشکلک مضبوط — سطحلرک نسبتی ، تناسبی (سطحلر برر غده
۲

— ایکی زاویه نك ضلعلری نظیر نظیره یکدیگرینه موازی اولورسه
اوزاویه لر یا یکدیگرینه مساوی و یا یکدیگر نك متممیدر — برکاز
و جلدول ایله موازی رسم اجزاك — احصافک موازی رسم ایلدیکی
آلت ، میانکر — ارض اوزونده ایپ ویا معاری کوبه ایله موازی
چیز مک — مثلث تعریفی ، انواعی . رأسلری . اضلاعی ، ارتفاعی .
قطری ، خط منصفی — بر مثلثک اوج زاویه سی مجموعی ایکی قاعده
مساویدر — مثلثک مساوانی (اوجی ده یازیه جقدر) — بر مثلث
مساوانی الساقینک راستندن قاعده سنه تنزیل ایدیلان عود قاعده یی ایکی
مساوی قسمه تقسیم ایدر — مثلث مساوی الاضلاعک خاصه سی —
مثلث قائم الزاویه — وتر قاعده صناعی ضلعین آخرین صابلری مجموعنه
مساویدر (بلا اثبات) — مثلثک رسمیی — مثلثک مساوانی الاضلاعک
رسمی — ساقینک رسمیی — بر مثلث قائم الزاویه نك زاویه حاده لرندن
برله وتر قاعده معلوم اولورسه — ضلع قائم لردن برله وتر قاعده
معلوم اولورسه — هر هانکی بر مثلثک اضلاع نلله سی معلوم اولورسه —
ایکی ضلع ایله آرا زنده کی زاویه معلوم اولورسه — بر ضلع ایله مجاور
زاویه لری معلوم اولورسه — ایکی ضلعیه برینه مقابل زاویه معلوم
اولورسه — ذوا ربه الاضلاع ، تعریفی ، انواعی — قطر لری — صابک
و معینک قطر لری قائما یکدیگرینی تصنیف ایدر — مستطیاک و متوازی
الاضلاعک قطر لری یکدیگرینی تصنیف ایدر — بر ضلعی معلوم صناعی
رسم اجزاك — ایکی مجاور ضلعی معلوم مستطیلی رسم اجزاك — ایکی

مساویدر - قطر وتردن اعظمدر - بر وتره عود اولان قطر و ترایله
عائد اولدینی قوسی ایکی مساوی قسمه آیرر، نتایج لازمه سی - بر
دائرة ویاقوسک غیر معلوم مرکزینی بواقی قوسی انجام ایتک - بر
استقامتمده اولیان اوج نقطه دن بردائرة مسور ایدر - خط قاطع ،
خط عایس (خط قاطعک وضعت انباشده سی عایس دن عبارت اولدینی
تورنفا ایدیه جک) - خط عایس نقطه عایس دن چن نصف قطر عود
اولور - بر محیط دائرة بی قطع ایدن موازی ایکی خط مستقیم آراسنده محصور
قوسلر یکدیگرینه مساویدر - متحد المرکز دوائر - یکدیگرینی قطع ایدن
مختلف المرکز دوائر - هلال رسم ایتک - محیط دائرة اوزرنده واقع ایکی
نقطه ناک وضعتینی تقدیر ایتک یا ایکی نقطه ناک آراسنه موصول وتری
اولچمکله ویا ایکی نقطه آرسنده کی قوس دائرة طوائفی تعیین ایتکله
ویا خود محیط دائرة بی ایستیان عدده اقسام مساویده یا بالتفریق ایکی
نقطه آرسنده کی محصور تقسیمات عددینی بیلکله نمکندر (بورانی
طلبه ناک کوزلبه آکلایه بیلسی ایچون ایضاحات لازمه ویربله جک
و طلبه ناک ذهینده بوران اولچو فکرینه استناد ایلیده جکدر) - بر محیط
دائرة اوزرنده واقع ایکی نقطه ناک وضعتینی وتر ویا طول قوسکله تعیین
کوجدن فقط دائرة بی اقسام مساویده یا تقریق ایله تقدیر قولایددر -
زاویه مرکزیه - زاویه مرکزیه ضاعلی ایله تقسیم مساوی قوسک
تقسیماتی عددی زاویه مرکزیه عددینه مساوی قبول ایدلشدن (زاویه
واحده ایله قوس واحد نیک توجیدنده کی منافع کوستر بله جکدر) -
منتقله لر (حائرة قوسیه زاویه برلشدن بله رلشدن کوسر تورنفا ایدیه جکدر) -

دیک اولدیندن حسابده کی نسبت و تناسبه استناد ایتدیر بله جکدر -
ایجاد متساویده واقع موازیلری قطع ایدن بر خطک موازیله آراسنده
قالان قسملری یکدیگرینه مساویدر - بر خطی اقسام متساویده آیرمق
- ایکی خط قاطعک موازیلر آرسنده محصور قسملری یکدیگرینی ایله
متاسبدر - خطین متوازیلرین ایکی خط متلاقی ایله قطع ایدلسه موازیلر
آرسنده کی قطع قسملرله موازیلرله نقطه تقاطع آرسنده محصور
قاطع قسملری متناظر آ یکدیگرینه متاسبدر - رابع ویا ثالث متاسب
تعیینی -

مشابته اشکال - تعریف - اضلاع وزوایای نظیره - ایکیشر
زاویه سی مساوی مثلثلر یکدیگر بله مشابدر - ایکی مثلثک اضلاع نظیره سی
متاسب ایسه زاویه لریده یکدیگرینه مساویدر - ذورایه الاضلاع
و مضاعفاده مشابته - اشکال متشابه سطحلری پینده کی نسبت ضلع
نظیرلری سر بلری پینده کی نسبت مساویدر - بر شکلدن ایستلان نسبتده
بیونک ویا کچوک بر شکل متشابه رسم ایتک - پلان ، خریطه مقیاسی ،
مقیاس هندسی ، تناسب پرکاری ، تقسیم پرکاری - بر حقوق اشکالی
بیولتوب کچولتاک -

دائرة - دائرة ، محیط دائرة ، مرکز ، قطر ، نصف قطر ، قوس ،
وتر ، قطعه دائرة ، قطاع دائرة - مساوی دائرة لر - هر قطر محیط
دائرة بی ایکی مساوی پارچه ده تقریق ایدر - یکدیگرینه عود دایکی قطر
دائرة بی دورت مساوی قسمه تقسیم ایدر - بردائرة ویا مساوی
دائرة لرده مساوی و ترولرک قوسلری و مساوی قوسلرک و ترولری یکدیگرینه

ایکي خطدن یا کتر بر سطح موزايدر — سطحك ارادهي — بر نقطه نك سطحه اولان بهدي (عورد) — سطح ايله خطك وضيعي — بر خط ايله سطحك تقاطع نقطه ي — بر خطك سطحك ووزينه اولان سرتي — خط ايله سطح آراسنده كي زاويه — خطك سطح ايله منطبق اولسي، عورد اولسي، موزاي اولسي، مائل اولسي — بر خطك سطحه عورد اولسي — ايكي سطحك وضيعي — ايكي سطحك فصل مشتركی — ايكي سطح آراسنده كي زاويه — ميل اعظم زاويه ي — عورد اولسي . موزاي اولسي ، مائل اولسي — سطوح متعادله — بر خط بر سطحه عورد اولسه خطدن كچن بتون سطوح دخی عوردون — سطح افقي — بر سطحی تسويه روحی ايله افقي قیلق — شاقول سطحی ، خط شاقولی — بر نقطه دن بر سطحه بر عورد ايله بر مائل رسم ايديسه عود مائندن قيصه دور — موقع عوردن ابعاد متساويه ده اولان مائلر يكديگرينه مساويدير .

اجسام : اجسام منظمه ، غير منظمه اجسام منظمه نك شكلي — بر خط مستقيك ديكر بر خط ثابت موزاني دائما باقي قالدق شرطيه قاي بر شكل مستويي املر افندن تشكّل ايدين جسملر (بو طرزده جسملر ك توليدي طليبه . كوزجله تفهيم ايديله جاك و بر دك ككه قار اوزونده توليد اولنده سيملر شكللر ودها بشقه مادي شكللر ايله ايضاح ايديله جاكدر)

اولويه محيطيه مقدار ي — ايكي ضايعي بر قطرك برابرلر يله منتهي بر زاويه محيطيه زاويه قائمه دور — محيط دائرة نك مساحه ي — در علقه ي (دورت اعمارتي سرتيه سنده قدر بالا ايلات) — قوس دائرة مساحه ي — نصف قطري ملامم هر هانكي بر قوسك ملولندن درجه ي سني بولاق ويا درجه شدان طواف بولاق بر محيط دائرة عدد ضايعي ناعددود و ضايعك مقدار ي فايت كو جاك مصلع منظمدن عبارتدر — دائرة سطحی (مثلثه قمر نكاه) — دائرة اشكال متشابه دن — دائرة لرك سطحی بنندي نسبت نصف قطر لر بهدي بننده كي نسبت اعيندير .

بر مئناك داخانه ، خارجه دائرة رسم ايتاك — بر مئناك داخانه خارجه دائرة رسم ايتاك — مضامات منظمه داخل ويا خارج دائرة درجه ي سني قطر قائم ، نصف قطر مائل — بر مضامك ماسوويدير — بر مئناك قطر قائم ، نصف قطر مائل — بر مضامك بر مئناك موزا اولديني قوس محيط دائرة درجه ي سنيك مضامك عدده ضايعي اوزونينه تقسيمه مساويدير — نخس ، ييلدن رسم ايتاك — مسدس رسم ايتاك — مسدسك بر ضايعي خارجه مسدس دائرة نك نصف قطر يله مساويدير — مسج ، مئناك رسم ايتاك (مئن آريجه مسدس يندن استخراج ايديله جاكدر) — هر هانكي بر ضايعي رسم ايتاك (بو باده بر حقوق اشكال منظمه كوزجله جاكدر) .

(مجموعاتي : سطح قمر يقي — بر نقطه دن بر خطدن ناعددود سطوح موزا اولنده بر خطك و بر نقطه دن باخود اوج نقطه دن باخود دملاق ويا موزايي

یکدیگر بی قطعیدن یکی خط مستقیمك حاصل ایند یکی مجاور زاویه را یکی قائمه و روبرو نتایجی — رأساً مقابل زاویه لر — بر خط مستقیمك خارجنده واقع بر نقطه دن خط معلومه یا لکنز بر عمود رسی ممکن و زیاده رسی ممکن دکلدرد — بر نقطه نك بر خط بعد اقصای عمود دد — موقع عمود ددن مساوی بعدده واقع مائل یکدیگر بنه مساوی دد — بر خط منکسر محدب کندنی احاطه ایدن و نهایتی مشترک اولان هر بر خط دن اقصی دد — موقع عمود ددن اوزاق اولان مائل قین اولان دن بیو کدرد — بر خط مستقیمك متعصف نقطه سندن اقامه اولان عمودك طولی — خطوط متوازی به — متعارف دد — بر خط مستقیمه عمود اولان یکی خط مستقیم بر برینه موازیدر و نتایجی — اوجنی خط موازی اولان یکی خط بر برینه موازیدر — خطان متوازیین اوجنی بر خطایه قطع ایدلسه زاویان متبادلان داخشان بر برینه مساوی دد — نتایجی — عکسی و نتایجی — خطین متوازیین هر نقطه ده یکدیگر سندن مساوات وزره بعید بر لور — یکی زاویه نك ضلعی نظیر نظیر متوازی و یا عمود اولور سه زاویه لر آه سنده کی مناسبت منثلر : منثلر ك انواعی — بر منثلر بر ضعی دیگر یکی ضلع مجوعندن اصغر و تفاضلندن اعظمدر — بر منثلر ك زوایای قائمی مجموعی یکی زاویه قائمه به مساوی دد و نتایجی — بر منثلر ك داخنده واقع بر نقطه دن بر ضلع نهایتینه رسم اولان یکی خط مستقیم بیننده کی زاویه دیگر یکی ضلع بیننده کی زاویه دن اعظمدر — منثلر ك مساواتی — منثلر متساوی الساقینك خاصه سی

منشور لر قائم و مائل — منشور مثلثی ، منشور مربعی — حالات خصوصیه به کوره آله بنی اسفلر (مکعب و متوازی المستطیلات) — منشور مخمس اسطوانات و نلر قابل انکشاف اولد قلدی — مساحه سطحیه لری و حجمیه لری (حجم مساحه سی حقیقه ایضاحات ویر به جهك سطح و خطیه د اثر اکلا د قلدی اصول مساحه اید استناد ایتدیر لیه جگلدرد) بر خط مستقیمك بر اوجی دائماً ثابت قالدی دیگر اوجنك بر شکل مستوی اوزونده حو کسندن حاصل اولان اشکال : اهرام و انواعی — مخروط — قابل انکشاف اولد قلدی — مساحه سطحیه و حجمیه لری — اهرام و مخروط ناقصك مساحه سطحیه و حجمیه سی (بالاثبات) — کوه نك لر یقی قطعه کده — قطاع کده — کوه نك مساحه سطحیه و حجمیه سی (بالاثبات) — (دیگر جهندن کوه نك کوچك اهرام لر دن متشکل اعتبار به حجمی دخی تقدیر اید به جگلدرد)

دردنجی سنه — هفته ده ۱ درس

حجم ، سطح ، خط ، نقطه ، خطانک انواعی ، خط مستقیمی تعریف و تحدید ایدن موضوعه و متعارفه اربعه ، زوایا و تعریفی ، زاویان متجاوئتان ، زوایانك مساواتی ، عمودك تعریفی بر خط مستقیم اوزونده واقع بر نقطه دن اولان کده بر عمود دد سه کده کده سندن زاویه لر متساوی

مردار باید در خط عماس و خط قاطعه بره متناقص دعاوی لازمه - خطین متوازیین بر محیط دائرة من مساوی قوسین افراز ایدر .

پیشچی سینه - هفته ده ۲ درس

تناسب و نظریاتی - خطوط متناسب به متناقص دعاوی لازمه - اشکال متناسبه - مثلثات متساوی - بر نقطه مشترک در رسم اولان و اوج ویا دهازیاده خطین متوازیین قطع ایلمه خطین متوازیین اقسام مقابله متاسب اولور و عکس دعا - مضامین متناسبه - مثل قائم الزامه یک خواصی - هر قتی بر مثلث بر ضلعین برابر - بر نقطه در کجی دائرة قاطعه بره فائد دعا - بر مثلث مربعی - بر نقطه در قاعده در افراز ایندیکی قسمله دیگر ضلعین آره سنده خط نصفینک قاعده در افراز ایندیکی قسمله دیگر ضلعین آره سنده مناسبت .

خطوط متناسبه به دائر محلیات ترسیمیه : بر خط مستقیم اقسام متناسبه به تقریق اینک - رابع و وسط متناسب و ثلث متناسب بولق - بر مضامینه مشابه بعضی رسم اینک - محل هندسیلر فائد معلومات - تناسب نظریات فائد تطبیقات - سطحلرک مقایسه سی - مستطیللرک بر برینه اسبقی - مستطیللرک متوازی الاضلاع و مثلث و غیره منحرفلرک مساحت سطحیه سی - مشابه مثلثلرک بر زاویه لری مساوی ایکی مثلث و مضامین متناسبه یکدیگر کینه نسبتی - بر مثلث قائم الزامه یک وتر قائم سی اوزرینه رسم اولان مساوی مضامین آخر تر اوزرینه سطحلرک افراز سطحلرک مساوی دره مضامینه

عدوات اخذین ایکی نقصان قدر ایکی زاویه قائمه به مساوی درین نتایجی درین زاویه الاضلاع و متوازی الاضلاع و مستطیلر فائد دعاوی - ایکی متوازی الاضلاع مساوی - تطبیقات - بر مثلث بر ضلعین نصفین فائد دعاوی موازی رسم اولان خطلرک خاصیه و نتایجیه به ایلمه ایلمه مقابله و واقع خطوط متوازییه نسبی - بر زاویه یک خط منفری اوزرنده کاتی بر نقطه ضلعین ابعاد متساویده و فائد در بره مثلث خط نصفینی - منتصف نقطه درین اقامه اولان محودلر و ارتفاعلری و قطرلری بآب آوری بر نقطه تقاطع ایدرلور .

تناظر : محوره نظر آتناظر ، مرکز نظر آتناظر - اشکال متناظره - تطبیقات - دعاوی شالقه ایلمه کسب عارضا اینک و کوزلجا اشکال ایدر بیلیمک ایچون بر جوق مسائل حل ایدر بره و بر مسئله اینک ارکان معلومیه سینه ارکان مجهولیه آواسنده کی مناسبت صورت تصوریه نتیجه و خطلر به خطلری کفیت انتقاله طایفه آشد بر لیدر و محصوره سینه فرضیه اصولی اینی نتیجه معلومیه یک صحیح اولدیغی قبول ایلمه و بر بیان ارکان مسئله به طوری انتقال جهته اهمیت و بر لیدر . مسائل انتظامنده نظر دفعه انه جق باشیخه نقطه هندسه کتابلرنده کوزلیدی کی کوچ اولمالیدر .

دائمه : تعریفات و دعاوی لازمیه سی - مساله یزدانیلرک مساوی و ترلری مرکز در مساوی و غیره و غیره و مساوی و ترلرک کویچی مرکز کینه دها لری اقدیر - از خط مستقیم لری در فیه بولیمسان او بر نقطه لری در فیه

ابتدائى فاصل مشترك خطائى يکديکرىنه موازيدر — بر نقطه‌دان بر مستوي به موازى اوله رق رسم اولان خطوطك محل هنديسى اوقطه‌دان مستوي مملومه موازى اولان مستويدين عبارتدر — بعد مجروده بولان ايکى زاويه‌نك ضالملى عبنى جهته يکديکرىنه موازى اولورسه مذکور زاويه‌لر يکديکرىنه مساوى ومستوي‌لى بر برينه موازى اولور — خطين متوازييندن بر بى بر مستوي به عمود ايسه ديکريده عمود اولور — اوج موازى مستوي ايکى خط قاطعى متاسباً تقسم ايدر — مستويين زاويه‌سى — تعريفات — ايکى مستويين زاويه‌سى زاويه مسطحه‌لى ايله متاسبدر — يکديکرىنه عمود مستوي‌لر حقيقتده دعائى نظريه — بر مستويين زاويه‌سى مستوي مهضمنك خواص — بر خط مستقيمك بر مستوي اوزوندهكى مساسى و مساسله كندى آراسيندهكى زاويه — بعد مجرودهكى ايکى خط مستقيم يالکيز بر عمود رسم اوله بيلور — زاويه جسمه — تعريفات — ذواته الوجوه — بر زاويه جسمه‌نك بر زاويه وجهيه‌سى ديكر ايکيى مجرودن اصغر در — بر زاويه جسمه‌نك زاويه وجهيه‌لى مجرورى درت زاويه قائمه‌دن اصغر در — بر زاويه جسمه‌نك مستويين زاويه‌لى مجرورى ايکى ايله آنى قائمه آره‌نده محصور در — زواياي جسمه‌نك مساوانى — تطبيقات .

الانجى سنه — هفته ده ۱ درس

احصاء ذواكثر الوجوه — تعريفات — منشور لر و متوازي السطوح حل

مبادل . مثلك رسم ايتك — بر متوازى الاضلاع ويا بر مثله مبادل . مربع رسم ايتك — ايکى مربع مجموع ويا قفاخله مساوى مربع رسم ايتك وبعيى — مستطيل رسم ايتك — تطبيقات — مضامات منظمه — تعريفات — دائره‌نك داخله و خارجيه مضامات منظمه رسم اوله بيلور ، وعكسى — مضامات منظمه متعابه — بر دائره داخله مسدس و مشرکي مضامات منظمه رسم ايتك — مضامات منظمه‌نك مساحه سطحيه‌سى — بر دائره‌نك داخل ويا خارجيه رسم اولان مضامات مشابهلرک مجموعى ويا خود لعنى معلوم ايکن چفت عدد اضلاع اولق اوزره عبنى دائره‌نك داخل ويا خارجيه مسوم مضامات عددلرينك مجموع ويا نصف قطرلرين بولى — مساحه دائره و يوكا متعلق نظريات ودعائى — تطبيقات —

هندسه جسمه : مستوى — بر خطين نامتناهى مستوى سرور ايدر — بر مستويينك سرور — تعريفات — خارجنده واقع بر نقطه‌دن مستوي به بر عمود رسم اوله بيلور — موقع عموددن ابعاد متساويه‌ده بولسان خطوط مائله بر برينه مساوى و ابعاد غير متساويه‌ده بولسانلرک ايميد اولانى اعظمدر — اوج عمود دعوائى — خطين متوازيينك برندن سرور ايدن مستوى ديکرىنه موازيدر — بر مستوي به موازى اولان خطين کچن مستوي‌لرک اولكى مستوى ايله فصل مشترکلى هم يکديکرىنه و همده خط مذکورده موازى اولور — بر خطه عمود مستوي‌لر يکديکرىنه موازى اولور وعكسى قضيه — ايکيه موازى مستويينك بر مستويين قاطع ايله حاصل

ایله قضاندن حصوله کلن مقطع مئندر — بر خور و طك قاعده‌یی
دائرة ایینه قاعده‌یه موازی مستوی ایله قضاندن حصوله کلن
مقطع دخی دائرة اولور .

کوه : تریفات — کوه‌نك مستوی ایله مقطعی داره در ، کوه‌نك
بر دائرة سنك ییچیلده بولان نقاط اول دائرة نك قطبیلنك هر
بولان ابداءه مساویه ده بولور — بر کوه‌نك نصف قطر تجوه‌ولی
استیصال اینك — کوه‌نك مستوی محاسی — بر مستویده بولیان درت
نقطه دن یالکین بر کوه منور ایدر — زاویه کویه و مقیداری —
هئك کوه‌نك تریفی (بولاده نظریاته کیریلد — لمیه چکدر) . دیلم
کوه‌نك کویه لسانی — استوانه‌نك مساحه سطحیه‌یی و حجمیه‌یی
— خور و طك مساحه سطحیه و حجمیه‌یی — خور و طك مساحه
سطحیه و حجمیه‌یی — منطقه کوه‌نك مساحه سطحیه‌یی — کوه‌نك
مساحه سطحیه‌یی — قطاع کوه‌نك حجمی — بر کوه‌نك حجمی —
بر قضانده کوه‌نك حجمی .

یله‌نجی سنه هفته ده ۱ درسی

منجیات مستعمله : قطع ناقص ، تریفات — خور اقلری و محور
کیریری معلوم اولان قطع ناقصک ترسیبی — قطع ناقص ایکی محور
تناظر فیرمی کزه مالکدر — قطع زائد ، تریفات — خور اقلری
و مرهانکی بر نقطه‌سندکی خطوط شماعیه سنك فضلی معلوم اولان
قطاع زائدك ترسیبی — قطع زائد ایکی محور تناظرله بولنك محل

تریفات — بر منشورك موازی مستویل ایله حاصل اولان مقطعلری —
بر منشورك مساحه سطحیه جانبیه‌یی — متوازی السطوحك درت
قطر سنك یکدیگرنی نصف ایندیکی — منشور زولك مساران —
بر منشور مائلك منشور قائمه‌مادانی — بر متوازی السطوحك مقابل
خارج چیمیلندن سرور ایدن مستوی ایله ایکی مادل قسمه تفریق
اولینینی — قاعده و یا ارتفاعلری مساوی اولان ایکی متوازی
الستطیلانك بر رینه لسانی — هر قخی ایکی متوازی‌السطیلانك
یکدیگرنه لسانی — متوازی‌الستطیلانك حجمی — متوازی‌السطوحك
حجمی — منشورك حجمی .

اهرام : تریفات — بر اهرامك قاعده‌سنه موازی مستوی ایله
قطعی — بر اهرام منتظمك مساحه سطحیه جانبیه‌یی — بر اهرام مثلثانك
داخلنه رسم اولنه بیلان بر سلسله منشوریه نك قایه حجمی —
ایکی اهرام هئیک بکدیگرنه مادانی — بر اهرام ثنی عقی قاعده
و ارتفاعده بولان منشورك ثنیدر — بر اهرامك حجمی — بر زواویه
جسمه‌لری مساوی اولان ایکی ذوارقه‌الوجوهك بر رینه لسانی —
اهرام مثلث ناقصك حجمی — منشور هئقی ناقصك حجمی —
تطبیقات .

اسطوانه : تریفات — اسطوانه نك بر مولندن کچن بر مستوی
ایله حاصل اولان هر بر مقطعی بر متوازی الاسطوانه در . بر
اسطوانه نك قاعده‌لری یکدیگرنه مساویدر .

خور و ط : تریفات — بر خور و طك اُسندن سرور ایدن مستوی

جبر و مثلثات

پیشینچی سنه — هفتده ۲ درس

بهر

علم جبرك تيريقى — گيت جبريه نك صورت ارايهسى — اشارات

جبريه — افاده جبريه — قيمت عدد بهسى — امثال و درجه — حدود و

مثابه و اختصاص لولى — دوحود كثيره نك تنظيى — جمع —

گيات جبريه نك مثبت اشارتيله مترضه به ادخالى — طرح — گيات جبريه نك

منفى اشارتيله مترضه به ادخالى — گيات هفنيه نك مقاييسهسى —

ضريب — دوحود واحد لوك ضريبى — بر دوحود كثيره نك فوحده

واحدله ضربى — بر دوحود كثيره نك ديكر بر دوحود كثيره اياه

ضربى — بر مجموع مراهى — بر تفاضلك مراهى — ايكى گيت مجموع نك

فضائليله ضربى — تقسيم — بر گيت مفرده نك مختلف قوتلرينك

تقسيمى — دوحود واحد لوك تقسيمى — بر دوحود كثيره نك

بر دوحود واحدله تقسيمى — بر دوحود كثيره نك ديكر بر دوحود

كثيره اياه تقسيمى — حدودى (س) گيتندن منشك بر دوحود كثيره نك

(س-ب) و (س+ب) اياه تقسيمندن ظهور ايدن باقى — بر افاده

جبريه تامه نك مضروباته تفرىقى — قاسم مشترك اعظم — مثل مشترك

اصغر — كسر جبرى — بر كسر ك اختصاصى — كسورات جبريه نك

جبرى — كسورات جبريه نك طرحى — كسورات جبريه نك ضربى —

كسورات جبريه نك تقسيمى — مساوات — عينيت — معادله — بر

خط — قطع مكافى ، تريفات — خط
موجى و محراقى معلوم اولان قطع مكافى نك ترسيمى — قطع مكافى نك
خارجنده كى نقاط محراقه نسبتله خط موجيه و داخلى نك نقطه لرايه
خط موجيه نسبتله محراقه ده يقين بولورلر — خط عاين نقطه
قاسمندن كچن خط شعاع و نقطه مذكوردهن محوره موازى رسم
اولان خط اياه مساوى زاويلر تشكيل ايدر — مراهكى بر نقطه نك
ناظى نقطه مذكوردهن محوره موازى رسم اولان خطك بنه
او نقطه دن كچن خط شعاع اياه تشكيل ايندىكى زاويلر تصنيف ايدر —
مساحه اراضى و طوپوگرافيا : مساحه آنلرى — استقامت
واصول ترسيمى — خطوطك مساحهسى — خطوط عموديه نك
ترسيمى — اراضى نك اصول مختلفه اياه مساحهسى — مقاييسلر —
زاويلر ك صورت ترسيمى — خريطه اخذنده كى اصول مختلفه
(مثالره تفرىقى ، خط موجيه ، انشاع ، تقاطع ، قطع مسافه
اصوللرى) — خرافو متره و صورت استعمالى — بانومتره —
بالانجه و صورت استعمالى — بوصله و صورت استعمالى —
بر خريطه نك تفصيلات داخلى نك صورت اخذى — بر اراضى
سطح نك خريطه سندن صورت استخراجى — بر خريطه نك
استقامتى — تسويه علميائنده قوللايانلان آلات — تسويه عاديه —
تسويه مراكبه — تسويه منحنيلرى — بعض مناسب تفصيلات :

آلتیجی سنه — هفتده ۱ درس

مثانات

مثاناتك تعریفی — متمم قوسلر — تمامی قوسلر — جیيك تعریفی

ونحو لاتی — تام جیيك تعریفی ونحو لاتی — عاسك تعریفی ونحو لاتی — تام عاسك تعریفی ونحو لاتی — قاطمك تعریفی ونحو لاتی — تمام قاطح تعریفی ونحو لاتی — عینی مثانات خطنه مالك قوسلرك دستوری — قیمت مطلقه لری يكديكرینه مساوی و اشارتلی مختلف اولان ايكی قوسك خطوط مثانیته سی — يكديكرينك متممی بونان ايكی قوسك خطوط مثانیته سی — يكديكرنن بر نصف محیط قدر فرقلی بونان ايكی قوسك خطوط مثانیته سی — يكديكرينك تمامی بونان ايكی قوسك خطوط مثانیته سی — بر قوسك برنجی ربع محیطه ارجاعی بر قوسك خطوط مثانیته سی بینده موجود مناسبات جبرییه خسه — ايكی قوسك تجرور ویا فضلك خطوط مثانیته سی حساب ایتك — بر قوسك ضمك خطوط مثانیته سی حساب ایتك — بر قوسك نصفك خطوط مثانیته سی حساب ایتك — بعضی قوسلرك خطوط مثانیته سی حسابی — بر تجرور ویا تفاضل مثاتی فی حد واحد ارجاع ایتك — مثانات جدوللری اساسه متعلق معلومات — مثانات جدوللرینك صورت استصالی — مثلك حلی — مثاناتك بعضی طیوخر افا مسائلك حله تطبیقی — هر بحث ایچون متعدد ترییات .
تییه : — خطوط مثانیته لك مناسبات اساسیه سیندن ماعداسنده قاطح و تام قاطمدن بحث لزوم بو قدر .

آلتیجی سنه — هفتده ۱ درس

مهم

مادله لك درجه سی — مادلالاته متعلق قواعد اساسیه — درجه اولی مادلالاتی — درجه اولدن مجهوایی حاوی مادلالات — اوج ویا ده یازده مجهوایی مادلالات — برنجی درجه مادلالاته متعلق مسائل — (منفی) حلالر و معالری — حالات غیر ممکنه و نتائج غیر ممکنه — دفع وقوة — برکیت مفروضه لك وحاصل ضربك و خارج قسمتك رفی — بر فوجدینك تربیع و تكمیی — افادات جذریه و عملیاتی — فوجد واحدك جذری — بر حاصل ضربك جذری — بر خارج قسمتك جذری — غیر مساوات — هر بحث ایچون متعدد و درنجی تطبیقات .

درجه ثانیه مادلالاتی — مادلالات تامه و مادلالات ناقصه — مادلالات ناقصه لك صورت حلی — مادلالات تامه لك حللری — دستورات — درجه ثانیه مادلالاتی جذر لرینك خاصه لر سی — درجه ثانیه دن بر مادلالاتك مناقیه سی — درجه ثانیه دن ايكی و یا هم یازده مجهوایی مادلالاتك اصول حلی — درجه ثانیه مادلالاته متعلق مسائل — درجه ثانیه مادلالاته حل اولانه بیان اعظمی و اضربی، بحثلی — سلسله عددیه و خواصی — سلسله هندسیه و خواصی — لغاتیه و خواصی — لغاتیه عملیات جدوللرینك صورت استصالی — اماراتیه ایله اجرا اولان عملیات جبرییه — افاضی مرکب — تقصیط — هر بحث ایچون متعدد تطبیقات .

شمس: شمسك كواكب مياننده تېدىل موقع ايتى — مطالع وميل شمسك تجولات سنويه سى — دائرة خسوف — دائرة خسوفك تجورى و قطبلى — دائرة خسوفك معدل النهار سطحه اولان ميل — اعتدالينى وانقلابين نقطه لرى — مدار لى — شمسك حركت ظاهر سى انسانده رسم ايتدىكى حلوون — سنه مدار يه وسنه تجوميه — منطقه ابروج حقه مده معلومات — شمسك قطر ظاهر سى و تجولانى — شمسك ار ضدن اولان مسافه سى بى — شمسك ار ضدن اولان مسافه سى بى ظاهر سى — شمسك حركت بى — شمسك تجورك سنويه سى — كبر قوايى — شمسك سرعت شمسك بصيقلنى — اوج و حضيض نقطه لرى — شمسك سرعت زاويه سى — مواسم و عدم مساوانى — اختلاف منظر — شمسك ار ضدن اولان مسافه سى بى — شمسك جسامتنك تعينى — زمانك تقديرى — يوم و نواحي — ايام شمسيه حقيقه بى بى عدم مساوانى — يوم وسطى — تعديل زمان — سنه و نواحي — تجوم حقه مده معلومات — كوندوز و كجه و عدم مساوانى — فجر و شفق — سطح ار ضده حورات شمسيه بى اسباب تجولى — ار ضك مدار لرى و منطقه لرى — شمسك حركت تجورى سى — شمسك حركت سنويه سى ظاهر سى اولسى و ار ضك اطراف شمسه حركت انتقال يه سى — اعتدال ر بى نقطه سى بى حركت ر جيه سى و بوجو حركتنك نتائج خصوصه سى — ضياى منطقى — قمر: قمر ك قطر ظاهر سى و اختلاف منظرى و ابعادى — قمر ك حركت خصوصه سى — اجتماع و استقبال — دور تجوى و دور قمرى و مدت لرى بى — صفحات قمر — ضماير و مادى — قمر ك فضا ده كى حركى

قوزموز افيا

بلنجى سنه — هفته ده ۱ درس

كره سما: قوزموز افيا نك تعينى — كره سما — بعدن زاويه سى — بوابت و سيارات — شاقول — سمت الرأس و سمت القدام — فرق و نواحي — مستوى شاقولى — افقه نظر آكيات وضعيه (سمت و ارتفاع) — تئودولت — حركت بويه — تجور عالم — قطبلى — معدل النهار — دوائر متوازيه — حركت بويه جهوى و قوايى — استوائى — بركات نصف النهار — نصف النهار خطى — جهات اصليه و فرعيه — كواكب نصف النهار — دوائر سندن و سورى حركت بى بى دائره افقه نظر آرو ضيئلى — كواكب ذات الظهور و الخفا و كواكب همدادى الظهور و الخفا — نصف النهار تعينى — ارتفاع قطب و صورت تعينى — يوم تجوى و انسايمى و مبدئى — حرقاص تجوى — معدل النهار نظر آكيات وضعيه (مطالع و ميل) — مطالع و ميل تعينى — نصف النهار دور بى بى و دائره جبارى — ارضه: ار ضك معلقه بولند بى بى و كروند بى بى كافيه ايله ابضاح جوايى — انحطاطاتق و اسطه سيله نصف قطر و ار ضك — دائره استواء و دوائر متوازيه — ار ضك نصف النهار داره لرى — تعينى — طول و عرض و صورت تعينى لرى — ار ضك شكل حقيقى سى ار ضك ابعادى — طول و عرض و صورت تعينى لرى — ار ضك مساحه سى — تعينى لرى — طول و عرض و صورت تعينى لرى — ار ضك مساحه سى — مختلف عرض و نصف النهار قوسل بى بى مساحه سى — ار ضك بصيقلنى — حقه مده معلومات — انكساره لى — ار ضك حركت دور بى بى

قوزك حركت تحور يەسى — خسوف — خسوف جزئي نيك شرائط و قوعى — خسوف كليك شرائط و قوعى — هواى نسينك خسوف اوڭرىنە تاثيرى — كسوف — كسوف كليك شرائط و قوعى — كسوف جزئي نيك شرائط و قوعى — كسوف حلقوى — خسوف و كسوف حادثەلەرنىڭ عدد و قوعى — مدو جندى — مدو جندى حادثەلەرنىڭ اسباب حكيمىيەسى — قوزك تشكىلات طبعىيەسى — تقويم قوعى حقتە مەلومات .

قوزايى شىسى: عالم شىسى — سياراتك باشچىلەرنى — اجتماع و استقبال — يىنوڭت و تباعد زاوئەلەرنى — عقدة نقطەلەرنى — دورا اجتماعى و دورا نجوى — كېلر قوزايى — جاذبە غومىيە — سياراتك صفحائى — سيارات حقتە مەلومات خىصوصىيە — قوزىر قولى يىلدىزلىرى — قوزىر قولى يىلدىزلىرىك شىكلەرنى و حركەلەرنى — قوزىر قولى يىلدىزلىرىك تشكىلات طبعىيەسى — شىباىلر و بولىدىلر حقتە مەلومات .

توابع و سىمايە: سيارەلەرك ئابىئەلەرنى قوزى — صور سىماوئە (بروج) و باشچىلەرنىڭ طرز تەجرىبىسى — لىمان — كواكب رىڭكەرنى — كواكب موقە — كواكب مەلۇلە — كواكب مضاعفە — كواكب مەكبە — يىلدىز كوزىلەرنى — كواكب حركەت خىصوصەلەرنى — عالم شىسىنىڭ حركەت انتقاليەسى — سىمايەلەر (نبولوز) — سىمايەلەرك تەقسىمى — يىلدىز كوزىلە سىمايەلەرك سىمادەكى موقاعى .

مەلومات فنىيە

بىرىنچى سىنە — ھەقتە ۲ درس

علم اشيا

مكتەپلەردە واولردە مستەمل اشيا واطرافىدە مشرودى حادثات حقتە مەلومات و بومەئىيەتە و سىمايە خىيە [صرەسى مومىيە كوزە و نىسەپە تەلىمى و تەزىيە سىمايە موحىب و لەجىق بىر طرز دە تەزىيە يىلدىلەر .] مساكن — مواد انشائىيە — طاش ، كىچ ، خىج ، انشا ، شاقولە جاذبە — حالات اجسام — هوا ، روزكار ، صو ، ياغور ، قار ، شىم ، بوزلر حقتە قواعد خىيە — موماسم — حوروقات ، اودون ، كومور و سىمايە تەخنىيە صوبىا ، مانەئال ، اوجاق و بوزلر حقتە قواعد خىيە — امتزاج ، تركب و تحلل — حورارت: ترمومەترە ، ناقلىت — البسە: مواد نىسەپە — نىسج ، قواعد خىيە — و سىمايە تەزىيە ، قىدىلە موم ، لامبە ، هوا غازى ، كىرەت ، قواعد خىيە — تەندى ، جەھاز تەندى ، اتاك ، اون ، دكرمىن — جىوبات — عملات زراعيە — قازمە كورك ، مانىوئەل — جىوانات اھلىيە: سوت ، ياغ ، يورطە — آرابە ، قاق ، واپور ، بالون — پوصە ، قەلە ، مەقناطىس — الكتىرىق ، كەربا ، پىل ، تەلەفون ، سىلەيرىم ، شىمشاك ، الكتىرىق لامبەلەرنى — وجود بشر حقتە مەلومات بىچە — جلد ، نظافت — كاغذ ، كىتاب .

معدن قوبورلى — مەدەنچىلىك ، دەپىر ، قورشون ، باقر ، قالاي ؛
چىتقۇ ؛ كۈمۈش ؛ آلتۇن ؛ ضارفىت ؛ ھۈي ؛ پىرول ؛ استخراچ
واستعماللىرى و باشچى خەلىپىلەردى — قوبورچىلىق ، چو مىلىكچىلىك ؛ حاجىلىق .
موجودات طەبىئە و خادىرات طەبىئە ؛ بۇ ئىزدەن بىچىش ايدىن عللر : سەكەت ،
طەبىئە ؛ كىيىن ئارىخ طەبىئى و تەبىئەتلىرى .

دردىنچى سەنە — ھەتتە دە ۱ درس

مبارى علومى مىكىمىر و طەبىئە

موجودات — اجسام — حالات اجسام — خواص اجسام —
خادىرات طەبىئە — خادىرات حەكىمىيە و كىيۈمە — حەكىمىت و كىيىم —
اجسام بىسپىلە و مىكەبە — امتزاج و اختلاط ، تەركىب و تەخلىل ،
و تەخلىل — سقۇط اجسام — جاذبە ارضىيە — جاذبە عومىيە —
موازنىت اجسام — وزن اجسام — مانېۋەلا — تەزانى —
صو : خواصى ، تەركىبى — مولدا ، مولدا لىخومىنە — قابىل ،
شەرب صولر — صولك حالات ئادەسى — تەجەبىر — معدن صولرى —
ھەيلىك اھمىيىتى — مائىلەك تەقىدىق — پاسقال قانونى — صوجندەسى —
مەتۋاسل قابىل — فسقىدەلر ، تۈزىمى ميا ، صوتسۈلەسى — مەقلۇزلر —
آرشىدە قانونى — كەتەت — اجسام ساجبە ، شرايط موزانى —
كىيىلر و غولەلر ساجبە .

ھوا : خواصى ، تەركىبى — آئوت — ھەيلىك تائىرى ، سەمەنچە

ايلىنچى سەنە — ھەتتە دە ۱ درس

ھەيوانلر ، نەبەتلر مەدەنلر ، ارالەندەكى فەرق — بۇ ئىزدەن ايدىيان
استفادەلر — مەدەنچىلىك ، آوجىلىق ، چو بائلق ، چەتچىلىك — اناچلر ،
اوتلر ، ياپراقلر ، كۈكلر چەچەكلر ، مېۋەلر ، تەخملر ، خەندەنلر و نوزەلرى
— طاشلر ، و طوبراقلر طوبراغانا اصلاحى — زراعت علمانى — زراعتە
فائىدەلى و ضرورى قوشلر و بوجكلر — ھەيۋات ، بىقلىات ، استعماللىرى
و قىيىت غەدىيەلر — سەزۋەت نەسجە : كەتن ، كەنۇر ، پاموق ،
واستعماللىرى — اىيلىكچىلىك ، طوقومە جىيلىق — پانجار ، شەكر قامشى ،
شەكر — پائاس ، نەشەستە — اوزوم ، نەيتون ، قولزا ، خەشخاش ،
تەمىر — مېۋەلر ، خەفەلەلر ، قواعە صەبە — اناچلر ، صورت
تەكىنلر ، آشىلر — اوزوم — اورمانلر ، تەھۋوللر ، كراستەلر —
اورمانلر ك فائىدەسى ، لزوم خەفەلەسى — سەزەلر ، چەچەكلر .

اۈچىنچى سەنە — ھەتتە دە ۲ درس

چو بائلق — آقىلر ، آخۇرلر — ھەيۋانات اھلىيە : آت ، اينەك ،
قويون ، كەچى ، كۈمۈش قوشلرى ، تەھۋوللر — اىيەك بوجكى ، بال
آرپىسى — انسان — اعضاسى ، جىيانى — آوجىلىق : ھەيۋانات
و حەشە ، تەھۋوللر ، فائىدەلر — صنوف ھەيۋانات حەقىقەتە بىر
تەكىنچەل — مېقروبلر ، تەخمىر ، مەرض — سەرايت — تەخفەت — طبقات
ارض و صورت تەشكىللىرى — طەلەبە ، قوبۇلر ، آرتەزىن قوبۇلرى ،

مادان مستعمله : دمیر ، باقر ، چتقو ، فالای ، قورشون ، نیکل ،
کوموش ، آلتون ، پلاتین ، جیوه .

بشنجی سنه — هفتده ۱ درس

تاریخ طبیعی و طبقاتی

تاریخ طبیعی ، نباتات ، حیوانات ، معدنیات — مواد عضویه .
ترکیبی — نباتات : جذر ، ساق ، اوراق ، اعتدا — ازهار ، اثمار .
بزور ، انباش و تکثر — زراعت ، تراب — اصلاح تراب — مناوبه
حزروعات — ذات الفلقتیلر ، وحید الفلقلر ، خفی الاقاحلر .
بشر و اعضاسی ، هضم — دوران — تنفس — جهه عصبیه — حواس — حرکت
و بهرض — حفظ صحت و طبابت — افعال حیوانیه ناک هر برینه عالم
قواعد صحیه — ادمان — امراض ساریه — قواعد تحفظیه .
صنوف حیوانات : فقریه لر — بئیه — طيور — زواحف — ضفادع
اسماك — مفصليه لر — دودیه لر — ناعیه لر — شاعیه لر — ابتدائیه لر —
طبقات ارضیه — بنیه ارض — وضعیت طبقات — تشکیل طبقات —
تحوالات حاضره ارضیه : انشکالات ، ترسبات — زلزله لر ، اندفاعلر —
سین صخور — ادور ارضیه حقیقه معلومات اساسیه .

تجزاعجه ، صنایعجه اهمیت — تضییق نسیمی — بارومترلر — تخلیه
و تضییق آتیلری و استعماللری — بالونلر — سیفونلر ، طلومبیلر —
قاربون و احتراق — محروقات — هوی ، پترول — فوسفور —
حرارت : انبساط — تبخر ، بخار کافیه الاستیقیه — بخار ماکنده لری
ضیا : انتشاری — شفایت ، عدم شفایت — ظل ، شبه ظل —
شدت ضیا ، انعکاس ضیا — آینه لر — انکسار ضیا ، عدسه لر و تطبیقاتی —
الوان — تحلل ضیا — منایع ضیا — شعله لر ، وسائط تنویریه ، موم ،
پترول ، هواغازی ، آسده تیله ن — صوت — صورت حصول و انتشاری —
سرعتی — انعکاسی — کیفیاتی ، فونوگراف .

الکتریکیت — الکتریک دلکی — ناقیت و غیر ناقیت — شراره —
سیله بریم ، شمشک — سپر صاعقه — رامسیدن ماکنده سی ، لایله
شیشه سی — الکتریک حرکی : له قلازشه و بر زنه پیللری — جریانلرک
آثاری — مدخره لر — میقناطیسلر — پوصله لر — میقناطیس الکتریکیلر —
الکتریک پیللری — تلگراف الکتریک — تنویر و تسخین الکتریکی —
تخالوات و بالاسی — رومقورف و بوبنی — روتکنک شامانی — تلستر تلگراف —
الکتریک مولد و محرکری .

حامضات مستعمله : حامض آزوت ، حامض کبریت ، حامض

خلورماه .

املاح مستعمله : پوتاس ، سود ، طوز .

صخور مستعمله : غضاری ، صوانی ، وکسی طاشلر — کینج

هوآلی .

وقوعه زنده - طاقت - (س، غ، ث) اصولنده آحاد مضائقه - تعلیقاً نلده مستعمل واحد قیاسیلر.

مبحث جاذبه : سقوط اجسام - خالده سقوط قانونلری - هوانک سقوطله مقاومست و تأثیرلی - آنورود ماکینه سی - جاذبه ارضیه و عومیه قانونلری - جاذبه ارضیه نلک استقامت و نقطه تطبیق وشدنی - مرکز ثقلات و اصول تعینی - بر جسم صلبک شرائط موازی - رقاظ و قوانینی واستعمالی - بر جسمک وزنی و انواع وزن - ترازلی ، شرائط صحت و حساسیتی - بر جسمک کثافت مطلقه و اضافیه سی .

مبحث مایعات : باسقال قانونی - صوت چندرله سی - آسانسورلر - مایعاتک شرائط موازنت و تضمینات مختلفه سی - صوت چرخلری - صوت نسویه سی - تسویه روحتی - آرشیید قانونی - بر جسمک چغیری تعینی اصولی - اجسام سابعجه نلک شرائط موازتی - غواصه لر - اجسام صلبه ، مایعه ، غازی و بخارلرک کثافتلر نلک صورت تعینی و آره بومرته لر .

آثار شمریه و قوانینی و تعلیقاتی - انتشار مایعات - حلول .
مبحث غازات : غازلرک اوصاف عومیه سی - تضییق نسبی و مساحه سی - یازومرولر ، فائده واستعماللری - ماریوت قانونی و مایومرولر - غازلنده اختلاف و حلول - بالونلر - طلومبلر - تخلیقاً الهوا ، آلت تضییق ، سیفونلر .

مبحث صوت : صوتک محصورول و انتشارلی و سرعتی - انعکاس صوت - کیفیات صوت (شدت، پرده، طنیت) - عدد اهتزازک اصول تحریر اباه تعینی - فونوغراف - فواصل موسیقیه - غام - دیپلز - بول - آلات

حکمت طبعیه و میخانیک

آالتهجی سنه — هفته ده ۲ درس

حکمت طبعیه تدریساتی تجربی اولدرق جریان ایتملی و مسئله لر ابله تقویه و ترسیخ اولغیلدر آنلک ایچون یازبله حق کتایاک - مباحثک و اخلاقی تقریری ابله برابر - آنلره جائد اولدرق بر چوق تجر به لر یازبلاسمنده و تطبیق مسئله لر حل ابتدا برلسمنه زمان و امکان بر اقه حق صورتمده ترینه اعتنا ایلملیدر . کولک تجر به لرک و کولک مسئله لرک ممکن اولدیغی قدر بسطلردن و طبعیلردن انتخابه غیرت ایتملی . قیمت تارخیزه لرندن بشفقه اهمیتلری اولمان آنلر و جهازلر حقدنده تفصیلات ابله اضاعه اوقات ایتمه ملی ، تدریساتی بو بابده کی عنعنات سینه دن قور تارملیدر . تطبیقات بچئلرینه بر اهمیت مخصوصه عطف ایتملی و کتابه بوزلره دار مسائل ده درج ایلملیدر .
معلومات ابتدائیة : جسم - تجز - عدم تنافذ - قابلیت انقسام - بنیة اجسام - ذرات - جزء فرد - ذومسامیت - قابلیت تضییق - الاستیقیت - حالات مختلفه اجسام - حکمت طبعیه نلک تعریفی - آثار حکمیه .

میخانیک : حرکت - قوت - موازنت - مقیاس قوت - قوای متلاقیه و متوازیه - قوه عن المرکزیه و قانونلری - مایومرله - مقومرله - بالالغدر - چیتریق - بوجورغاد - سطح مائل - قونلرک تعجالاته مناسباتی - کتله - تأثیرک عکس تأثیره مساواتی - عمل میخانیکه

مبحث الکتریک ساکن : دات اېله الکتریک حصولی - جذب و دفع - شراره - مثبت و منفی الکتریک - قولومب قانونی - مقدار الکتریک و واحد قیاسی - توزع الکتریک - توتر الکتریک و واحد قیاسی - سهمة الکتریقیه و واحد قیاسی - سیوری او جبرک خاصه سی - بالتأثیر الکتریکیته - الکتریک غا - تکثیف الکتریک و مکثفه - (لوحه) مکثفه، لایذیسه سی - افراغ الکتریک و ثاری - الکتریک نسبی - پیادیرم - شمشک - رعد - برق - سپر صاعقه -

مبحث مقناطیسیت : مقناطیس طبیعی و صنعی ، مقناطیسات قطبیری ، جذب و دفع مقناطیس ، قولومب قانونی - طیف مقناطیس - ساحه مقناطیس - بالتأثیر مقناطیس - اجسام مقناطیس و غیر مقناطیس - قابلیت مقناطیس و تأخر مقناطیس - مقناطیس اعمالی اصولی - ساحه مقناطیسیت ارضیه - انحراف و میل مقناطیس - پوصله .

مبحث الکتریک متحرک : پیل - قوه محرکه الکتریقیه و جریان الکتریک - پیل بطاریه لری - شدت جریان و قولومب قانونی - دوره الکتریکیه و جهت جریان - مقاومت الکتریکیه ، اوم قانونی - مقاومت مخصوصه و مقاومت واحد قیاسی - استقطاب - مستقر الجریان پیلار (دانیل) - بونزنه ، خرنه ، لقلانشه - یابس پیلار حقهقه معلومات - مشتق دور لری - ووات و امپرو اجزاسی - مهادل کیمیوی الکتریک - غالوانو پلاستی - الکتریک مدخره لری - جریالک آثار مقناطیسیه سی (آمبر و ماقسویل) قاعده لری - جریالرو مقناطیس لک تأثیرات متقابلیه سی - صولونو سیدلر مقناطیسیت نظر ده سی ، غالوانو متره - ولت متره ، آمپر متره -

موسیقیه حقهقه بر فکر اجمالی - تداخل صوت - اصوات مرکبه و هلوج تجزیه لری .

مبحث ضیا : ضیا و انتشاری قانونی - ظل ، شبه ظل - سرعت ضیا - شدت ضیا ، مساحه سی و قانونی - انکسار ضیا - صریای مستویه و کروی - انتشار ضیا - انکسار ضیا و قانونی - منشور لری - عدس لری - تحلیل ضیا - الوان - طیف شمسی ، تحلیل طیفی - خورده پیلر - دور پیلر - تلسکوپ لری - فو طو خراف - بیت منبر و مظلم - لانترن مائزیک - سینمه ما طو خراف - تداخل ضیا - استقطاب ضیا و طبیعت ضیا - علامت جوئی ضیا .

پلنجی سنه — هفتمه ده ۴ درس

مبحث حرارت : حرارتک آثار عمومی سی - اجسام صلبه ، مایه و غازی به ناک انبساط لری - مقیاس الحراره لری (ساندیراد ، رهنور ، فاهرنایت) - اعظمی و اصغری تر مومتره - صویک کثافت اعظمیه سی - ذوبان ، تصلب ، انحلال ، تجز ، غلیان ، تبخ و قانونی - اوتو قلاو - تجز کلی حادثه سی - آثار سخنان - حالت رطوبت ، مساحه سی - سیس - بلو طلر - یاغور - قار وچی و قراخی - روز کارلر - حرور و حرارت مخصوصه - انتشار حرارت و تطبیقاتی - شدت حرارت - انکسار حرارت - قابلیت عکسیه - انکسار حرارت - قابلیت اسراریده - انتشار حرارت - قابلیت بلویه - قابلیت نشریه - حرارتله ضیا لک مشابرتی - حرارتک نظریه میخانیکیه سی - بقای طاقت قانونی - بخار ماکنه لری -

مقناطیس الکتریقی - الکتریقی چنبرائی - تلفراف الکتریقی - سیم‌هاک
تجربه‌سی - آندوکسیون و سه‌لف اندوکسیون حادثه‌لری - لزقانونی
رومقورف بویینی - متناوب، جریالروآناری - روشکن شمعانی -
تلفستلفراف - قلاق ماکنه‌سی - خرام‌ماکنه‌سی - الکتریقی‌مولد
و محرک‌لری (الکتریقله نقل‌قوا) - تله‌فون - میقروفون - تسخین
و تنویر الکتریقی - الکتریقیت ساکنه و الکتریقیت منحرکه آراسنده‌کی
مناسبات - الکتریقله سرعت انتشاری.

کیمیا

النتجی سنه - هفتده ۴ درس

حکمت ایله کیمیا به برصنفده باشلانقنده اولدایغیدن کیمیا ندریسانته
کیرشمزدن اقدم قوای حکمیه‌نک مختصرآ تریفانیله تماملات کیمویه
اوزسنه اولان تاثیرلندن باحث بره‌قدمه و ابدیه برقاچ شبه‌معدن
بو بولری میثاقب قوانین کیمویه کوسترملیدر. نضریات معادلات
کیمویینی یازوب اوقویه‌حق قدر اولوب لزومی درجه‌سندن فضله
اولاملایدر. هر درسک نهایتده عملی تعلیملر بولماید.

— مقرر —

خواص اجسام - حالات ذرات - تعیین وزن اجسام - تعیین حجم
اجسام - صلب، مایع، و غازلرک تعیین کثافتلری - بنیه اجسام، لون -
واجبه - لذت - حرارتک تأثیری - تسخین - انبساط - ذوبان -
غلیان - تصاعد - حرارتک شدتی اولچمک - درجات مختلفه
حرارت - ناقلیت - حرارت مخصوصه - قوه‌سیختاشیکه‌نک تأثیری -
مقابلهت انکسار - تطرق - انجرار - صلاحیت - متانت - دلت -
الاستیقیت - انجنا - تضییق غازات و مایعات - تضییق نسبی - بخارلرک
توزلری - الکترقله تأثیری - الکترقیقیت مثبت - منفی - ناقلیت -
الکترقله آثار حکمیه و کیمویه‌سی.

آزوت - هورای نسبی - آزوتك حضلری - آزوتك مولدالمالی سر کباتی -
آرسنیک - آتیموان - یز موت - قاربون حضلری - کبریت قاربون - شعله -

سیلیس - صنایده کی تطبیقاتی - بور - حامض بور

پد نجی سنه - هفته ده ۲ درس

مهریات

مادانك خواص عمومی - سی - تصنیف مادن - خطیله - حضات
معدنیه - پوتاسیوم - سودیوم و آمونیومك سر کبات مشهوره لری.
فالیسیوم - باریوم. اوستروسیومك سر کبات مشهوره لری - کیرج -
آلچی - چنتو و خرچلر - آلومینیوم - جام قاثولین - آوانی - ترابیه ماغز یوم.
محاس - فضه - ذهب - بلاتین - چنقو - قادمیوم - قلاهی -
فوریشسون - قروم - مانغانتز - حدید . اشبو مساندنك سر کبات

مشهوره لری نك مختصر آسانی .

کیمیای عضوی - سر کبات عضویه - .

ارکان عضویه - ارکان - متعضوه - ارکان عضویه بی ارکان غیر
عضویه دن قیریق ایدن خواص کیزه لری - تصنیف ارکان عضویه -
قاربونی، مولدالمالر .

مولدالمخوضه لی ارکان عضویه - کولات - آلدئید و آستونلر .
حامضات - اثرات - مائیات قاربونلر - و بونلرک صنایده کی تطبیقاتی - .
مواد شحمیه و مواد زئیه . صابون و موم اعمالی .
سر کبات عطریه - صنایده کی تطبیقاتی - محافظه اجسام عضویه -

شبه قلوبیات مهمه .

ضیانك تأثیری - انکسار - انمکاس - شدت الوان - عدسه لر -
خوده پندلر .

تأثیرات ماده بی - محلات - اشباع - ترسب - تبیلر - تحلیل
و ترکیب - حادثه حکمیو کیمیویه - حادثات کیمیویه دائر مثاللر -
مایعات دروننده منحل اولان اجسام صلبه نك و اجسام مایعه نك
و اجسام غازی نك تقریقلری .

اختلاط - مختلف اجسام صلبه و مایعه نك اصول تقریقلری -
مایعات ایله مختلط. صلب جسملرک تقریقلری - محلول غازلرک بربرندنه
تقریقلری .

امتنزاجات و رموزات کیمیویه - امتزاج قانونلری - لا وازیه قانونی -
پروست قانونی - دالتون قانونی - کیلو ساق قانونی - آغوخله
و آمپر قانونی .

مادلات کیمیویه - وزن کیمیوی - وزن جزو فردی - وزن
ذره وی - رموزات کیمیویه - اصطلاحات کیمیویه - اجسام بسیطه
و سر کبه - حاضلر - اساسلر - املاح - اجسام متبله - اجسام
بسیطه کیمیویه نك تقسیماتی - شبه معادن

مولدالمخوضه . حفص - تحمیف - فلور استون نظریه می -
مولدالمال - ارجاع - صو - احتراق - امتزاج - مولد الاملاح صنفی -
قلور - بروم - ایود - فلور و بونلرک مولدالمالی سر کباتی - کوکورت
مولد الما و مولدالمخوضه لی سر کباتی .

بدنجی سنه — هفته ده ۱ درس

نباتات

نباتات و اعضایی حقیقه معلومات عمومی و اساسیه — عناصر
تشریحیه: جبریات و انسجه نباتیه — اعضای اعتداییه: ساق، جذوره
اوراق و وضعیتی از راز: انواع و بنیه لری — اعتدای نباتات، تکثیر
نباتات — علی العموم ازهار و جنسیت و وضعیتی — کاس،
تویج، عضو مذکر و تأیث — القاح، انجار، انفجار — بذور،
انثاش — حرکات نباتات — تصنیف نباتات: منظور الاقلاح، مستور
البذور، ذات الفلقین [شفویه، قلبیه، سرکبه، وردیه، صلیبیه،
خجازه، انجریه، بادنجانه، بلوطیه فصیله لری نیک اوصاف اساسیه لری
و انواع مشهوره لری حقیقه بچل معلومات]، وحید الفلقه [سجلیه،
زانایه، نجلیه، نخلیه فصیله لری نیک اوصاف اساسیه لری و انواع
مشهوره لری حقیقه معلومات] — مکشوف البذور: صنوبریه —
خفی الاقلاح [سرخسیه، طحلیه، شیبیه، اشنبیه، فطور] —
نباتاتک منافع و مضراتی — اوصافانک تحولاتی و قوانینی.

بدنجی سنه — هفته ده ۱ درس

طبقات

کره ارض: شکلی، بنیهی، حرارتی — حادثات ارضیه:

تاریخ طبیعی

انتجی سنه — هفته ده ۲ درس

مهورات

تاریخ طبیعی: تعریفی، تقسیمی، اهمیتی، منافی — جادات
و متعضوات؛ نباتات و حیوانات: اوصاف اساسیه لری و فرقلری —
وجود بشر حقیقه فکر عمومی —
عناصر تشریحیه: جبریات و یا مصورات، انسجه نیک انواع
اساسیهی — جهاز هضم، غایه، هضم — دم، دوران و جهازی —
تنفس، جهازی — تنبالات؛ حرارت خریزیه —
قدیده، بنیهی — جمله عضلیه، بنیهی — حرکت — جمله عصبیه،
بنیهی، افعال حیاتیه ی — احساسات — لامسه، شامه، ذائقه،
سامعه، باصره — تصوت، تکلم: جهازی — تناسل حقیقه بر فکر بچل.
تصنیف: اصول و غایتی — حیوانات فقریه: ثدایا، طیور،
زواحف، صفادع، اساک — حیوانات مفصلیه: حشرات، قشریه،
عنکبوتیه، هزارپا — دیدان — ناعه — حیواناتک منافی، مضراتی،
اوصافانک تحولاتی و قوانینی.

هورانك تأثيراتى — صوبك دور جانجى و تأثيراتى : نهر لك ، دكنز لك
مياه تحت الارضيه لك ، بوز لك تأثيرات ميخانيكيه و كيميويه و حليه لرى —
ذوى الحيات لك تأثيراتى : رصيف لك ، مستحاث لك تشكى — و لقاتلر :
بينه لرى ، توزعلىرى ، اندفاعلىرى — ايلچىلر ، زلزله لرى — ارتفاعات
و انحطاطات — حرارت مركزيه ، تشكى اراضى حقينده معلومات
عموميه ؛ سن نسي طبقاتك اصول تعينى — اك مهم و مستعمل معادن
و صخور حقينده معلومات عموميه — اراضى وادوار قديمه ، اوايه ، ثانيه
ثالثه و رابعه لك باشلوجه اوصافى و مستحاثه لرى — بشرك احوال
ابتدائيه لرى — تاريخ ارضه نظر عمومى .

حفظ الصحة

بدنچى سنه — هفته ده ۱ درس

مرض و صحت — اسباب و انواع مرض — امراض انتانيه ،
حقيقيه ، ساريه ، مستويليه ، بذويه ، موضعيه ، حاده و مزمنه — امراضه
قلبرى ، تدابير و افئه و شاقيه — طبابت و حفظ صحت — تقديرات ،
مداوات صحيه .

اغديه : تصنيفى ، قيمت غذائيه لرى ، حفظ صحت تغذيتك قواعد
اساسيه لرى — تعيين غذائيلر — اصول طبخه حائل قواعد صحيه —
هضمه حائل قواعد صحيه — هوا — تأثيرات صحيه لرى — تركيب
و كيفيت تأثيرى — هواى محصور ، محاذيرى — مضرفار ، توز
و ميقر و بلر — هوا ايله سايت امراض حقينده معلومات و تقديرات صحيه .
تنفس حقينده قواعد صحيه — اختناق و حقينده كى تدابير صحيه —
تنفس صناعى — حورارك تأثيرات حياتيه لرى — حرارت خريزه لك
اهميتى — مواسم و اقالم — كونس اورمه لرى ، تدابير صحيه — طوكه
تدابيرى .

وسائط تسخينيه ، انواعى ، شرائط و تأثيرات صحيه لرى .
ملبوسات ، شرائط صحيه لرى — ضيائك تأثيرات حياتيه لرى
وسائط تنده برده ، انواعى ، شرائط و تأثيرات صحيه لرى .

جغرافيا

برنجی سنه — هفته ده ۲ درس

مدخل — جغرافيا نك تعريف و تقسيمى ، اصطلاحات جغرافيه —
تعريفات ابتدائيه — كره ارض — افق ، قطبزه دائر ملامات مجله —
خط استوا — طول دائره لرى — عرض دائره لرى و اهميت لرى — نقاط
اصليه — طول و عرض جغرافى — اوروپا ، آسيا ، آفريقا ، آمرىقا ،
اوقيانوسيا قطعه لرى — بوقطعات مساحه لى نك مقاييسه لى شكل طبيعى لرى
و مناسبت و مشابهنلى — هيئت عموميه اعتباريله مطالعه لى — دكر لرى
بوغازلر — يارم اطلر ، برونلر ، اطلر ، صره طاعنلر ، يالالر و بيوك
صحرالر — نبرلر و كوللر —

باشليجه حكومات . حكومات مذكوره نك باشليجه محصولات
واخر اجائى — مركز اداره لرى ، مهم شهرلر ، بيوك تجارت ليمانلى —
اوروپا حكومانه نك مستلكاتى (صورت مخصوصه ده بحر سفيد
حوضه سنده بولنان دولتلر حقيقتده مطالعات ، خاصه دولت عايله ايله
مهر خديوتى و يونانستان ايله ايتاليا و بلغارستان .

[بومباحث اللى حقيقتده اجمال ايديله چك و كتاب يازيلير
ويازيستر خريطه لره ايجاب ايدن رسم و شكللى محتوى اوله جقدر] .

مساكن و وضعت و طرز انشاسنده نظر دقته آله جق قواعد

صحيه — تفريشات و تطهيراته عائد قواعد صحيه .

مشروبات ، انراعى — مشروبات كئوليه ، داء الكئول — چاي

قهوه .

نظافت — استحمام — اتمان بدن ، قواعد صحيه لى — كوز ،

قولاق ، بورون ، اغز و جلده عائد تدابير صحيه .

عادات رديئه — اولياك و بكارتق ، توتون ، تنباكى ، انفيه .

حفظ صحت عموميه : شهرلر ، كويلر ، بطاققلر .

اسيا حڪوماني - افریقا حڪوماني و عشاير و قبائلي - اوقیانوسيا تقسیمات
طبیعیہ و ادارہ بندی - بحری حاکمات مساحت سطح بندی - اور بحری حاکمات
دوات عثمانیہ ایلات مساحت جہانگیر - ہر دو بات نفوس و کثافت

اېجار وسواحل - بوغازلر وبرونلر - يارم وبتون اطهله - طاقم
اطهله - دنياك ميهو ك ليا نلر - ياللا لرى و او و لرى - مسكون و غير
مسكون يزلرى - بيوك چول و صحرالرى - نهر و قنالك و كوللارى .

اور واپا حکوم و ماتنک و آسریقا ایلہ ژا پو نیاتنک جعفر افیای اتصا دیلر نندن
بجلا بجش اولنہ جعفری کبی قوہ حور بہ لر نندن و شکل ادارہ سندن و مذہب
و لسان لر نندن دہ بجش اید ایلہ جکادر .

بو میانه بحر سفید عالم تجارتیہ دائرہ معلومات ویر بلہ جٹ و دولت
علیہ ناک بو دکړدہ کی استقبال تجارتیسیندن وده صر قطعہ سبلہ آفریتاده کی
اراضیسیندن لزومی درجهده بحث اولنه جقدر - یونانستان وایتالیا
و بالقان حکومتریینه عالممباحثه لزومی درجهسنده اهمیت وبله جقدر .
[تکمیل جغرافیای عمومی معلوماتی ۲۰۰ صحیفه دن عبارت اوله جقدر]

لشیرازی - دیو داوود ۲۰۰۰

جمالک عثمانیه ناک حدود عمومیہ سی۔ طبیعی حدود۔ صنایع حدود و اورال رہہ دولت علیہ ناک قوای عسکرئہ سی۔ حدودہ عائد تقضیات شان وقت برصورندہ کہ سترہ حکمر۔ جمالک عثمانیہ ناک موقع خنجرانی

آمریقا قطعہ سیاحوں کی طبیعت و سیاست یہی [۱۵ صفحہ فی تجاویز امتیہ جلد ۱]

[قطعات خمس جعفر افیاسی میانه کو ستر بله جگ دولت علیه
جعفر افیاسنه حائده مولومات دیگر لرندن بر آفر قلی اوله جق و چو جق لک
جعفر افیا فنندن ایجاب ایدن مولومات عومیه یه اکتساب ایتد لرینه
اعتنا اید بله جگدر .

درس ہفتہ ۲ — دردی جی

جنفر افیالک اور نصف و تقسیم ہی: جنفر افیالک نارنجی چہرہ سی۔ اصطلاحات
جنفر افیا۔ ارضاک شکلی۔ کرویت ارضاک اثباتی ودلائل عایدہ سی
افق۔ قطبہ دار مہلومات عمومیہ و نامہ۔ خط استوا۔ عرض
وطول جنفر افی و دو اُری۔ برآمداتک موقعی، تہمین اثباتک۔ ایک بلکہ
ارہندہ کی فرق ساعتی بولق۔ کرہ جسمہ و مسطحہ۔ خریطہ و انوائی
جہات اصلہ، فرجہ و صہ کہہ۔

دکتر لہ وقمر لہ حقیندہ معلومات عمومیہ : ہوا وروزگار لہ -
دکتر لہ وقمر لہ حقیندہ معلومات عمومیہ : ہوا وروزگار لہ -
دکتر لہ وقمر لہ حقیندہ معلومات عمومیہ : ہوا وروزگار لہ -

اقایم۔ کائنات بنانیہ و حیوانیہ - عروق بشر - حیات مذنیہ
و بندوبست۔ [بو مباحث قرق صحیفہ ده اجمال ایذیلہ جگدر]
اور با حکماء و مستقاکانہ امرقا حکماء مت مخدس و با حکماء

کائنات حیوانیه

عالمک عثمانیه نیک تقسیمات ملکیه سی - تشکیل ولایات نظامنامه سی (مختصراً) ولایتلر و متصرفلر، قضای، نواحی، مشهوره ملکاتیک و مستعمره ملکاتیک سائر به نظر آ تقسیمات ملکیه سی حقیقده مطالعات - ۱۲۹۱ سنه سندن بیری ضایع اولان اجزای عالمک.

[ولایتلر، عالمک عثمانیه نیک تقسیمات طبیعیه سنه و سواحل و حوضقلری بولندقلری قطعه لر کوره کوستر بله جکدر.

مثلاً: قزلار مق حوضه سنه داخل ولایتلر - سوریه خطه سنه کی ولایتلر و متصرفلر دده او قو تدبیر بله جقدر.

ولایاتک جغرافیای طبیعی - جغرافیای اقتصادیلری - جغرافیای تاریخیلری - آیری آیری کوستر بله جکدر اوله که: طلبه ملکاتی کز مشجده سنه بر فکر مخصوص پیدا ایده جکدر در.

عالمک عثمانیه نیک شکل اداره سی - پارلیتو اصولی - انتخابات، عدایه و معارف، قوه بریه و بحریه - بودجه و تجارت و کرکدر - ترانیت - معاملات تجاریه - شندوفر و باشایجه یوللر.

[عالمک عثمانیه جغرافیای ۳۰۰ صیفه نی تجاوز ایتمه جکدر]

النتیجی سنه — هفته ده ۲ درس

اور و اقطعه سنک موتقی، حدودی، مساحی، نفوسی، سواحل،

سیاسی، تجاری و زراعی سی اهمیت مخصوصه ایله بیان ایده جکدر. مساحه، نفوس - کثافت نفوس - نفوسک لسان، جنسیت و مذهب اعتبار بله تقسیماتی.

سواحل و انجار - سواحل عثمانیه نیک تجارجه اولان هیتی بر صورت مخصوصه ده تفصیل ایده جکدر.

بوفازلرک اهیتی ایضاح اولنه جقدر - سواحل عثمانیه نیک وسعت امتدادی آیری آیری ذکر ایده جک.

کورقزلر، لیمان واسککلر، بزولر - صیغ و درین برلرله قیالک بحال - بحال - طاهر و تحفه خاندلر - بحور سفید حوضه سی، حقیقده تفصیلات مکمله و جزایر بحور سفید ایله کریدک اهیتی حقیقده معلومات.

ارتفاعات ارضیه - سقیق و مخطط برلر یالار، اوده و واولر - طاقلر، سطح مائالر - حوضلر، نرلر، نرلرک سیرسقا نجه اولان اهمیتلری و قنایزنا سیون حقیقده معلومات لازمه - عالمک عثمانیه ده قوتلر ندن و سیرسقا نجه اولان قایلیرلر ندن استفاده ایده جک نرلر، کوللر - کوللر ده و دکرلر ده صیدماهی - قوده بولنان کچلر - میانه معلومه.

عالمک عثمانیه نیک اقلیم و مناج هوای - طبیعت تراب ملکاتیک زراعت، صناعات و تجارجه اولان استمداد قیاسی - عالمک عثمانیه نیک تروت معدنی و طبیعی سی - کائنات نباتیه - اورمانلر و اورمان مخصوص لانی اورمانلر عوزندن نه درجه استفاده ایده جک نیک یانی - دیکر دولتلرک اورمانلر بله مقایسه سی.

کورفولر، دکنلر و دکنلرک عقی، قیاق محللر، فیوژنلر، تجارت
بحرلرله جه مطالعه سی، جوریللر.

ارتفاعات بریه، جامع جبلیه، طاقلرک طرز امتدادی، یئار طاقلر
یا یالار، اووالر، وادیلر، احوال میاه، سطح مائالر، کوللر حرلر -
احوال هوا بیه، اقلیم، حرارت متوسطه سنویه، کائنات بناییه،
کائنات حیوانیه، کائنات معدنیه، عروق واحناس سکنه، مذهب

ولسان .

اوروپا حکوماتلرک آیری آیری حدود و مساحه و نفوسلر یله،
جنرال قیای طبیعی، سیاسی و اقتصادی و تاریخلری . طرز حکومتلری،
پارلیمنلری . (هر ملک لک پارلیمنسی نه اسم یله یا داولیور سه واسم لری
تصریح اولنه جقدر .)

مسکوکاتی. قوه مالیه و حریره لری مقایسه صور بیه کو ستر یله جقدر.
بحر سفید حوضه سی لزوی درجه سنده تفصیل اولنه جقدر .
دوات عالیله یله مهر خدیویتی مناسبات دولیه و تجاریه نقطه نظر بدین
مطالعه اولنه جقدر .

بین الملل طرق اختلاطیه - اوروپا حکوماتلرک دیگر قطعات ایله
مناسبات و ارتباطی، کتابک صو کزنده اوروپا دولتری مستعمراتی
مبین جدوللر بولنه جقدر .

تاریخ

برنجی سنه — هفته ده ۲ درس

تاریخ انبیا و تاریخ اسلام

حضرت آدم «ع.م» ، ادریس، نوح، هود، صالح، ابراهیم،
اسماعیل، اسحق، لوط، یعقوب، یوسف، ایوب، ذوالکفیل،
شعیب، موسی، هارون، داود، سلیمان، الیاس، الیسع، یونس،
یزکریا، یحیی، عیسی علیم السلام حضرت آنلک مختصر آقصدلر یسک بیانی،

• • •

قرشیلر و عمود نسب جناب پیغمبری، ولادت پیغمبری، کفالت
ابی طالب، شام سفری، ازدواج نبی، تمیز کبه معظمه، بعثت
پیغمبری، سابقین الی الاسلام، تندیب مستضعفین، حبشه هجرت،
اسلام حزه و عمر، قطع رحم، نسخ عهد، وفات ابی طالب و خدیجه
الکبری، مراجع انبی، سفر طائف، بیعه النقبه، هجرة سبیه،
بناء مسجد، مؤاخات، مواعده، تحویل قبله، امر جهاد، بدو،
احد، خدیق ضرر و دلی، مصالحه حدیبیه، سفراء نبی، فتح خیبر،

دوری : تنهاییات خیریه ، خدیویت مصریه ، ترقیات ماده و معنویه ، سیواسندبول محاربه‌سی ، پارس ماهده‌سی ، شام و قهسی . عبدالعزیز دوری : کرید حادّه‌سی ، مصر و اورپا سیاستی ، یکی عثمانیلر ، بحران مالی ، قره طاغ و صربستان وقایعی . سلطان مراد شاهس دوری . عبدالجید دوری : قانون اساسیاتک اعلانی ، مجلس مبسوتاتک کشادی ، روسیه محاربه‌سی ، ایاستانوس و برلین ماهده‌لری ، ارتجاع ثانی ، عبدالجیدک دورسلطنتنه عائد باشلیجه وقایع داخلیه و خارجیه ، عبدالجیدک صوگ اداره‌سی ، ژون ترکر ، انقلاب کبیر .

اوچنجی سنه — هفته‌ده ۲ درس

تاریخ عمومی

مقدمه : تقسیمات تاریخیه

برنجی قسم : — قرون اولی : مصر ییلر : مصر قوی ، مصر قطعه‌سی ، فرعونلر ، محاربه‌لر ، سزارلر ، اهراملر ، مصر صنایعی ، مصر یازیسی ، ائوریلر ، کلدانیلر : بوقطعه‌لر ایله قوملر حقیقده معلومات بیکله ، ینوا ، بابل . فینکیلیلر : مدنیت ، یازی ، مستملکات ، ایرانیلر : اناطولیله متشکل حکومت قديمه حقیقده معلومات بیکله . عربانیلر : حضرت ابراهیم ، بنی اسرائیل ، حضرت موسی ، فلسطینی ، حضرت سلیمان و داود ، پیغمبرلر ، قدسک تخری ، بنی

صوگ سفیری . سلطان سلیم ثانی دوری ، مراد ثالث دوری : ایران سفیری ، تشویشات داخلیه ، اوستتیا سفیری ، محمد ثالث دوری : اوستتیا محاربه‌لری ، احوال داخلیه ، ایران وقوعات . سلطان احمد اول دوری : سیتو اطوروق ماهده‌سی ، وقوعات داخلیه و خارجیه ، سلطان مصطفی و سلطان عثمان دورلری : سلطان مراد رابع دوری : تشویشات داخلیه ، اجراآت شدیدیه ، صراقین سفیری ، سلطان ابراهیم دوری ، سلطان محمد رابع دوری : احوال داخلیه ، کوبرییلرک دوروزارنی ، اوستتیا سفیری ، سلطان سلیمان ثانی دوری : سلطان احمد ثانی دوری ، مصطفای ثانی دوری : قارلرلجه ماهده‌سی ، ادرنه وقعه‌سی ، سلطان احمد ثالث دوری : پروت مطهرتی ، احوال داخلیه و خارجیه ، بشار و قچه ماهده‌سی ، احوال ایران ، ابراهیم باشا ثانی اداره‌سی . سلطان محروبا اول دوری : وقایع ایرانیه ، اوستتیا و روسیه سفیرلری ، بلغراد ماهده‌سی ، سلطان عثمان ثالث دوری : مصطفای ثالث دوری : روسیه سفیری . عبدالجید اول دوری : کوچک قینارجیه ماهده‌سی ، قریم احوالی . سلیم ثالث دوری : احوال سفیری ، اصلاحات عسکریه ، احوال مصریه ، وقوعات داخلیه ، روسیه محاربه‌سی ، ارتجاع اول ، سادئیشمات ، مصطفای رابع دوری . محروماتی دوری : علمدار مصطفی باشا ثانی صدارتی ، روسیه سفیری ، احوال حجازیه ، دره بکسر ، موره وقعه‌سی ، وقفه خیریه ، ناوارین وقعه‌سی ، روسیه سفیری ، ادرنه و خشکار اسکندریه ماهده‌لری ، وقایع مصریه ، سلطان عبدالجید

قرون جديده اوائلنده اوروپا — بروتستانلىق ، مذهب محاربلىرى
شارلكن ايكنچى فليب ، اوتوز سنه محاربى .

انكلتره — بارلنتو و تراق ، قورومول ، ۱۶۸۸ انقلابى ، بارلنتو
اصولى .

فرانسە — اون دردنجى لوتى و توقيات . روسيە — روسيەلىك
تاشلىكى ، بويوك پترو ، عثمانلىلارلار محاربات ، لهستانلىك قاسمەسى .
پروسيا — پروسيانلىك تاشلىكى ، بويوك فرەدرىق . اوروپا مستملىكلىرى
انكلېزىلر مستملىكلىرى ، شمالى امريقالىك استقلالى .

حكومت عثمانىە — بدى سنه محاربىسى ايله اسيا نىپاريا وراثت محاربىسىنىك
دوات عثمانىە بە تاثيرى ، لهستان مسمەلەسى ، ويانه محاصرەسى كېي
(ايكنچى صنفده ايرىجە تارىخ عثمانى او قوندىيى نظر دقتە آندارق) تارىخ
عمومى بە تعلق ايدىرجه تىل .

دردنجى قىسم : عصر حاضر — فرانسه انقلابى ، اوروپا و فرانسە ،
اينېر طورلىق ، بويوك نابولئون ويانه قونشەسى . اوروپا ۱۸۴۸ و ۱۸۴۸
انقلابلىرى . دولت عثمانىەلىك احوال عمومىە و مناسبات خارجهيەسى .
اوروپالىك حال حاضرى — المانىيا ، ايتاليا اتخادلىرى ، اوروپا
دولتلىرى ارەسنده كى اتفاق و اتشلا تىل .

اوروپا مستملىكلىرى — هندستانده انكلېزىلر ، اسيا ۱۸۴۸ و ۱۸۴۸
و نابولئون محاربەسى ، روس — نابولئون محاربەسى ، افريقا و امريقالار ،
عصر حاضر مدينى .

اسرايىلك اهميتى . يونانىلر : يونان قوى ، يونان مستملىكلىرى ،
شهرلىرى ، اسپارتە ، آتە . يگورغ و صولون قانونلىرى ، مديا محاربلىرى ،
پەريقلەس عصرى ، پلوتونس محاربلىرى ، مكدونيا ، فليب ، اسكندر
فتوحاتى ، اقراض ، اسكندريە و موزەسى ، صنائع و علوم . رومالىلر :
رومانلىك تاسيسى ، روماجه ورتى ، زادكان و عوم ، روم اردوسى ،
يون محاربلىرى ، شرق فتوحاتى ، غرب فتوحاتى ، محاربات داخليە ،
اينېر طورلىق ، قيصرلر ، انطونينلر ، روما مدينى ، قونايى ،
قسطنطينەلىك تاسيسى ، شرق اينېر طورلىق ، اقراض .
ايكنچى قىسم قرون وسطى — جرمينلىك استىلاسى : جرمين ،
غوت ، واندال ، فرانك ، انلو صاقسون اقوامى و مهاجرت و استىلالىرى ،
نتايچ — شارلمان .

تارىخ اسلام — ظهور اسلام : مسلمانلىك فتوحاتى ، افريقا —
واندلس ، صربلىك مدينى ، خدمللىرى ، اوروپا ياللىرلە مانسبتلىرى ،
اهل صليب — شرق و غرب صليبيونى ، اندلسدە اهل صليب
محاربلىرى .

اوروپا — درە بىلك ، شورايىلر ، انكلتره قىرلانىك تاسيسى
آلمان اينېر طورلىرى ، پاپالر ، آلمانيا اينېر طورلارنىك اقراضى
اوروپالىك احوال عمومىەسى ، عثمانلىلر طرفندن قسطنطينەلىك
فتحي ، فتحندن اول و صولون مكدونيا ، قرون وسطانىك ختامى
اوچىنى قىسم : قرون جديده — كشفيات و اختراعات : بارون
يوصاف ، افريقا و هندستان ، و امريقالىك كشفى ، مكسيقا و بروتوقا

طلوت، داود و سليمان عليهم السلام، يهودا دولتی، اسراييل و دولتی، اسباب اقراض، احوال اخيره، مدنيت : شريعت موسويه، عهد عتيق و تلود، اوامر عشره، علامات مقدمه، مذاهب و عادات و آثار.

فنيکه لیلر - فنيکه (خریطه) احوال قديمه، اسباب اقراض احوال اخيره، مدنيت : صنايع، تجارت، امور بحريه، بازي، اختراعات و کشفیات، مستعمرات، قارطاجه، (خریطه) احوال قديمه و اخيره، اصول اداره، هاننون و بارقه فاميلاری.

ايرانييلر — مدينه و فارس (خریطه)، اقوام متجاوزه : سوريه، ليديا، پونت، ارمنستان، پشداديان، مدينه لیلر، کی قباد و فرهاد، کی آخسار، فارسيلير، کی خسروه، کی کاورس، دارا، سرخس، اسباب اقراض، احوال اخيره، مدنيت: اصول اداره السنه، مذاهب و عادات، آثار.

يونانييلر — يونانستان (خریطه) احوال قديمه، قهرمانلر، ترووا

عجربه سي، اسپارطه لیلر، لیسکورخ قواني، مسينه محاربه لیری، آتیه لیلر، سولون و فليستين قواني، حکومت ايجان و عوام، مستعمرات، مدينه محاربه ليرينک اسباب و نتایجی، هکله مونييه، پریقلس دوری، پلورپونس محاربه لیری، اسباب اقراض، احوال اخيره، مدنيت : اصول اداره، مذاهب، عادات، هانقلر، فلاسفه، ادبا، مورخين، آثار.

مآکدونيا — مآکدونيا (خریطه) احوال قديمه، فليپ، دهه موستق، نبوک اسکندر، اسکندريه، سلفکيان، بطالنه، برخه

دردنجی سنه — هفته ده ۲ درس

تاریخ عمومی

تاریخ واهیتی، تاریخک مأخذ لری، تاریخک تقیماقی، ازمنه قبل التاریخیه، حجر و توخ و جدید دور لری، ازمنه تاریخیه قرون قديمه، قرون وسطی، قرون جدید و عصر حاضر، عروق بشريه، صرق ابيض،

مصريلر — مصر و نیل (خریطه) احوال قديمه، اداره و حایه، فراغه، هیکسوسلر، سرتسترس، حبش سلاله سی، اواناکی قوماندان، پساتیخ و نخاوه، اماسیس، اسباب اقراض، احوال اخيره، مدنيت : صنوف اهالی، عادات و قوانین و مذاهب و آثار.

آثورییلر ایله بابیلر — عراق (خریطه) دجله و فرات، بینوی و بابل، احوال قديمه، ائوریلر و کلدا نیلر، عمود و آثور، بینوس و نبیو ادیس، آثوریه ناک زوالی، یکی سلاله، اسباب اقراض، بنجت نصر و آثاری، اقراض بابل، احوال اخيره، مدنيت، صنايع، مشاغل، عادات، مذاهب، آثار.

عبرانیلر — ارض فلسطین (خریطه) ابراهیم و اوغلاری (علیم السلام) اسراييل، بنی اسراييل مصره هجر تری، موسی و هارون علیهما السلام، مصر دن خروجه، دور حکام، بوشم و اثتو سل و علیهما السلام، دور مله ک،

اسویچره — (خریطه) احوال عمومی .
فرانسه — (خریطه) شارلمان سلاله‌سی، دره بکلکیر.
انگلتره — (خریطه) بدی قرالاق، اکبرت، انفرده، نورماندیه
سلاسه‌سی، کلیوم .

ایتالیا — میلان، فلورانس، جنوز، وندیک جمهوریتلری .
استقاندیناویا — (خریطه) نورمانز، قالمز اتحادی .
روسیه — احوال قدیمه (خریطه) روسلر، ولادیر، مستقوا .
لهستان — (خریطه) احوال عمومی .

بشنجی سنه — هفته ده ۲ دفعه

تاریخ عمومی

صربلر — صربستان (خریطه)، مکه، مدینه، سبأ، احوال قدیمه،
صرب‌بائده، عاربه، مستقریه، ال‌عدنان و قحطان، بی‌حیر، ملوک
کنده و غسان، اوس و خرنج، قریش، عود نسب جناب پیغمبری،
مذاهب و عادات و آثار .

سیرجی — ولادت، رضانع، کفالت، شام سفری، ازدواج، تعزیر
کمه مکه، نشت سینه و ساقین الی الاسلام، تندیب مستحقین و

رومالیلر — ایتالیا (خریطه) احوال قدیمه، روما، ساینیلیر، ایلات
حکمدارلر، اعلان جهوریت، زادکان و عوام منازلعلری، مساوات
حقوق، ایتالیا فتحی، پیروس محاربعلری، یون محاربعلرینک اسباب
و نتایجی، آیینلر و اسپیجیونلر، اسپانیاولیله محاربعلری، شرقی‌نوحاق،
فتوحاندن صحرکره، رومانلک احوالی، قانون، خرائطوسلر، ماریوس
و سیلالا، بومیه‌پوس و قیصر، انتوان، اوقتاو، ایبراطورلق، اوغوستوس،
فلوویلر، انتونیلر، قسطنطین، رومانلک انقساسی، ضربی رومانلک
انقراضی احوال اخیره، مدینت: اصول اداره، سناتور، دیقتاتور، تربیون،
و ده تو، حقوق سیاسیه و مدینه، تجارت، حکما، ادبا و مؤلفین،
خرستیانلق، پایالاق، آثار .

قرون وسطی — فاللر، جرمانلر، کلتلر، هوتلر، وست‌غوتلر،
اوست‌غوتلر، وانداللر، فرانکلر، مایوردو ملر، لونتو باردلر، نورمانلر،
انگلساقسونلر، فوئدالیزم، شیرلر، شوالیلر، تارک دینلر،
دره بکلکیر .

شرقی روما — (خریطه)، ایران: (خریطه) اشکیان و ساسانیان،
شرقی روما الله ابرائیلک احوال اخیره‌سی .
فرائق حکومتی — (خریطه) سرووه سلاله‌سی، قارلورینغ
سلاله‌سی، شارلمان، وردون معاهده‌سی .

المانیایا — (خریطه) شارلمان سلاله‌سی، دره بکلکیر، برنجی قونزاده
ساقسون سلاله‌سی، بیوک‌اوتون، فرانقونییه سلاله‌سی، دردنچی هانزی،
پاپا خریاتوار، وورمس معاهداتی، هوفشافن سلاله‌سی، فاصله

اندلس فتحی ، روم محاربہ لری ، ترکستان فتحی ، ہند سفری ، سلیمان دوری ، وقایع داخلہ ، استانبول محاصرہ ، بحرین عبدالعزیز و یزید ثانی دور لری ، آل مہلب ، ہشام دوری ، پواتیہ محاصرہ سی ، صوئک امویہ ، زائب صوری محاصرہ سی ، اسباب انقراض ، امویہ لک خدماتی ، عمالک مفتوحہ خریطہ سی .

عباسیہ — آل علی و عباس ، عباسیہ لک ظہوری ، سفاح ، المنصور المہدی ، ہارون دور لری ، روم محاربہ لری ، ولی عہد لک مسئلہ سی ، برا مکہ ، مامون و متصم دور لری ، ملاحدہ ، ترکہ ، امیر الاسرار ، صوئک عباسیہ ، اسباب انقراض ، عباسیہ مصر ، عباسیہ لک خدماتی ، عمالک عباسیہ خریطہ سی .

طوائف ملوک — تاریخ تاسیس و انقراضی و مؤسس و حکمی بین بر جدول .

اندلس دولتی — اندلس (خریطہ) آل مروان ، عبدالرحمن ، ہشام ، حکم ، عبدالرحمن ثانی ، عبدالرحمن ثالث ، حکم ثانی ، ہشام ثانی دور لری حاجب المنصور ، صوئک امویہ ، اسباب انقراض ، طوائف ملوک اندلس ، مرابطین ، موحدین ، بیہودہ ، بیہودہ ، اندلس مغالی ، اسباب انقراض ، بی اغلب ، فاطمیہ ، آل سامان ، آل بویہ ، آل سبکتگین ، آل نوشتگین ، ابویہ ، عمالک بحریہ و چراکسہ دولتری « مختصر » آل سلجوق ، آل چنگیز ، کرکانیہ دولتری « مفصل » (خریطہ لری)

مہاجرات صلیبیہ — اہل صلیب ظہوری ، برنجی صلیبیون و قلیج آرسلان ، ایکنجی صلیبیون ، نورالدین و صلاح الدین ، اوچنجی صلیبیون ، صلیبہ ز سائرہ ، ضربت صلیبیہ ، مہاجرات صلیبیہ لک نتائج .

حبشہ ہجرت ، اسلام جزہ و عمر ، قطع رحم و فسخ عہد ، مراجع النبی ، سفر طائف ، بیعت عقبہ ، ہجرت سنیہ ، بناء مسجد ، مؤاخات و موادعہ ، تحویل قبلہ ، اسن جہاد ، بدر ، احد ، خندق ، سرایسج غزوہ لری ، مصالحہ حدیبیہ ، فتح خیبر و سفر ای بی ، وقفہ موتہ ، عرۃ الفضا ، اسلام خالد و عمر و بن العاص و عثمان بن ابی طلحہ ، فتح مکہ ، غزوہ حنین و او طاس ، محاصرہ طائف ، وفود ، غزوہ تبوک ، سرۃ اسامہ ، ارتحال بی ، شہداء بی ، ازواج بی ، اولاد کرام ، اصحاب کربن ، عمالک مفتوحہ خریطہ سی .

خلفاء راشدین — حضرت ابی بکر لک صورت انتخابی ، مرتدلر و متیل محاربہ سی ، جمع قرآن ، ایران و روم سفر لری ، حضرت عمر لک خلافتی ، سورہ و ایران فتوحاتی ، انقیاد فتوحاتی ، وضع تاریخ ، بناء بصرہ و کوفہ ، وضع دیوان ، ترتیب معاش ، شہادت عمر ، حضرت عثمان لک صورت انتخابی ، عبادہ محاربہ سی ، ابابک دوختا ، احوال ایران ، ظہور قتیبہ ، حادثہ شہادت ، حضرت علی لک صورت انتخابی ، بین الاصحاب تفرقہ ، جل و صفین محاربہ لری ، حکم بن مسئلہ سی ، مروان محاربہ سی شہادت علی ، حضرت حسن لک خلافتی ، ترک خلافت ، خلفاء راشدین لک خدماتی — عمالک مفتوحہ خریطہ سی .

امویہ — دولات امویہ لک صورت ظہوری ، برنجی معاویہ ، استانبول محاصرہ سی ، آفریقہ و قو قانی ، ولی عہد لک مسئلہ سی ، برنجی یزید ، فاجعہ کربلا و حرہ ، محاصرہ کعبہ ، توہین ، ماتم حسین ، مروان ابن حکم ابن العاص ، ابن زبیر ، مختار الثقفی ، عبداللک بن مروان ، وقوفات

استانبول محاصره سی، يانقوھو نيا دايە محاربە، ترك سلطنت، وازنە محاربە سی، ايكنجى جلوسلىرى، كرمە حصار وقەسى، اسكندريەك عاليەسى، ايكنجى قوصوھ محاربەسى، فتح استانبول .

مدينت عثمانىہ — معارف، صنايع، تجارت، زراعت .

قرون جديدہ — انقلابات سياسيه و عليمه و دينيه .

آلمانيا — (خريطہ) اوچنجى فريدريك، ماقسيمليان، مارتين لوتز، مذهب محاربەلىرى، اوسبورخ معاهدەسى، پروتستان فرقەلىرى، فريدناند، ماقسيمليان، اوتوزسندە محاربەسى، وستفاليە معاهدەسى، پروسيە دوقة لى، ھونزولرن سالالەسى، فريدريك ويېلم، پروسيە قواللى، برنجى ويېلم، بيوك فريدريك، اوستريالىلى محاربەسى، اخن معاهدەسى، ھوبرسبورخ معاهدەسى، اصلاحات اداره، ايكنجى فريدريك ويېلم، لېھستان مسئلەسى، اوستريا، ماريە ترەز، ژوزف .

ايتاليا — (خريطہ) احوال ھومبە، روما، پاپا، سەن پيەتر كلېساى، انگليزيسون، ايندە كس جزويتلر، تريديننت اجتماعى، ونديك، ميلان، فلورانسە .

اسپانيا — (خريطہ) احوال ھومبە، آراغونىيە، قاستليە، فريدناند وازابالا، قريستوف كولومب، امريقا كىشى، مكسيقا وېر و قھلىرى، بشنجى شارل، احوال داخلىە و خاريجە، اسپانيا مستلكان، ايكنجى فيليب، تعصب مظامى، اسباب ضعف .

پورتىگىز — (خريطہ) برنجى ژان، ھانرى ملاح، واسقودو غاما، نكەز مستلكان، اسباب ضعف .

مدينت اسلاميه: شريعت اسلاميه، خلافت و حكومت اسلاميه، علوم، صنايع، تجارت، زراعت، مذاهب، علما، ادبا، حكما، مؤلفين، آثار .

فرانسە — قايت سالالەسى، فيليب اوگوست، اوچنجى فيليب،

كوزل فيليب .

انكلترە — بالانشانجە سالالەسى، ھانرى، ريشار و خفلىرى

لانتسوتر و بورق خاندانى، يوزسندە محاربەسناك اسباب ظهورى، قورەسى محاربەسى، ازينكور محاربەسى، ژان دارق، آراس قونقرەسى، محاربەك نشانجى .

قرون وسطى مدينتى: تجارت، زراعت، معارف و صنايع .

آلتىنجى سەنە — ھفتەدە ۲ درس

تارىخ ھومبى

عثمانلىلر — عثمانلىلر ك اوائلى (خريطە)، ارطغرل غازى، عثمان غازىنىك امارت و سلطنتى، بقايى سلجوقىدە، تكفورلر، فتح بروسە، اورخان غازى، اناطولى قوتو خانى، اصلاحات و تنظيمات داخلىە، روم لى پەسرور، سارخداوندكار، اناطولى قوتو خانى، روم لى قىتى، بئازستان قىتى، قوصوھ محاربەسى، سىلدىرم بايزيد، اناطولى قوتو خانى، استانبول محاصرهسى، نيكوبولى محاربەسى، انقرە وقەسى، فاضلە سلطنت، چلبى سلطان محمد، بدرانلدىن سىياوى، سارادانلى، دوزمەجە مصطفى، اناطولى قوتو خانى،

بیونیک پندرو، اصلاحات، یونان و اوروپورت محاربدرلی، پتروئیک وصیفنا مده سی.

پتروئیک خلفلری، قاترینه احوال داخلیه.

لهستان — (خریطه) احوال عومیه، مقاسمه، اسباب اقراض، قرون جدیدده مدنی — کشفیات، اختراعات، باروت، کاغذ، اصول طبع، تجارت، زراعت، معارف، صنایع.

یونانچی سنه — هفته ده ۴ درس

ناوایع عمومی

دولت علیه عثمانیه — (ممالک عثمانیه خریطه سی) پایتخت عثمانیان و قهه صدارت، صوب، بوسنه هرسات مورده، ارنار ووداق فتوحاتی، وندیک محاربدرلی، سینوب، اماسره، طبریزون فتحی، قره مانک ضابطی، اوژون حسن محاربدرسی، قریک ضابطی، افلاق و بغداد صفدرلی، ایتالیا سفری، بایزید ثانی، سلطان جم، مورده سستو احسانک ضابطی، مصر ایلی ایاله محاربده، شیطان قوی و قهه سی، شیرزاد کان مسئله سی، ترک سلطنت، سلیم اول، ایران سفر کیبری، کردستان و ذوالقدریه نیک ضابطی، مصر سفری، خلافت اسلامیه نیک آل عثمانده انتقالی، صونک سفری، سلیمان اول، باغرادک فتحی، رودسک فتحی، محاربستانک ضابطی، اوستریا محاربدرلی، شرق سفرلی، اسفار بحریه، صونک سفری، سلیم ثانی، وقایع حریه: سرادناک: ایران سفری، تشویشات داخلیه، اوستریا سفر طویلی، محاربناک: اوستریا محاربدرلی.

فلانک — (خریطه) احوال عومیه، قان مجلسی، جه وریتلر، انگلند — (خریطه) ایکی کل محاربدرسی، سکرنجی هانری

و خلفلری، ره فورمه، بیونیک الیزابت، باروت قومیه سی، برنجی شارل، پارلامتو، قرو وول، توری وویغ فرقه لری، کلوم دورانتو، اصول مشروطیت، استوچیا اتحادی، هانور ورسالاه سی، پارس معاهده سی، مستملکات: هند مستملکاتی، هندستان قومیه سی، ورسای معاهده سی، اسریقا مستملکاتی، جاهیر متقه اسریقا (خریطه)، اسریقا محاربدرلی، نتایج محاربدرسی، احوال اخیره.

فرانسه — (خریطه) یونانچی شارل، اون برنجی لوئی، سکرنجی شارل، محارببات دولیه، اوروپا و ارنه سی، اون ایکنجی لوئی، برنجی فرانسیوا، دودوال، پاوپه محاربدرسی، ایکنجی هانری، مذهب محاربدرلی، سن بارنلای و قهه سی، دردنجی هانری، نانت فرماتی، اون اوچنجی لوئی، قاردینال ریشلو و قاردینال مازران، اون دردنجی لوئی، قولبر، بلجیقا محاربدرلی، پروتستانک مسئله سی، اسپانیا وراثی محاربدرسی، اون یونجی لوئی، کوزده لر، احوال داخلیه.

اسقاندیناویا — (خریطه) دانمارقه، اسوچیه، کوستار وازا واخلانی، کوستا و ادولف، اوننجی شارل، اون ایکنجی شارل، اسباب صنف.

روسیه — (خریطه) احوال عومیه، مسقوا حکومتی، اوچنجی ایران، مدهش ایران، احوال داخلیه، رومانوف سالاه سی.

ایکجی، جہوریت، اوچجی، نابولیون، روسیہ عیاربدسی، اوچجی، جہوریت، پیدر، احوال اخیرہ، مستملکات، حال حاضر خریطہسی، ازکازہ — دردیجی کلیم، انتخاب نظامنامہسی، اسارتک انقادی ویتورفا، ایرلاندا مسلمانسی، احوال اخیرہ، مستملکات، حال حاضر خریطہسی.

المانیا — احوال عومیدہ، رنہ ہیئت متقدسی، المان حکومتی، مادوا عیاربدسی، المانیا ایبراطورانی، ایشارق، احوال اخیرہ، مستملکات، حال حاضر خریطہسی.

روسیہ — برنجی، عکسکندر، نیتولا، قریم عیاربدسی، روم اعلی عیاربدسی، ژاپون عیاربدسی، نیپلیسکل، احوال اخیرہ، حال حاضر خریطہسی.

اوستریا — احوال عومیدہ، ایکنجی، فرانیج، جارجستان قیاسی، احوال اخیرہ، حال حاضر خریطہسی.

ایتالیا — احوال عومیدہ، ساردونیاقوالفی، ویتور اماونٹل، ایتالیا اتحادی، احوال اخیرہ، مستملکات، حال حاضر خریطہسی، امریکا — احوال عومیدہ، سہاجر متفقہ، مکسیقا، امریکای وسطی، امریکای جنوبی، پاناما قونترہسی، احوال اخیرہ، حال حاضر خریطہسی.

ژاپونیا — احوال عومیدہ، چین عیاربدسی، روس عیاربدسی، حال حاضر خریطہسی.

چین — احوال عومیدہ، وقایع حومیہ، احوال اخیرہ، حال حاضر خریطہسی.

احوال داخلہ، وقوعات ابرانہ، احمد اول: احوال داخلہ وخارجہ، سلطان مصطفای اول: عثمان ثانی، سہاد رابع: تشویشات داخلہ، ایبرآت شدیدہ، عراقین سفری، ابراہیم اول: حانبہ ناک ضبطی، مجد رابع: احوال داخلہ، کوپرلیلر، کربداک ضبطی، اوستریا ولہ عیاربدسی، ایکجی، ویانہ محاصرہسی، سلیمان ثانی: احمد ثانی، مصطفای ثانی: احوال خارجہ، ادرنہ وقعہسی، احمدخان ثالث: پروت مظفرتی، احوال داخلہ وخارجہ، داماد ابراہیم پاشا، دور وزارتی، محمود اول دوری: وقایع ابرانہ، اوستریا وروسیہ سفیرلری، عثمان ثالث، مصطفای ثالث: روسیہ سفری، عبد الجید اول: کوچاک قینارجہ مہمدہسی، احوال قریم، مدینت عثمانیہ: تجارت، زراعت، مہارف، صنایع.

عصر حاضر:

فرانسہ — اون التنجی لونی، اسباب انقلاب واحوال داخلہ، ملت مجانی، مدخلہ اجنبیہ، اعلان جہوریت، قوراک اعدای، سلامت عومیدہ قومیتہسی، قانون اساسی، نابولیون بوناپارت، ایتالیا ومہر سفرلری، قونسل سلق دوری، ایبراطورلق دوری، تہاسیت مہمدہسی، اسپانیا عیاربدسی، احوال داخلہ، مستقوا سفری، اتفاق عومی، اون سکزنجی لونی، ویانہ قونترہسی، ایکجی، ایبراطورلق، پارس مہمدہسی، احوال داخلہ، اونجی، شارل، اورٹان قوالفی،

کوچک دولتر — بلجیقا و فلانک و مستملکاتی، اسپانیا و پورتگال
و مستملکاتی، اسوج و دایمارقه، یونان، رومانی، صربستان، بلغارستان
ایران، افغان، فارس و حکومت صغیره ساثره .

شرق مسئله سی — مالت عثمانیه، یونانستان، صربستان، مصر،
هند، عدن، قفقاسیا، ترکستان، ایران، افغان، چین، مسئله لری،
حال حاضر مدنی — اختراعات، کشفیات، زراعت، تجارت،
معارف، صنایع .

دولت علیه عثمانیه — سلیم ثالث، احوال سفریه، اصلاحات
عسکریه، احوال مصریه، وقوعات داخلیه، روسیه عیاریه سی،
ارتجاع اول، حادثه شهادت، مصطفای رابع، مجود ثانی، وقایع
داخلیه، روسیه سفری، احوال حجازیه، دره بکر، دوره وقعه سی،
وقعه خیبریه، ناوارین وقعه سی، روسیه سفری، وقایع مصریه،
عبدالحمید: تنظیمات خبریه، خدیویت مصریه، قریم بحارده سی،
شام وقعه سی، عبدالعزیز: کرد مسئله سی، مصر و اروپا سیاست لری،
یکی عثمانلیر، بحران مالی، قوه طاع و صرب وقایع، مراد خامس،
عبدالحمید ثانی: قانون اساسیات اعلائی، پارلامنتونک کشادی، روسیه
مخاربه سی، چرافان حادثه سی، ارتجاع ثانی، وقایع داخلیه و خارجیه،
اداره مستبده جدیدیه، ژون ترکر، انقلاب کبیر، مشروطیت،
حال حاضر خبریه سی، مدنیّت عثمانیه: زراعت، تجارت، معارف، صنایع .

عربی

برنجی سنه — هفتده ۳ درس

صرف عربی

ثلاثی مجرد باب یکن اتمه مختلفه سی، ماضی نیک معلوم و مجهول
صیغه لری، مضارع نیک معلوم و مجهول صیغه لری، مصادر ثلاثیه، اسم
فاعل و مفعول صیغه لری، ماضی منفی صیغه لری، مضارع منفی
صیغه لری، امر غائب و نهی غائب، امر حاضر و نهی حاضر، مصدر
میخی و اسم زمان و اسم مکان صیغه لری، اسم آت صیغه لری، بناء صره
و نوع، اسم تفضیل و اسم منسوب، اسم تفضیل، فعل تعجب صیغه لری
عملی اوله رقی ترکه، منالریله برابر کو سترلیله جک، مثلا یازدیلر،
یازده جقسین، یازمه، یازپورلر کچی ترکه صیغه لری صریحیه و و قعدوا،
قعدن، لا قعد، لم اقم کچی صریحیه صیغه لری ترکه به ترجمه ایتدیریله جک
و هر درنده اون قدر لنت از بر لندیریله جکدر .

در دینی سنه — هفته ده ۲ درس

نور عربی

اقسام کلامه، حروف جر و متعلقاتی ظرف مستقر و انور، حرف جر که حذف اولی، بواسطه (ان ابیله آن نیک فرقی، نواصب، جوازم، شرط و جزاء، فعل متعدی و لازم، فعل تام و ناقص، اعطای بانی، افعال قلوب و مقاربه، اسم فاعل و مفعول، صفت مشبیه، معنای فعل) مر فوعات: علامات رفع، فاعل، نائب فاعل، مبتدا و خبر، جملی، منصوبات: علامات نصب، مفعول مطلق و به و فی و له و معه، حال، تین، مستثنی، جملی، مجرورات: علامات جر، اضافت لفظیه و معنویه، مجزوم: علامات جزم، جملی و هر درس بر چوق تیریات ابیله توضیح اوله جق، و برادر م بروسه دن کلدی پدرم ادر نه به کیندی شمس قردن بیو کلدی کچی جمل فملیه و اسمیه لر ترکیب و ترتیب ایندیریله رک شا کر دانک عارسه و معلومانی قریب و بوسه و زانه مکالمه به آله دیر یله جقدرد.

بشنجی سنه — هفته ده ۲ درس

نور عربی

توابع، صفت و انقاسی، عطف بالجر و ف، بدل، تأکید، عطف

ایکینجی سنه — هفته ده ۲ درس

صرف عربی

افعال و تفعلیل و مفاعله و انفعال و انفعال و افعال و تفعل و تفاعل و استفعال و افعیال و افعوال و افعیال با باری، و بابی مجرور و من بدانی، ابواب ملحقه و اقسام سه بی مختصر آ بیان ایند کدن صکره افعال متبایه عملی اوله رق و من بدانیه نقل ایندیه و رک ترکیبه معنای یله برابر کو ستر یله جک و مختصر صورتده قواعد اعلال و ادغام او کر دیله جک و برنجی سنه ده اولدابی کچی تیرینده و لقلره دوام اوله جقدرد.

اوچینجی سنه — هفته ده ۱ درس

صرف عربی

برنجی و ایکینجی سنه ده تدریس اولان افعال متصرفه و صفات مشتقه، نشیه و جمع، جمع سالم مکسر، لازم و متعدی افعال غیر متصرفه اسماء افعال، مذکر و مؤنث حمزه و صله و قطع، نون تأکید بخنلی نظری اوله رق او کر تدریس یله جک و هر درسده تیریناته و لغاته دوام اوله جقدرد.

بیان ، اصراب ، مررب و مبنی و ضمیر لر ، اسم اشارت لر ، اسم موصول لر ، ادوات معانی و مرر در سده تکرین و تطبیق و عبارات ، عبارات مناسبه ایله تحلیل و ترجمه ، و بهضاده غیر صحیح عبارات صحیحه ایله تصحیح ابتدیریله چك و جهل حکیه و سكاكات ضمیر و لطیفه به معنا و یردیر یله راک و تعریب و ترجمه لر همر در سده دوام اولنه ورق تزیید و ملکه به غیرت اید یله چكدر .

التهجی سنه — هفته ده ۲ درس

نظیقات عربیه

سمل المبار بر کتاب انتخابه ترجمه لر یادی بر یله جق و قواعد صریفه و نحویه به تعلیق اید یله چك و صریحه به تکریمه و ترجمه دن صریحه به علی الدوام تعریب و ترجمه لر اجرا ابتدیریله چكدر .

یلدیجی سنه — هفته ده ۲ درس

نظیقات عربیه

منتخب بعض آثار و اشعار صریبه کو ستر یله چك و کزیده لر یه از بر ابتدیریله چك و تحلیلات و تطبیقاته دوام ایله شا کز داندک صریحه مکمله و بخاؤزه لر یه ده اهتمام اولنه چكدر . و منه التوفیق

فارسی

ایکینجی سنه — هفته ده ۱ درس

مقدمه : لسان فارسیده مستعمل حروف هجا — اسماء شریفه و کتاب و ادوات تخریریه — زمین و اسمانه دائر لغات — آبا و اجداد و اقربانك اسمل یله انسانك اعضاء بدنییه سندن مناسب اولانلری — کثیر الاستعمال معسادر — ملبوسات — حیوانات اهلیه — حیوانات وحشیه — طیور — ابحار و انهار — معسادن و مسکوکات — الوان ، اوصاف و عیوب — آلات حربیه — بیتك اناثیله مشتملاتی — فواکه و نباتات — حیوانات — حرف و صنایع ماکولات و مشروبات — موانع و اوقات — لغات متضاده — باغ . بالاده مندرج مباحثه هاند لئانك تخریر یله از بر لئدیر لسی واد و اتدن از ، در ، بر ، مانند ، مند ، ناك کچی سمل الفهم و لزوملی کله لر له یوقا ورده محرر لغاتدن جمله لر ترکیبیه تکرین و وظیفه صور تندن یازدیر لسی و شو قدر که ایضاحات و تفصیلات زانده دن صرف نظر له همر در سده صنفه کوره یازدیر یلان جمله لر بعض طلبیه به جهر آ او قو تدیر یلوب خطا لر بئك تصحیحی مقتضیدر .

اوچنجی سنه — هفته ده ۱ درس

اواخر کلاک سکون و حرک سنده دائر ایضاحات — اسماء انواع و اقسامی — مفرد و جمع اعتبار یله تعریف و تقسیم — ضمائر

معلوم و مجهول مثبت و منقّی - امر حاضر. امر غائب ، نهی حاضر ، نهی غائب - فعل وجوبی و لازم و متعدی و افعال لازمه ناك صورت نمیدی - وصف تركيبك انواعی - تركيب اضافك تعريفیه انواعی - تركيب وصفی وصفیه موصوفك پيشنده معالقت و عدم مقابلتك بیانی - جمله فعلیه واسمیه ، شرطیه ، مقترضه ، دماطیه ، مملّه ، نتیجه : بونلك تعريفی و اسمیه ایضاحی - حذف ، ایصال ، قاب ، ادغام ، زیاده حروف وسائره - معرفه ، نكره ، منادی ، مستثنی ، ظرف زمان ، ظرف مكان ، مشبه ، مشبه به : بونلك عباره آره سنده بیانی .

بوصفه مائد ترتیب و انتخاب اولسه جق قواعد رساله سنده باطیع هر درسه مخصوص برر مناسب ترین یازیه جفتدن تدریس زماننده مذکور تکرین دخی معلم افتدین طرفندن طلبیه به جهر آ او قو بدیر یلوب ترجمه و تحلیل ابتدا یریلیر .

پشنجی سنه — هفته ده ۱ درس

مقالات خواجه عبدالله الصماری ، مولانا جامی ، شیخ فریدالدین عطار ، شیخ سعدی ، ناصر خسروی ، انوار سهریلی ، مطلع الموم و منبع النور دن و ایرانك عصر حاضره مائد آثار ادبیه سندن طلبه ناك قابلیت و استمداد لرینه كوره اخلاق ملیه مزه خادم پازجه نرا انتخاب و دروس درس تقریق و ترجمه و تحلیل ابتدا یریلیر .

شخصیه - ضمائر اضافیه - ضمائر نسبيه - اسماء اعداده دائر تفصیلات لازمه - اسماء اشارات - اسماء برمه - اسماء موصوله - صفات سماعیه و قلبیه - تركيب تناسبی ، تجاسی - تركيب تعدادی - تركيب مزجی - تركيب عطفی ، واو عاطفه ناك احوالی - تركيب اعمالی - افعال عامه - افعال خاصه - صفات مركبه ، نسبيه - تشبیه ، افراطیه - بالجمله ادوات بسیطه و مركبه .

بو ادوات ایله اولجه تعلیم اولسان اسماء و افعال دن مناسب جمله لك تشكیله تحلیل و ترجمه ابتدا یرملی . بو تحلیل و ترجمه انشاسنده طلبه افتدینلر هم قواعد لازمه بیان اولنن ، هم ره جمله لك صورت تركیبه كوسترلش اولور .

دردنجی سنه — هفته ده ۲ درسی

مصدورك تعريفیه انواع و اقسامی وكافه ایضاحات و تفصیلاتی - اسم فاعل و اسم مفعول - صفت مشبیه ، صیغه حاله - اسم زمان ، اسم مكان ، اسم منسوب ، اسم تعنید و سائر ناك مفصلا بیانی مأخذ اشتقاقك بیانیه ماضی شهرودی ، معلوم و مجهول ، مثبت و منقّی - ماضی نقلی ، یاخود قریب مثبت و منقّی - حكاية حاله ماضی - فعل روایت یاخود ماضی ابتدا - فعل مضارع ، معلوم و مجهول ، مثبت و منقّی - حال ، مضارع معلوم و مجهول ، مثبت و منقّی - استقناك - فعل اقتداری ، ماضی ، مضارع ، مطلق ، و منقّی -

او قورملرينه و مەنلارنى بىرەمە حال اوكرىلغىنىدە بىك زىادە دوقت
ايدە جىگدر .

سەنەك لىصف اخىرنىدە قورائىدە حصەر ايدىلان ساعىلردن بىرنى
ازىر درسەنە تەخىصىن ايدىر . ايزىرلەنە جىك پارچىلارك عبارە سوغايت
سەپىل و موزوعىلرى طلبەك سىنلرلە مەنساب اولمىدەر . اشبو نصف
اخىردە شاكر دانك او قودقلىرى بىر قىرەنى اسىجام افكارى محافىظە
ايدىرك شفاها قىل ايتىسى خىصوصىدە نىظر دوقت آلغىدەر .

مەلم ايكى ساعىق املا وادمانە تەخىصىن ايدىر :

اشبو درسەدە مەلم شىاكر دانك اللارنىدە بولغان قورائت كىتابى
قوتىندە بەض فقرەلرى املا سورتىندە يازدىر . طلبەك درس
اىشاسىندە يازمىش اولدقلىرى املالىرى خانەلرنىدە تەصحىج ايتىد كىدن
صىكرە ايرتسى درسەدە مەلم افندى بە وظيفە سورتىندە كىترو ب
تقدىم ايتارى مەقتىدىدەر . اشبو وظيفەلر مەلم افندى بە تىسام
اولىنىدقلىرى وقت يازىلارك دوقت ايلە يازمىش اولمىسەنە ، كاخىدىرك
مەنظم و تەيز بولغىسەنە دوقت اولغور . بىر كا رىضت ايتيان افندىلەر
بىر سەوۋە اعتيادى بىراقىرىنچە بە قىدر تەبىيات و حقى جزا اعطىا
و تەرتىب اولغور . سەنەك نىپايتە طوعىرى مەلم افندى مىثلا خانە ،
كىشى ، آرابە كىچى بەض اسماء حامەنى طلبە بە وىرەرك بولغور بىر
تەرىف تەرتىب ايتىدىرر فقط يازلەحقى تەرىف حەققەندە بەض
ايفىاحات شفاھىيە وىرەر .

و بىرلارن فقرەلرە كىرەكچى اسمەلرى ، صفەلرى ، فەملارى ايتىر مق ،

ترجىگە

برنجى سەنە — ھەفتەدە ۶ درس

درس	قورائت	ازىر	ادمان و املا
۳	۳	۱	۲

برنجى سەنەك كىتابلىرى ياللىكر بىر قورائت كىتابىدىن عبارت

اولەحقى و مەلم سەنەك لىصفىدىن صىكرە باشلىچە قواعدا . صوفىيەنى
شفاھا طلبە بە تاقىن وادمانلار دە تەطىقاتى ايفىاح ايدە جىگدر . قورائت
كىتابى آحقى عبارت ايلە يازمىش اخلاقى تارىخى و فەقە حىكايات
و فقرات دن عبارت اولەحقى در . ھىر حىكايە بىر كوكلك قورائت درسەك كافي
كلە جىك درجەدە تەرتىب اولغورحقى در . ھىر پارچەك نىپايتەدە طلبەك
دەننە انتباہ و محاكەسەنە فەالىت وىرە جىك بەض سەۋاللار تەرتىب
اولغورحقى و مەلم طلبەك كرك قواعدا و نزاھت لىسانىيە بە و كرك
تەرتىب منطقى بە توفىق ايدىرك افادە مىرام ايتاك خىصوصەندە مەلكە
اكەساب ايتىلغىنە اعتىاليپە جىگدر .

مەلم افندى شاكر دانك اىشائى قورائىدە انشاء و تەرتىل قواعدىيە
تەتقىط اصولە رعايت ايتىلغىنە ، كلات صەرىپە و فارسىيەنى طوعىرى

از بر ایشدیریه جك منظر اولك شاكردانی یوره جق درجه ده
اوزون و محتویاتك سویه ذهینلرندن یوكسك اولماسینه دقت
ایدلیدیر. ایلکینجی سنه ده معلم برنجی سنه ده تهریف اولندینی و جهله
هفته ده بردمه براملا وظیفه سی ویرملی و وظیفه لی بهمه حال
تصحیح ایتلیدیر. وظیفه لر شاگردانه اعاده اولنور ایلکین تصحیح
اولان نقطه لر حقیقه معلم افندی مناسب ایضاحانی اعطا ایدر
واشیو ایضاحانی ویرر ایلکین درستك عمومی، ویریلان ایضاحاندن
بتون صنف شاگردانك مستفید اولسنه اعتنا ایدر. ینه بوسنه
ایتماسنده باشلاخق و نهایتده بیرلك اوزره مختصر برصرف کتابی
ترتیب اولیلیدیر.

ایشو رساله کله لك انواعی، هر نوعك اقسامی، ترکیاتی،
و ترتیب کلام قواعدینی محتوی اوله جقدر [کتاب تالیف اولتجه به
قدر معلم افندیلر طلبه به یازدیره جقدر در].

ادمان ساعتمده صره ایله شاکردان سیاه تحته به قالدیریلیر.
و بعض قیسه عبارله لر یازدیریلیرقی تحصیل ایشدیریلیر و اشتقاقه
اهمیت ویریلیر. ینه بوساعتمده هفته ده بروظیفه ویریلیر. ایشو وظیفه ده
معلم طر فاندن قنوامی ویرملی غایت ساده متلا: و صاحبندن اقشامه
قدر فصل وقت کیرلدیکی، موضوعك اساسلی فکر لری ویریلیر.
شاگردان بوموضوعی بخانه لر نده قیسه عبارله لر ایله توسیع ایله
وظیفه صورلشنده بر هفته صکره معلم افندی به تقدیم ایدر. معلم افندی
بوموظیفه لری تصحیح و برقاچك درس انشاسنده صورت تصحیحی
ایضاسر ایله شاگردانی، اقاطا ایدر.

هر صنفك موصوفتی بولق، هر فلك فاعانی تعیین ایلمك کی ادمالر
ایله شاگردان مشغول ایدلیدیر.

سنه نهایتده اجرا اوله جق امتحانده برشاگرد سرلستهجه
ویا کشتیر اوله رق برعبارده انشازینه اوجاره لی قیز برکاتده وامللا
صورتبنده نقل و نقلره ایچنده بولان کثیرالاستعمال کلمات صریحه
و فارسیه لك مناسبی ایضاح ایچك مقتدر اولیلیدیر.

ایکینجی سنه — هفته ده ۵ درس

درس	۲	عباره
	۱	ازبر
	۱	املا
	۱	قواعد و ادمان

ایکینجی سنه شاگرداننه ویریه جك عباره کتابی برنجی سنه ده
اولدانی کی اخلاقی، فیه حکایه لری، فضائل، مدنییه و محبت
وطنیه به فائد فقرات تاریخیه یی محتوی اوله جق و طرز تحریر برنده
ترتیب ارتقائی به رعایت ایدیه جکدر. ایشو کتابه طلبه به بر سنه
ایچنده اقتضا ایده جك قدر منظومه لر دخی علاوه اولنور و هر
پارچه لك نهایتده تنویر افکاره خدمت ایده جك سؤاللر ترتیب
ایدیلیر. عباره درسنده برنجی سنه ده رعایت اولان اصول تعلیم
ایدیه جکدر.

سینه‌نك لصف اولنده معلم طرفندن اوقونش اولان اوزون
برعباره‌نك قواسى شساكر دانه وظیفه اوله‌رق وبريلير واولنره
توسيع اينديريلير. هرشاكر د وظیفه‌سینه برهفته چايشه‌جق وهفته‌سینده
وظیفه‌سنى معلم‌اندی‌یه تقدیم ایده‌جکدر. وظیفه‌نك یازيله‌جنى کاغذك
تیز اولسنه ، یازينك حسن خط قواعدينه مطابق بولنسنه واصل
کافه آداب تحریر ومکاتبه رحایت اينديانلره تنبیهات شديده ويريله‌رك سواماعتیادلری
یواصوله رحایت اينديانلره طلبه ويريلن قنوانك انسجام افکارینسه
همه‌حال ترك اينديريلير. طلبه ويريلن قنوانك انسجام افکارینسه
رحایت اينديريليدير.

سینه‌نك لصف اخيرنده موضوع اوقونيديرق يالکز قنوا
ويريلين ووظیفه اولق اوزره جديانه مثلاً مساملات تجساره‌یه
مکاتبه خصوصيه مطلق موضوعلر انتخاب اولنور .
رشدیه‌دن چيقان برشاكر درس‌یست، طوغری وصورت اصيلا نه‌ده
برعباره اوقومنه وبرفکری یازی‌یاله یا کلتسز افاده وتصورير ايتککه
مقدر اوللیدير .

درديجی سنه — هفته‌ده ۴ درس

درس	۱
قواعد	۱
قرائت	۱
اذر	۱
کتابت	۱

اوچنجی سنه — هفته‌ده ۴ درس

درس	۲
عباره	۱
قواعد	۱
کتابت	۱

قرايت ايچون قلمه آنه‌جق كتاب ، ترتيب ارتقاسنى به رحابه
تنظيم اولنه‌جق ومقداركانى ادبى منظومه‌لرده محتوى اوله‌جقدر.
اوچنجى صنفده قرايت غايت مقنا اوللیدير. ويريله‌جك پارچهلرده
بولنان الفاظ عبريه وفارسيه‌نك معناى ، اشتقاقى ، عبارة اينجندكى
موقع و خنده‌نى ايضاح اولندقدن بشقه فقره‌لر مألّا تحليل اولنور
و شاكر دانه ديكر بر شكلده افاده اينديريلير . قرايت انناسنده
معلم‌اندی شاكر دانك هربرينك ياكشلىرنى تصحيح اينديركدن
بشقه طورلرينه ، صورت تلفظلرينه دخی دقت ايدر و اولنده
مشاهده ایده‌جكى حساست اطوار ، لكنت لسان ، تردد كې
نقائص ترك اينديرير .

[اششبو صنفده قواعد دهسا زياده توسيع اينديليز و صربى
وقار سينيك لسان عثمانیده اوينادىنى رولى ممكن اولدينى قدر واضح
وقعلى برصورتده تعيين ایده‌جك قواعد علاوه اولنور هر قواعد
درسینده اوقونه‌جق بحث عبارة ادماثلريله ايضاح وتطبيق اولنور .]
هفته‌ده بر کتابت وظیفه‌سى ويريله‌جك و جمله‌سى معلم طرفندن

وسايره. معلم افندی گنديسه ويران وظيفه لرك تيزر كاغذه كوزل
بازي ايله يازلسه. وقت ايده چك و بوكا رحايت ايتيان شاكر دانه
تنبهايت مقضيه ايله براعتيادي ويره چكدر. معلم بو درسده وظيفه
از برلرلى اولان بر منظومه ي تيزه تحويل و بعض اثار ادبيه ي بر
ايگ دفعه. طلبه يه اوقوپه رقي مفهوملى وظيفه اوله رق ضبط
ايتمه يره چكدر.

پيشنچي سنه — هفته ده ۳ درسي

درس

۱ اصول تحرير

۲ قرائت و ازبر

بوسنده هفته نك بر درسي اصول تحريرده مختصر اوله جـق
و بوزرسنده طلبه يه كتاب، حكايات، قصاير ايله مختصر بر فكر لرك
مثلا بر فكر حكاياتي خاوي مصراع و يا خود بر ضرب مثالك
فصليله دائر وظيفه لرك ويره چكدر.

معلم افندی ويره چكي موضوعي اولا شهاها شساكر دانه نقل
ايدر. بيمده طلبه دن برقي سياه تحته به دعوت و موضوعنك باشليجه
فكر لرني نظام منطقي وادي به رعايت ايدر لرك مختصر آ ضبط ايتد يره.
بوراده شساكر داني ده تشريك ايتك شرطيه قنواسقي ترتيب
ايتد يره لرك بوضو و نه ترتيب ايدلان زمينك شساكر دان طر فندن

لواعد درسينده جاهد بلك اثرى تدريس اوله جـق و اثر
مند كوردكه تعليقات نمايله شساكر دانه تكرار ايتد يره چكدر.
قرايت ايچون عطا بلك اقتطافي مناسبدر. هر درسده مخصوصه
مند كورده مندرج آتاردن برى طلبه يه اوقوپد يره چكدر. ايتاي
قراينده معلم افندی شاكر و انك اصول انشاده رعايت ايتيمنه وقت
ايده چش و عبارده نك لازم كن برلرني مناص و قواعد لسانيه نقطه
نظر ندن. ايضاح ايده چكدر. بو درس اثناسينده عبارتده تصادف
ايدله چك، صرفي و فارسي و تركيه افسال و كلامك بمنار يله برابر
صور استماليه سنه دائر ايضاحات و برمل و اوكله لردن مشتق ديكر
كلامي دخي كوستر ميليدر.

ازبر ايچون شناسيدن صكره كن ادا و مشراي خانيه نك منظوم
و مثنوي آتاردن پارچهل انتخاب ايدليدر. منظوم لركه تصادف
ايدله چك محاسن ادبيه حقدده طلبه نك سويه معلوماتنه كوره
ايضاحات و برله رك اوئلده تدريجا ذوق ادبي اوياندر منه
جالت ميليدر.

كتابيت ساعتده معلم افندی طرفندن هر هفته برر وظيفه
ويره چك و بوسنه شساكر دان اصول كتابته بيگانه اوله قلري جهته
موضوعلرك ساده اولسه وقت ايدله چكدر.

وظيفه اوله رق ويره چك موضوعلر، طلبه نك بيلديكي
و كوردكي شيلرك ساده تصوير لر ي، اوفق حكايه لرك مکتوبه لرك
قعه سياحتلر، مصاحبت مکتوبه لري، واپورلر، تجارت محاربه لري

دارس-سند قرائت ابتدا بربر و بر درس اول و بر دیک تفهیم-ایاتی استیضاح ایله شاگردانک درجه سهی واسم-تعدادینی تحقیق و تعیین ایلر.

او قوتدیریلان پارچه لر دن مناسب اولانلری از برلندیریله چکدر .

آلتنجی سنه — هفته ده ۲ درس

بر ساعتده سلیمان بکک کتابی منتظماً او قوتدیریله چکدر . کتاب اوجه تقسیم اولنگه جق و هر بر نائی اوج آید بئیریله چکدر . بر ساعت قرائت و وظیفه به منحصر دور .

قرائت ایچون فضولی ، باقی ، قنئی ، نائی ، ندیم ، قوجه ، راضی ، شیخ غالب ، ضیا باشا ، کمال ، اکرم ، عبدالمقلطی ساجد ، توفیق فکرت ، جناب شهاب الدین بکک کبی اساتذده نك آثارلندن انتخاب اولغوش پارچه لر انتخاب ایدیله چک و مناسبلری از برلندیریله چکدر . درس ایشاسنده شعرای ، مشارالیه مک ترجمه حاللری و پاشامش اولدیفی عصرک ثانیاتی حقیقده معلومات ادبی و بریله چک و اثرلرلندن الگ مناسیلری شاگردانه مطالعه اولغوش اوزره توصیه اولنه چکدر .

بوصفک شاگردانه و بریله چک وظیفه لر : حکمی ، فلسفی ، تاریخی موضوعلر ، ادبی تصویرلر ، مجمل حکایه لر ، محاضرات ادبییه .

نویزلده توسیع ایدیله چکفی . هانکی فکرلرک هانکیلرلندن دهام اولدقانی کوسئیرر . بر هفته سکره وظیفه لر طلبه طرفندن معلمه و بریلیر . و بر وظیفه لر کاملاً معلم اقلدی طرفندن مطالعه و هیچ اولانلر ایسه بر نائی مناویة تصحیح ایدیلرک طلبه به اعاده اولنور . معلم اقلدی بودرسنده مناسبت کتیرمورک اصول تحویرده جاری اولان قواعد عمومییه تی مختصراً طلبه به بیلدیرر وضبط ابتدا بریر . تصحیح اولان وظیفه لرده کوردیکی خطبات لسانییه و نقایس ادبییه اخطار ایلر و آره صره بر منظومیه ملأ و توسیة نوره تحویل ابتدا بریر .

قرائت و ازبر :

معلم اقلدی بودرسنده اصول ارتقائی به رعایت ایدرک هتتون و یاخود منظوم بر پارچه نی یازدیرروب بالذات قرائت ایدر . و صاحب اثرک ترجمه حالی و مسالک ادیبی حقیقده بعض معلومات مختصره ویریر . بعدده یازدیفی پارچه نك هانکی ازدن مقتبس اولدیفی سؤیلر : اثرک اسلوبی تعیین مزیات و نقائصی ارائه ایدرک اصل درسه چکر . پارچه نك محتوی اولدیفی افکارنی تحلیل ، محاسن ادبییه سی ، ایضاح و بعض الفتلرک مناسقی تعلیل ایلر . و بروصورتله شاگردانده ذوق ادیبیک انکشاف ، آثار ادیبانی تنقید ایتک . ملککسینک حصوله خدمت ایلر . و بریلن پارچه نك کندیلخانه لر نده نه یولده مطالعه ایدیله چکفی تعریف و ایرتنی درسینده ششاکردانندن بر قاجانی قالدیرروب برنجی سنه بروضا امینده تلویف اولانک اصول

پنجينى سنه — هفته ده ۵ درس

اوتچ ساعت لكتور و ترجمه — بوشفنده معلم قرائت اشناينده مكالمه مدار اوله جق بعض سؤاللى فرانسزجه اوله رق ايراد ايدى جى كى خراسه فاند سؤاللك جوابده فرانسزجه اوله رق وريلسنه طلبه بى آيئيدريه جقدر . ياكلىش وقوعده معلم افندى ايتش اوله بى نصيحتى بر قاج طلبه به تكرر ازايتد بريلميدر .

بر ساعت خراس — سنه سابقه ده كوستريلان درسلك تكرر ايله فعل جنتك نهايته قدر اوقوتد بريلى بوشفنده خراسده موجود تيرينلك وظيفه صورتياله ويريلوب بعدالتصحيح نوسرو تقدير يله طلبه اعاده ايدلى .

دورت نصيفتك ازايتد بريلوب نخبه به يازد بريلى .
بر ساعت اصول املا — درس اشناينده يازد بريلان املايى سنه صنفده تصحيح ايتلى وايدريلان تصحيحاته دائر ايضاحات ويرملى ولا فوتتدن بعض پارچهلر ازايتد بريلى .

آلتينى سنه — هفته ده ۳ درس

بر ساعت خراس — اقسام ثمره كلام، بوشفنده ده الكزياده دقت ايديله جك فعل و فروع فعل بختلريدو. فعل بختنده عموى تطبيقات اجرا ايدلريدو. افعال غير قياسيه لك باشلجبارى و تحليل عبارات.

نومرولى جزئى — مازوسكوللر و مازوسكوللرك

صورت استعمالى .
بر ساعت بر ايتقى — كونلرك آيلرك واعداك اسملى بى فرانسزجه سايد بريو با املا بى بلتمك ايجون نخبه به يازد بريلق وسنددريسيه لك نهايتلرينه طوعزى (être) فعللك ازمه بسيله سنى نصيفد ايتد بريلك و بعض مناسب بلر جبارى ازايتد بريلك .

در دى جى سنه — هفته ده ۴ درس

ايكى ساعت قوللاي جمللردن مشكل قرائت و بونلرك ترجملرى —
طرز تدريس كنججه معلم طر فندن بر صورت واضعده قرائت ايدلك كد انصكره بر قاج طلبه به تكرر ازايتد بريلوب طرظ تلفظلرينه دقت ايدلريدو. بوردس اشناينده حسن خط دفتريتك (۴، ۵، ۶) نومرولى .

بر ساعت خراس — اسم و حرف تعريف وصفك نهايتلرينه قدر . بو خصوصه دائر Claude Augé لك خراسى توصيه اولئورد .

بر ساعت اصول املا — مذكور خراسده موجود بولان مناسب بلر جبارلك نخبه به يازد بريلى و معلم طر فندن مناسب كونلرك ازايتد بريلى ، افعال معاونه لك مركب زمانلر يله و دورت صورته

صنفده يازدير يولوب آصحيح ايندير يوللير . طلبه طرفندن ياز يلاش
املائك خلاصه فرانسزجه اولارق تقرير .
برساعت علم ادب . فرسقو افنديك كتابي . لكتور و ترجمه .

بلنجي سنه — هفته ده ۳ درس

برساعت — صرف قسمنك تكرر اوله بخورك مباديسي
برساعت — براتيقه مدار اولوق اوزده تار يخ عتاني (اليات اون يادشاه)
برساعت — اصول ترجمه رسميه و فرانسزجه بخابرات تجاريمه

اصول دفتري

بلنجي سنه — هفته ده ۱ درس

معلومات ابتدائي

تجارت و صنعت — معاملات تجاريمه و تاجر — قانونا معاملات
تجاريمه قوك محدود اولان اقبال و تجار اطلاق ذوات — تجارت
و صنعتك اقسامي — شركت تجاريمه لر —

فالورده — نويسي و شرائطي — بيع فاطورده سي — اشترا
فاطورده سي بياسه اوزر يته و بياسه دن بياسه يه — فاطورده يه الصاق
ايديله جيك بول —

قرشمتمو — نويسي و شرائط قانوني سي — بول — دامبور سنان —
سنيات خاريمه — امره محرر سنان — نويسي و شرائط قانوني سي
— جيره — كفالت عسليه — ثابته و ابرا معامله سي — پروستو —
مروور زمان — لسي بول — لسي بول تعرفه سي —

بورليم — نويسي و شرائط قانوني سي — ابراز نندن و يا تار يخندن —
بر قاچ اسخالي — قبول معامله سي — عدم قبول و يا عدم ثابته

دفتر کبير — شكل و ترتيبى — دفتر كير فهرستى — بومه دفتر ندمكى موادك دفتر كير صوره صورت نقل — بومه وادك دفتر كير طرز تحريرى — دفتر كيرده بكون و نقل بكون ماملانى بر دفتر كير بومه —
تصحيح خطا — بومه يه باكلش كير يالان ماملانك تصحيحى اصولى : باكلشك نك نوعى و صورت تصحيحى لى — دفتر كيرده باكلش قيد ايد يالان ماملانك تصحيحى —
بهرانه — تعريف و ايفاضى ميزان شهرى — دفتر كير دهكى مكرر سخا نه نك استعالى — ميزان شهرينك طرز تنظيمى — بر ميزان شهرى بومه — ميزان عمومى : تعريف و ايفاضى — ميزان عمومى موقت شكل و ترتيبى —

آلتىجى سنه — هفته ده ۱ درس

مهرمه دفترى — منازده ده موجود اشيا نك خلاصه مى بومه مى —
موازنه حسابات — حسابات عموميه موازنه مى — امتعه عموميه حسابى موازنه مى — كار و ضرر حسابى موازنه مى —
ميزان عموميتك ترتيب و تنظيمى — بالانچويه و خلاصه دفتر بيه عايد ايفاضات . . خلاصه د تريبك شكل و ترتيبى — بر بالانچو بومه مى —
مساباتك سري ريكيرده كيشادى — موازنه دور و تقاسم و موازنه دور و تسليم اصولى — بالانچو اصولى — زيرده كيلر زيرده كيلر اصولى —

مهلك — بومه نى و شرائطى — موقوف پول —
فهر دفترى — تعريفى — موضوعى فايد مى —
رفازر قانونيه — بومه دفترى و شرائط قانونيه مى — بالانچو و باخلاصه دفترى و شرائط قانونيه مى — مکتوب مسوداتى دفترى و شرائط قانونيه مى —

قيسريط و قيسر مضاعف — تعريف و ايفاضى — اصول بسيله نك محاذيرى و اصول مضاعفه نك محسنانى —

مسوده — تعريفى و بومه نى — بومه نى تعريفى — حسابات شخصيه و يا خصوصيه — حسابات غير شخصيه و يا عموميه — حسابات عموميه قاصه — امتعه عموميه — مطلوب حسندانى — دين حسندانى و كار و ضرر حسندانى ؛ — سرمايه حسابى — حسابات عموميه نك شجاعتى و يا اقسامى — قيد معاملات اصولى : آلالان بورچلو و برن آله جقلى اولور قاعده سنك ايفاض و تطبيقى —
فالان فالانه — فالان زيرده كيلر — زيرده كيلر فالانه — زيرده كيلر زيرده كيلر — احوال متوعه : پشين و يا و بره مى به مبايه — پشين و يا و بره مى به صائق — نقدآ و يا سندآ تحصيلات — نقدآ سند امضا — يوليجه قبول و يا سند جبر و ايتك سورييله تاديات — سند صائق و يا قيرديرمى — عدم تاديده دنطول لاي اعاده ايد يالان سندات — بومه دفتر ندمه بكون طوبلامق و نقل ايتك اصولى —

تظبيقات — بر قاج نماه نك مسوده دفتر بيه قيدى — بومه ماملانك

انچه) نماز دفتري فاطوره دفتري — مطلوب سندانى دفتري — دين
سندانى دفتري — حلول وعده دفتري (آزندا) —
مكتوب مسوراني دفتري — دفتري قوبسه دفتريكت لوريف
و ايفاضى مكاتب وارده لك حفظه مخصوص د بيلوريات »

حسابات مالى نظريانى

فائضه حسابى — نظريات و تطبيقاتى — قاسم ثابت اصولى — استعمالى
كثير اولان قاسم ثابته فائضى بر حساب جاريكت صورت تنفيضى —
اصول مستقيم — بو اصول وجهه بر حساب جاريكت صورت
تنظيمى فائضلر يكت اعداد و اصوليه استخراجه — اصول مستقيم
وجهه فائضى بر حساب جارى نوتهسى — فائضلر يكت استخراجه — قمرى
حساب جاريكت صورت تنظيمى — فائضلر يكت استخراجه — قمرى
عددى بر فائضى حساب جارى نوتهسى —
اصول غير مستقيم — بواصولك ايفاض و بيانى — بواصول وجهه
بر حساب جاريكت طرز تنظيمى — بواصول وجهه بر فائضى حساب
جارى نوتهسى —

لامبورغ اصولى — بواصول وجهه بر حساب جاريكت طرز
تنظيمى — بواصول وجهه تنظيم ايدىلان بر حساب جارى نوتهسى —
فائضلر مختلف اولان حسابات جاريده بواصولك استعمالى —
استقر نظريه بر مبرورسى — ايفاض و بيانى — فائضى بورد برو —
فائضى و قوبده — بونى بورد برو — فائضى قوبده — بونى و آذربولى
بورد برو — استقر نظريه بورد برو لاندن بورد بروته .

معلومات مدينه

ايلكنچي سنه — هفته ده ۱ درس

جهيت بشريه يكت صورت تشكىلى — حكوماتك صورت تشكىلى —
حاكيت مابه — قوانين — قانون اساسى — حقوق — وظيفه —
حريت — ملت و كلىلى — انتخابات .

اوچونچي سنه — هفته ده ۱ درس

قواى مليه — قوه قانونيه — قوه اجرائيه — قوه مالىه —
قوه عسكريه — قوه انضباطيه — قوه عدليه — قوه علميه ؛
مبارف — قوه بنديه — ممالك عثمانيه يكت تقسيمات اداريه —
تبعه يكت وظائف و حقوقى — تثبيت شخصى .

۷- وظائف نفسیه (اقسامی: جسمانی، روحانی، قواعد عجمیه، ایور، لغائف، اختار و انواعی)

۸- وظائف یتیمه (یت، عالمه، محبت عالمه، رئیس عالمه، ارکان و افراد عالمه، حسنیات عالمه، وظائف عالمه، ازدواج و ماهیتی، زوج و زوجه و هر برینک منفرداً و متقابلاً وظائفی، خدمتچیلر،)

بشنجی سنه — هفته ده ۱ درس

۹- وظائف اجتماعی (وطن، ملت، وطن، برورلک، ملیت، کسترلک، وطنداغلق، حسیات و طنبه)

۱۰- (حکومت و وظائفی، دولت و حکومت، وظائف حکومت و افراد، مامورلق، تشکیلات

حکومت، ولایات، بلدیله، عسکرلک، اردو، قسیمی، وقایع مهمه، حربیه، مردن، بر قاجی، قانون، قانونه اطاعت، ویرکو و انواعی و ماهیتی

(قوای حکومت، قوّه قانونیه، اجراییه، عدلیه، د مطبوعات ده بر قو تدر، اشکاک حکومت)

۱۲- (استبداد، مشروطیت، نتیجه لری، تاریخ، مشروطیت، انقلاب، ارتجاع، قانون اساسی، حقوق سیاسیة افراد، حقوق اساسیة اربابه، حریت، مساوات، عذالات، اخوت و هر برینک

انواعی، درجانی)

اخلاق و مملومات مدنیّه

دردنچی سنه — هفته ده ۱ درس

فصللر محتویاتی

۱- انسان (انسان مادی، انسان منوی، انسانک حیواندن فرق، انسانک ماهیتی)

۲- کلمات عقلیه (دقت، تمیز، قوّه حافظه، قوّه عا که، قوّه خیالیّه، قوّه اراده)

۳- اخلاق (انسانک تکملاتی ایچ-ون اخلاقه اولان درجه، احتیاجی، اخلاق نادر؟ قاج قسمدر؟ موضوعی، فایق نادر؟ اخلاق محدودّه، مقبوحه)

۴- تربیه (تربیه لری، ماهوق، اقسامی: تربیه جسمانیّه، روحانیّه، تربیه فکریه و اخلاقیه، وظیفه مسئولیت (وظیفه تک ماهیتی، قدسیقی، مسئولیتک ماهیتی، اقسامی: مسئولیت اخلاقیه، مسئولیت قانونیه، مسئولیت سیاسیّه)

۹- وظیفه تک ازواعی (وظائف نفسیه، وظائف غیر نفسیه، وظائف نفسیه تک اقسامی: جسمانی، روحانی، وظائف غیر نفسیه تک اقسامی: وظائف یتیمه و وظائف اجتماعی، وظائف الانسانیّه)

معلومات قانونیه

السنجی سنه — هفته ده ۱ درس

علم حقوقك توضیح و تفسیری و علم اخلاق و علم اقتصاد ایله اولان مناسبتی — قوای عمومیّه دولت — قوفا داره ایله قوه عدلیه نك یكد — یكزندن قوی — قوه عدلیه نك حائز اولدیغی امتیازات واسباب موجبہ سی .

حقوق اداره ملكیه حقیقده معلومات ابتدائیہ — قوانین و نظامانك صورت تنظیم و تشری — معارت عمومیّه حقیقده ایضاحات — . والی ، متصرف ، قائم مقامك و وظائف عمومیه و قانونیه سی — منابع ثروت طبیعیہ دن اولان معادنك ضرورت تخری و احاله سی — اورمانك فوائد عادیه و عمومیہ یله صورت احتیاط حقیقده كی قواعد نظامیه — علامات قارقه و اختراع برائیل یله حق تألیف و ترجمه حقیقده اسباب موجبہ درمیانیله ایضاحات — دیون عمومیه اداره نك سبب احداثیله اداره مد كوره موجبہ متروك اولان واردات حقیقده معلومات مختصره — ضابطه مانه ایله ضابطه عدلیه نك وظیفه قانونیه لری — اداره صریفه .

ثابت تشکیلات و درجات عجاك حقیقده معلومات ابتدائیہ — محاكم ابتدائیہ و استینافی نك جهت حقوقیه و جزائیده اولان وظیفه و صلاحیتی — محكمه تیزك وظائف وظائف قانونیه سی — ناحیه و اختیار

بخانون . عمله تنسیقاتی : سندیقه و ضرره ، عماله به متعلق قوانین

و وثیقات . ترادویون . قوا و پوائیف .

نفوس مسئله سی و مالتوس قانونی .

ثروتك صورت تداولی : بادله و انواعی .

قیمت و عرض و طلب قانونی .

مسكوكات . وظیفه و اهمیتی نقد مضروب و عیسار ، اوراقلق

آنجار ، نقدك قیمتی ، مقیاسین واحد و مقیاس اصولاری . ضره ضام

قانونی . لاینین اتحادی مسكوكات عنایه نك وزن و عیارلری .

اعتبار و انواعی . اوراق تجاریه . بانقهر و وظائف اساسیه سی .

بانقهرلر ك انواعی . بانقروطلر و قوانیم نقدیه .

فیئات : طوبدن و برا كنده فیئات . بویوك مغازلر .

مستحصللر ك اتحادی : تروستلر و قارتالار .

سربستی مبادله . فوادی . اصول حایه له و علیهنده كی دلائل .

كرك رسومی و بین الملل مناسبات تجاریه . موازنه تجارت اصولی .

ثروتك صورت استهلاکی . استهلاكلك انواعی .

نصرف . خست . اسراف . سفاهت .

معاونت عمومیه .

سیغورطه لر .

بحرانلر .

استهلاكلك عمومیه : دولت و منابع وارداتی . املاك امیریه .

ویركیت تهرینی و تصنیفی اجناس تكالیف . بودجه . استقرارضات .

استقرارضاتك تقسیمی ، دیون عمومیه اطفالا دیون . تحویل دیون .

وصلاحيت دعوائى. اصول محاكمه حقوقيه نك موضوع وضايه سى
حقوقيه مملومات — دعاوى حقوقيه نك صورت اقامه سى اسباب حكم —
حق اعتراض — طرق قانونيه به نوسل ايجون معين اولان زمانلر
حقوقيه مملومات مختره — اشتراك عن الطيكامك اسباب موجب

قانونيه سى .

حقوق تجارت حقوقه ايضاحات — معاملات تجاريه نك مستند
اولد يني ارکان ثابته اساسيه ايله تجارت و تاجر لر حقوقه مملومات
ابتدائيه — دفاتر قانونيه واختياريه — شركت لراهميتيله ايفا ايله جگورى
خدمات نافه حقوقه ايضاحات — قولل مكشيف وقومانديت وانويم
شركت لرينك صورت تشكىل و اداره لرى — دعاوى تجاريه ده اصول
حكمه مراجه تك اسباب موجب سى — بين الاتجار مستداول اولان
سندات مروفه نك صورت تحريك حقوقه شركل قانونيه —
تاجر مفاسد حقوقه كى احكام قانونيه .

حقوق دول حقوقه مملومات ابتدائيه — دولترك حاكميتيله
استقلال لرى — خارج از مملكت امتيازى — ممالك عثمانيه امتيازات
اجنبيه — اعاده بجر مين .

حقوق جزا و قانون جزا حقوقه مملومات ابتدائيه — جرمك
تعريفيله ارکان اساسيه سى حقوقه ايضاحات مختصره — جرائمك
تقسيمات قانونيه و نظريه سى — قعدك انواعى — تعدد — تعبير — تشبث
جرم — تكرر جرم — اجتماع جرائم — اسباب برائت — اسباب معافيت
اسباب مشدده و احوال مخففه حقوقه مملومات ايضاحات مختصره — حق
مجازانك اساس و مشروعيته دائر ايضاحات — رشوت — امنيتى
سوء استعمال و ساخته كارلى ايله هرايكى جرمك اخلاقى و قانونى نقطه
نظر ندين تقريبى — طولاندير بيجاقى — سرفت .

پديجى سنه — هفته ده ۱ درس

اصول محاكمات جزائيه نك موضوع وضايه سى حقوقه مملومات
ابتدائيه — جرمك وقوعيله تولد ايدن ايكي نوع حقيقت صورته يقينيه سى
حقوقه ايضاحات — جرمك وقوعندن مدعى عمومى لى نه صورته
خبردار اولور — امر تعقيقات خصم و صنده مدعى عمومى لى مملوك موقع
قانونى لرى — مدعى عمومى لى ك طلب و ادعائيه قارشى مستغفل لره
محاكمك استقلال لى — جرم مشهود و قورنده ضابطه عدليه مامور لرينك
وظيفه و صلاحيت قانونيه سى — لى الايجاب مستغفل لى طرفندن
تسخير ايدلان مذكره لرك انواعيله موقه تخليه سبيل حقوقه
مملومات — هيئت اتهاميه — جنائيت دعوالر نده حكم و جاى وضايفيك
صورت اعطاسى حق استئناف و حق تميز — اعاده محاكمه — وظيفه

روجه

درس — هفتده ۲ درس

الفبا و قرائت و خط.

درس — هفتده ۲ درس

تقارن و کله و خط.

درس — هفتده ۲ درس

تقارن و قرائت و خط.

درس — هفتده ۲ درس

تطبيقات و ازبر و خط — ترجمه و قواعد.

عربجه

درس — هفتده ۲ درس

عربجه دن ترجمه به و ترجمه دن عربجه به بسيط ترجمه.

درس — هفتده ۲ درس

عربجه دن ترجمه به و ترجمه دن عربجه به بسيط ترجمه.

درس — هفتده ۲ درس

عربجه دن ترجمه به و ترجمه دن عربجه به ترجمه — بعض اشعار
حکیمه — مکالمه.

درس — هفتده ۲ درس

عربجه دن ترجمه به و ترجمه دن عربجه به ترجمه — انار منظومه
و مشهوره — مکالمه — علم عروض عربی.

ارمنيجه

درس ۲ هفته‌ده — درونجی سنه

الفبا و قرائت : د ميختار بونداس و نام مؤلف طرفندن طرز جديد اوزره تأليف اوانوب موقع انتشاره وضع اولان دمايره في له زو « نام مكمال الفبا و قرائت » كتابندن باشلايديرلوب حروفاتك طرز حافظه و تحويري كوسترلكده انصكره هجه، له مك و اصول قرائت تعليم ايديله چكدر كتابده بولان لغتلك زياته مستعمل اوللرندن ايكي يوز قدر اذيرلديريله چكدر .

معلومات ابتدائية صرفيه : اسملك جهانديراسي ايله حرف تعريف و صورت استمالی و احوال اسم (قاعده عموميه)

حسن خط : كوستريله چكدر .

لشنجی سنه — هفته‌ده ۲ درس

قرايت و ترجمه : « باله لس » كتيبخانه سي طرفندن نشر اولان ده نور وادروسيون مانعاس و نام كتابك برنجي سنه سنندن قرايت و ترجمه ايتديريله رك سنه ختانه دكيني بوصور تله اللنجي درسه قدر كوستريله چكدر .

صرف : د هرات آصادور و نام مؤلفك « قورز ناغان كرافا -

بلغارجه

درس ۲ هفته‌ده — درونجی سنه

الفبا و قرائت .

درس ۲ هفته‌ده — لشنجی سنه

خصاص و قرائت و املا .

درس ۲ هفته‌ده — آلتنجی سنه

خصاص و قرائت و املا .

درس ۲ هفته‌ده — يدينجی سنه

خصاص و قرائت و تحليل .

صرف : اوچنچی صنفده باشلانغان و قوروزنانان کر اغا نوتیون
نام صرفه دوام اوله رق هر قاعده به مخصوص تیرینلر وظیفه طرزنده
طلبه به یازدیرلری صورتیه ا کال ایدیه جگدر .
مکاله : مکاله به داتر یوزی متجاوز جمله یازدیریلوب ازرلند .
یرله جگدر .
مکتبه : مختصر مکتوبلر یازدیرله جگدر .

نوتیون ، ناخبادراسدانان ، نام صرف ابتدا نیسند موجود قواعد
تعلیم و ا کال ایدیلوب ، هر قاعده به مخصوص تیرینلر وظیفه طرزنده
طلبه به یازدیرله جگدر .
املا و حسن خط : املا و حسن خط دخی تعلیم ایتدیرله جگدر .

آلتنجی سنه — هفته ده ۲ درس

قوانت و ترجمه : ایلنجی صنفده باشلانغان و نوروز و نوتیون
مانا ناسن ، نام کتابدن قرائت و ترجمه به دوام ایله سنه نهاییه قدر
کتاب ا کال ایتدیرله جگدر .

صرف : د هرات آصادور ، نام مؤلفک و قوروزنانان کر اغا -
نوتیون ، نام صرفک برنجی سنه سنندن فعل بحثه قدر کوسدیریلوب
هر قاعده به مخصوص تیرینلر وظیفه طرزنده طلبه به یازدیرله جگدر .
مکاله : مکاله به داتر یوزی متجاوز جمله یازدیریلوب ازرلند .
یرله جگدر .

املا و حسن خط : املا و حسن خط دخی تعلیم ایدیه جگدر .

بدنجی سنه — هفته ده ۲ درس

قوانت و ترجمه : دمایرمنی لازو و میچین طاسیطاسیق ، نام قرائت
کتابک ، ایلنجی سنه سنندن قرائت و ترجمه ایتدیرله جگ .

ایکینچی نہایم خط عثمانی نام مشق دفتر لوندن دخی مملکت

تعمین ابتدائی قدر یازہ جقدر .

اشکال حروفات مکملاً اکلا شد قدن صکرہ شاگردانہ کلر
و قیصہ جہلہ یازدیر بلہ رقی خطوطک تریانی کو زجلہ اکلا تیلہ جقدر .

ایکینچی سنہ — ہفتہ دہ ۱ درس

خط رقصہ

شاگردانک ایک و اوج نورسولی مشق دفتر لہینہ یازہ جقدر
یازدیر تصحیح اولہ جقی و معلم طر لوندن نختہ دہ کوسہ تیلہ جک
برسطر مشق تعلیم ایدیلہ جقدر .

رقصہ خطہ دہا زیادہ متانت ویرہ جکی درکار اولان ثابت
ولسوخ بو صنفہ دخی تمشق ایدیلہ جقدر .

اوجینچی سنہ — ہفتہ دہ ۱ درس

خط رقصہ

اوج ودرت ویش نورسولی دفتر لہر حالہ مملکت تصحیح قدن
چمک اوزرہ شاگردان طر قدن کال دقتلہ املا ایدیلہ جقدر . معلم
ہینہ نختہ دہ اصولی وجہلہ تعلیمہ دوام ایدہ جک و خط دیوانی
القباسنی و حروف منفصلہ و متصلہ ی ارانہ ایدیلہ جقدر .

خط (رقصہ و ثلث)

برنجی سنہ — ہفتہ دہ ۱ درس

خط ثلث و نسخ

شاگردان حروف منفصلہ ی کو زجلہ یازوب اشکالی اوکرہ .
تہرک حروف متصلہ ی کچہ جک وایچہ کسب عارسہ و مملکت ایلہ کدن
صکرہ حکمی بعض جہلہ یازدیر بلہ جقدر .

معلم ابری یازی ایلہ و نختہ اوزرندہ تباشیرلہ حرکات خطوطی
کوسہ تیلہ مکملہ برابر طابہ لک یازدیر نی تصحیح ایدہ جک و اعتسالی
یازلاق شرطلہ آبروجہ قرملہ وظیفہ لری دخی ویرہ جقدر .

برنجی سنہ — ہفتہ دہ ۱ درس

خط رقصہ

معلم تباشیرلہ نختہ اوزرندہ بیو کچہ یازدیرلہ حروفاتک اشکال
و حرکاتی شاگردانہ لایقہ بالنتہیم مشق لہینہ آبری آبری باقیہ جقی
و خط حروف متصلہ ی کو زجلہ اکلا شد قدن شاگردانہ وظیفہ اولہ دہ .

خط نك و نسخك بو صفندده كوسترلسى لابدور.

درس پنجم — هفته دهم ۱ درس

خط رقص

درت و بش و آتی نو مرولی دفتر لر کوز چله یازدیر یلوب یا کلتلری
تصحيح اولنه جق و معلم ترتیب اخلافه دائر جهلر یازدیر ورق
تعلیم خطه دوام ایدمه جکدر .
اشکال و حرکتی تمامیه بللند کندن صکره خط دیوانی ایله جهلر
و سطر لر یازدیر یله جقدر .

پنجمی سنه — هفته دهم ۱ درس

خط رقص

بش و آتی ویدی نو مرولی دفتر لر بو صفندده یاز یله جق
معلم عینی صورتله تحته ده تباشیر یله خطوطك دقیق نقطه لرینی و ترتیباتی
دایمه به ایجه ا کلامه جق و خط دیوانی تعلیمنه دوام اولنه جقدر .
خط کوفی نمونه لری کوستریله جکدر .

درس

۱ — مکاتب اعدادیه ورشیده یاده اصول ترسیمك بحق تعلیم
و تدوینی ایچون اول امر ده عمومیتله رسم مملکتلرینك مقتدر ذواتدن
و پاخود صنایع نفیسه مکتبیدن مآذون و فن ترسیمك شعبات
مختلفه سننده اولدجه غار سه به مالک ، و صنعت ترسیمك قواعد
عمومیه سی اولان فن مناظر و اصول کولک حقیقه مکمل بر مملو مافی
جامع بوتلری اهم والزمدر .

۲ — آبرجه هر مکتبده کشیش و ضیاع دار بر در رسم خانه به
احتیاج واردور . بو رسم خانه لرده رسم ایدیه چك اشکال مجسمه نك
وضعی ایچون یو کسك بر ماصه ایله طایفه نك او تورملری و رسم تخته لرینی
قویغلی ایچون آبرجه به صوره لر و بو صوره لرک دخی نصف دائره
مشکلنده بوتلری ایجاب ایدور رسم خانه ییزه کابنده در سه خانه لرده
رسم کوستریله یلو رسده اکثر یله صفولرک منقسم بوتلری شمه باند
وجود بو انان طایفه نك کز تته بناء سر بسته جه جایشیله مدانی ایچون
مصلحت تقرر نندن طایفه استفاده ایتمه یله تطبیق اتندده مشکلاته
اوضادانی کورلکده در .

فائده‌دهن خالی دکلدر. بوجهله تعقیب اولانان ایکی سنه‌لک درس‌لرک نتیجه‌سی طلبه‌لک چیز کیده‌کی ملکه‌لرینی تربیده خدمت ایده‌جکی کجه ماملرک درس‌لرده مناسبت دوشدکجه رسمک اهمیت لزوم وفواندنن بحث اباه طلبه‌لک شوق و غیرتی تربیده سی و غیرت ایلمسی لازمدره.

۵ — اعدادی صنف‌لرنده تدریس اوله‌جق رسم درس‌لرینسه کلنجه بوجه‌آنی بیان اولور:

۱ — اعدادیده اشکال مجسمه هندسیه‌لک تحت‌دهن معمول مودلرینک موجود بولنی لازمدر: ذکر اولانان اشکال مجسمه هندسیه بوجه‌آئیدر:

مکعب، متوازی‌المستطیلات، کره، نصف کره، اسطوانه، مخروط، مخروط ناقص، اهرام مربعی، اهرام منهدمی، اهرام ناقص، منشور منافی، منشور مربعی، منشور منهدمی، ذر و جوه کثیره‌لک مختلف نوع‌لری، یئنه تخت‌دهن معمول اولاق اوزره چشمه، کوبری کچی اقسام.

۲ — بيوك بر رسم خواه‌لک موجود بولنی یا خود رسم‌خانه اولنه الیریشلی بر محل تخصیصی، بالاده ذکر اولانان اشکال اتمام ابدلک‌لصو کره اعدادی، برنجی صنف طلبه‌لک طوعرضیدن طوعرضیه اشکال مجسمه‌دن باشلامق اوزره اولامقردا، بده بر قاجی بربرده اولاق اوزره مختلف وضعیله‌ده رسم ایتدیریلور (اشکالک صورت ترایی بالایی ماملرک وظیفه‌سیدر). اثنای ترسیمه‌ده طلبه طوعرضدنن قیاس‌لارن چترکی خط‌الرینک ماملر طوعرضدنن تصحیحی و جام لوجه‌اباه

۳ — طلبه به رشديه قسمنده کوستریله چک رسم درس‌لک نتیجه: ایکینچی سنه‌ده فرانسز رساملرندن و قره‌قلم اباه اصول ترسیمه‌ده ید طولای بولان «قالام» نام رسامک اثرلرینک چترکی و خفیف کولکله مودلارندن اقتباس صورتیه طلبه‌لک چالش‌دیرلری و مدت تدریسینه‌لک نصفنک چترکی و نصف دیگرینک دخی کولکله ترسیمه‌ده حصص ایلمسی لازمدر. بوجهله جدیدی واهناملی بر صورتیه چالش‌دیرلری تقدیرده چترکیده طلبه‌لک ممکن مرتبه استفاده‌لری تأمین ایدیلرکی کچی دهسا زیاده شوق و غیرت‌لرینی تربیسد ایچون امتحان عمومیلرده و توزیع مکافات کولرنده کله‌چک هیت میزه و زوارک بولنه‌جخی صالونلره املیق ایدلک اوزره طلبه‌لک بر سنه‌لک تجربه‌ده سی غیرت‌لری اولان لوجه‌لرک ایولرنندن انتخاب ایدیلوب چترچیه‌ده لئدرک آصلمسی و بولنلری ترسیم ایلان طلبه‌لره عموم موجهه‌سند. سی و غیرت‌لرینه بنسأ برر مکافات احداث و اعطاسی فائده‌دهن خلی دکلدر.

۴ — رشديه اوچینچی سنه‌ده ایسه یئنه مذکور رسامک دهله زیاده کولکله مودلارندن اقتباس ایتدیریلرک بولنلرک و یا خود دیگر هنر قنقی بر شکالک بیولیلوب کوجاندهسی اصولنک معلم طوعرضدنن طلبه به اطرافلیجه اکلانمسی، اشکال هندسیه حقیقه مخصوص بر مملومات اباه قطع ناقص، قطع زائد، قطع مکافی، بیضی، دائرة مخمس، مسدس و ده‌بو کچی بر چوق اشکال هندسیه‌لک طوعرض ترسیمه‌لک اراهه‌سی اباه برکار، وسأرته‌لک صورت استمالنک بیانی

بر غیرت نتیجہ سی اولہ ورق طبع شدہ کو رد گلی ای اشکالی قاعدہ بہ موافق
بر صورتہ خطائزجہ رسم ایدہ بیلرلر. اعدادی و روشدی تدریسی
جہانندہ رسمک بودرجہ کو سترسی پوقاریدہ بیان ایدلریکی اوزرہ
درجہ کفایہ دہ در. بوندن مقصد اصلی طلبہ نیک اشکالی خطائزجہ
رسم ایتلریدر. چیزکی فن ترسیمک اس الاساسی اولدیفندن بوجہ
جہل و هوسی اولان طلبہ نیک آتسی ایچون اساس حاضر لنش دیلکدر.

تعمیقاً نیک اجرای وفواید نیک بیانی ایله بیایلان اشکالک ضایہ
نظراً آلد قلدی کو لک وایشیق لری نیک قرہ قلم ایله ارأه سی، پرکار،
جدول قلمی، چقته خط قلمی، تجرول پرکاری، بانظرو خراف کی
ادوات ترسیمہ نیک بیانیہ صورت استمال لری نیک ایضاحی و بودرسلر
بر سنہ متادیا دوام اولنسی الزمدر.

۷ — اعدادی ایکنجی سندہ ایسہ برنجی سندہ بیایلان
اشکالک جسمہ نیک اصول ترسیمندہ لازمکلان عمارسہ و ملک ایدیلنلش
اولنلہ فن مناظرک مادہ جادہ معلم طرفندن طلبہ بہ ارأه سی تعایقات نیک
اشکالک جسمہ مذکورہ اوزرندہ کوسترسی مثلاً. اشکالک جسمہ
مذکورہ دن بر مکینک ویاخود براهرامک رسامک اوضاع مختلفہ سنہ
کورہ آلہ جقلری وضمیر نیک معلم طرفندن طلبہ بہ اکلا تلمی
نقطہ اساسی بعد بصر کی نقاط فرار یه نیک بیانی و باعمل اجراسی،
و رسامل ایچون لزومی اولان خط افقک اصل تئیین اولنہ جنی
اکلا تلمییدر.

طلبہ نیک رنگر حقندہ دخی استفادہ لری کوزدہ بامک اوزرہ
صولو بویا ایله چیزیلان اشکالک جسمہ مذکورہ نیک اولابر رنگ
دہدہ رنگ اصلیلر بلہ تلویفی و بوسر دہدہ اشکالک ضیایہ نظراً
خصوصی و طبیعی اولان کولک لری نیک اصول کولک قواعید سنہ نظراً
کوسترسی، و کولکک حقندہ، کونشہ نظراً رسامک اخذ ایدہ چیکی
مختلف وضمیتلرہ کورہ ارأه سنہ معلمل طرفندن صرف غیرت

7739

معارف عمومی نظارتی تاریخ و تشکیلات و اجرائی

معارف عمومی نظارت جلد سی طرفین
طبع و تیشیل ایتدیرلشدر

مؤلفی

دارالفنون ادبیات مدرسه سی رئیس مدرس
محمود جواد ابن الشیخ نافع

مصحفی

محمد عالی ابن کمال

مطبعة عامه

۱۳۳۸

قرق سکنزنجی ماده: شا کردانه دواملرندن وحسن حرکتلرندن طولایی
آیده بر درت آیده بش سنهده اون نومرو اعتباریله بر نومرو وبریلورکه
آنک ترفیع صنفه مداری یوق ایسهده مساوی درجهده بولنان شا کردی
تفریق ایدهجکی کبی توزیع مکافات ائناسنده آیروجه بر مکافات ایله تلطیف
اولنه جقدر .

ولایات شاهانه ایله لوا مرکز لرنده بولنان لیلی ونهاری مکاتب
اعدادیه نک معارف نظارت جلیله سنجه تعدیلاً قلمه آلنان درس
پروغراملری صورتیدر : ۱۸۹۳

لوا مرکز لرنده بولنان مکاتب اعدادیه نک درس پروغرامی

هفته ده اسامی دروس	برنجی سنه
۳ علوم دینی	اعمال و عبادات ایله بعض معاملات شرعیه تعلیم ومع تجوید قرآن کریم تلاوت وتطبیق ایدیله جقدر .
۳ عربی	اصول جدید اوزره بر صرف کنایی اوقوتدیریله جقدر متنی ترجمه .
۴ ترجمه قرائت	تهذیب اخلاق ونافع معلوماتی وبعض مناسب ومفید حکایاتی حاوی بر کتاب یوزندن اوقوتدیریله جقدر .
۲ لغت واملا	لغت ازبر اوله جق واملاقاعده سی وجهله اجرا ایدیله جقدر .
۲ حساب	اصولنه توفیقاً اعمال اربعه کوستریله جقدر .
۲ جغرافیا	مقدمات واصطلاحات جغرافیا کوستریله جقدر .
۱ حسن خط	بالکز رقعہ کوستریله جقدر .
۱ رسم	نرسیم خطوط کوستریله جقدر .
۱۸ یکون	

هفته ده	اسامی دُروس	ایکنجی سنه
۳	علوم دینیه	برنجی سنه کبی تدریسات اجرا ایدیلہ جکدر .
۳	عربی	برنجی سنه ده کی کتاب تطبیقاتیلہ برابر اکال ایدیلہ جکدر .
۲	فارسی	لسان فارسینک قواعدی اوقوتدیریلہ جکدر .
۲	ترجہ قرائت	برنجی سنه ده اوقوتدیریلہ جق کتاب طرزنده و آنک فوقده .
		بعض مسائل اخلاقیہ و فوائدی جامع آثار اوقونه جکدر .
۲	قواعد عثمانیہ	قواعد لسان عثمانی تدریس ایدیلہ جکدر .
۲	حساب	کسورات عادیه و اعشاریه کوستریلور .
۲	جغرافیا	مختصر کرہ مسطحہ .
۲	تاریخ اسلام	تاریخ انبیا ایلہ ظهور دولت عثمانیہ قدر خلفا و سلاطین اسلامیه نک مختصر آ تراجم احوالی و باشلیجه وقایع کوستریلور
۱	حسن خط	سنہ سابقہ کیدر
۱	رسم	برنجی سنه کبی رسم خطیہ دوام و تدریجاً ترقی ایلہ اصول ترسیم کوستریلور .
۲۰	یکون	

		اوپنجی سنه
۲	علوم دینیه	برنجی و ایکنجی سنه لر کبی اجرای تعلیم و فضائل اخلاقیہ و حسن تربیہ یہ دائر درسلر تدریس و تفہیم اولنہ جکدر .
۳	عربی	یکی اصولده نحو کتابی اوقوتدیریلہ جکدر .
۲	فارسی	کلیستان منتخباتی اوقوتدیریلہ جکدر .
۲	قواعد عثمانیہ و قرائت	ایکنجی سنه دن قالان درسلر اکال ایدیلہ جکدر .
۴	فرانسزجه	الفبای فرانسوی و قرائت .
۳	تاریخ عثمانی	دولت علیہ عثمانیہ نک مفید و مختصر صورتده تاریخی کوستریلہ جکدر .
۲	جغرافیای عثمانی	ممالک عثمانیہ نک جغرافیای طبیعیہ و سیاسیہ سی کوستریلہ جکدر .

هفته ده اسامی دروس		
۲ حساب	رفع وجذر عملیاتیه نسبت و تناسب بجزلری کوستریله جکدر.	
۲ هندسه خطیه	خطوط وزوایانک تعریفات وبالهندسه صور ترسیمیه کوستریله جکدر.	
۱ رسم	رسم خطی ایلروییه کوتوریله جک و آلات ترسیمیه استعمالی کوستریله جکدر.	
۱ حسن خط		
۲۴ یکون	دردنجی سنه	
۱ عقائد وفقه	طلبه مسلمیه مخصوص اولوب تربیی وجهله تدریس اولنه جقدر.	
۳ عربی	صرف ونحو قواعدینک تطبیقاتیه برابر قرائت وترجه ممارسه لری اجرا ایدیه جکدر.	
۲ فارسی	قواعد تطبیقاتیه کلستان اوقوتدیریله جقدر.	
۲ اصول انشا و کتابت	بعض مقاله لر قلمه آلدیرلمغله برابر قدماک بعض مشور ومنظوم آثار ادبیه سی یوزندن اوقوتدیریله جقدر.	
۲ تاریخ عمومی	مختصر مفید صورتده قرون اولی وقرون وسطی وقایع کوستریله جکدر.	
۲ جغرافیای عمومی	اوروپا قطعه سنک جغرافیای طبعیه و سیاسیه سی کوستریله جکدر.	
۳ حساب نظری	اثباتی حساب مکمل کوستریله جکدر.	
۲ هندسه سطحیه	سطوحک تعریفات واصول ترسیم ومساحه لری کوستریله جکدر.	
۶ فرانسزجه	مختصر غرامر وقرائت	
۱ حسن خط	رقعه	
۱ رسم	رسم تقلیدی	
۲۵ یکون		

هفته ده اسامی دروس	پیشگی سنه
۱ عقائد و فقه	سنه سابقه مثلث تدریس اولنه جقدر .
۲ عربی	عربی اوله رق تطبیقاتیله تدریس اولنه جقدر .
۳ اصول انشا و کتابت	سنه سابقه مثلث کوستریله جقدر .
۲ تاریخ عمومی	قرون اخیر تاریخی کوستریله جقدر .
۲ جغرافیای عمومی	اوروپا دن ماعدا قطعات اربعه کوستریله جقدر .
۳ هندسه مجسمه و	اشکال مجسمه نك تعریفاتیله اصول مساحه لری و هندسه نك
اصول مساحه	تطبیقاتی کوستریله جقدر .
۳ معلومات فیه و مبادی	مخصوص ترتیب اولنه جق پروغرامی و جهله تدریس
علوم طبیعی	اولنه جقدر .
۲ اصول دفتری	بسیط و مضاعف اصول لرنده دفتر طومق قواعدی
	کوستریله جقدر .
۶ فرانسزجه	غرامر و قرائت
رسم و حسن خط رسم ترینی .	
۲۵ یگون	

ولایات شاهانه مرکز لرنده بولنوب ایلك بش سنه سنك تدریساتی لوا
اعدادیلری تدریساتنه موافق بولنان یدی سنه لك مكاتب اعدادیه نك
صوك ایکی صنفك درس پروغرامی

آلتجی سنه

هفته ده اسامی دروس	پیشگی سنه
۱ عقائد و فقه	سین سابقه اصولنده دوام اولنه جقدر .
۲ بلاغت	متن تلخیص اوقونه جقدر .
۶ فرانسزجه	تطبیقاتیله قرائت و قواعد انشا .
۲ تاریخ عمومی	مفصل قرون اولی و وسطی تاریخی .

جغرافیای عمومی	۲	جغرافیای تجاری و صناعی .
جبر	۲	درجه اولی معادلاتی نهایتاً قدر .
هندسه	۲	نظری هندسه سطحیه .
حکمت طبیعی و کیمیا	۳	مخصوص ترتیبی موجب‌بنجه اوقوتدیریه جقدر .
قوانین	۲	مخصوص ترتیبی موجب‌بنجه اوقوتدیریه جقدر .
اصول دفتری	۲	دواژدولتده متخذ اصول دفتری کوستریله جک وباقه حساباتی تطبیق اولنه جقدر .
رسم	۱	طراوه اصولی کوستریله جکدر .
یکون	۲۵	
عقائد و فقه	۱	یدنجی سنه سنین سابقه مثللو کوستریله جکدر .
ادبیات و اخلاق	۲	تلخیصک تطبیقاتی اجرا و مناسب مقاله لر قلمه آلدرلمغله برابر منظومه لر حفظ ایدیله جکدر .
فرانسزجه	۳	بلاغت ، منظومات قرائتی ، و اصول انشا .
تاریخ عمومی	۲	قرون اخیره کوستریله جکدر .
جبر	۱	درجه ثانیه معادلاتی اکمال اولنه جقدر .
هندسه	۲	اثباتی اوله رق هندسه مجسمه کوستریله جک و ترسیات ریاضیه اوقونه جقدر .
حکمت طبیعی و کیمیا	۲	ترتیبی وجهله اوقونه جقدر .
علم موالید	۳	فن تدبیر زراعی ، و حفظ صحه ترتیبی وجهله اوقونه جقدر .
جرائع	۲	مکاتب عسکریه ده اوقوتدیرلدینی کی تدریس اولنه جقدر .
قوزموغرافیا	۲	مکاتب عسکریه ده اوقوتدیرلدینی کی تدریس اولنه جقدر .
قوانین	۲	ترتیبی وجهله اوقونه جقدر .
رسم	۱	یاغلو بویا رسم کوستریله جکدر .
یکون	۲۳	

عموم مكاتب اعدادیه ملكیه نك اداره داخلیه لینه مخصوص تعلیماتدر

ماده اساسیه

لیلی مكاتب اعدادیه لیلی طلبه نك عددینه نظراً درت صنف اعتبار اولمشدر .
برنجی صنف یوز الی ، ایکنجی صنف یوز ، اوچنجی صنف یتش بش ،
دردنجی صنف الی ، لیلی شاگرد آله جق اولان مكاتبدر .
ازمیر ، سالنیک کی کثیرالتفوس اولان محللرده اعدادینك ایلک اوچ
صنفی شامل اولق اوزره برر شعبه موجوددر .

وظائف مأمورین حقندهدر

مدیرك وظائفی

برنجی ماده : عموم مكاتب اعدادیه معارف عمومیه نظارت جلیله سی
طرفندن منصوب و مسئول برر مدیرك تحت اداره سنده اولوب درساعات
اعدادیلرنده مدیر ثانی وظائفیه مكلف برر معاون ایله لزومی قدر مبصر
و خدمه و طشره برنجی و ایکنجی صنف لیلی اعدادیلرنده برده مدیر ثانی
ولزومی درجهده معاون و مبصر ایله سائر مأمورین و مستخدمین و نهاری
اعدادیلرنده برر مدیر لزومی قدر مبصر و خدمه بولنور و جمله سنده احتیاج
نسبتنده معلملر استخدام قنور .

ایکنجی ماده : مدیر مكتبك اداره عمومیه سندن برنجی درجهده مسئول
و کنديسی مكفول اولوب شاگردانك تربیه سنه و تدریساتك حسن جریانته
و انضباطك محافظه و ادامه سنه و مكتبك نظافت و طهارتنه و نهاری اعدادیلرده
بقالیه متعهدلرینك شرائط مقاوله یه رعایت و مأمورین و معلمین مكتبك عهد-
لرینه مودوع اولان وظائفی ایفایه اعتنا و دقت ایدوب ایتمدکلرینه و مكتبك

دميرباش اشيا سيله آلات وادوات تدريسيه نك محافظه ايدلسنه على الدوام نظارت ايدم جك و مكتبه متعلق كافة نظامات و اوامري تماميله و بلا تراخي اجرا ايله جك و مدير مأمورين ويا معلميندن برينك ايفاي وظيفه ده قصوريني مشاهده ايلديكي و اخطارات لازمه اجرا ايدوبده تأثيريني كورمديكي تقديرده تعيين ماده ايدرك كيفيتي طشرده معارف مديرينه و درس عادتده مكاتب اعداديه اداره سنه تحريراً بيلديره جكدر . اسباب فوق العاده مستنداً لزوم عاجل كورر ايسه مسئوليتي در عهده ايدرك بر معلم ويا مأموره موقتاً ايشدن ال چكدير و در حال طشرده معارف مديرينه و درس عادتده مكاتب اعداديه اداره سنه اخبار ماده ايلر . مع مافيه ايشدن ال چكدير مه معامله سنك اداره كسب قطعت ايتمسي طشرده معارف مديرينك و درس عادتده نظارتك تصديقه معلقدر .

اوچنجي ماده : مدير هر سنه كانون اول ، مارت و خزي ران ابتدا الرنده ذيل تعليماته مربوط (۱) نمرولي مطبوع نمونه توفيقاً مكتبك و قوعا تهنه دائر بر تقرير و جدول و هر اي نهايتنده هر درس معلمك پرو غرامده مندرج مباحثدن هانكيلريني تدريس ايلديكني مين (۲) نومرولي مطبوع نمونه سي وجهله بر دفتر تنظيم ايدوب مكتبده بولتان بالعموم معلمين و مأمورين و سائر نك دوام و عدم دوام لريني مين بوصله ايله برابر طشرده معارف مديرينه و درس عادتده مكاتب اعداديه اداره سنه كوندره جكدر . بو دفتر امتحانلر ايچون و بوصله لر معاشرندن اجرا ايديله جك توقيفات ايچون اساس اتخا ذ اولوب هر ايكي سي ده مدير طرفندن تختم ايديله جكدر . مذكور ايكي جدولي معارف اداره لري مطالعات مخصوصه لرينك علاو سيله و وقت و زمانيله نظارت مشار اليابه كوندره جكدر .

دردنجي ماده : مدير هر سنه تدريسيه نهايتنده معلملره بالندا كره درس لرجه و اداره جه محتاج تعديل و اصلاح اوله جني تحقق ايدن خصوصاتي ايضاحات و تفصيلات لازمه ايله مرجعه بيلديره جكدر .

بشنجي ماده : مكتبك اداره عموميه سنه عا ئد كافة خصوصاتده مدير ك مرجعي طشرده معارف مديرتي و درس عادتده مكاتب اعداديه اداره سيدر .

مدیر تائیلرک وظائفی

آلتنجی ماده : مدیر ثانی [در سعادته معاون] نظارت مشار الیهانک
اتخایله تعیین اولتور و کافه امورده مدیر اوله معاونت و مدیر بولمندیغی زمانلرده
و کالت ایدر .

اولاً : معلمین و مأمورینک دوام ایدوب ایتدکلرینه و تدریساتک پروغرام
وجهله اجرا ایدیلوب ایدلمدیکنه دقت و اعتنا ایلک .

ثانیاً : هر آقشام کندوسنه تودیع ایدیلجهک صنف دفترلرینی تدقیق
ایدوب سجل عمومی یه قیدی اقتضا ایدن وقوعاتی همان قید ایله زیرینی امضا
ایتمک .

ثالثاً : معلمین و مأمورینک ایفای وظیفهده قصورلرینی کوردکده و معلمین
و شاگردان میاننده شکایات و منازعات وقوعنده کیفیتی در حال مدیره اخبار
ایلمکله برابر تحقیقات اولیه ایفاسیله نتیجهسنی دخی تحریراً مدیره بیلدیرمک .
رابعاً : مکتبک نظافت و طهارتنه و مأکولاتک حسن استحضاریله برابر
طعام و یتاق سالونلرینک نظافت و ترتیباتنه نظارت ایلک .

خامساً : شاگردانک کینه دفترینی و امتحان جدوللرینی و برده معلمین
و شاگردانک وقوعاتی مبین سجل عمومیسنی طوتمق .
سادساً : تعیینات طلبه لرینی تصدیق ایتمک کبی خصوصات دخی مدیر
تائیلرک جمله وظائفنددر .

یدنجی ماده : آلتنجی مادهده تعیین ایدیلان وظائف مدیر ثانی اولیان
مکتبلرده کاملاً مدیره عائددر .

تائیلرک وظائفی

سکزنجی ماده : کاتب مکتبک معاملات حسابیه و تحریریه سندن مسئول
اولوب وظائف مخصوصهسی دخی :

اولاً : مدیر طرفندن حواله اولسان هر نوع محررات رسمیهیی یازمق
و تسجیل و حفظ ایتمک .

ثانیاً : مکتبک آلات و ادوات تدریسیه سیله کافه کتب واشیا و ادوات
ساترمنک دمیرباش دفتری تنظیم ایملک وبؤنک وقوعاتی کونی کونه یوروتمک .
ثالثاً : مایعه اولسان ارزاقی جنس و مقدار فیائیله دفتر مخصوصه قید
ایتمک و مصارف متفرقه نک دفتری طوتمق .
رابعاً : طلبه لری تنظیم و خلاصه آیروجه بردفتره قید و ترقیم و هرکون
طلبه یه ویریه جک اطعمه نک نوعی مین پوصله یی ترتیب ایله مکتب مدیرینه
ارائه ایتمک خصوصلرندن عبارتدر . کاتب هر حاله کفالته ربط اولتور .

معاونلرک وظائفی

ظفوزنجی ماده : مکاتب اعدادیه لیلیه نک درجات مختلفه سنده شاگردانک
امر تربیه سی ودرسجه اولان مشکلرینک حلیله مکتبلرده اسباب حسن تعلیمک
اتمامی دائماً مدیرلرک نظر تدقیق و تفتیشی آلتنده بولنمق اوزره بالخاصه معاونلره
مودوعدر .

اوئنجی ماده : امر تربیه شاگردانک هویت معنویه لری بالتشخیص محاسن
خلقیه لری تقدیره و کندیلرینی مساویدن تنفیره متوقف اولدیغندن معاونلر
شاگردانک احوال و حرکات عمومیه سنی نظر دقت اوکنده طوتمغه و میانه لرنده
حسن امتزاج پیدا ایتدیره رک منازعه ظهورینک منعه علی الاستمرار دقت ونظارت
ایتمکله مکلفدرلر .

اون برنجی ماده : نوبتجی اولان معاونلر یتاق خانه لرده مدیر طرفندن
تعین اولتان موقع مخصوصلرنده طلبه ایله برابر یاتمغه مجبور اولوب علی الصباح
طلبه دن برچاریک اول قالدق هرک شاگردانک انتظام و سرعتله کینوب آشانغی
ایملرینه و آبدست آلملرینه دقت و بعدالصلات آنلری منتظماً مطالعه خانه لرینه
سوق ایدم جکلردر . مطالعه زمانلری شاگردان صنف صنف آریلوب درسخا-
نه لرک وسعته و طلبه نک کثرتنه نظراً بر ویا ایکی درسخانه ده جمع ایدیلرک نوبتجی
بولتان معاونلرک نظارتی آلتنده بولنه جکلردر . برنجی درجه مکاتب اعدادیه ده
هرکیجه مکتبه بولتمغه مجبور اولان اوچ معاوندن بریسی سربست براقیله جق

و دیگر درجه‌لرده بولنان مکاتبده طلبه‌نک مطالعه زمانلری بر درس‌خانه‌یه جمعی ممکن اولدینی تقدیرده کذلک نوبتیی بولسان ایکی معاوندن بریسی سربست قاله‌جقدر .

اون ایکنجی ماده : معاونلر طلبه درس‌خانه‌یه کیرر ایکن بنچه قپوسنده وتنفسه چیقار ایکن صنف قپوسنده آمرصفتیه بولنه‌وق مبصرک طلبه‌ینی ایکیشر ایکیشر ترتیب‌ایدوب منتظماً سوق‌ایدیشه دقت‌ایده‌جکلر وبواثنده شاگردان طرفندن محل انتظام احوال وقوعنه میدان ویرمیه‌جکلردر . کرک بو ماده‌ده وکرک اولکی ماده‌ده مذکور وظائفک اجراسنده مبصرلر تماماً معاونلرک امری تحتنده بولنه‌رق آنلرک تنسیب‌ایلدیکی وجهله حرکتیه مجبور اوله‌جقلردر .

اون اوچنجی ماده : تنفس زمانلری شاگردان معاونلردن بریله مبصرلرک نظارتی آلتنده بولندیریه‌جقدر . معاون تنفس زمانلری طلبه‌نک بنچه‌دن مکتب دروننه و درس‌خانه‌لره متفرق بر صورتده کیرماملرینه دقت‌ایده‌جک وخلافتده بولنانلری جزالندیره‌جقدر .

اون دردنجی ماده : صباحلری ایلک درسدن اول صنفلرک مبصرلر طرفندن اجرا اولنان یوقلمه‌سنده معاونلر حاضر بولنوب کلیان طلبه‌نک اسمی حذاسنه « ناموجود » اشارتی وضع‌ایتدیره‌جکدر . بعده یومیه دفترلرینی بالتدقیق اولجه ناموجود اولوب اوکون کلن طلبه‌دن مدیر ویا مدیر ثانی امضاء سیله اثبات معذرت ورقه‌لرینی آلمق و اثبات معذرت‌ایده‌میانلرک نومرو واسامیسی هر آقشام مدیره اعطا‌ایتمک ویوقلمه‌ده حاضر بولنه‌میه‌رق برنجی ویا ایکنجی درسدن صکره کلن طلبه‌نک اسباب تأخرینی سؤال‌ایدرك بویولده تأخری تکرر‌ایدنلری مدیره بامذکره اخبار ایلک معاونلرک جمله وظائفنددر . یوقلمه‌نک مضبوطیتی طلبه‌نک دوامنجه حسن تأثیر حاصل‌ایتدیکندن بوماده‌یه غایت اعتنا اولنه‌جقدر .

اون بشنجی ماده : هر آقشام طلبه‌نک مکافاة و مجازاتی مدیر ثانی طرفندن ایرتسی کونی اعلان واجرا قلمق اوزره یومیه دفترلردن آروجه بر دفتره

چيقاريلوب معاون اوله ويريلور. مدير ثانی اوليان يرلرده بووظيفه معاون اوله طائد ايسهده اشبو تعليمات موجبنجه معاون اوله تحمیل اولتان وظائف دخی بالتسلسل معاون ثانی به راجع اولور. معاون اول آفرین ورقه لرینی طولديره رق مدیره تمهیر ایتدیرمکه مجبوردر. توفیق اولتان شاگردانی تعیین اولنه جق محله بالمناوبه بکلمک معاونلرک وظائفقندندر.

اون آلتنجی ماده : لیلی طلبه به مخصوص صباح، اقشام وکیجه مطالعه لريله شاگردانک عمومته عائد اولوب مطالعه دن بشقه بولتان کوندوز مذاکره لرندمه معاونلر طلبه نک یاننده بولنه رق آنلرک درسجه اولان شبهه لرینی حله ویهوده اضاعه اوقات ایتملرینه دقت ایله مکلفدرلر. برنجی وایکنجی صنفلرک پروگرام موجبنجه برچوق مذاکره زمانلری بولندیغندن مدیرلر درس جدولنی معاونلرک بومذاکره لرده بولنه بیلملرینی تأمین ایده جک صورتده ترتیب و صنفلرک عددی معاونلرک عددندن زیاده اولدینی تقدیرده معاونلرک بولنه جقلری درسخانه لری لزومنه کوره تعیین ایدرلر.

اون یدنجی ماده : معاونلر کیجه مطالعه لرندمه صنفلرک یومیه دفترلرینی معاینه ایدرک معلمین طرفندن اوصنفه وظیفه ویرلمش ایه مذکور وظیفه لرک شاگردان طرفندن ترتیب ایدلمسه دقت ایده جکلر ووظیفه یازمیانلر ایله ایرتسی کون تدریسی مقن اولان درس لرندن بشقه شیلرله مشغول اولانلره مجازات ایله جکلردر.

اون سکزنجی ماده : مکاتب اعدادیه نک برنجی وایکنجی سنه لری تحصیل ابتدائی ایله مشغول شاگردانن عبارت اولدیغندن بونلرک هر هفته برکره اوکله مطالعه سی زماننده وظیفه دفترلرینی وکتابلرینی معاینه ایتمک ودفتری اولیان ویا بونلری غیرمنتظم صورتده طوتانلرک اسامیسنی معلملرینه وکتابلرینی ضایع ایدنلرک اسملرینی مدیره ویرمک معاونلرک وظائف مخصوصه لرندندر.

اون طقوزنجی ماده : مکتبلرده معاونلرک اوطه سنه بر مناوبه جدولی تعلیق ایدیلوب برنجی درجه مکاتبده هرکیجه مکتبه اوچ وسائرلرنده ایکی

معاون قاهره دکر بریسی مأذون عداوتور. مبصری براولان مکتبده مبصری مأذون اولدینی کیجه لرده مکتبده اوچ ومبصری اولیان مکتبلرده هر کیجه ایکی معاون قالمق لازمدر. معاونلره ویریه جک مأذونیت مدتی آقشام صوک درس نهایتدن ایرتسی کون ایلک مذاکره زمانه قدر اولوب بوزمانده مدیر ویا مدیر ثانی مکتبده قالمغه مجبوردر.

یکرمنجی ماده طعام اثناسنده معاونلردن بریسی یمک خانه ده بولنه رق شاگردانه نظارت ایدم جکدر.

یکرمی برنجی ماده : جمعه کونلریله سائر ایام تعطیلیه ده مکتبلرده برمعاون وبر مبصر قاهره جکدر. مبصری اولیان مکتبده یالکز معاون قاهره مکتبده اوکون وقوعه کله جک احوالک مسئولیتی تماماً آکاعانددر. شوقدرکه بوماده نک حکمی یالکز کوندوزه شامل اولوب تعطیل کیجه لری نوبت جدولی موجبجه حرکت اولتور. جمعه نوبتیسی ملحقات اها لیسندن اولوب شهرده ولیری اولمدینی ایچون جمعه کیجه لری مکتبده قالمق مجبوریتده اولان طلبه ایله پنجشنبه کونی مدیر ثانی واولیان یرلرده مدیر طرفدن ویریه جک اذنسز ژورنالنده محرر شاگردانک لیلیرینی آقشام اوزری ونهاریلیرینی جمعه صباحی یوقلمه ایدم رک کلیانلرک اسامیسیله جزایه بدل مکافاة اوراقی اعطا ایدن شاگردانک اسامیسنی اوراق مذکوره ایله برابر ایرتسی کونی مدیر ویا مدیر ثانی به بیلدیره جکدر.

یکرمی ایکنجی ماده : مکتبک بالجله مأمورینی برنجی درس ابتداسندن صوک درس نهایته قدر مکتبده حاضر بولنه رق معذرت اوزرینه مدیردن مأذونیت آلمدقجه مکتبدن چیقه میه جقلردر. مأذون اولیان معاونلر ایله دبوی وآنبار مأموری کبی مأمورین لیلیه کندی مأذونیتلری خارجنده و مدیرک معلوماتی اولقسزین کیجه وکوندوز هیچ برصورتله مکتبی ترک ایدم منزل.

یکرمی اوچنجی ماده : طلبه ولیرندن کتوره جکلری مأذونیت پوصله لیرینی مدیر ویا مدیر ثانی به بالارائه زیرینه « رخصت ویرلشدر » دیه اشارت وتمهیر ایتدیروب معاون اوله کوستره رک یومیه دفترینه مأذونیتی قید اولندیغنه دائر

اشارات ایتدیرد کدن صکره مذکور پوصله یی قیوجی به ویره جکله واول صورتله مکتبدن چیقهبیله جکلردر .

یکرمی دردنجی ماده : شاگردان اکثر احوالده کنیدی مدیر و معلم و معاونلرینی مقلدیه اتخاذ ایده جکلرندن بالجلله مأمورین مکتبک طلبه یاننده غیرمناسب حال و کسوده بولملری و آنلرک نظرکاهی اولان یرلرده قوریدورلرده سیغاره ایچملری و مدیر و معاونلرایله معلمین و مستخدمین سائره مکتبک خصوصات رسمیه دن غیری بر سیله خارجدن مکتبه احباب قبولیه مصاحبتلری قطعاً ممنوعدر .

یکرمی بشنجی ماده معذرت مخصوصه سنه و یا مأذونیتنه مبنی تنفس زمانلری وظیفه سی باشند بولته میان مبصرلره خدمه دن مجرب الاطوار اولان بریسی مدیرک تفسیله وکالت ایده بیلور .

یکرمی آلتنجی ماده : معاونلر وظیفه اصلیه لرینه خلل کلیه جک صورتده معلمک درعهده ایده بیلورلر . مذاکره زمانلرنده درسخانه لرده معلم مقامنده اوطوره رق طلبه نک درسجه اولان مشکللرینی مذاکره و حل و انتظام و انضباطی محافظه ایده جکلر و درس خارجنده و تنفس و آرام و آبدست و نماز و یمک زمانلرنده دخی طلبه نک حسن امتزاجه و محافظه اخلاق و آداب و تربیه لرینه دقت و نظارت ایتک اوزره یانلرندن آیرلیه جکلردر .

مبصرلرک وظائفی

یکرمی یدنجی ماده : مبصرلر بر مکتب رشدیه دن شهادتنامه لی یاخود اودرجه معلوماتلی و مجرب الاحوال طاقدن و ارباب ناموسدن انتخاب ایدیور .
یکرمی سکزنجی ماده : مبصرلر تنفس زمانلری طلبه یانندن آیرلیه جکلری کبی مذاکره زمانلری دخی قوریدورلرده بولته رق مختلف درسخانه لردن معاونلرک مأذونیتله چیقان شاگردانک اطوارینه دقت ایده جکلر و معاونلرک بوبابده کی امرلرینی اجرا ایلیه جکلردر .

یکرمی طقوزنجی ماده : مبصرلر طلبه نک آقشام و صبح یوقلمه لرینی اجرا

وژورنالی مدیرثانی به [درسمادتده معاونه] و مدیر ثانی اولیان مکتبلرده مدیر اوله اعطا ایدر و تنفس و آرام زمانلرنده معاونلرله برابر طلبه نك حرکتلرینه نظارت ایلرلر وهفته ده برر کیجه مدیرك امریله مناوبه مکتبدن چیقارلر .

اوتوزنجی ماده : معاون بولنیمان مکاتبده مبصرلر - تدریس و مذاکره دن بشقه - معاونلره عائد اولان وظائفی دخی درعهده وایفا ایده جکلردر .

اوتوز برنجی ماده : ارزاق آنباری مأموری مبایعه ایدیله جك اولان ارزاق واشیایی اخذ و قبول ایدرک انبارده کمال اعتنا ایله حفظ وکندیسنه ویریلان طلبه لر موجبجه صرف ایده جکلدر . بری مأخوذاته و دیگری مدفوعاته مخصوص اولمق اوزره نمونه سی وجهله ایکی قطعه دفتر طوته جق و اخذ و قبول ایتدیکی ارزاق واشیانك سنداتی تصدیق ایلیه جکلدر .

اوتوز ایکنجی ماده : انبار مأموری طلبه موجبجه آشچی باشی به تسلیم ایده جکی ارزاقی مناوبه معاونلردن بری ایله مدیر ثانی ویا کاتب ویا خود مبصر و بوندن بشقه منتهی صنف طلبه لیلیه سندن بالمناوبه بری دخی حاضر اوله رق وزن و تعداد ایلیه جك و ارزاق مذکوره طلبه به اشارت ایدیله رك زیری حین تسلیمنده حاضر بولنلرل طرفندن امضا اولنه جکلدر .

اوتوز اوچنجی ماده : مبایعات واقعه یی تعیین و تفتیش ایتك اوزره معارف مدیرینك ریاستی تحتنده مکتب مدیری ویا مدیر ثانی معاون ویا معلملردن معارف اداره سنجه تنسیب اولنه جق اوچ ذاتدن و معارف محاسبه مأمورندن و برده مجلس بلدی اعضاسندن بر ذاتدن مرکب بر قومیسون تشکیل اولنه جق و بو قومیسون مکتب داخلنده انعقاد ایده جکلدر .

اوتوز دردنجی ماده : ارزاق آنباری هر آی نهایتده (۳۳) نجی ماده ده بیان اولتان مکتب قومیسونی معرفتیه یوقلمه ایدیله رك آنبارده موجود اولان اوزاق واشیا وزن و تعداد و آنبار دفتری ایله کاتب طرفندن طوتیلان ارزاق و طلبه خلاصه دفتریله تطبیق ایدیله جك واشبو معاینه و تطبیقده آنبار موجودنجه نقصان ظهوری آکلاشلدیغی حالده آنبار مأمورینه قومیسون طرفندن ایشدن ال چکدیریلوب هان تحقیقات لازمه اجرا قلنه جکلدر .

اوتوز بېشنجې ماده : آنبار مأموری آنبارده موجود قطار و ترازى واولچىلىرى غايت تميز وکير وپاسدن عارى بولنديرمغه وهرسنة نهايتده دائره بلديهده عيار ايتديرمکه مجبوردر . بوجبوري تي ايضا ايتديکي قوميسيونجه کورلديکي حالده جزاء نصف معاشي قطع اولتور مأمور مومى اليه مديرک امريله عندالايجاب مبصرلق وظيفه سنى دخى اجرا ايده جکدر .

اوتوز آلتنجې ماده : دبوى مأمورى با سند کندوسنه اعطا اولتان البسه وچاشور وحولى ويتاق طاقلرينى وطمعامخانه ومطبخ لوازمى وهرنوع آلات وادوات تدرسيه يي قبول ومواقع مخصوصه سنده حسن محافظه يه مأمور اولوب بونلرى ايجاب ايتدکجه مکتب مديرندن آله جنى امره کوره باسند شا کردان ومستخدمينه توزيع وتسليم ايدر . دبوى مأمورى دخى مديرک امريله لزوم کورلادکده مبصرلق وظيفه سنى ايضا ايده جکدر .

اوتوز يدنجې ماده : اللى کشيک لىلى مکتبلرده آنبار و دبوى مأمورلقلى توحيد ايدلش اولديغندن بويله مکتبلرده کرک آنبار کرک دبوى مأمورينه عائد وظائف برشخص طرفندن رؤيت اولنه جق وبوحالده بومأموره مبصرلق وظيفه سى ايضا ايتديرليده جکدر .

اوتوز سکزنجې ماده : دبوى و آنبار مأمورلى حين تعيينلرنده کفاله ربط اولنه جقلردر .

اوتوز طقوزنجې ماده : طيب هرکون صباحلى مکتبه کلوب طلبه دن محتاج تداوى اولانلرى معاينه ايده جک ولدى الايجاب دعوت اولندقجه دخى کله جکدر . مکتبک وقوعات صحيه سنه متعلق طيب طرفندن بردفتر طوتيله جنى کي آره صره مکتبي وطلبه نك احوال صحيه سنى تفتيش ايله مشهودات ومطالعاتى با راپور مديره بيلديره جکدر .

قرقنجې ماده : ات ، اکمک ، پرنج ، ياغ ، شکر ، قهوه ، اودون ، کور وبومثللو طوپدن مبايعه وقونطوراتويه ربط اولنه بيله جک ارزاق واشيا مبذول واهون بولندقلرى موسمده (۳۳) نجى ماده ده بيان اولنان قوميسيونجه

نمونه لری تعیین و مناقصه لری اجرا اوله ورق اوراقی مجلس اداره یه ویریلور. مجلس اداره بومناقصه یی رایج محلیه موافق کوررسه تصدیق ولزوم کوردیکی حالده معارف مدیری ده حاضر اوله ورق مناقصه یی تکرار ایدر. انقطاع رغباتدن صکره مقاوله نامه تعاطیسی ایچون اوراقی معارف اداره سنه حواله ایلر. اشیای مذکورده دن نه مقدارینه لزوم کوریلورسه قونطوراتو وجهله وهر حالده محفوظ نمونه لری نه تطبیقاً متعهددن اخذ اولنوب مقبوض علم وخبری مذکور قومیسون طرفندن معاینه وتدقیق اوله ورق بعدالتصدیق قونطوراتو وجهله فیئاتلری بالحساب اثمائی با سندات مقبوضه معارف صندوقندن تسویه اولتور .

قرق برنجی ماده : البسه وچاشور کبی شیلرک مبیاعه سی ایچون دخی بوقاعده یه تبعیتله برابر قاشنی آیروجه بالمناقصه آله ورق اعمالنی ینه بالمناقصه بریسنه حواله ایتک یاخود عمومنی بردن بالمناقصه برشخصه ویرمک جهتلرندن اهون کوردیکی صورتی اختیار ایتک مبیاعه قومیسوننک صلاحیتی داخلنده در . مناقصه لری اجرا اوله حق ارزاق واشیا ایله لوازم تعمیریه وانشائی مناقصه قائمه لری نمونه سنه ومطلوبه موافق اولدقجه قبول اولتماز .

قرق ایکنجی ماده : مبیاعه قومیسوننی سبزه ومیوه کبی هرکون آله حق شیلری دائره بلدیهدن آله جنی رایج پوصله سنه توفیقاً وخارجده کی فیئات ایله بالمقایسه هانکیسنی اک اهون ونافع بولور ایسه اوفیئات ایله مبیاعه ایتدیره رک اشبو پوصله لری حفظ ایدم جکدر . بوکبی مبیاعاتک سندلری قومیسونجه بعدالتصدیق معارف اداره سنه ویریلهرک آقچه سی با سندات معارف صندوقندن تسویه ایدیله جکدر . مصارف متفرقه دخی قومیسونجه بعدالتصدیق معارف صندوقندن تسویه اولتور . درسعادت اعدادیلری مصارف متفرقه سی دفتری آیدن آیه مکاتب اعدادیه اداره سی طرفندن قوتترول ایدیلور .

مکاتب اعدادیه داخلنده بولتان بقالیه نک بالمزایده التزام صورتیه احاله سی وقونطوراتویه ربطی مذکور قومیسونه عائد وظائفدن اولوب حاصلات واقعه متنوعه نامیله ایراد قید اوله ورق مقابله مقبوض علم وخبری اعطاسی وبدلات اولیه نک معارف صندوقلرینه وقت وزمانیله تسلیمی ایله جداول شهریه ده واردات متنوعه ستونه ادخالی محاسبه مأمورلرینه عائد وظائف جمله سندندر .

بالجمله متفرقه و محروقات و توزيع مكافات سنداتنده مبايعه اولتان شيلرك
نوع و جنسى ايله بايعك امضا و مهرى و هر حالده محلى مجلس اداره سنك
تصديق بولمى لازمدر . عكسى حالده صرفيات واقعه صارفلرينه تضمين
ايتديريلور .

قرق اوچنچى ماده : مأمورين و معلمين و مستخدمين مكتب ايله طلبه دن
برى مكاتب دن فك ارتباط ايده چكى زمان ارزاق انبارى و دبوى ايله هيچ
بر ايليشكى اولديغنه دائر مكتب مديرينك تحت تصديقته مأمور مخصوصندن
برر علم و خبر آلمغه مجبوردرلر .

طلبه نك شرائط انتخاب و قبول

قرق دردنجى ماده : يدى سنه لك مكاتب اعداديه نك ايلك اوچ سنه سى ايله
بعض يرلرده بولتان شعبه نر رشدى و ديكر درت سنه سى اعدادى درجه سنده در .
مكاتب ابتدايه دن مصدق شهادتنامه لرله مراجعت ايدنلر بلا امتحان برنجى
و مكاتب رشديه ايله اعداديلرك قسم رشديلرندن شهادتنامه يي حائز اولانلر كذا
بلا امتحان دردنجى سنه يه قيد و قبول اولتور .

بش سنه لك مكاتب اعداديه نك كذلك ايلك اوچ سنه سى رشدى درجه سنده
اولوب ديكر ايكي سنه سى اعدادى ايسه ده بونوع مكاتبدرده بشنجى سنه تحصيلاتى
اكمال ايدنلره ويريله جك اعدادى شهادتنامه سنده يالكز ايكي سنه لك تحصيلات
قيد ايديله جك و آنجق يدى سنه لك اعداديلرك يدنجى و درسعادت اعداديلرينك
دردنجى سنه لرندن نشأت ايدنلره تام اعدادى شهادتنامه سى اعطا قلنه جقدر .

بش سنه لك اعداديلرى اكمال ايدنلر آلدقلى شهادتنامه لرى ابراز
ايتدكلرى حالده يدى سنه لك اعداديلرك آلتنجى و درسعادت اعداديلرينك
اوچنچى سنه لرينه ويدى سنه لك اعدادى شهادتنامه سنى حائز اولانلر نظامات
مخصوصه سنه توفيقاً اوقات معينه سنده درسعادت مكاتب عاليه سنه قبول اولتورلر .
صورت خصوصيه ده تحصيل ايدنلر بالامتحان مستحق اولدقلى صنفلره
على الاصول آلورتورلر .

قرق بشنچی ماده : مکتبه قبول ایدیله جک شاگردانک اولامملکت طیبی ویا معروف بر طیب جانبدن امراض ساریه دن سالم اولدیغنه دائر مختوم بر راپور ایله آشی شهادتنامه سنی و تذکره عثمانیه سنی و تحصیل ایتمش اولدینی مکتبک شهادتنامه سنی حامل اولملری و برنجی صنفه داخل اوله جقلرک سنلری اون بشی متجاوز اولماسی و صنوف سائریه داخل اوله جقلرک سنجه بوکا قیاس ایدملری شرطدر .

قرق آلتنجی ماده : حق استملاکه نائل اوله رق حصه معارفی و یرمکده اولان تبعه اجنیه اولادندن دخی مکاتب اعدادیه یه شاگرد قبول اولتور .

قرق یدنجی ماده : بلااجرت آله جق لیلی طلبه نک مقداری مکتبک قسم لیلی سنک عدد مرتبک ثلثدن عبارتدر . بونلر بای حال محتاجیندن و مستعد تربیه بولنانلردن و حسن حال و حرکتی مصدق اولانلردن آلتور . اجرتسز طلبه نک مقداری هر حالده عدد مرتبک ثلثی تجاوز ایده مز . شو قدرکه اجرتی طلبه نک عددی لیلی مکتب شاگردانک مقدار مرتبی تجاوز ایلمی جائز اوله بیلور ایسه ده مکتبک وسعتجه تحمیلی اولوق لازمدر . نهاری طلبه محدود اولوب مکتبک تحمیلی وصفلرک موجودینه تابعدر .

قرق سکزنجی ماده : لیلی طلبه نک اجرتی بلااستثنا هر مکتبده اوچ تقسیطده تأدیه اولنق اوزره دردر لیرادن اون ایکی لیرای عثمانیدر . برنجی تقسیط سنه تدریسیه ابتداسی اولوب دیگر ایکی تقسیط زمانی اوچر آی فاصله ایله حلول ایدر .

مدت تدریسیه یه مخصوص اولوق اوزره شهری اللی غروش آله رق نهاری بر شاگردک یالکیز اوکله طعانه قبولی جائزدر .

قرق طقوزنجی ماده : بر تقسیطی تأدیه ایدن شاگرد مدت تقسیط ختام بوله دن مقدم مکتبی ترک ایدر یاخود نهاری اوله رق دوامه باشلار ایسه ویرمش اولدینی تقسیطدن کندوسنه بر شی اعاده اولنمز .

اللتنجی ماده : طلبه دن آله جق اجرت معارف صندوقه تسلیم اولتوب

مقابلنده معارف مدیریله محاسبه مأموری طرفندن قوچانی مقبوض ویریلور و یومیه ایراد قید ایدیلور. معارف صندوقی اولیان محللرده عینی معامله مکتب مدیریله کاتبی طرفندن ایفا واجرت استیفا قلنور .

اللی برنجی ماده : هر سنه طلبه نك قبولی زمانی ایله او سنه آله حق لیلی طلبه نك مقداری ایکی آی اول ولایات غزته لریله اعلان و جانب ولایتدن محروات رسمیه ایله ملحقاته اشعار ایدیه جکدر .

اللی ایکنجی ماده : بجائاً مکتبه کبرمك ایستبان شا کرد محلی حکومتیه مراجعتله ارباب فقر و احتیاجدن اولدینك تحقیق اولنسی ایچون بر استعدا تقدیم ایدیه جك ولدی الحواله اشبو استعدا زیرینه اولا محلی ویرکو قلمندن شا کردك ولسی عهد سنده کی املاکک قیمتی اشارت و ثانیاً تجارت او طه لری بولتان محللرده مذکور او طه هیئت و بولنیمان یرلرده بلدییه مجلسلری طرفندن ولسنك حال و اقتدار مالسی و اعتبار تجاریسی و صنعت و مشغولیتی بیان و کندوسنك قابل تربیه مقوله دن اولوب اولدینی تصریح و اتیان و محلی مجلس اداره سی جانبندن تصدیق اولندقدن صکره مذکور استعدای آله رق معارف اداره سنه ابراز ایدیه جکدر . مع مافیه معارف مدیریتك بوبابده تحقیقات لازمه اجراسیله بجائاً آلتمش اولان طلبه نك یسر حالی تحقق ایدر ایسه ذکر اولنان شا کرد ایچون اجرت طلبنه حق اوله جغی کبی ارباب یساردن اولوبده مؤخرأ فقر حاله دوچار اولدینی ذکر اولسان یولده تحقیقات صحیحه و مثبت اجراسیله تعین ایدنلر بولنورسه بومثلولردن اجرت آلتیه جکدر .

اللی اوچنجی ماده : مکتب اجرتی تأدیه ایدیه میه جك درجه ده فقری تحقیق ایتیمان برشا کردك بلا اجرت قبولی قطعاً ممنوع و داعی مسئولیتدر و بو یولده قبول اولنان شا کردانك مکتب اجرتی مسیبلرینه تضمین ایتدیریلور .

اللی دردنجی ماده : (۵۲) تحجی ماده ده بیان اولدینی اوزره فقر و احتیاجی تحقیق ایدنلر معارف مدیریتدن باتذکره مکتبه کوندریله جکدر . آنحق اعدادی بشنجی سنه شهادتنامه سنی حائز اولانلر دیکر لرله ورشیده شهادتنامه سنی حائز

بولتانلر ابتدائی شهادتنامه لیلرینه ترجیحاً قبول ایدیلر جک وبونکله برابر مواد آتییه اعتنا قلنه جقدر . شویله که :

اولا : موجود صنفلرک هر برینه یدیده بر حسابیله اصابت ایده جک اجر تسز طلبه آلتوب یدنجی صنفه قدر آچیقده قاله جق صنفلره اصابت ایدن حصه حین تشککنده آلتوق اوزره موقوف طوتیلور ومکتبدن شهادتنامه ایله چیقان یاخود یلا شهادتنامه مکتبی ترک ایدن اقدیلر ایچنده اجر تسزلرک عددی نه قدر ایسه اوسنه ایچون اول مقداری اجر تسز آلور وبوقاعده علی الدوام محافظه ایدیلور . ثانیاً : نهاریدن لیلیه تحول ایده جک مکاتب ، داخلی طلبه اخذینه مجدداً باشلایه جفندن یوقاریده کوستریلان حساب اوزره اجر تسز طلبه نك صنف موجوده یه اصابت ایده جک مقداری ذاتاً مکتبه نهاری صورتیله مداوم بولتان طلبه نك فقرا واذکیاسندن وخارجدن اشبوتعلیماتک (۴۵) و (۵۲) نجی ماده لرنده محرر شرائط مخصوصه بی حائر اولانلردن آلنه جقدر .

ثالثاً : بالاده بیان اولندیغی اوزره مکتبه مجاناً آلنه جق طلبه منسوب اولدیغی ولایتک مرکز وملحقاتی قضالرینک حصه اعانه یه اشتراکری نسبتنده تقسیم اولنه جق وهر قضایه نه مقدار طلبه اصابت ایده جک ایسه منحصر آوقضا اهالیسی اولادینه مخصوص اولوق اوزره آلنه جقدر . مرکز اهالیسی اولادی نهاری تحصیلده کی سهلتن استفاده ایده بیله جکلرندن ملحقاندن طلبه کلیوردیه مرکز قضا اهالیسی دیکرلرینک حصه سندن مستفید ایدلر .

اللی بشنجی ماده : مجاناً قبول اولتوق اوزره مراجعت ایدنلرک عددی اوسنه آچیق اولان یرلردن فضله اولدیغی حالده (۵۴) نجی ماده احکامنه رعایتله برابر بونلرک یتنده مسابقت امتحانی اجرا ایدیلرک استعداد واققدارجه فائق کوریلانلر ترجیحاً قبول ایدیلر جکدر . اشبو امتحان مکتب مدیرینک ریاستی تحتنده مکتبک بعض معلمیتندن متشکل بر قومیسونده اجرا ایدیلور . مکتب مدیری معارف مدیرینک رسماً تذکره سی اولمدقچه اجرتلی و اجر تسز هیچ برشا کرد لیلی اوله رق قبول ایده مز .

اللی آلتنجی ماده : سنه تدریسیه ایچنده نهاری قسمندن لیلی قسمنه نقل ایتک آرزو ایدن شاگردانن تام سنه اجرتی اخذ اولنمیوب استدعا ایلدکلی زمان هانکی تقسیط مدته مصادف ایسه آنک وزمانی حلولنده آندن صکره کی تقسیطک بدلی آلتوب کچن تقسیطک بدلی آلتماز .

اللی یدنجی ماده : شاگردانک لیلی قسمندن نهاری به و نهاریدن لیلی قسمنه بر سنه ظرفده بر دفعه کچمی جائز اولوب تکرری قطعاً ممنوعدر . سنه تدریسیه ابتداسندن نهایت اون بش کونه قدر مکتبه قید اولنق اوزره مراجعت ایدنلر قبول اولتور . معذرت مشروعه سنی اثبات ایدنلر حقنده بو مساعده نهایت بر آیه قدر تمید ایدلشدرکه بو حالده لیلی اوله رق داخل اولانلرک ایکنجی و اوچنجی تقسیطلری بو حساب ایله کنديسندن طلب اولتور .

مکافات و مجازات

اللی سکزنجی ماده : درس لرینه دوام و غیرت و مکتب داخلنده ابراز حسن اخلاق و حرکت ایدن طلبیه « آفرین » و « تحسین » و « امتیاز » نامیله اوچ نوع مکافات و یریلور . بونلر مطبوع اولوب اوزرینه شاگردک اسمی و سبب مکافات یازیله حق و جمله سی مدیر و یا مدیر ثانی طرفندن امضا ایدیله جکدر .

اللی طقوزنجی ماده : بر تحسین ورقه سی درت آفرین و بر امتیاز ایکی تحسین مقامنه قائم اولوب بش امتیاز ورقه سی احراز ایدن شاگرد بونلری مکتبه ترک ایدر ایسه مقابلنده کندوسنه بر کتاب و یریلور .

آلتشنجی ماده : مکتبه دوام سزلنی و درس لردنه غیرت سزلکی و کرک مکتب دروننده کرک خارجه مغایر ادب و نظام طور و حرکتی و اخلاق سزلنی مشهود اولانلر حقنده مدیرلری طرفندن واقع اوله حق تنیه و تکدیردن ماعدا آلتی نوع مجازات واردر . برنجی « نشانه توبیخ » ایکنجی « توقیف » اوچنجی « اذن سزلک » دردنجی « تکدیرعلنی » بشنجی « اخراج موقت » آلتنجی « اخراج قطعی » جزالریدر .

آلتش برنجی ماده : نشانه توبیخ شا کردك مستحق اولدیغه دأر صنف
دقترنده اسمی حذاسنه اشارت و توقیف جزاسی شا کردان آرام و تنفس
زمانلرنده بر ساعت قدر یازی ایله اشغال ایدلمکدن واذنسلرك جزاسی لیلی طلبه
ایچون هفته نهایتده خانه سنه کیتمکدن منع اولنمق و نهاری طلبه ایچون نظرکام
اولان بر محله بر کونك هر تنفسی زمانسده آیاقده طورمغه مجبور ایدلمکدن
وتکدیر علنی جزاسی جزا کورمك طلبه نك هیئت تعلیمیه و طلبه حضورنده
علناً اسباب موجبہ راپوری قرائت و وقوعاتی سجل عمومیہ درج ایدلمکدن
و اخراج موقت بر هفته دن زیاده اولماق شرطیله شا کردی عائله سی نزدینه
کوندرمکدن عبارتدر .

آلتش ایکنجی ماده : نشانه توبیخ و توقیف جزالری دوام و غیرتده
وحسن طور وحرکتده قصور ایدنلر و معین اولان ساعتده بلا عذر مکتبده
بولنه میانلر حقنده ترتیب اولنور . اوچ نشانه توبیخ جزاسی آلان شا کرد
توقیف جزاسنه دوچار ایدیلیر . اشبو تکاسل حدی تجاوز ایتدیکی تقدیرده
اذنسلرکه تحویل اولنه بیلور . اذنسلرك جزاسی اولاً معین ساعتده بلا عذر
مکتبده عدم حضورك تکررندن ، ثانیاً ایفای وظائفده کثرت تکاسلدن ،
ثالثاً بر هفته ظرفنده درت دفعه توقیف جزاسنه اوغرامقدن منبعث اولور .
تکدیر علنی جزاسی اولادرت کرم متعاقباً اذنسلر قالمق ، ثانیاً مأمورین و معلمینه
اطاعتسلرك وحرمتسلرك ایتمك ، ثالثاً آرقداشسلری حقنده سوء فکر و نیتده
و تعرضده و شتم و ضرب معامله لرنده بولنمق ، رابعاً مکتب خارجنده مناسب
اولیان محال و احوالده کورلمك و غوغا ایتمك ، خامساً مکتبدن فرار ایتمك ،
سادساً آلات جارحه و مضره طاشیمق و اوراق و کتب متنوعه ایله اشغال
اولنمق کبی احوال وحرکاتك جزاسیدر . نهاری طلبه دن اذنسلر اولدقلری کون
بلا عذر مکتبه کلیانلره فرار ایتمش نظریه باقیلور . اخراج موقت جزاسی
ایکی دفعه تکدیر علنی جزاسنه دوچار اولانلر حقنده اجرا ایدیلیر .
مکتبدن اخراج قطعی جزاسی اولادرت ایکی سنه متمادیاً ترفیع صنف

ایده مامک، ثانیاً بر سنه ظرفنده ایکی دفعه اخراج بوقت جزاسنه دوجار اولق، ثالثاً مکتبک نظاماتی اخلاص، آمر ومعلملرینه سرکشک ایلک وبوحاله یکدیگرینی تشویق ایتک، رابعاً آمر ومعلملرینه شتم و ابراز شدت کبی معاملاته قالدیشمق، خامساً ناموس و آداب عمومیه مغایر جنبه و جنایت درجه سنده مجازاتی داعی حرکتده بولنق کبی احوالک جزاسیدر.

برشا کرد حقنده اخراج قطعی جزاسی مدیر مکتبایله لا اقل اوچ معلمدن مرکب بر هیئت حضورنده لدی التدقیق اسباب اخراجی با مضبطه معارف مدیرینه بیلدیرلرک آلله جق امر اوزرینه اجرا قنور ومعارف مدیرندن آلله جق امره قدر موقتاً او شا کرد مکتبه قبول اولنمز.

آلتش اوچنجی ماده : توقیف جزاسندن برشا کرد بر آفرین ورقه سی ویره رک قورتیلور واذنسلکدن کذلک امتیاز ویا ایکی تحسین ویا سکنز آفرین ویره رک خلاص اولور. اشبو مجازات بدلی اوله رق استرداد اولنان مکافات اوراقی یرتیلیر. فقط قباحتک شدتنه کوره بلا عفو ویرلمش اولان مجازات ایچون تحسین و آفرین ورقه سی قبول ایدیلوب اشبو مجازات هر حالده ایفا ایتدیریلور. برشا کرد توقیف ویا اذنسلرک بدل مکافات ورقه لرینی رد ایدرک بو جزاردن قورتمش اولسه بیله قیداً بوجزایی کورمش عد اوله رق توقیفک ایجاب ایده جکی اذنسلرک واذنسلرکک مستلزم اوله جنی تکدیرعلنی جزالری ترتیبندن ساقط اولمز. شا کردان حقلرنده ترتیب اولنان مکافات و مجازات منحصرأ مکتب مدیرینک امریله اجرا اولنور.

امتحانلر مقننه در

آلتش دردنجی ماده : هر سنه اوقات معینه سنده امتحان عمومی و سنه درسیه ظرفنده اوچر آی فاصله ایله دخی ایکی امتحان خصوصی اجرا اولنه. جقدر. شو قدرکه امتحان خصوصیلر تحریری اولوب بونک ایچون درس کسلمز و امتحانلر منحصرأ درس زمانلرنده اجرا اولنوب نهایت برهفته ظرفنده اکیال ایدیلور.

امتحان عمومیلر ایچون ایجاب ایدن میزلی هر درسك معلمیه بالندا کرم
مکتب مدیرلی انتخاب ایدرلر . مکاتب لیلیه مدیرلی میزلیک اسامیسی حاوی
اولان جدولی وقت وزمانیه معارف مدیرلرینه ویررلر وتصدیق حالنده ایجاب
ایدن دعوتنامهلر معارف مدیری طرفندن کوندریلور . نهاری اعدادی مدیرلی
ممکن اولدینی حالده انتخاب اولنان میزلیک اسامیسی حاوی یوصلهینی اولجه مقام
متصرفیه اعطا ایدرک آلهجی جوابه کوره حرکت ایدرلر . درسعات
اعدادیلری امتحان عمومیلری ایچون انتخاب اولنهجق میزلیک اسامیسی باتقریر
مکاتب اعدادیه ادارهسینه تقدیم و دعوتنامهلر اداره مذکوره جانبندن تسطیر
اولنور .

مرکز ولایت اعدادیسنک امتحانلری معارف ودرسعات ولوا اعدادیلرینک
امتحانلری مکتب مدیرلرینک تحت نظارتنده اجرا اولنور .

آلتمش بشنجی ماده : امتحانلرده تام نومرو اوندر و نومرولرک درجانی
بروجه آتیدر : اون وطقوز علی الاعلاء ، سکز ویدی اعلاء ، آلتی قریب اعلاء ،
بش وسط ، درت قریب وسط ، اوچ ضعیف و بوندن آشاغی صفر عدو اعتبار
اولنور .

آلتمش آلتنجی ماده : ترفیع صنف ایتک ایچون آلهجق نومرونک حد
اصغریسی اوچدر . بوندن بشقه او صنفده او قونان درسلیک عددینه کوره
تام نومرولر یکونتنک نصفی اس میزان عد اولندیغندن هر درسدن اوچ و اوچدن
زیاده نومرو قزانمق واس میزانی طولدیرمق لازمدر .

آلتمش یدنجی ماده : اس میزانی طولدیروبدیه ایکی درسدن دونمش اولان
طلبه نک بر دفعهیه مخصوص اولمق اوزره اکمال امتحانلرینه مساعده اولنور .
فقط بو امتحانده ایکی درسدن یالکز بریسندن کچمک ترفیع صنف ایچون
کافی دکدر .

آلتمش سکزنجی ماده : اولکی سنه اکمال امتحانی ویره میوب صنفده
قالانلر ایرتسی سنه ده اجرا اولنهجق امتحان عمومیده ینه ایکی درسدن دونهجک

اولورلر ایسه کذلک اکمال امتحانیه قبول اولتورلر . شاید بو امتحانده ایکی درسدن برنی بچوبده دیکرندن صنف کچمهجهک درجهده نومرو آلیرسه دون نومرو آلدینی بو درسدن اوچنجی دفعه اوله رق بر کره ده ا امتحانی اجرا ایدیلور وبوندن بشقه معامله امتحانیهک تکرارینه مساع یوقدر .

آتمش طقوزنجی ماده : آنف الذکر ایکی مادهده تعیین اولنان حکملر ترفیع صنفه عاڈ اولوب مآذونیت امتحانلرنده کی قواعد کماکان باقیدر .

یتمشجی ماده : مدت تدریسیهک نصفه قدر مکتبده بولنیان طلبهک عدم دوامی هر نه سیه مبنی اولور ایسه اولسون او سنهک امتحان عمومیسنه قبول ایدیلیهک صنفنده ابقاری لازم کلور و سنه آتیه امتحاتی ویره مه مکدن ناشی ینه صنفنده ابقاری حالنده اگر بویه ایکی سنه بر صنفده ابقا معامله سی خستهک کی بر عذر شرعی مه مستند وصاحب معذرتک حسن حال و حرکتی مکتب اداره سنجه مضبوط ومقید ایسه بومثلولرک اخراجنه کیدیلیهک صنفلرنده ابقارینه مساعده اولتور . فقط معذرتک وقوعنده اثباتی مقتضیدر .

یتمش برنجی ماده : درسعات واسکدار اعدادیلریله یدی صنفلی طشره مکاتب اعدادیه سنک متهی صنفی طلبه سندن امتحانده موفق اوله میانلرک ویاخود معذرت مشروعه دن طولایی اثبات وجود ایدمه ینلرک حاضر بولنه مدقلری ویاخود بشدن دون نومرو آلدقلری درسلدن اوقات معینه سنده بر کره ده ا امتحانلری اجرا اولتور . اشبو ایکنجی امتحانده یالکز بر درسدن بشدن دون نومرو آلانلرک اوچنجی و صو ک دفعه اوله رق بر کره ده ا امتحانلری اجرا قلنور . آنده ده موفق اوله مازلرسه حق لرنده ابقا ویا اخراج معامله لری اجرا قلنور .

یتمش ایکنجی ماده : امتحان عمومی میز لری ممکن اولدینی قدر امتحان ایدمه جکلری فنه زیاده وقوفی اولانلردن انتخاب وتعیین اولنه جق وبونلرک ایام وساعات معینه ده مکتبده حاضر بولنملری لازم اولوب بولنه میه جقلری مکتب مدیر یتجه آکلا شلده قده یرلرینه دیکر لری انتخاب ایدیه جکدر . میز و معلملرک

ایراد ایدہ جکلری سؤاللرہ مقابل آلہ جق جوابلرہ آیری آیری کاغذلرہ یکدیگرہ کوسترلکسزین قید و تحریر اولنہ جق نومرولرک او درس امتحانک ختامندہ میز و معلملر طرفندن وسطیلری اخذ اولنہ رق اصل جدوللرہ تحریر وزیرلری تختیم اولنور .

یتمش اوچنجی ماده : امتحانلرہ طلبہ نک ویرہ جکلری جوابلرہ کورہ معلم و میز لر طرفندن کمال بی طرفی ایله نومرولر تقدیر اولنوب بوکا بشقہ هیچ بر طرفندن مداخلہ اولنہ میه جنی کبی بعد الامتحان نومرولرک تبدیلی ده قطعاً جائز اولز و موقع امتحانده میز لر ایله او درسک معلمندن و معارف و مکتب مدیرلرندن بشقہ کیسه بولماز .

یتمش دردنجی ماده : لیلی ونهاری طلبہ دن ایام معینه ده امتحانلرہ کلیانلرہ او امتحانندن دویمش نظریله باقیله جقدر . انجق امتحان کونی مکتبه کله میه جک درجه ده خسته لک کبی مانع مجبره اوغرایانلر معذوردر . مانعی اثبات ایدہ میانلر او امتحانندن دوندیریلور . عذر مقبول اولق ایچون یوم مذکورده ویا ایرتسی کونی مکتبه کلمسنه مانع اولان حل تحریر آیلدیرلک و مکتبجه لدی التدقیق کله مه مسنک بر عذر قوی یه مستند اولدیغنه یقین حاصل ایدلک لازمدر .

عذری مقبول اولان شا کردلر حاضر بولنہ مدقلری امتحانلری سنه باشندہ اکمال ایتمه مجبور اولوب قبل الاکمال اوست طرفده کی صنفه نقل ایدہ میه . جکلردر . معذوراً بر قاچ امتحانه کله مه مش اولانلرک اس میزانی اکمال امتحانلرینک ختامندن صکره نظر اعتباره النور .

یتمش بشنجی ماده : بالجله امتحان عمومیلرده قزانیلان نومرولر مجموعنک امتحانلری اجرا اولتان درس لر عددینه حاصل تقسیم (۶۵) نجی ماده ده محرر مندرجانندن هانکیسنه توافق ایدرایسه شهادتنامه لرک درجه سی آندن عبارتدره کرک هر درسک کرک یکونک کسوری نصفدن دون ایسه اعتبار اولنمیوب نصف ونصفی متجاوز ایسه تام عدد عد و اعتبار اولنہ جقدر .

یتمش آلتنجی ماده : مکاتب اعدادیده عموم شا کردانک طور و حرکتلرینک

قیدینه مخصوص «طور و حرکت» و «سعی و غیرت» ناملریله ایکی ستوندن عبارت بر دفتر بولندیریلهرق یکریمی درت ساعت ظرفنده طلبه‌نک احوال و حرکات عمومیه‌سنه و مطالعه زماننده مشهود اوله‌جق سعی و غیرتنه نظراً مذکور ستونلره نوبتجی معاونی و یاخود مبصر طرفندن برر نومرو وضع ایذیله‌جکدر.

بو نومرو هر آی نهایتنده طوبلانیلوب و سطیلری آلته‌رق درس حقنده اولدینی کبی بونده دخی اون آلانلره ایکی و طقوز آلانلره برآفرین ورقه‌سی و اوچ وایکی نومرو آلانلره بلا‌غفو بر و بر و صفر آلانلره دخی بلا‌غفو ایکی توقیف جزاسی ویریلور.

آففاً ذکر اولتان آی اجمال‌لری مکتب اداره‌سنگ طوته‌جنی سبج و قوعاته بالقید سنه نهایتنده برحسن طور و حرکت نومروسی تعیینه اساس اوله‌جقدر. بو نومرونک ترفیع صنفه مداری یوقسه‌ده مساوی نومرو قزائمش اولان طلبه‌نک تعیین مرآتبه مداری اوله‌جقدر.

یتمش یدنجی ماده : سنه درسیه ظرفنده مدت دوامک نصفندن زیاده‌سنده ترک دوام ایدنلر امتحانه قبول اولنمز.

یتمش سکزنجی ماده : سنه درسیه ظرفنده اجرا اولتان خصوصی امتحانلرله برنجی چیقان شا کرده امتیاز وایکنجی چیقانه تحسین ورقه‌لری ویریلور. اوچدن دون نومرو آلانلر اذنلسز براقیلور.

یتمش طقوزنجی ماده : خصوصی امتحانلرک امتحان عمومی‌یه تأثیری یوقدر. فقط مساوی قوتده کوریلان طلبه‌یی یکدیگرینه ترجیح ایچون ارائه تسهیلات ایلر. بو امتحانلرده طلبه‌نک قوبیه ایتماسنه دقت اولنور. قوبیه ایدرکن طوتیلان طلبه‌یه صفر آلمش نظریله باقیلوب بونلر اذنلسزک جزاسنه مستحق اولور.

سکساتنجی ماده : هر سنه امتحان عمومیلری متعاقب مکتب مدیری هر شا کردک هر دوسدن قاچر نومرو قزائمش اولدینگی و قاچنجی چیقدینگی مین نمونه‌سی وجهله اوچ نسخه اوله‌رق برجدول بالتظیم کندییی و معلملره میزلر

تمهیر ایتدکدن و برینی مکتبده حفظ ایلدکدن صکره ایکینسی معارف مدیریته ارسال و معارف مدیری بو جدوللردن برینی نزدنده حفظ ایدوب بر مطالعه سی وار ایسه آنک علاوه سیله بلا تأخیر دیکرینی نظارته اسبال ایلده جکدر . کوندریله جک جدوللرده اکمال امتحانلری معاملاتنک دخی آتام ایدلش اولسی لازمدر . در سعادت اعدادیلرینک امتحان عمومی جدوللری مکاتب اعداده اداره سنه کوندریله جکدر .

مکتبک کشادینی متعاقب نهایت برماه ظرفنده مذکور جدوللری مقام عا ندینه کوندریان و یا نمونه سنه و مطلوبه غیر موافق و یا خود حک و سیلنتی ی حاوی اولدینی حالده کوندرن مکتب مدیرلرینک تأخرات واقعه نک برنجی آینده ربع وایکنجیسنده نصف و اوچنجیسنده تام معاشی جزاء قطع اولنه جنی کبی بو مثللو یولسز حرکتده دوام و اصرار ایدنلر نظارتجه عزل اولنور .

سکسان برنجی ماده : اعطا اولنه جق شهادتنامه لر اصولی دائره سنده مکتب اداره سنجه تنظیم و مرکز ولایتده اولا معارف و مکتب مدیرلری وایکنجی درجه ده میز لرو معلملر طرفندن ولوالرده اولا مکتب مدیرلری ثانیاً میز و معلملر جانبندن تختیم اولندقدن صکره مکتب ولایت مرکزنده ایسه والی یه ولوا مرکزنده ایسه متصرفه دخی تصدیق ایتدیریلیر . در سعادت اعدادی مکتبلرینک شهادتنامه لری دخی بو یولده تنظیم و تمهیر و مکاتب اعداده اداره سیله معارف نظارتی طرفندن تصدیق اولنور .

البسه مقننه در

سکسان ایکنجی ماده : مکتب شاگردانه نسق واحد اوزره البسه ا کسا ایدیله جکدر .

سکسان اوچنجی ماده : لیلی شاگردانه بر سنه ظرفنده ویریه جک ملبوسات وایشانک جنس و مقداری بوجه آتی بیان و تعداد اولنور :

نوع اشیا	چفت	عدد
فس نوسکول ایله برابر	۰	۲
قوندره	۲	۰
سرخٹک	۲	۰
کوملک	۰	۳
دون	۰	۳
چوارب	۴	۰
مندیل	۰	۴
ستره	۰	۱
یلک	۰	۱
پانطالون	۰	۲
قابوط [هرایکی سنهده بردفعه]	۰	۱

سکسان دردنجی ماده : طلبه نك قوللرینه قرمنی شریٹ ایله صنف علامتی ویاقلرینه مکتبک اسمی و شا کردك صره نومروسی وضع اولنه جنی کبی اشیا وچاشیرلرینه دخی نومرولری قونیه جقدر. لیلی شا کردانه ایلك سنه یه مخصوص اوله رق ایکی قات و دیگر سنه لر ایچون یدك بر پانطولون ایله برابر بر ر قات البسه ویریه جقدر .

سکسان بشنجی ماده : بلاد حارده بولنان مکاتب لیلیه طلبه سنه (۸۴) نجی ماده ده کوسترلدیکی وجهله ویریه جك یدك پانطولون چوخه دن اولمیوب بوز ونکده طیانقلی کتان قماشندن یاپدیریه جقدر .

سکسان آلتنجی ماده : برنجی وایکنجی تقسیطلری تماماً اعطا ایدن بر شا کرد ملبوسات وچاشوردن تام استحقاق آله جقسه ده برنجی تقسیطی ویردکدن صکره معذرت مشروعه سنه مبنی مأذوناً انفکاک ایدرك وایکنجی تقسیط مدتیه ولیسی نزدنده کچیره رك مکتبه عودتله اوچنجی تقسیطی ویردیکی حالده اوشا کرده تام استحقاق ویریه جقدر .

سکسان یدنجی ماده : سنه تدریسه ابتداسنده لیلی اولوبده ایکنجی تقسیطده
تهاری به نقل ایدم جک طلبه دن یالکز قاپوط استرداد اولنه جقدر .
سکسان سکزننجی ماده ایکنجی تقسیطده لیلی اولان طلبه به تعلیماتک
(۸۲ - ۸۳ - ۸۴) نجی ماده لرینه توفیقاً چاشور والبسه ویریلور .
سکسان طقوزنجی ماده : اوچنجی تقسیطده نهاریدن لیلی اولان طلبه به
سنه ابتداسنده البسه ویریلور .

طقساتنجی ماده : سنه اواسطنده نهاری به نقل ایدم جک طلبه دن البسه
آلتیز ورموجب نظام و تعلیمات لیلی قسمنه قید و قبول اولنه جق طلبه به رسمی
البسه سی وار ایسه البسه یاپدیرلیوب سنه ابتداسنده البسه ویریلور .
طقسان برنجی ماده : مکتبی ترک ویاخود فرار ایدن اجرتلی اجرتسز
طلبه نک البسه سی استرداد وبالايجاب مکتبدن طرد اولنان طلبه نک البسه سی
فورمه لری سوکولد کدن صکره کندیسنه اعطا اولتور .

تعمینات مقننه در

طقسان ایکنجی ماده : بر نفر لیلی شا کرد ایچون ویریه جک ارزاق
بروجه آتی بیان اولتور :

ملاحظات	نوع ارزاق	غرام
نفرس باشه بو قدری تجاوز ایتمز .	اکک	۶۰۰
	ات	۲۹۰
	صوغان	۵۰
پلاو ایچون [بعضی محله بلغور دخی اوله بیلور] .	برنج	۸۰
پلاولق برنجک بهر کیلوسی ایچون	ساده یاغ	۲۸۰
محللرنده حاصل اولان و دیگر یرلردن کلان سبزواتدن مناسبلری منابه صورتیه ویریه جکدر .	تازه سبزه	۲۰۰

کذلك محللری محصولاتندن و دیگر یرلردن کلنلردن و یریله جکدر .	قوری سبزه	۷۵
ات ایله قاریشدیریله رق و یرلدیکی حالده .	پتاس	۲۰۰
سبزه ساده و یرلدیکی وقت [سبزه ایچون] .	ساده یاغ	۱۰
	طوز	۳۰
طاتلی و بورك ایچون	اون	۶۰
طاتلی و بورك و سائر بوکامائل خورایشلری ایچون	ساده یاغ	۳۰
طاتلی ایچون	شکر	۹۰
بورکده دقیقک بهر کیلوسی ایچون	پنیر	۱۵۰
	زیتون	۵
	پنیر	۵
ایکی نوع اوله جقدر	رچل	۱۰
سبزه نك بولنه مدینی زمانلرده سبزه به مقابل و یریلور و یمورطه آروجه یمک صره سنده قیشین هفته ده ایکی دفعه اعطا ایدیلور .	پاچه و یمورطه	
بعض کونلر ات یرینه و یریله بیلور .	بالق	
ما کولات ترتیبی تصرفاتندن لزوم کورلدیجه آلنور .	طوماس، لیمون، بوبر	
مواسمه کوره هفته ده ایکی کره میوه یاخود خوشاب و یریله جکدر .	تازه و یا قوری میوه	۱۵۰

محلی و سودلی آش ترتیب آتی وجهله و یریلور :

اشبو ترتیب یالکز سودلی آش و محلی به مخصوص اولوب خور طاتلیسی و یرلدیکی حالده تعلیماتده معین استحقاق و یریلور .	غرام بهر نفره	
	سود	۱۲۵
	شکر	۹۰
	برنج	۴۰

(۱) بو ترتیب داخنده اولق اوزره خور طاتلیلرینک یرینه موسمه کوره محلی و یا
سودلی آش و میوه طاتلیلری و یریلور .

طقسان اوچنچي ماده : شاگردان دن هر برينه يوميه برى ات اولمق اوزره صباح و آقشام اوچر قاب يمك و صباحلرى چوربه و ياخود سود و يا چاي ويريلاه جكدرد .

طقسان دردنجي ماده : مكتب خسته خانه سنده تحت نداويده بولنه جق طلبه يه دو قتورك ترتيب و توصيه ايده جكي اطعمه طلبه ده كي استحقاقى داخلنده ويريلاه جكدرد . خسته يه ويريلا ن مأكولات طلبه ده خانه مخصوصنده آيروجه كوستريلاه جكدرد .

مراد مختلفه پيائنده در

طقسان بشنچي ماده : معلملر هيچ برسبب وبهانه ايله درس لرني ترك ايده مزلر . ترك ايتدكلرى حالده معاشلرندن او درسه اصابت ايدن مقدارى قطع ايديلور . مكتبه كله ميه جك صورتده خسته اولانلرك يرلرينه او درسه اقتدارى ثابت بروكيل تعيين ايديله رك تدريس اته هيچ بر صورتله خلل كتورليه جك واشبو و كيله نصف ويا ثلثان حسابيله وكالت معاشي ويريلاه جكدرد . وكيل تعيين اولنه مديني و بولنه مديني تقديرده دخي نصف معاش قطع ايديله جكدرد . معذرتك تمامديسي حالنده طشره ده معارف مديريته و در سعادتده اداره عائده سنه بيان كيفت ايديلور بو قاعده مكتبك سائر مأمورين و مستخدميني حقنده دخي على الاصول جا ريدر .

طقسان آلتنجي ماده : مكتب و معارف اداره لر نجه قبوله شايان بر معذرته مبنى اوليه رق آبد اوچ دفعه درسه كليان معلمين وايش باشنده بولنميان مأمورين و مستخدمين اراده سنيه سي موجب نجه مستغنى عد اولنور .

طقسان يدنجي ماده : اشيا مبايعه سنه ، حفظنه ، استعمال و استهلاكنه مأمور اولانلرك سوه استعمال و اختلاسي حس ايدلديكي حالده مكتبجه در حال تحقيقاته ابتدار اولنهرق وقوع جرمه قناعت حاصل اولدقده فاعلى معارف اداره سي جانبندن در حال اوراق تحقيقه ايله برابر عائدا ولديني محكمه يه توديع ايديله جكدرد .

طقسان سکنز ماده : مکتبک مدیری ایله مدیر تانیسی و معلملری و معاونلری معارف نظارتی طرفندن انتخاب و تعیین اولنور .

طقسان طقوزنجی ماده : مکتبک کاتب و آنبار و حافظ کتب و دبوی مأمور و مبصرلری و طبیبی و امامی ولایت معارف مدیری طرفندن انتخاب و معارف نظارتندن بعد الاستیذان و یریهلرک امر اوزرینه تعیین و استخدام قنلور .

خدمه و سائر مستخدمین دخی مکتب مدیری طرفندن انتخاب اولنوب معارف مدیری طرفندن تعیین و معارف نظارتنه معلومات رسمیه اعطا ایدیلور . یوزنجی ماده : لیلی شا کردانک مکتب دروننده اوزرلرنده فضله آقچه و ذی قیمت شیر بولندیرملری ممنوعدر . شاید بولنورسه امانه ادارهیه تسلیم ایدیلور .

یوز برنجی ماده : شا کردانه پدر و ولیلری و اقرباسی ایله ملاقات یالکیز بیوک تنفس زمانلرینه منحصر اولوق اوزره هفتهده ایکی کون تعیین اولنمش اولدیغندن اوقات مذکورده دن بشقه کونلرده کوروشملرینه مساعدده اولنمز و خارجدن هرکیم اولورسه اولسون شا کردان ایله داخل مکتبده ملاقات ایده مز . یوز ایکنجی ماده : شا کردانک پدر و ولیلریله مکتب ادارهسی بیتندم مخبراتک تسهیلی ایچون اولیای اطفالدن برینک طشریه عزیزیمتندم یرینه قائم و امر ادارهسنه ناظر اوله جق ذوات رسماً و تحریراً مکتب ادارهسنه بیلدیریهلرک و ولیلرک مکتبده تطبیق مهرلری بولنه جقدر . نقل خانه وقوعنده دخی بولندقلری محللر کذلک اداره مذکوریه بیلدیریهلرک جکدر .

یوز اوچنجی ماده : لیلی طلبه نك ایام تعطیلیه دن بشقه زمانلرده مکتبدن خارجه چیقملری و خانه لرینه کیتملری آنجق ولیلری طرفندن مکتب ادارهسنه علم و خبر و رودینه و یا اسباب صحیه مبنی اداره دن رخصت اعطاسنه متوققدر . یوز دردنجی ماده : نهاری طلبه نك قبل التعطیل کوندوزلری مکتبدن چیقملری اداره نك رخصتنه منوطدر .

یوز بشنجی ماده : لیلی و نهاری طلبه دن ایام تعطیلیه دن ماعدا معین اولان

زمانده مکتبه کلیانلرخسته لڼه ویا فوق العاده برسبب وعذره د اثر ولیری طرفندن مکتب اداره سته بر علم وخبر کتورمکه مجبوردرلر . اشبو علم وخبر سوء استعمال درجه سته واردینی و او یولده شبهه یی دعوت ایلدیکی حالدہ حکمسنر عداولنوب مکتبجه ایجابنه باقيلور .

فیل

یوز آلتنجی ماده : بالجملة مکاتب اعدادیه نك امتحان عمومیلری ایچون حزیران ابتدا سنده درسار کسلوب هفته سنده امتحانلره باشلانور و تموز هفته سنده آرقه سی آلتور . تموزك هفته سندن آغستوسك یکر میسنه قدر مکاتب اعدادیه تعطیل و آغستوسك یکر منجی کونی آچیله رق درسره منتظماً و بلا تأخیر مباشرت ایدیلور . مکتبلر آچلمازدن بر هفته اول مکاتب هیئات اداره و تعلیمیه سنجه طلبه قید و قبوله باشلانوب هر حالده کافه معاملات امتحانیه و قیدیه نهایت ایلول ابتدا سنده بیتمش بولنه جقدر .

یوز یدنجی ماده : آغستوسك یکر میسنده مکتبه اثبات وجود ایتیان کافه مأمورین و مستخدمین و معلمین حقنده تعلیماته توفیقاً عدم دوام معامله سی اجرا ایدیلور .

یوز سکزنجی ماده : امتحان عمومیلری متعاقب نهایت ایکی اوچ کون ظرفنده طلبه نك کسب استحقاق ایلدیکی مکافاتلر توزیع اولنوب مدت مدیده تأخیری جائز اوله ماز .

یوز طقوزنجی ماده : مکتبلرک کشادینی متعاقب نهایت بر هفته ظرفنده اکال امتحانی معاملاتی یتیریلوب جدوللرک وقت وزمانیه مقامات طائده سته کوندرلسی لازمدر .

یوز اوتنجی ماده : هیچ بر مأموریت و خدمتک بلا معذرت مشروعه ونظامیه و کالتله اداره سی جائز دکلدر . معذرت وقوعنده وکیللرک حسن اخلاقی و وکیلی اوله جفی وظیفه یی حسن اداره و تدریسه اهلیتی معارف و مکتب مدیرلرنجه مصدق و مثبت اولق اقتضا ایلر .

يوز اون برنجی ماده : مأمورین و معلمینک ایفای وظیفه ده تکاسلی ویا عدم اهلیتی مشاهده ایدوب مافوقه اخبار ایلیان مکتب و معارف مدیرلری مسئولدرلر .

يوز اون ایکنجی ماده : معلم و معاونلردن اداره مکتبی واحکام تعلیاتی اخلاص و طایبه بی افساد واضلاص جسارت ایدنلر بولندی بی وبونلر حقنده استیذانه وقت قالمه جق صورته برتدیر عاجل انخازینه لزوم کوردلیکی تقدیرده معارف مدیرینک ریاستی تحتده مکتب مدیر اول و نائیسله مناسب معلملردن مرکب بر قومیسون تشکیل اولتوب معلم ویا معاونه در عقب ایشدن ال چکدیریلور .

يوز اون اوچنجی ماده : وظیفه لرنده تکاسلیری کوریلان وبلا سبب وقیله مأموریتلری باشنده بولنمیان مدیرلر معاشندن تکاسل ایلدکلی ویا بولندکلری کونلر ایچون قسط الیوم حسابیله توقیفات اجرا ایلمک معارف مدیرلرینه عائد اولدی بی کبی مدیر ثانی و معاونلر ایله سائر مأمورین مکتبک تکاسلی و مواد سابقه احکامنه و تعلیاته مندرج سائر اصول وقواعد عدم رعایتلری کوردلکده معاشلرندن توقیفات اجرا ایدلمک اوزره کیفیت هر آی نهایتده مکتب مدیری طرفندن معارف مدیریته بیلدیریلور . معارف مدیرلری مکتب مدیرلرینک اسباب موجبلی مذکره لرنده محرر توقیقاتی اجرایه مطلق صورته مجبور اولوب شو قدرکه مندرجاتنده برکونه حقسزلق و اثر غرض کوردلیکی تقدیرده معارف مأمورلریله مکتب معلملرندن تنسیب ایده جکی ذواتدن مرکب بر قومیسون تشکیل ایدرک تدقیق ماده ایتدیرمک و نتیجه قراره کوره ایجابی اجرا ایلمک صلاحیتلری داخلده در . بوجه محرر اجرا ایدیلان توقیفات معارف صندوقه ایراد قید اولتور .

يوز اون دردنجی ماده : معلملر ایچون یالکز دوام کافی اولیوب تعلیات موجبجه حسن تدریس ایتدکلری ولسان وریاضیه مثللو حسن تعلملری کثرت ممارسه یه محتاج درسلردن وظیفه ویرمدکلری و وظیفه لری تصحیح ایتدکلری ویاخود درسخانه لرده کورلتی یه ونا بجا احوال سائر یه میدان ویردکلری مدیر

مكتب طرفندن كوريلان معلمر معاشندن دخى طبق دوام ايتامش كې قسط -
اليوم اجرا اولتور .

آيدە اوچ كره معاشندن قسط اليوم اجرا ايديلان معلمر ايله درسه تعلق ايتيان احوالدين ناشى بش دفعه توقيفات اجرا اولتان معاونلره معارف مديرتى طرفندن برنجى دفعه رسماً و تحريراً تنبهات مؤثره و تكررى حالده تكديرات اجرا قلتور . بوندن دخى برنمره حاصل اولمدينى تقديرده كيفيت جانب نظارته عرض و اشعار اولتور .

يوز اون بشنجى ماده : معارف مديرلى طرفندن مكتب مديرلىرله و مكتب مديرلى جانبدن مادوننده كى معاون و مستخدمين سائره وظيفه معينه لرى خارجنده اوامردە بولونيله ميه جقدر .

يوز اون آلتنجى ماده : مكتب مديرلىلره معاون و معلمينك و مستخدمين سائره نك هر به صورتله اولور ايسه اولسون اوچ سنه مرور ايتدكجه ايام تعطيله ائناسنده رخصت طلبنده بولملىرى جائز اوله ميه جقدن بيهوده اشعار و استشعارى موجب اولماق اوزره مأذونيتى جائز اولميانلرك نظارت جليله يه اشعار ايدلاماسنه معارف اداره لر نجه اعتنا اولنه جقدر .

يوز اون يدنجى ماده : معارف مأمورين و مستخدمينى طرفندن ترفيع و ترفيلرينه متعلق ويريله جك استبدالرك هر حالده معارف اداره لرى طرفندن علاوه مطالعه ايله نظارت جليله يه تقديمى مشروط اولوب مستدعى طرفندن طوغرىجه كوندرلمش اولانلر معامله دن مستغنى كوريله رك ابطال ايديله جقدر .

يوز اون سكرنجى ماده : تركجه و فرانسزجه مستثنا اولق اوزره درسلدن هر برينك ايامه توزيعنده دائماً آره ده بر ويا ايكي كون فاصله براغيله جق و عيى درس عيى صنفه بركونده ايكي دفعه تدريس ايتديرليه جقدر . تركجه و فرانسزجه نك عيى صنفه كونده ايكي كره و يكدىكرينى متعاقب كونلرده تدريسى جائزدر . مثلاً برنجى سنده هفته ده آلتى ساعت تدريسى اقتضا ايدن تركجه درسك بعض كون يوميه ايكي ساعت و بعض كون يوميه بر ساعت تدريس ايدملك اوزره توزيى مقتضى اولوب يكدىكرينى متعاقب اوچر ساعت تركجه وضعى جائز

دكلدر . ايكي ساعت ترجه درسي اولان كونلردهده برينك قواعد ديكرينك
املا وياخود قراشته حصري ايجاب ايدر . حالبوكه بشنجي سنده هفتهده ايكي
ساعت تدريسي ايجاب ايدن هندسه درسك هر ايكي ساعتكده بركونه وياخود
يكديكريني متعاقب ايكي كونه وضعي جائز اوليوب بريله ديكرى ييننده برويا
ايكي كون فاصله بولنديرلىق لازمدر .

يوز اون طقوزنجي ماده : معلمين هر درسده صنفك موجودينه نظراً
طلبه دن لا اقل اونده بريني درسك نوعه كوره بولنديني يرده وياخود تحته
باشنده درس سابق حقنده يوقلمه ايدمك وويرمجي جوابه كوره برومرو
تقدير ايدرك يوميه دفترنده محل مخصوصنه اشارت ايدمك وعلی الاعلا جواب
اعطا ايدنلره مكافات واوچدن دون نومرو آلانلره مجازات ترتيب ايله جكددر .

يوز يكرمنجي ماده : معذرت مشروعه يه مبنی برومكتبدن ديكر مكتبه
تقلنى آرزو ايدن طلبه نك بدينه ويرييه جك تصديقنامه لره صنوف مختلفه امتحان
عموميلرنده احرازه موفق اولدقلى نومرولر مفرداتی درج وايكنجي درجه
مكاتبدين معدود اولان لوا مكاتب اعداديه سندن شهادتنامه اخذينه كسب استحقاق
ايدن طلبه يه ده شهادتنامه دن ماعدا دردنجي و بشنجي سنه لرك امتحان عموميلرنده
قزاندقلى نومرولرك مفرداتی حاوی برورقه رسميه اعطا اولتور .

يوز يكرمی برنجی ماده : غيرمسلم طلبه ومعلم ايچون سنده بش كون
مأذونيت ویرلمش اولوب اوده بيوك وكوچك پاسقالیه ده ايكيشر وسنه باشنده
بركون اولق اوزره تخصیص ايدلمشدر .

يوز يكرمی ايكنجي ماده : صباح درسارينه يتشمك اوزره خرسيتيان
طلبه يه بازار كونلری كليسا يه كيتمك اوزره مأذونيت اعطا ايديلور .

يوز يكرمی اوچنجی ماده : فقر حالى محله سی امام و مختارانى طرفندن
با علم وخبر شهادت وبلديه اداره سيله مكتب هيت اداره سنك مناسب اولانلرندن
مركب تشكيل اولته جق قوميسيون طرفندن دخى تصديق ايديلان طلبه يه اثماني
مصارف متفرقه دن تسويه ايدملك اوزره مجاناً كتاب اعطا اولتور .

یوز یکریمی دردنجی ماده : لیلی طلبه نك چاشوری مکتب طرفندن
ییتاقدیر یله جق و بوکا مقتضی صابون محروقات ترتیبندن تسویه ایتدیر یله جکدر .
طلبه دن آرزو ایدنلر چاشورلرینی اولرنده ییتاقدیره بیلور .

یوز یکریمی بشنجی ماده : مکاتب لیلیه ده امتحان عمومیده حاضر بولنه جق
میزلرک اطعامی ایچون مقتضی ارزاق داخل طبله ایدیلر جکدر .

یوز یکریمی آلتنجی ماده : عموم طلبه نك قهوه خانه لرده اوطورملری وسائر
اویغونسز محالرده طولاشملری ممنوعدر .

یوز یکریمی یدنجی ماده : بالجلله مکاتب لیلیه نك قپولری نهایت النهایه هر
آقشام ساعت اون ایکیده سد و بند ایدیلرک مأمورین و معلمینک کیجه وقتی
مکتبه کلیرینه هیچ مساعده ایدیلر جکدر .

یوز یکریمی سکزنجی ماده : مکاتب لیلیه نك مدیر و معاون و مبصرلری
و خدمه و آشجیلری و قپوجیسی کیجه مکتبه قالمغه مجبور بولنان مأموریندن
اولوب نوتجی اولسونلر اولسونلر اطعام اولنه جقلردر . تعطیل ائناسنده دخی
طلبه لیلیه دن مکتبه بولنانلر ایله مأمورین و مستخدمین مومی الیهدن ینه
مکتبه قالمش اولانلر ایچون طعام ویرلک طبعیدر .

اخطار : بشنجی سنه ده هفته لقی عدد دروس یکریمی بش ساعته بالغ
اولدینی و روجه و ارنیجه و بلغارجه درس لرندن طولانی بعض صنفلرک
هفته لقی عدد دروسی یکریمی درت ساعتی تجاوز ایلدیکی جهته هفته برکون
برده بشنجی درس علاوه اولنه جقدر . یاز موسمنده کونلرک اوزون اولسنه
مبنی ایکنجی ایله اوچنجی درس آرمسنده بر ساعتک بر مذاکره مدتی تعیین
اولنه جقدر .

مکاتب لیلیه ده :

طلبه موسمه کوره زوالدن بش ویا آلتی ساعت اول یتاقدن قالدیریلور .
یارم ساعت ظرفده کینوب ییتاقدن صکره مطالعه خانه ایندیریلور .

دقیقه ساعت

مذاکره (کینمه و ییقانه بوزمانه داخلدر) [قیصه کونلرده بر ییحق ساعت] .	۲	
تنفس وسود (نهاری طلبه بو تنفس انناسنده طویلانه جق و یوقلمه ایدیه جکدر) .	۰	۳۰
برنجی درس	۱	
تنفس	۰	۳۰
ایکنجی درس	۱	
نماز و طعام و تنفس	۱	۳۰
اوجنجی درس	۱	
تنفس	۰	۳۰
دردنجی درس	۱	
نماز و تنفس (نهاری طلبه خانه لرینه عودت ایتدیریلور)	۰	۳۰
مذاکره	۱	۳۰
نماز و طعام و تنفس	۱	۱۵
کیجه مذاکره سی (کیجه لک اوزونلغنده اوچ ساعتدر) [بوندن صکره یاتسو نمازی قلوب یتاقخانه یه کیدیه جکدر] .	۲	

مکاتب نهاریه ده :

مکتب زوالدن دوت ساعت اول آچیلور .

دقیقه ساعت

صبح مذاکره سی و یوقلمه [۱] .	۱	۳۰
تنفس [۲] .	۰	۱۵
برنجی درس .	۱	
تنفس [۳]	۰	۱۵

- [۱] بر چاریکی یوقلمه یه منحصر اولوب موسمه توفیقاً بر ییحق ساعته ابلاغ اولنه بیلور .
[۲] و [۳] بو ایکی تنفس زمانلری یاز کونلری یارم ساعته چیقاریله بیلور .

دقیقه	ساعت	
۱	۱	ایکنجی درس
۳۰	۱	نماز
۱	۱	اوچنجی درس
۳۰	۰	تنفس
۱	۱	دردنجی درس

عموم مکاتب رشديه و اعداديه ده بهر هفته اوقونه جق علوم
وفنونك عدد دروسنی مین تنظیم اولنان جدولدر [۱]: ۱۸۹۹

هفته	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	اسامی دروس
۱	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	مع تجوید قرآن کریم و علوم دینه
۲	۰	۰	۱	۲	۳	۵	۶	ترکجه
۳	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	اخلاق
۴	۲	۲	۰	۰	۰	۰	۰	ادبیات و قرائت رسمیه
۵	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	عربی
۶	۰	۰	۱	۲	۲	۲	۰	فارسی
۷	۵	۴	۴	۳	۳	۰	۰	فرانسزجه [۲]

[۱] بالاده ساعات دروس جدولنك تکمیل یدی سنه سی ولایات شاهانه لیلی
مکاتب اعدادیه سنه و برنجیدن بشنجی سنه یه قدر اولان بش سنه سی ولایات شاهانه والویه
نهاری مکاتب اعدادیه سنه دردنجیدن یدنجی سنه یه قدر اولان درت سنه سی مکتب ملکیه
شاهانه صنوف اعدادیه سیله درسعادت واسکدار نهاری اعدادیلرینه و برنجیدن اوچنجی
سنه یه قدر اولان اوچ سنه سی ده درسعادت و ولایات شاهانه رشديه لرینه مخصوصدر .
[۲] رشديه لردن فرانسزجه الفا اولندیفندن اوچنجی سنه ده کوستریلن فرانسزجه
درسی اعدادیلرده کی رشديه صنفنك اوچنجی سنه سنه مخصوصدر .

٠	٠	٠	٠	٠	٠	٠	خلاصه قوانین
٠	٠	١	٢	٢	٢	٢	حساب
٠	٠	١	٠	٠	٠	٠	اصول دفتری
٠	٢	٢	٠	٠	٠	٠	جبر و مثلثات
٠	١	٢	١	١	٠	٠	هندسه
١	٠	٠	٠	٠	٠	٠	قوزموغرافیا
٣	٣	٠	٠	٠	٠	٠	میخانیک، فیزیک و کیمیا
٤	٠	٠	٠	٠	٠	٠	موالید [١]
١	٢	٢	٢	٢	٢	٢	جغرافیا
١	١	٢	٢	٢	٢	٠	تاریخ
١	١	٠	٠	٠	٠	٠	علم ثروت
٠	٠	١	١	١	١	١	علم اشیا [٢]
١	٠	٠	١	١	٠	٠	حفظ الصحه [٣]
١	١	١	١	١	١	٢	حسن خط
٠	١	١	١	١	١	١	رسم
٢٤	٢٤	٢٥	٢٤	٢٤	٢٢	٢٠	یکونز
١	٢	٢	٢	٠	٠	٠	السنة [٤]

مع تجوید قرآن کریم و علوم دینیہ

ہفتہ ۳ ساعت

برنجی سنہ

طلبة مسلمہ یہ مخصوص اولوب انتخاب اولٹان کتابدن اوقوتدیرلیق اوزره

[١] ہفتہ ایک ساعت حیوانات وبرر ساعت نباتات وطبقات اوقوتدیریلہ جقدر.

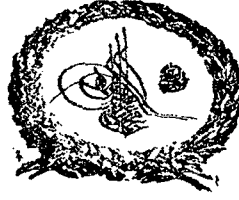
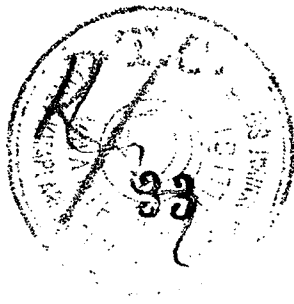
[٢] طشرہ اعدادیلرینہ مخصوص اولوب دردنجی سنہ دہ معلومات زراعیہ وبشنجی

سنہ دہ صناعیہ وتجاریہ کوستریلہ جقدر .

[٣] درسعات مکاتبندہ یالکز صوک سنہ دہ اوقودیلہ جقدر .

[٤] بوالسنہ درسندن مقصد بعض اعدادی مکتبلرندہ ایجابنہ کورہ تدریس

ایتدیریلن رومیہ ، ارمینیجہ ، بلغارچہ در .

Düşün Terbi'i - Sanî - E. celt

تربیت نو

ترتیب نایف

قوانین و مقررات و احکام و آراء و افکار و ایدئولوژی

T. C.	
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI	
Yayın ve Kütüphane İşleri Genel Müdürlüğü	
Ankara	
Demirören	...
20232	...

جلد

۷

۲۰ ذی الحجه ۱۳۳۲ — ۵ محرم ۱۳۳۴

۱ شرین ثانی ۱۳۳۰ — ۳۱ شرین اول ۱۳۳۱

باب عالی صدارت عظمی مدونات قانونیه مدیریتی معرفتیه ترتیب ایدلشد

درمعات: مطبعه عامره

۱۳۳۶

تومرو ۴۷ — ژاندارمه ضابط مکتبندن مستعجلاً يتشد يريله جك ضابطان حقنده قانون موقت

۱۹ محرم ۱۳۳۳ ۲۵ تشرین ثانی ۱۳۳۰

[تقوم وقایع ایله نشر واعلائی : ۲۵ محرم ۱۳۳۳ (کانون اول ۱۳۳۰ - تومرو ۲۰۲۲)]

ماده : ۱ سفربرک حالنده دولتجه حس اولنان لزوم اوزرینه ژاندارمه ضابط مکتبی ایکنجی و اوچنجی قسم طلبه سندن نظاماً معین مدت تحصیلک نصفی اکال ایدنلر ژاندارمه ضابط وکیلکی رتبه سیله قطعاته اخراج اولنه بیلیرلر و بو صورتده طاقم ضابطلکی وظائفده استخدام ایدیلیرلر .

ماده : ۲ برنجی ماده حکمنه توفیقاً تعیین ایدیلان ضابط وکیللری مکتب دوره تحصیلیه سنک بقیه مدتی قدر ضابط وکیلکنده قالدقندن صکره اخلاق و اهلیت جهتیه ضابطلک صنفه لیاقتلری طابور قوماندانلری طرفندن تصدیق ایدلدیکی حالده ملازم تانیلکه نصب اولتورلر .

ماده : ۳ مکتب تحصیلنی اکال ایتهدن بو صورتله ضابط نصب ایدیلانلر حال حضرینک عودتنده اکال معلومات ایلک اوزره ژاندارمه ضابط مکتبی برنجی قسمنه سوق ایدیلورلر . بالقان حربی مناسبتیه اکال تحصیل ایتکسزین ضابط نصب ایدلش اولانلر دخی بو حکمه تابع اوله جقلردر .

ماده : ۴ ژاندارمه ضابط وکیلرینه اردو ضابط وکیللرینک آندقلری معاش قدر معاش ویریله جکدر .

ماده : ۵ اشبو قانونک حکمی ۲۱ تموز ۱۳۳۰ تاریخندن اعتباراً مرعیدر .

ماده : ۶ اشبو قانونک اجرای احکامنه حربیه و مالیه ناظرلری مأموردر .

مجلس عمومینک اجتماعنده قانونیتی تکلیف اولتمق اوزره اشبو لایحه قانونیه نک موقتاً موقع مرعیته وضعی و قوانین دولته علاوه سنی اراده ایلدم .

۱۹ محرم ۱۳۳۳ ۲۵ تشرین ثانی ۱۳۳۰

محمد رشاد

صدراعظم
محمد سعید

حربیه و مالیه ناظر وکیل
طلعت

ون ناظرلری

ونیه نک موقتاً

ثانی ۱۳۳۰

محمد رشاد

صول استثنائیه

(۲۰۲۱)

ندانلق وکالتک

تعیینلری ایجاب

یه جقدر .

قانونیه نک موقتاً

بن ثانی ۱۳۳۰

محمد رشاد

نومرو ۴۸ — مكاتب رسميه دن برنده متعدد اولادى اولانلردن استيفا ايديلهك اجورات
حقنده قانون موقت

۲۴ محرم ۱۳۳۳ ۳۰ تشرين ثانى ۱۳۳۰

(تقديم وقايع ايله نشر و اعلاني : ۲۵ محرم ۱۳۳۳ ۱ كانون اول ۱۳۳۰ - نومرو ۲۰۲۲)

ماده : ۱ اجرتلى مكاتب رسميه دن برنده متعدد اولادى اولانلرك چوجقلىرىك
برنجيسندن تام و ايكنجيسندن ثلثان و اوچنجيسيله ديكرلردن نصف اجرت آله جقدر .

ماده : ۲ اشبو قانون تاريخ نثرندن اعتباراً مرعى الاجرادر .

ماده : ۳ اشبو قانونك تطبيق و اجراسنه مالىه و معارف ناظرلى مأموردور .

مجلس عمومىك اجتماعنده قانونىي تكليف اولنق اوزره اشبو لايحه قانونيهك
موقفاً موقع مرعيتيه وضعنى و قوانين دولته علاوه سنى اراده ايلدم .

۲۴ محرم ۱۳۳۳ ۳۰ تشرين ثانى ۱۳۳۰

محمد رشاد

صدراعظم
محمد سعيد

ماليه ناظر و وكيل
طلعت

معارف ناظرى
احمد شكرى

نومرو ۴۹ — اجنبى آتونيم و سرمايه سى اسهامه منقسم شركتلىر ايله اجنبى سيفورطه شركتلىرى
حقنده قانون موقت

۲۴ محرم ۱۳۳۳ ۳۰ تشرين ثانى ۱۳۳۰

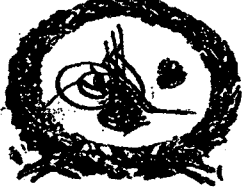
(تقديم وقايع ايله نشر و اعلاني : ۲۸ محرم ۱۳۳۳ ۴ كانون اول ۱۳۳۰ - نومرو ۲۰۲۵)

برنجى فصل

اجنبى آتونيم و سرمايه سى اسهامه منقسم شركتلىر دائردير

ماده : ۱ ممالك اجنيه ده تشكىل ايدرك ممالك عثمانيه ده شعبه ويا اجنجه خانه تاسيس
و كشاديله اجراى معامله ايدهك اولان هر نوع آتونيم و سرمايه سى اسهامه منقسم شركتلىر
معاملاته ابتدار ايتزدن اول تجارت نظارتنه شركتك عنواتى و محل تشكىلى و تابعيتى
و مقدار سرمايه سنى و ممالك عثمانيه ده كى معاملاتنده قوانين عثمانيه احكامنه تبعيتى درعهده

T. C.	
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI	
Kütüphaneler Dairesi Başkanlığı	
Arşiv Kütüphanesi	
İrbaş No:	Tasnif No:
20231	

قانونیه

ترتیب ثانی

قوانین و نظامات و مقررات و آراء و فتاویٰ و احکامات و تدابیر و ترقیاتی

جلد
۶

۱۴ ذی الحجه ۱۳۳۱ — ۲۴ ذی الحجه ۱۳۳۲

۱ تشرین ثانی ۱۳۲۹ — ۳۱ تشرین اول ۱۳۳۰

باب عالی صدارت عظمیٰ مدونات قانونیه مدیریتی معرفتیه ترتیب ایدلشدو

در معادرت : مطبعه عامره

۱۳۳۴

D

31

1-

Bab.

Mec

D.

51

نومرو ۳۳ — تجارت مکتبی نظامنامه‌سی

۴ محرم ۱۳۳۲ ۲۱ تشرین ثانی ۱۳۲۹

[تقویم وقایع ایله نشر واعلامی : ۱۰ محرم ۱۳۳۲ ۲۷ تشرین ثانی ۱۳۲۹ - نومرو ۱۶۶۳]

- ماده : ۱ تجارت مکتبی مکاتب عالیہ دن اولوب ممالک عثمانیہ نیک ترقیات تجاریہ و مالیہ سنہ خادم ارباب معلومات یتشدیرمک مقصدیله تأسس ایتشدیر .
- ماده : ۲ مکتبک مدت تحصیلیه سی اوج سنہ در . طلبه سی نہاری اوله رق دوام ایدر .

هیئت اداره و تعلیمیہ دأر در

- ماده : ۳ مکتبک هیئت اداره سی برمدیر ، برکاتب ، برسر مبصر و لزومی قدر مبصر ایله مستخدمین سائرہ دن مرکبدر . کافه سنک وظائفی تعلیمات مخصوصه ایله تعیین اولنشدیر .
- ماده : ۴ مبصر لر اوصاف مطلوبه بی حائر و ترجیحاً اعدادی مأذونلرندن و یکریمی ییش یاشنی اکمال ایتیش ذواتدن انتخاب اولنور .
- ماده : ۵ معلملر ارباب اقتدار و اختصاصدن و ممکن مرتبه یالکیز معلمکی کنديسنه مسلك اتخاذا ایتیش ذوات میانندن انتخاب و تعیین اولنور .

طلبه نیک شرائط قبولی مقننه در

- ماده : ۶ مکتبه کیره جک طلبه نیک سنی اون یدیدن دون و یکریمی بشدن افزون اولماق مشروطدر . مکاتب عالیہ مأذونلرینی قبول ایچون سن نظر اعتباره آلتماز .
- ماده : ۷ مکتبه قبول ایچون مکاتب سلطانیہ ایله دارالشفقه دن و یا درت سنه لک تجارت مکتبلرندن و یا بومکتبلر درجه سنده اولدینی معارف نظارتجه مصدق مکاتب تالیه خصوصیه دن مأذون اولق و یا مکاتب مذکورہ مأذونلری درجه سنده امتحان ویرمک شرطدر .

امتحاندر مقننه در

- ماده : ۸ تشرین ثانی و شباط نهایتلرندن اون بشر کونده ختام بولق اوزره ایکی

دفعه تحریری و حزیران ظرفنده شفاهی امتحان اجرا و بواج امتحانده آلتان نومرولرك
وسطیسی امتحان عمومی نومروسی اتخاذ قلنه جقدر . وسطی حسابده حصوله كن
كسورات نصفدن دون اولورایسه اعتبار ایدلیوب نصف ونصفدن فضله اولور ایسه
تام عد اولتور .

ماده : ۹ ایکی سنه صبره ایله ترفیع صنف ایده میان طلبه نك قیدی ترقین
ایدیلیر. بوایکی سنه ظرفنده تجدید قیدایدلش اولسك اشبو ماده حکمنه تأثیری یوقدر.
ماده : ۱۰ اشبو نظامنامه نك اجراسنه معارف ناظری مأموردرد .

اشبو نظامنامه نك موقع مرعیته وضعی و نظامات دولته علاوه سنی اراده ایدرم .

۴ محرم ۱۳۳۲ ۲۱ تشرین ثانی ۱۳۲۹

محمد رشاد

داخلیه ناظری	حربیه ناظری	شیخ الاسلام	صدراعظم و خارجیه ناظری
طلعت	احمد عزت	اسعد	محمد سعید

نافعه ناظری	مالیه ناظری	عدلیه ناظری	شورای دولت رئیس	بحریه ناظری
عثمان نظامی	رفعت	ابراهیم	خلیل	محمد

اوقاف و ایون ناظری	معارف ناظری	تجارت و زراعت ناظری
خیری	احمد شکری	سلیمان البستانی

پوسته و تلفراف و تلفون ناظری
اوسقان

قانون

ترتيب تالف

قوانين و لوائح و احكام و مقررات و قرارات و اجراءات و تعليمات و نواحي

T. C.	
LLI EĞİTİM BAKANLIĞI	
İyimler Dairesi Başkanlığı	
Arşiv ve Kütüphane	
miras	...
20240	...

جلد
۲

۱ ذی القعدة ۱۳۲۷ — ۱۱ ذی القعدة ۱۳۲۸

۱ تشرين ثاني ۱۳۲۵ — ۳۱ تشرين اول ۱۳۲۶

عدليه نظارتى احصائيات ومدونات قانونيه مديريتى معرفتيله ترتيب ايداشدر

درمعات : مطبعه عثمانیه

۱۳۳۰

نومرو ١٣٢ — روم ایلده کائن منازع فیه کلیسا ومکتبلر حقنده قانون [١]

٢٥ جمادی الاخره ١٣٢٨ ٢٠ خیزران ١٣٢٦

[تقویم وقایع ایله نشر واعلامی : ٢٨ جمادی الاخره ١٣٢٨ ٢٣ خیزران ١٣٢٦ - نومرو ٥٧٥]

ماده : ١ روم بطریقخانه سیله بلغار اکسارخانه سنه منسوب اولان اهانیک کلیسا ومکتبلره متعلق منازعاتی اشبو قانونه توفیقاً حل اولنه جقدر .

ماده : ٢ برچفتلک ویا قریه ویا قصبه ده عمومیتله بطریقخانه یه ویا اکسارخانه یه منسوب اولان اهانیک استعمال ایتکده اولدقلى کلیسا ومکتبلر او طرفه عائد عد اوله رق یدلرنده ایفا اولنه جقدر انجق چفتلک صاحبلى طرفدن یایلوب اورتا قیلره تخصیص قلنان خصوصی معابد بوندن مستنادر .

ماده : ٣ منازع فیه کلیسا ویا مکتب بولنان برقریه ویا چفتلک ویا قصبه ده اهانیدن برقسى بطریقخانه یه دیگر قسمی اکسارخانه یه منسوب اولدقلى حالده او کلیسا ویا مکتب اساساً هانکی طرف نامنه مؤسس ایسه او طرفه واکر او طرف منسوبی نلک درجه سندن دون بر اقلیتده بولنورسه او حالده دیگر طرفه تسلیم ایدیله جک و طرف آخر ایچون مجدداً او کبی مؤسسات انشا ایدلک اوزره بشنجی و آلتنجی ماده لره توفیقاً جانب حکومتدن معاونت تقدیه ایفا اولنه جقدر .

ماده : ٤ اهانلیسی قسماً بطریقخانه یه و قسماً اکسارخانه یه منسوب اولان چفتلک وقریه ویا قصبه ده منازع فیه متعدد کلیسا ومکتب موجود اولدینی وبونلر یالکز

[١] سنه اجتماعیه : ١٣٢٤ - ١٣٢٥

مجلس مبعوثانه

تودیع

اجتماع : ١٠٧ [٢٤ خیزران ١٣٢٥] تقویم وقایع : نومرو : صحیفه

٢٨٠

٢ : ٢٥٩

٢ : ٢٦٠

١ : ٢٦١

١ : ٢٦٢

١ : ٢٦٣

٢ : ٢٦٤

١ : ٢٧٠

— : ١٣٨ [٦ اغستوس —] —

مذاکره

— : ١٤٠ [— — —] —

مابعدی : صحیفه : ٤٣٢

برطرفك نامنه مؤسس بولنديني حالده اشبو طرف انتخاب ايده چكي كليسا ويا مكته وضع يد ايتديريله جك واكنجي كليسا ويا مكته طرف ديكره ترك وتسليم ايديله جكدر . شايد كليسا ويا مكته كندی نامنه مؤسس اولان طرف ثلث درجه سندن دون براقليتده ايسه حق ترجيح و انتخاب ديكر طرفه عايد اوله جقدر .

ماده : ٥ معاونت تقديه نك كميته ونسبتني كليسا ويا مكته جه اولان احتياجه وامثاله نظراً حكومتجه تقدير وتعين اوله جق واعانه تخصيصاتنك صورت توزيع واستعمالی وانشا آتاك تسريع وتسهيلى حقهده اقتضا ايدن تدابيريه حكومتجه توسل اوله جقدر .

ماده : ٦ حكومتك معاونت تقديه سي انجق موجود كليسا ومكتبلردن متولد بولنان واشبو قانونك تاريخ نشرينه قدر صورت قطعيهده حل ايديله مامش اولان مسائله منحصر وبردفعهيه مخصوص اولوب بعدازين تحدث ايده جك منازعات واختلافات مماثلهيه شامل اوله ميه جقدر .

ماده : ٧ اشبو قانونك نشر وتطبيقندن صكره جماعتلر آره سنده تبديل ويا اعاده منسوبيت وقوع بولسي كليسا ومكتبلرك تغيير عايدتيه سبب اوله مز، بناء عليه اهاليدن كرك قسماً وكرك عموماً تحويل منسوبيت ايدنلر كندی مصرفلريه يكيدين مؤسسات مماثله احداثنده مختار اوله جقدر .

ماده : ٨ اشبو قانونك اوچنجي ودردينجي ماده لري شمدييه قدر جماعتين آره سنده بالناوبه استعمال ايديلن كليسالره دنخي شامل اولديغندن مادتين مذكورتين حكمنك فعلاً تطبيق تاريخندن اعتباراً اصول مناوبه الفا ايديله جكدر .

ماده : ٩ كليسا ومكتبلره عايد عقاراتدن متولد اختلافات سائر حقوق تصرفيه دعوالي كبي محاكم نظاميه جه حل وفصل اوله جقدر .

سنة اجتماعيه : ١٣٢٥ - ١٣٢٦			
مذاكره	اجتماع : ٥١	[٢٢ شباط]	١٣٢٥ [ضبط جريده سي : صفحه : ٥٦٢,٥٥٠]
—	— : ٥٢	[١ مارت]	١٣٢٦ [— : — : — : ٦٥٨,٦٥٠]
—	— : ١٢٢	[١٢ خزان]	— [— : — : — : ٢٤٧٧]
—	— : ١٢٣	[١٣ —]	— [— : — : — : ٢٤٨٨]
قبول	— : ١٢٤	[١٤ —]	— [— : — : — : ٢٤٩١]

مجلس اعيانه

توديع : مذاكره وقبول — : ٩٢ [— — —] — : — : — : ٩٠٤,٨٩١

ماده : ۴۰ اشبوقانونه توفيقاً بحکومتجه وقوع بوله حق معاونت تقديه ايله يکيدن انشا اولته جق کليسالر ايچون فرمان عالي اصدارينه انتظار اولميوب مجلس اداره ولایتک قرارينه بناء ولایت مقامندن اعطا اولته جق رخصت اوزرينه در حال انشا آته باشلانيله جق وکليسالک انشا ايديله جکی اراضيتک توغته کوره تعين وتخصيص ايديله جک مقاطعه وبدل عشر معاملاتی دوائر عانده سنجه ايضا واکمال ايدملک اوزره اوراق جانب ولایتدن نظارت عانده سنه ارسال قلته جقدر .

ماده : ۴۱ اشبوقانونک اجراسنه داخله ومذاهب ناظرلری مأموردردر .

مجلس اعيان ومبعوثانده قبول اولنان اشبو لايحه نك قانونيتی وقوانين دولته علاوه سنی اراده ايدرم . ۴۵ جادی الاخره ۱۳۲۸ ۲۰ حزران ۱۳۲۶ محمدشاد

صدراعظم
ابراهيم حق

عدليه ناظری
آوروپاده

داخله ناظری
طلعت

نومرو ۱۳۳ — خاقان سابقك حرم منسوباتی معاشانندن اولان مطلوباتك ترقين قيديله اصحابنه معاش تخصیصی حقنده قانون (۱)

۲۵ جادی الاخره ۱۳۲۸ ۲۰ حزران ۱۳۲۶

[تقويم وقایع ايله نشر واعلانی : ۱ رمضان ۱۳۲۸ ۲۲ اغستوس ۱۳۲۶ - نومرو ۶۱۶]

ماده : ۱ خاقان سابق نامنه خزینة خاصه نك ۱۴ نیسان ۱۳۲۵ تاریخه قدرتحقق ایدن دیونی میاننده صورت صحیحه ده مفردات قیدی بولنه میان ویکونی اون سکزمیلیون درت یوزاوج ییک یوزیدی بحق غروشدن عبارت اولان حرم معاشاتك قیدی ترقين ايديله جقدر .

(۱) سنة اجتماعیه : ۱۳۲۵ - ۱۳۲۶

مجلس مبعوثانه

اجتماع : ۹۶ [۱۱ مایس ۱۳۲۶] ضبط جریده سی : صیفه : ۱۸۴۲
— : ۱۳۴ [۱۴ حزران —] — : — : ۲۴۹۹

تودیع
مذاکره وقبول

مجلس اعیانه

— : ۹۵ [۱۵ — —] — : — : ۹۲۸

قبول

دستور « ترتیب ثانی » جلد : ۲ فورمه : ۲۸

سا ویا مکتبه
ایدیله جقدر
دون براقلیتده

تیاجه وامثالنه
استعمالی
له جقدر .

لرذن متولد
ولان مسائله
ذفات ممائله

ل ویا اعاده
بلیه اهالیدن
مؤسسات

در جماعتین
مذکورین

ق تصرفیه

۵۶۲،۵۵
۶۵۸،۶۵
۲۴۷
۲۴۸
۲۴۹

۹۰۲،۸۱

معارف دستوری

طویلایان و ترتیب ایدهن

فائق رشید

معارف و کالتی ملی تعلیم و تربیه دائرہ سی
نشریات شعبہ سی مدیری

برنجی جلد

استانبول — ملی مطبعہ

۱۹۲۷

۷

طلبه دن آلسنه حق اجورات حقسنده قرارنامه

- ماده — ۱ : مكاتب سلطانيه واعداديه ليلي ونهاري طلبه سندن استيفا ايدلمكده اولان اجورات هر سنه درسيه دن اول اوسنه درسيه ظرفنده تبديل ايدلامك اوزره معارف وماليه نظارتلري طرفندن بالذا كره تعيين اولنور .
- ماده — ۲ : مكاتب سلطانيه و اعداديه قبول ايديله جك ليلي مجاني طلبه نك عددی احر تلي طلبه عددینك يوزده يكرميسنی تجاوز ايتمه جك و موجود مجاني طلبه نك عددی بونسبتی بولنجه يه قاداريكيدن مجاني طلبه قبول ايديله جكدرك [۱].
- ماده — ۳ : بيك اوچ يوز اوتوز بش سنه سنده مجلس عمومینك اجتماعنه قدر مرعی اولان بيك اوچ يوز اوتوز درت سنه سی معارف بودجه سنك ايكي يوز قرقچی فصلنك دوقوزنجی واونجی ماده لرینه داخل اولان مكاتب سلطانيه و اعداديه مصارفي تخصیصات متحولده دن معدوددر .
- ماده — ۴ : اوچ يوز يكرمی بش سنه سی موازنه عمومیه قانوننك يكرمی طقوزنجی ماده سنك مكاتب سلطانيه يه عائد فقراتيله اوچ يوز يكرمی آلتی سنه سی موازنه عمومیه قانوننك يكرمی سكزنجی ماده سی و ۲۳ مارت ۱۳۳۴ تاريخلی قانونك احكامی مفسوخدر .

[۱] بوماده ۱۳۴۰ ، ۱۳۴۱ موازنه عمومیه قانونلری ايله آشاغيده کی تعديلاته اوغرامشدر :
 ماده ۳۲ (۱۳۴۰ موازنه عمومیه قانونی) — ليلي مكاتب طلبه سندن آلتان اجورات اعاشه واباته مصرفندن دون اولاماز . مكاتب مذكوره يه آلتان مجاني طلبه مقداری اجر تلي طلبه عددینك دورنده برینی تجاوز ايله یه مز . مجاني طلبه مصارفي حكومه عائددر .
 ماده ۴۹ (۱۳۴۱ موازنه عمومیه قانونی) — ۱۳۴۰ سنه سی موازنه عمومیه قانوننك ۳۲نجی ماده سی موجبجه ليلي مكاتبه آلتان مجاني طلبه مقداری اجر تلي طلبه عددینك فصفی درجه سنه ابلاغ اولونور . عسکری لیسهر بوندن مستثنادر .
 نوط : ۱۹۲۷ سنه سی موازنه عمومیه قانونيله ليلي مجاني طلبه مقداری عدداً تثبيت اولونمشدر .

ماده — ۵ : مذکور بیک اوچ یوز اوتوز درت بودجه سنک ایکی یوز قرقچی فصلنک دوقوزنجی غلطه سرای سلطانی مکتبی مصرفی ماده سنه یکرمی بش بیک واوتنجی ولایات مکاتب سلطانیه واعدادبسی مصارفی ماده سنه ده اوتوزبش بیک لیرا ، بیک اوچ یوز اوتوز بش سنه سی ایچون تخصیصات فوق العاده اوله رق علاوه ایدلشدیر .

ماده -- ۶ : تاریخ نشرندن اعتباراً مرعی اولان اشبو قرارنامه نك اجرا سنه مالیه ومعارف ناظرلری مأموردر .
۱۸ اغستوس ۱۳۳۵

۱۱

سنة تدريس اثناسنده بر مکتبدن دیکرینه نقل ویا لیلیمکدن نهاری به ویا
 نهاریلمکدن لیلی به تحویل ایدن طلبه نکت اجرت تقسیطری
 حقنده اولنه حق معامه به دأر تعلیماتنامه

- ماده — ۱ : مکاتب سلطانیه و اعدادیه نکت بر سنة تدریسیه طأد اولان لیلی اجوراتیله
 اجورات تدریسیه سی برنجی ایلول ایکنجی سی کانون اول و اوچنجیسی مارت
 ابتداسنده اولوق اوزره اوچ مساوی تقسیطده استیفا اولنور .
- ماده — ۲ : بر مکتبدن دیکرینه نقل ایدن شا کرددن اولجه بولندینی مکتبده ویرمش
 اولدینی اجورات تقاسیطنه طأد اوله رق ارأه ایده جکی مقبوض معتبردر .
- ماده — ۳ : نهاریلمکدن لیلیمکه تحویل ایدن لیلی شا کردانک ویرمش اولدینی نهاری
 اجرتی تقسیطی لیلی اجرتیه محسوب ایدیلیر .
- ماده — ۴ : نهاری به تحویل ایدن لیلی شا کردانک ویرمش اولدینی تقسیطلردن برشی
 اعاده اولنمادینی کبی مذکور تقسیطک طأد اولدینی مدت ختامنی متعاقب
 ویرلسی لازم کن نهاری تقسیطی ده بشقه جه استیفا اولنور .
- ماده — ۵ : لوا اعدادیلری نهاری طلبه سندن ولایت اعدادی و سلطانیلرینه نقل ایدنلردن
 اجرتک فضاه سی طلب اولنور .
- ماده — ۶ : اجرتی فضاه اولان برسلطانی ویا اعدادی مکتبدن اجرتی دون اولان دیکر
 براعددی ویا سلطانی مکتبته نقل ایدن طلبه لیلیه اولجه ویرمش اولدینی
 تقسیط ابله تحصیلنه دوام ایدوب آندن صوکره کی تقسیطنی بولندینی مکتبک
 تقسیطه کوره ویرر .
- ماده — ۷ : اجرتی فضاه اولان استانبول سلطانیسی کبی بر مکتبته نقل ایدن طلبه اولجه

ویرمشی اولادینی تقسیط مدتک ختامندن صکرہ ایشلیہجک تقسیطلربی
دوام ایتدیکی مکتبک تقاسیطی مقدارینہ توقیفاً ویریر .

مادہ — ۸ : استانبول مکتب سلطانسی طلبہسندن استیفا ایدلمکده اولان اون بش
لیرالق تقسیط شباط غایہسنہ قدر آلتی آیلق مدتہ عائد اولدیغندن مکتب
مذکوردن دیگر سلطانی واعدادی مکتبیرینہ نقل ایدن شاگردانہ مقبوع .
ضلربی ارانہ ایتدکاری حالده برنجی و اکنجی تقسیطلر آرانلیوب فقط
اوجنجی مارت تقسیطی بولندیکی مکتبک اجرتی اعتباریله تماماً استیفا اولنور .
مادہ — ۹ : برسنهك اجرتی دفعه تسویه ایدن طالبك ویردیکی اجرت قبول اولنور .

عموم مکاتب رشديه واعداديه ده او قونه جق علوم وفنونك
هفته لك عدد دروسنى مبین جدولدر [۱]

اسامی دروس						
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۲	۱	۲	۲	۴	۲	۳
۰	۰	۲	۳	۴	۶	۲
۱	۳	۰	۰	۰	۰	۰
۱	۸	۰	۰	۰	۰	۰
۱	۱	۲	۲	۲	۲	۱
۰	۰	۰	۱	۲	۱	۰
۵	۴	۴	۳	۳	۰	۰
۲	۲	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰	۱	۲	۲	۲	۲
۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰
۰	۳	۲	۰	۰	۰	۰
۰	۲	۲	۲	۱	۰	۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳	۳	۰	۰	۰	۰	۰
۲	۲	۰	۰	۰	۰	۰
۱	۳	۲	۲	۲	۲	۲
۱	۱	۲	۲	۲	۲	۰
۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱
۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱
۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱
۲۴	۲۳	۲۳	۲۳	۲۳	۲۰	۱۸
۱	۲	۲	۲	۰	۰	۰

مع تجويد قرآن كريم وعلوم دينيه
تركيه
ادبيات و اخلاق
كثابت رسميه
عربي
فارسي
فرانسجه
قوانين
حساب
اصول دفتري
جبر
هندسه
مثلثات
قوز موغرافيا
ماكس
حكمت طبيعيه و كيميا
مواليد
جغرافيا
تاريخ
علم تروت
معلومات نافع و حفظ النصح
حسن خط
رسم
يكون
السنة

[۲]

[۱] بالاده کی ساعات دروس جدولونك تكميل يدي سنه سی ولایات شاهانه لیل مکاتب اعدادیه سنه و برنجیدن بشنچی سنه یه قدر اولان بش سنه سی ولایات شاهانه نهاری مکاتب اعدادیه سنه و در دنجیدن یدنجی سنه یه قدر اولان درت سنه سی مکتب ملکیه شاهانه صنوق اعدادیه سیله در سعادت واسکدار نهاری اعدادیه لریته و برنجیدن اوچنچی سنه یه قدر اولان اوچ سنه سی در سعادت ولایات شاهانه رشادیه لریته مخصوصدر .

[۲] بر السنت در سندن - شمس - جمال - شمادی - مکتب لرونده ایجابنه کوره در پس

ایشین لایحه رشادیه و پیکار در

لوارده كشادی مقرر اعدادیلر درس پروغرامی

اسامی دروس	تعداد	قسم عمومی		قسم زراعی		قسم صناعی		قسم تجاری		ملاحظات
		۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	
علوم دینی	۵۱	۵۱	۵۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	
معلومات مدنی، حقوقیه، اقتصادیه	۵۱	۵۱	۵۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	
لسان عثمانی	۵۴	۵۴	۵۴	۳	۳	۳	۳	۳	۳	
فرانسجه	۵۴	۵۴	۵۴	۲	۲	۲	۲	۵	۵	قسم تجاریده بر ساعت فرانسجه مخاطرات تجاریه کوستریله جکدر
تاریخ	۵۲	۵۲	۵۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	
جغرافیا	۵۲	۵۱	۵۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	قسم عمومی و صناعی ده حساب درسی میاننده اصول دفتری ده کوستریله جکدر
حساب، جبر، هندسه	۵۴	۵۴	۵۴	۳	۳	۳	۳	۳	۳	
معلومات حکمییه، کیمیه، طبیعیه	۵۴	۵۴	۵۴	۵	۵	۴	۴	۴	۴	
یکون	۲۲	۲۱	۲۱	۱۸	۱۷	۱۷	۱۷	۲۰	۲۰	[مشترك درسار]
رسم	۲۰۲	۲۰۲	۲۰۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
رسم هندسی و عملی	۰	۰	۰	۱	۱	۵	۵	۱	۱	
خط ترکی	۵۱	۵۱	۵۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	برنجی وایکنجی سنلرده المناوبه بر هاتنه خط ترکی و برهاتنه فرانسوی کوستریله جکدر
خط فرانسوی	۵۱	۵۱	۵۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
جغرافیای اقتصادی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	
امتنه تجاریه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۲	
اصول تجاسبه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۳	
" " زراعی	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	
داقتیلوغرافی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	
معلومات تجاریه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۲	
معلومات صنعتیه (تکنیکه لوزی)	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	
انظریات زراعیه	۰	۰	۰	۲	۲	۰	۰	۰	۰	
ماکنه	۰	۰	۰	۱	۱	۲	۲	۰	۰	
الکتریق صناعی	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	
عملیات صناعیه	۰	۰	۰	۰	۰	۱۲	۱۲	۰	۰	
" زراعیه	۰	۰	۰	۹	۹	۰	۰	۰	۰	
کیمیای زراعی و یا صناعی	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	
ال ایشلری	۵۴	۵۴	۵۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	صرا الفوزلنی، دمبر حیلک و بشجه عملیاتی کوستریله جکدر
یکون اومی	۳۰	۲۹	۲۹	۳۳	۳۳	۳۷	۳۹	۳۱	۳۱	

جلیله لری پیننده بالخبره اتخاذ اولنیش اولان قرار اقتضاسیندنذر.
 او پنججی ماده ویرکو معارف حصه سیندن و قوعوبله حق
 تحصیل لک بالا توقیف قضالردن لوالره واورادنده مالیه محاسبه.
 جیلری معرفتیه وایاک پرسته ایله طوعی بدین طوعی به ولایات
 سرگزولنده بولان معارف صندوقلریند کوندرلسی و سرگزولانجه
 اولنه حق تحصیل لک دخی دفتر دارلر طرفندن در حال کذلک مذکور
 معارف صندوقلرینه تسلیم ایلمسی نظامنامه مخصوص احکامندنذر.
 در دنجی ماده قضا و لوا سرگزولنجه اعشار و مستقات
 ویرکوسی حصه معارف سیندن تحصیل اولسان مالک معارف
 صندوقلرینه ایصالنده اکثر محلازجه تأخر وقوعه کتور لکده
 اولدیفی جریان ایندن مخبردهن آکلاشلش و بوده سرگزولانیدن
 غیرى محلازده معارف محاسبه مأمورلری بولنیدن و عهدله رینه
 تودیع اولنان وظائف کتورتی حسیله ولایت معارف مدیرلری
 و بعض محلازده وظیفه سی ایضا ایندن معارف محاسبه مأمورلری
 و قومیسون ریسلری اس تعقیب و تقیضه بحق یتشه مدکلریندن
 یالکز تعقیب وظیفه سنک مکاتب اعدادیه بولنان لوالره مکاتب
 مدیرلرینه واعدادی مکتبی اولیان سنجاقلرده مکاتب رشديه معلم
 اوللرینه و قضاالرده کذلک مکاتب رشديه معلم اوللرینه و معلم اول
 بولنیلان محلازده معلم نایلره تودیع و حالیه لازم گلشدر .
 بشنجه ماده مکاتب اعدادیه مدیرلری ایله رشديه معلولر سنک

ایشو تعلیمات احکام سنک حسن اجرا سنده معارف مدیر و مأمور -
 لر سی استیسا ودقت ایله جنک و ایجاب خال و موقعه کوره تعدیلی
 قضا ایندن مواد حقیقه معارف نظارتنه تفصیلاً بیان معلومات
 ایلمه چکلر در .

فی ۸ رجب سنه ۱۳۱۴ و فی ۱ کانون اول سنه ۱۳۱۲

معارف و مکاتب اعدادیه مدیرلریله رشديه
 معلولرینه مخصوص تعلیماتدر

برنجی ماده کرک احاله بدلا تندن کرک امانته اداره اولنان

شالار حاصلات عشره سیندن معارف حصه سنه عائد بولنان عینیات
 و نقدیات اخذ وجباتی اولسایده قله آلزوب سرعیت احکامنه
 ارایه سنیده حضرت خالافتیناهی شرف مقام بیورلش اولان نظامنامه
 حکمجنجه زراعت بانقده سیاه شعبه و صندوقلرینه و مستقات ویرکوسی
 معارف حنده سنک استیفای دخی مأمورین ملکیده و مالییه

شولار در

اکنجی ماده زراعت بانقده سیاه شعبه و صندوقلرینه تراکم

۱۳۱۱، ۱۳۱۰، ۱۳۰۹، ۱۳۰۸، ۱۳۰۷، ۱۳۰۶، ۱۳۰۵، ۱۳۰۴، ۱۳۰۳، ۱۳۰۲، ۱۳۰۱، ۱۳۰۰، ۱۲۹۹، ۱۲۹۸، ۱۲۹۷، ۱۲۹۶، ۱۲۹۵، ۱۲۹۴، ۱۲۹۳، ۱۲۹۲، ۱۲۹۱، ۱۲۹۰، ۱۲۸۹، ۱۲۸۸، ۱۲۸۷، ۱۲۸۶، ۱۲۸۵، ۱۲۸۴، ۱۲۸۳، ۱۲۸۲، ۱۲۸۱، ۱۲۸۰، ۱۲۷۹، ۱۲۷۸، ۱۲۷۷، ۱۲۷۶، ۱۲۷۵، ۱۲۷۴، ۱۲۷۳، ۱۲۷۲، ۱۲۷۱، ۱۲۷۰، ۱۲۶۹، ۱۲۶۸، ۱۲۶۷، ۱۲۶۶، ۱۲۶۵، ۱۲۶۴، ۱۲۶۳، ۱۲۶۲، ۱۲۶۱، ۱۲۶۰، ۱۲۵۹، ۱۲۵۸، ۱۲۵۷، ۱۲۵۶، ۱۲۵۵، ۱۲۵۴، ۱۲۵۳، ۱۲۵۲، ۱۲۵۱، ۱۲۵۰، ۱۲۴۹، ۱۲۴۸، ۱۲۴۷، ۱۲۴۶، ۱۲۴۵، ۱۲۴۴، ۱۲۴۳، ۱۲۴۲، ۱۲۴۱، ۱۲۴۰، ۱۲۳۹، ۱۲۳۸، ۱۲۳۷، ۱۲۳۶، ۱۲۳۵، ۱۲۳۴، ۱۲۳۳، ۱۲۳۲، ۱۲۳۱، ۱۲۳۰، ۱۲۲۹، ۱۲۲۸، ۱۲۲۷، ۱۲۲۶، ۱۲۲۵، ۱۲۲۴، ۱۲۲۳، ۱۲۲۲، ۱۲۲۱، ۱۲۲۰، ۱۲۱۹، ۱۲۱۸، ۱۲۱۷، ۱۲۱۶، ۱۲۱۵، ۱۲۱۴، ۱۲۱۳، ۱۲۱۲، ۱۲۱۱، ۱۲۱۰، ۱۲۰۹، ۱۲۰۸، ۱۲۰۷، ۱۲۰۶، ۱۲۰۵، ۱۲۰۴، ۱۲۰۳، ۱۲۰۲، ۱۲۰۱، ۱۲۰۰، ۱۱۹۹، ۱۱۹۸، ۱۱۹۷، ۱۱۹۶، ۱۱۹۵، ۱۱۹۴، ۱۱۹۳، ۱۱۹۲، ۱۱۹۱، ۱۱۹۰، ۱۱۸۹، ۱۱۸۸، ۱۱۸۷، ۱۱۸۶، ۱۱۸۵، ۱۱۸۴، ۱۱۸۳، ۱۱۸۲، ۱۱۸۱، ۱۱۸۰، ۱۱۷۹، ۱۱۷۸، ۱۱۷۷، ۱۱۷۶، ۱۱۷۵، ۱۱۷۴، ۱۱۷۳، ۱۱۷۲، ۱۱۷۱، ۱۱۷۰، ۱۱۶۹، ۱۱۶۸، ۱۱۶۷، ۱۱۶۶، ۱۱۶۵، ۱۱۶۴، ۱۱۶۳، ۱۱۶۲، ۱۱۶۱، ۱۱۶۰، ۱۱۵۹، ۱۱۵۸، ۱۱۵۷، ۱۱۵۶، ۱۱۵۵، ۱۱۵۴، ۱۱۵۳، ۱۱۵۲، ۱۱۵۱، ۱۱۵۰، ۱۱۴۹، ۱۱۴۸، ۱۱۴۷، ۱۱۴۶، ۱۱۴۵، ۱۱۴۴، ۱۱۴۳، ۱۱۴۲، ۱۱۴۱، ۱۱۴۰، ۱۱۳۹، ۱۱۳۸، ۱۱۳۷، ۱۱۳۶، ۱۱۳۵، ۱۱۳۴، ۱۱۳۳، ۱۱۳۲، ۱۱۳۱، ۱۱۳۰، ۱۱۲۹، ۱۱۲۸، ۱۱۲۷، ۱۱۲۶، ۱۱۲۵، ۱۱۲۴، ۱۱۲۳، ۱۱۲۲، ۱۱۲۱، ۱۱۲۰، ۱۱۱۹، ۱۱۱۸، ۱۱۱۷، ۱۱۱۶، ۱۱۱۵، ۱۱۱۴، ۱۱۱۳، ۱۱۱۲، ۱۱۱۱، ۱۱۱۰، ۱۱۰۹، ۱۱۰۸، ۱۱۰۷، ۱۱۰۶، ۱۱۰۵، ۱۱۰۴، ۱۱۰۳، ۱۱۰۲، ۱۱۰۱، ۱۱۰۰، ۱۰۹۹، ۱۰۹۸، ۱۰۹۷، ۱۰۹۶، ۱۰۹۵، ۱۰۹۴، ۱۰۹۳، ۱۰۹۲، ۱۰۹۱، ۱۰۹۰، ۱۰۸۹، ۱۰۸۸، ۱۰۸۷، ۱۰۸۶، ۱۰۸۵، ۱۰۸۴، ۱۰۸۳، ۱۰۸۲، ۱۰۸۱، ۱۰۸۰، ۱۰۷۹، ۱۰۷۸، ۱۰۷۷، ۱۰۷۶، ۱۰۷۵، ۱۰۷۴، ۱۰۷۳، ۱۰۷۲، ۱۰۷۱، ۱۰۷۰، ۱۰۶۹، ۱۰۶۸، ۱۰۶۷، ۱۰۶۶، ۱۰۶۵، ۱۰۶۴، ۱۰۶۳، ۱۰۶۲، ۱۰۶۱، ۱۰۶۰، ۱۰۵۹، ۱۰۵۸، ۱۰۵۷، ۱۰۵۶، ۱۰۵۵، ۱۰۵۴، ۱۰۵۳، ۱۰۵۲، ۱۰۵۱، ۱۰۵۰، ۱۰۴۹، ۱۰۴۸، ۱۰۴۷، ۱۰۴۶، ۱۰۴۵، ۱۰۴۴، ۱۰۴۳، ۱۰۴۲، ۱۰۴۱، ۱۰۴۰، ۱۰۳۹، ۱۰۳۸، ۱۰۳۷، ۱۰۳۶، ۱۰۳۵، ۱۰۳۴، ۱۰۳۳، ۱۰۳۲، ۱۰۳۱، ۱۰۳۰، ۱۰۲۹، ۱۰۲۸، ۱۰۲۷، ۱۰۲۶، ۱۰۲۵، ۱۰۲۴، ۱۰۲۳، ۱۰۲۲، ۱۰۲۱، ۱۰۲۰، ۱۰۱۹، ۱۰۱۸، ۱۰۱۷، ۱۰۱۶، ۱۰۱۵، ۱۰۱۴، ۱۰۱۳، ۱۰۱۲، ۱۰۱۱، ۱۰۱۰، ۱۰۰۹، ۱۰۰۸، ۱۰۰۷، ۱۰۰۶، ۱۰۰۵، ۱۰۰۴، ۱۰۰۳، ۱۰۰۲، ۱۰۰۱، ۱۰۰۰، ۹۹۹، ۹۹۸، ۹۹۷، ۹۹۶، ۹۹۵، ۹۹۴، ۹۹۳، ۹۹۲، ۹۹۱، ۹۹۰، ۹۸۹، ۹۸۸، ۹۸۷، ۹۸۶، ۹۸۵، ۹۸۴، ۹۸۳، ۹۸۲، ۹۸۱، ۹۸۰، ۹۷۹، ۹۷۸، ۹۷۷، ۹۷۶، ۹۷۵، ۹۷۴، ۹۷۳، ۹۷۲، ۹۷۱، ۹۷۰، ۹۶۹، ۹۶۸، ۹۶۷، ۹۶۶، ۹۶۵، ۹۶۴، ۹۶۳، ۹۶۲، ۹۶۱، ۹۶۰، ۹۵۹، ۹۵۸، ۹۵۷، ۹۵۶، ۹۵۵، ۹۵۴، ۹۵۳، ۹۵۲، ۹۵۱، ۹۵۰، ۹۴۹، ۹۴۸، ۹۴۷، ۹۴۶، ۹۴۵، ۹۴۴، ۹۴۳، ۹۴۲، ۹۴۱، ۹۴۰، ۹۳۹، ۹۳۸، ۹۳۷، ۹۳۶، ۹۳۵، ۹۳۴، ۹۳۳، ۹۳۲، ۹۳۱، ۹۳۰، ۹۲۹، ۹۲۸، ۹۲۷، ۹۲۶، ۹۲۵، ۹۲۴، ۹۲۳، ۹۲۲، ۹۲۱، ۹۲۰، ۹۱۹، ۹۱۸، ۹۱۷، ۹۱۶، ۹۱۵، ۹۱۴، ۹۱۳، ۹۱۲، ۹۱۱، ۹۱۰، ۹۰۹، ۹۰۸، ۹۰۷، ۹۰۶، ۹۰۵، ۹۰۴، ۹۰۳، ۹۰۲، ۹۰۱، ۹۰۰، ۸۹۹، ۸۹۸، ۸۹۷، ۸۹۶، ۸۹۵، ۸۹۴، ۸۹۳، ۸۹۲، ۸۹۱، ۸۹۰، ۸۸۹، ۸۸۸، ۸۸۷، ۸۸۶، ۸۸۵، ۸۸۴، ۸۸۳، ۸۸۲، ۸۸۱، ۸۸۰، ۸۷۹، ۸۷۸، ۸۷۷، ۸۷۶، ۸۷۵، ۸۷۴، ۸۷۳، ۸۷۲، ۸۷۱، ۸۷۰، ۸۶۹، ۸۶۸، ۸۶۷، ۸۶۶، ۸۶۵، ۸۶۴، ۸۶۳، ۸۶۲، ۸۶۱، ۸۶۰، ۸۵۹، ۸۵۸، ۸۵۷، ۸۵۶، ۸۵۵، ۸۵۴، ۸۵۳، ۸۵۲، ۸۵۱، ۸۵۰، ۸۴۹، ۸۴۸، ۸۴۷، ۸۴۶، ۸۴۵، ۸۴۴، ۸۴۳، ۸۴۲، ۸۴۱، ۸۴۰، ۸۳۹، ۸۳۸، ۸۳۷، ۸۳۶، ۸۳۵، ۸۳۴، ۸۳۳، ۸۳۲، ۸۳۱، ۸۳۰، ۸۲۹، ۸۲۸، ۸۲۷، ۸۲۶، ۸۲۵، ۸۲۴، ۸۲۳، ۸۲۲، ۸۲۱، ۸۲۰، ۸۱۹، ۸۱۸، ۸۱۷، ۸۱۶، ۸۱۵، ۸۱۴، ۸۱۳، ۸۱۲، ۸۱۱، ۸۱۰، ۸۰۹، ۸۰۸، ۸۰۷، ۸۰۶، ۸۰۵، ۸۰۴، ۸۰۳، ۸۰۲، ۸۰۱، ۸۰۰، ۷۹۹، ۷۹۸، ۷۹۷، ۷۹۶، ۷۹۵، ۷۹۴، ۷۹۳، ۷۹۲، ۷۹۱، ۷۹۰، ۷۸۹، ۷۸۸، ۷۸۷، ۷۸۶، ۷۸۵، ۷۸۴، ۷۸۳، ۷۸۲، ۷۸۱، ۷۸۰، ۷۷۹، ۷۷۸، ۷۷۷، ۷۷۶، ۷۷۵، ۷۷۴، ۷۷۳، ۷۷۲، ۷۷۱، ۷۷۰، ۷۶۹، ۷۶۸، ۷۶۷، ۷۶۶، ۷۶۵، ۷۶۴، ۷۶۳، ۷۶۲، ۷۶۱، ۷۶۰، ۷۵۹، ۷۵۸، ۷۵۷، ۷۵۶، ۷۵۵، ۷۵۴، ۷۵۳، ۷۵۲، ۷۵۱، ۷۵۰، ۷۴۹، ۷۴۸، ۷۴۷، ۷۴۶، ۷۴۵، ۷۴۴، ۷۴۳، ۷۴۲، ۷۴۱، ۷۴۰، ۷۳۹، ۷۳۸، ۷۳۷، ۷۳۶، ۷۳۵، ۷۳۴، ۷۳۳، ۷۳۲، ۷۳۱، ۷۳۰، ۷۲۹، ۷۲۸، ۷۲۷، ۷۲۶، ۷۲۵، ۷۲۴، ۷۲۳، ۷۲۲، ۷۲۱، ۷۲۰، ۷۱۹، ۷۱۸، ۷۱۷، ۷۱۶، ۷۱۵، ۷۱۴، ۷۱۳، ۷۱۲، ۷۱۱، ۷۱۰، ۷۰۹، ۷۰۸، ۷۰۷، ۷۰۶، ۷۰۵، ۷۰۴، ۷۰۳، ۷۰۲، ۷۰۱، ۷۰۰، ۶۹۹، ۶۹۸، ۶۹۷، ۶۹۶، ۶۹۵، ۶۹۴، ۶۹۳، ۶۹۲، ۶۹۱، ۶۹۰، ۶۸۹، ۶۸۸، ۶۸۷، ۶۸۶، ۶۸۵، ۶۸۴، ۶۸۳، ۶۸۲، ۶۸۱، ۶۸۰، ۶۷۹، ۶۷۸، ۶۷۷، ۶۷۶، ۶۷۵، ۶۷۴، ۶۷۳، ۶۷۲، ۶۷۱، ۶۷۰، ۶۶۹، ۶۶۸، ۶۶۷، ۶۶۶، ۶۶۵، ۶۶۴، ۶۶۳، ۶۶۲، ۶۶۱، ۶۶۰، ۶۵۹، ۶۵۸، ۶۵۷، ۶۵۶، ۶۵۵، ۶۵۴، ۶۵۳، ۶۵۲، ۶۵۱، ۶۵۰، ۶۴۹، ۶۴۸، ۶۴۷، ۶۴۶، ۶۴۵، ۶۴۴، ۶۴۳، ۶۴۲، ۶۴۱، ۶۴۰، ۶۳۹، ۶۳۸، ۶۳۷، ۶۳۶، ۶۳۵، ۶۳۴، ۶۳۳، ۶۳۲، ۶۳۱، ۶۳۰، ۶۲۹، ۶۲۸، ۶۲۷، ۶۲۶، ۶۲۵، ۶۲۴، ۶۲۳، ۶۲۲، ۶۲۱، ۶۲۰، ۶۱۹، ۶۱۸، ۶۱۷، ۶۱۶، ۶۱۵، ۶۱۴، ۶۱۳، ۶۱۲، ۶۱۱، ۶۱۰، ۶۰۹، ۶۰۸، ۶۰۷، ۶۰۶، ۶۰۵، ۶۰۴، ۶۰۳، ۶۰۲، ۶۰۱، ۶۰۰، ۵۹۹، ۵۹۸، ۵۹۷، ۵۹۶، ۵۹۵، ۵۹۴، ۵۹۳، ۵۹۲، ۵۹۱، ۵۹۰، ۵۸۹، ۵۸۸، ۵۸۷، ۵۸۶، ۵۸۵، ۵۸۴، ۵۸۳، ۵۸۲، ۵۸۱، ۵۸۰، ۵۷۹، ۵۷۸، ۵۷۷، ۵۷۶، ۵۷۵، ۵۷۴، ۵۷۳، ۵۷۲، ۵۷۱، ۵۷۰، ۵۶۹، ۵۶۸، ۵۶۷، ۵۶۶، ۵۶۵، ۵۶۴، ۵۶۳، ۵۶۲، ۵۶۱، ۵۶۰، ۵۵۹، ۵۵۸، ۵۵۷، ۵۵۶، ۵۵۵، ۵۵۴، ۵۵۳، ۵۵۲، ۵۵۱، ۵۵۰، ۵۴۹، ۵۴۸، ۵۴۷، ۵۴۶، ۵۴۵، ۵۴۴، ۵۴۳، ۵۴۲، ۵۴۱، ۵۴۰، ۵۳۹، ۵۳۸، ۵۳۷، ۵۳۶، ۵۳۵، ۵۳۴، ۵۳۳، ۵۳۲، ۵۳۱، ۵۳۰، ۵۲۹، ۵۲۸، ۵۲۷، ۵۲۶، ۵۲۵، ۵۲۴، ۵۲۳، ۵۲۲، ۵۲۱، ۵۲۰، ۵۱۹، ۵۱۸، ۵۱۷، ۵۱۶، ۵۱۵، ۵۱۴، ۵۱۳، ۵۱۲، ۵۱۱، ۵۱۰، ۵۰۹، ۵۰۸، ۵۰۷، ۵۰۶، ۵۰۵، ۵۰۴، ۵۰۳، ۵۰۲، ۵۰۱، ۵۰۰، ۴۹۹، ۴۹۸، ۴۹۷، ۴۹۶، ۴۹۵، ۴۹۴، ۴۹۳، ۴۹۲، ۴۹۱، ۴۹۰، ۴۸۹، ۴۸۸، ۴۸۷، ۴۸۶، ۴۸۵، ۴۸۴، ۴۸۳، ۴۸۲، ۴۸۱، ۴۸۰، ۴۷۹، ۴۷۸، ۴۷۷، ۴۷۶، ۴۷۵، ۴۷۴، ۴۷۳، ۴۷۲، ۴۷۱، ۴۷۰، ۴۶۹، ۴۶۸، ۴۶۷، ۴۶۶، ۴۶۵، ۴۶۴، ۴۶۳، ۴۶۲، ۴۶۱، ۴۶۰، ۴۵۹، ۴۵۸، ۴۵۷، ۴۵۶، ۴۵۵، ۴۵۴، ۴۵۳، ۴۵۲، ۴۵۱، ۴۵۰، ۴۴۹، ۴۴۸، ۴۴۷، ۴۴۶، ۴۴۵، ۴۴۴، ۴۴۳، ۴۴۲، ۴۴۱، ۴۴۰، ۴۳۹، ۴۳۸، ۴۳۷، ۴۳۶، ۴۳۵، ۴۳۴، ۴۳۳، ۴۳۲، ۴۳۱، ۴۳۰، ۴۲۹، ۴۲۸، ۴۲۷، ۴۲۶، ۴۲۵، ۴۲۴، ۴۲۳، ۴۲۲، ۴۲۱، ۴۲۰، ۴۱۹، ۴۱۸، ۴۱۷، ۴۱۶، ۴۱۵، ۴۱۴، ۴۱۳، ۴۱۲، ۴۱۱، ۴۱۰، ۴۰۹، ۴۰۸، ۴۰۷، ۴۰۶، ۴۰۵، ۴۰۴، ۴۰۳، ۴۰۲، ۴۰۱، ۴۰۰، ۳۹۹، ۳۹۸، ۳۹۷، ۳۹۶، ۳۹۵، ۳۹۴، ۳۹۳، ۳۹۲، ۳۹۱، ۳۹۰، ۳۸۹، ۳۸۸، ۳۸۷، ۳۸۶، ۳۸۵، ۳۸۴، ۳۸۳، ۳۸۲، ۳۸۱، ۳۸۰، ۳۷۹، ۳۷۸، ۳۷۷، ۳۷۶، ۳۷۵، ۳۷۴، ۳۷۳، ۳۷۲، ۳۷۱، ۳۷۰، ۳۶۹، ۳۶۸، ۳۶۷، ۳۶۶، ۳۶۵، ۳۶۴، ۳۶۳، ۳۶۲، ۳۶۱، ۳۶۰، ۳۵۹، ۳۵۸، ۳۵۷، ۳۵۶، ۳۵۵، ۳۵۴، ۳۵۳، ۳۵۲، ۳۵۱، ۳۵۰، ۳۴۹، ۳۴۸، ۳۴۷، ۳۴۶، ۳۴۵، ۳۴۴، ۳۴۳، ۳۴۲، ۳۴۱، ۳۴۰، ۳۳۹، ۳۳۸، ۳۳۷، ۳۳۶، ۳۳۵، ۳۳۴، ۳۳۳، ۳۳۲، ۳۳۱، ۳۳۰، ۳۲۹، ۳۲۸، ۳۲۷، ۳۲۶، ۳۲۵، ۳۲۴، ۳۲۳، ۳۲۲، ۳۲۱، ۳۲۰، ۳۱۹، ۳۱۸، ۳۱۷، ۳۱۶، ۳۱۵، ۳۱۴، ۳۱۳، ۳۱۲، ۳۱۱، ۳۱۰، ۳۰۹، ۳۰۸، ۳۰۷، ۳۰۶، ۳۰۵، ۳۰۴، ۳۰۳، ۳۰۲، ۳۰۱، ۳۰۰، ۲۹۹، ۲۹۸، ۲۹۷، ۲۹۶، ۲۹۵، ۲۹۴، ۲۹۳، ۲۹۲، ۲۹۱، ۲۹۰، ۲۸۹، ۲۸۸، ۲۸۷، ۲۸۶، ۲۸۵، ۲۸۴، ۲۸۳، ۲۸۲، ۲۸۱، ۲۸۰، ۲۷۹، ۲۷۸، ۲۷۷، ۲۷۶، ۲۷۵، ۲۷۴، ۲۷۳، ۲۷۲، ۲۷۱، ۲۷۰، ۲۶۹، ۲۶۸، ۲۶۷، ۲۶۶، ۲۶۵، ۲۶۴، ۲۶۳، ۲۶۲، ۲۶۱، ۲۶۰، ۲۵۹، ۲۵۸، ۲۵۷، ۲۵۶، ۲۵۵، ۲۵۴، ۲۵۳، ۲۵۲، ۲۵۱، ۲۵۰، ۲۴۹، ۲۴۸، ۲۴۷، ۲۴۶، ۲۴۵، ۲۴۴، ۲۴۳، ۲۴۲، ۲۴۱، ۲۴۰، ۲۳۹، ۲۳۸، ۲۳۷، ۲۳۶، ۲۳۵، ۲۳۴، ۲۳۳، ۲۳۲، ۲۳۱، ۲۳۰، ۲۲۹، ۲۲۸، ۲۲۷، ۲۲۶، ۲۲۵، ۲۲۴، ۲۲۳، ۲۲۲، ۲۲۱، ۲۲۰، ۲۱۹، ۲۱۸، ۲۱۷، ۲۱۶، ۲۱۵، ۲۱۴، ۲۱۳، ۲۱۲، ۲۱۱، ۲۱۰، ۲۰۹، ۲۰۸، ۲۰۷، ۲۰۶، ۲۰۵، ۲۰۴، ۲۰۳، ۲۰۲، ۲۰۱، ۲۰۰، ۱۹۹، ۱۹۸، ۱۹۷، ۱۹۶، ۱۹۵، ۱۹۴، ۱۹۳، ۱۹۲، ۱۹۱، ۱۹۰، ۱۸۹، ۱۸۸، ۱۸۷، ۱۸۶، ۱۸۵، ۱۸۴، ۱۸۳، ۱۸۲، ۱۸۱، ۱۸۰، ۱۷۹، ۱۷۸، ۱۷۷، ۱۷۶، ۱۷۵، ۱۷۴، ۱۷۳، ۱۷۲، ۱۷۱، ۱۷۰، ۱۶۹، ۱۶۸، ۱۶۷، ۱۶۶، ۱۶۵، ۱۶۴، ۱۶۳، ۱۶۲، ۱۶۱، ۱۶۰، ۱۵۹، ۱۵۸، ۱۵۷، ۱۵۶، ۱۵۵، ۱۵۴، ۱۵۳، ۱۵۲، ۱۵۱، ۱۵۰، ۱۴۹، ۱۴۸، ۱۴۷، ۱۴۶، ۱۴۵، ۱۴۴، ۱۴۳، ۱۴۲، ۱۴۱، ۱۴۰، ۱۳۹، ۱۳۸، ۱۳۷، ۱۳۶، ۱۳۵، ۱۳۴، ۱۳۳، ۱۳۲، ۱۳۱، ۱۳۰، ۱۲۹، ۱۲۸، ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۲۵، ۱۲۴، ۱۲۳، ۱۲۲، ۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۱۷، ۱۱۶، ۱۱۵، ۱۱۴، ۱۱۳، ۱۱۲، ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۰۹، ۱۰۸، ۱۰۷، ۱۰۶، ۱۰۵، ۱۰۴، ۱۰۳، ۱۰۲، ۱۰۱، ۱۰۰، ۹۹، ۹۸، ۹۷، ۹۶، ۹۵، ۹۴، ۹۳، ۹۲، ۹۱، ۹۰، ۸۹، ۸۸، ۸۷، ۸۶، ۸۵، ۸۴، ۸۳، ۸۲، ۸۱، ۸۰، ۷۹، ۷۸، ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴، ۷۳، ۷۲، ۷۱، ۷۰، ۶۹، ۶۸، ۶۷، ۶۶، ۶۵، ۶۴، ۶۳، ۶۲، ۶۱، ۶۰، ۵۹، ۵۸، ۵۷، ۵۶، ۵۵، ۵۴، ۵۳، ۵۲، ۵۱، ۵۰، ۴۹، ۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۵، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۴۰، ۳۹، ۳۸، ۳۷، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۰، -۱، -۲، -۳، -۴، -۵، -۶، -۷، -۸، -۹، -۱۰، -۱۱، -۱۲، -۱۳، -۱۴، -۱۵، -۱۶، -۱۷، -۱۸، -۱۹، -۲۰، -۲۱، -۲۲، -۲

مالیه‌سندین طلبه مسارعت ایله کیفیت تأخیری در حال معارف
نظارت جلیله‌سنة اشعار ایده‌چکدر .

سکرتچی ماده معارف مدیرلری ملحقاتی دور و تفتیشیده
تخصیلات وارسالاته دائر وقتیه جلب وجمع ایلدیکی پوصله‌لری
برابر نه برلندیره‌رق زراعت بانک شعبدری‌ایله مال صندوقلری
قودات ودفاترینی حین تدقیقه یکدیگری‌ایله تطبیق ایدوب برکوتای
جاینده واقف اولدییقی تقدیرده کیفیتی بالا طرف ضبط ایندکدن
صکره بر طرفندن مسیجی حقننده نظاماً لازمکلان فائضی طلب
ایده‌چک و دیگر طرفندن کیفیتی نظارت مشارالیه‌ایله بیلدیره‌چکدر .

خانه اشبوتعلیماتک حسن اجراسته معارف و مکتب اعدادیه

مدیرلری‌ایله مکتب رشیده معلری مأمور و مجبوردر .

فی ۱۷ رجب سنه ۳۱۴

وفی ۱۰ کانون اول سنه ۳۱۲

تأخیری جائز دکدر بنابرین وظیفه‌لری یاکنز اعشار و مستقات
سیر کوسی حصه اعانه‌سری تخصیلاتندن هراون بش کونده‌بر نه‌قدر
آره تراکم ایش و بوندن نه‌قدر ارسالات وقوعوبلش اولدییقی
به کره‌نوب التجبی ماده موجبجه حرکت اینکلدن عبارتدر .

التجبی ماده کرک اعدادیه مدیرلری کرک رشیده معلری
التجبی عاده‌ده کوسترلایکی اوزره هراون بش کونده‌بر بولندقری
و سولوا زراعت بانکه شعبدرینه و مال مأمورلرینه سراجعت
ایده‌برک اون بش کونی ظرفنده تحصیل وارسال قتلان جالانک
مستدارینی واجناسنی مبین کهور بر پوصله طلب و اخذیه معلر
بالا تأخیر منسوب اولدقری لوا اعدادی مدیرلرینه و اعدادی
مدیرلری‌ده قسسالردن ورود ایده‌چک پوصله‌لری مرکز لواندن
اخذ ایده‌چک پوصله‌لری‌ایله برلشدره‌رک و آبروجه بر دقترینه‌ده
تفطیم ایده‌برک طوضیجه منسوب اولدییقی ولایت معارف مدیرینه
کرک ندره‌چکدر در مکتب اعدادیه بولنیان لوالله مرکز ولایته
ملکی قسسالرده بو معامله طوغریندن طوغری‌یه مکتب رشیده معل
اول و بالاییلری طرفندن اجرا ایده‌ایله‌چکدر .

یادنجی ماده معارف مدیرلری ملحقاتندن بوصورتله ورود

ایده‌چک پوصله‌لری اوزرینه تعقیبات لازمده بولندرق ارسالات
و تأخیری معارف صندوقده جلب وجهته غیرت و شاید ارسالات

کرک اول و بالاییلری طرفندن اجرا ایده‌ایله‌چکدر .